

Părintele Cleopa Ilie

PRIETEN al SFINȚILOR și DUHOVNIC al CREDINCIOȘILOR

– in memoriam –

Editura
TRINITAS

Cuprins

Cuvânt înainte

Cartea de față este un omagiu adus memoriei Părintelui Cleopa Ilie de la Mănăstirea Sihăstria, județul Neamț, trecut la Domnul cu șapte ani în urmă (2 decembrie 1998), după ce a viețuit peste 50 de ani în această mănăstire care serbează anul acesta 350 de ani de existență (1655 - 2005).

Volumul cuprinde atât mărturii despre Părintele Cleopa Ilie, scrise special pentru acest eveniment, cât și cuvântări, articole sau poezii deja publicate cu diferite ocazii pentru a evoca și omagia chipul și lucrarea duhovnicească ale unui om dăruit de Dumnezeu Bisericii lui Hristos din poporul român, pentru a fi o călăuză sau un reper spiritual în vremuri tulburi.

Admirat și iubit de mulți ierarhi ortodocși români și străini, de preoți și profesori de teologie, de monahi și monahii, de oameni politici și de oameni de cultură, de autorități și de simpli credincioși, Părintele Cleopa Ilie reprezintă una dintre icoanele spirituale cele mai luminoase ale Ortodoxiei românești, un părinte spiritual care îmbina smerenia cu optimismul, dragostea de Biserica sobornicească a lui Hristos cu iubirea de Patrie, jertfa nevoințelor personale cu bucuria dăruirii de sine pentru alții, fidelitatea față de Tradiție cu libertatea de a discerne între esențial și secundar, între literă și spirit, între valoarea persoanei umane și rănile păcatului care o tulbură.

Din majoritatea contribuțiilor la acest volum de cinstire a personalității Părintelui Cleopa Ilie strălucește percepția co-

Redactor: Pr. Mihail Ovidiu Ciobotaru
Tehnoredactare: Alina Andrei, Gabriela Radu
Corectură: Geanina Chiriac, Daniela Cojocariu
Design: Ana Maria Chiribuță
Coperta: Lucian Săcrieru
Culegere text: Ierom. Petru Bălan (M-rea Sihăstria)
Fr. Dragoș Moghioroș (M-rea Sihăstria)
Prepress: Leonard Lunguleac
Prelucrare imagini: Mariana Enache

Bun de tipar: 2005. Apărut: 2005
Editura TRINITAS, Cuza Vodă 51, 700038, IAȘI
Tel.: (0232)216693; (0232)218324; Fax (0232)216694
http://www.trinitas.ro/editura; E-mail: editura@trinitas.ro

Tiparul executat la Tipografia TRINITAS
E-mail: tipografia@trinitas.ro
Format net: 160 x 230 cm

ISBN: 973-7834-31-3

Părintele Cleopa Ilie (1912-1998)

Prieten al sfinților și duhovnic al credincioșilor

in memoriam

Carte tipărită cu binecuvântarea
I.P.S. DANIEL
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Ediție îngrijită de
Arhim. Timotei Aioanei, Ierom. Petru Bălan
și Pr. Constantin Prodan

TRINITAS
IAȘI, 2005

mună a lucrării harului lui Dumnezeu într-un om total dăruit Bisericii lui Hristos şi semenilor săi, el cultivând intens darul comunicării Evangheliei iubirii lui Hristos prin cuvânt şi prezenţă duhovnicească, precum şi darul realizării comuniunii sfinte între oameni şi Dumnezeu, comuniune devenită spaţiu al libertăţii filiale în Biserica Preasfintei Treimi.

Pentru că era om al rugăciunii sfinte şi mărturisitor al dreptei credinţe în orice timp şi în orice loc, Părintele Cleopa Ilie a devenit un prieten al sfinţilor şi un înţelept părinte-duhovnic al credincioşilor pe calea mântuirii.

Din acest motiv am dat titlul acestui volum: *Părintele Cleopa Ilie (1912-1998), prieten al sfinţilor şi duhovnic al credincioşilor. In memoriam.*

Mulţumim tuturor persoanelor care au contribuit într-un fel sau altul la realizarea acestui volum-prinos de cinstire a memoriei Părintelui Cleopa Ilie şi rugăm pe Dumnezeu Cel în Treime lăudat să facă roditoare în sufletele tuturor ucenicilor, prietenilor şi cititorilor Părintelui Cleopa rugăciunile sale către Dumnezeu şi lumina pe care ne-a lăsat-o prin persoana şi lucrarea sa duhovnicească.

† DANIEL
Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei

La praznicul Intrării Maicii Domnului în Biserică,
21 noiembrie 2005

Un contemporan de talia Sfinţilor Părinţi*

† Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic

Înalt Prea Sfinţite Daniel, iubit frate şi împreună slujitor întru Duhul Sfânt al Smereniei Noastre, harul şi pacea lui Dumnezeu să fie cu Înalt Prea Sfinţia Voastră.

Prea Sfântul Duh, vistierul bunătăţilor al Sfintei Biserici Mame, a binevoit ca şi în aceste timpuri să ne arate slava Sa prin intermediul unor persoane sfinte – adevăraţi exponenţi ai tradiţiei şi vieţii spirituale ortodoxe.

Printre aceştia, un loc important îl ocupă şi compatriotul Înalt Prea Sfinţiei Voastre, Cuviosul Părinte Cleopa Ilie, care este foarte cunoscut nu numai printre credincioşii români, ci, într-o măsură mai mare sau mai mică, şi printre toţi ceilalţi creştini.

Smerenia Noastră a avut binecuvântarea de a-l întâlni personal câteva clipe pe Cuviosul Părinte şi de a purta cu el o convorbire duhovnicească într-una din vizitele pe care le-am realizat în trecut în România şi Ne-am dat seama că avem înaintea noastră un bărbat contemporan de talia părinţilor pustiului de altădată, condus şi călăuzit de Duhul Sfânt, şi care transpune în faptă viaţa evanghelică a desăvârşirii, în măsura posibilităţilor firii umane.

Judecând după roadele spirituale oferite de acest „arbore al vieţii", trebuie să depunem înaintea fericitelor sale picioare mulţumirile noastre pentru marea sa contribuţie la înnoirea vieţii isihaste în cadrul monahismului ortodox românesc, proaspăt renăscut,

---

* Text tradus de Pr. Petru Sidoreac.

după modelul învăţăturii filocalice a marelui stareţ – Cuviosul Paisie Velicicovski – care, cu măreţie şi într-un mod hotărâtor, a contribuit, la sfârşitul secolului al XVIII-lea, la reînviorarea monahismului chinovial patristic în ţările ortodoxe din Nord.

Ţinând cont de faptul că „monahismul este lumină celor din lume", credem nestrămutat că influenţa aşezămintelor monahale ridicate an de an lângă cele deja existente în România, ţară iubitoare de Dumnezeu, şi popularea lor cu tineri evlavioşi, mânaţi de idealurile unei tradiţii monahale autentice, va determina înţelegerea mai adâncă a tezaurului credinţei ortodoxe din partea iubitului popor român, remarcat pentru evlavia lui, şi aceasta în mare măsură se datorează şi personalităţii Cuviosului Părinte Cleopa, de care şi Înalt Prea Sfinţia Voastră aţi fost călăuzit spiritual şi de la care aţi moştenit resurse duhovniceşti.

Astfel, cu multă bucurie, trimitem din partea martiricei Biserici Mame a Constantinopolului – vatră a multor mănăstiri – actualul mesaj patriarhal, cu ocazia tipăririi volumului omagial dedicat fericitului Arhimandrit Cleopa Ilie, la împlinirea a şapte ani de la mutarea sa la Domnul.

Felicitându-Vă din inimă pentru această iniţiativă de folos, izvorâtă din dragoste faţă de Părinţi, doresc să Vi se împlinească urările părinteşti ale vrednicului de pomenire Părinte Cleopa, pe care îl rugăm să mijlocească pe lângă Domnul şi pentru Smerenia Noastră şi pentru toţi cei care vor citi această carte.

Îmbrăţişându-Vă, Înalt Prea Sfinţia Voastră, cu dragoste frăţească, dorim să Vă acopere harul lui Dumnezeu şi mila Sa nesfârşită.

Sufletul Părintelui Cleopa a intrat prin porţile împărăteşti ale Bisericii strămoşilor noştri din ceruri*

† Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

După vigoarea sa sufletească şi după prezenţa sa vie şi binefăcătoare, atât în sânul sfinţitei obşti a Mănăstirii Sihăstria, cât şi în largul nesfârşit al Ortodoxiei, al Creştinătăţii şi chiar al lumii, nu ne aşteptam ca Părintele sufletesc al atâtor monahi şi creştini şi al nostru al tuturor, să fie chemat în lumina neînserată a Prea Sfintei Treimi.

Lăsând pământului ceea ce i se cuvine lui, spre a fi aşezat între părinţii şi fraţii săi de ucenicie şi ascultare din cimitirul mănăstirii, sufletul Părintelui Cleopa a intrat prin porţile împărăteşti ale Bisericii strămoşilor noştri din ceruri, unde va începe cealaltă viaţă întru bucuria Domnului nostru Iisus Hristos, alături de toţi binecuvântaţii Părintelui Său.

În ciuda anilor şi a nevoinţelor sale zilnice în asistenţa sufletească a mulţimilor de credincioşi, monahi, demnitari şi preoţi, şi în ciuda sfaturilor de a se mai odihni, Părintele Cleopa îi întâmpina pe toţi cu prospeţimea gândului şi cu puterea cuvântului. Acesta, cuvântul, şi privirea de sub streaşina sprâncenelor îl legau de toţi ascultătorii, contopindu-şi personalitatea prin sfaturi, compătimiri uşurătoare de poveri lăuntrice sau pătrunse de biciul cel nevăzut de îndepărtare a păcatului, ca în cele din urmă să devină chipul Păstorului purtând pe umeri oaia cea dobândită din lăcomia lupului răpitor de suflete. Deşi ceata ascultătorilor ce-i răpea zilnic liniştea şi timpul de odihnă era constituită în general

---

* Mesaj trimis cu prilejul înmormântării Arhim. Cleopa Ilie (extras din revista „Candela Moldovei", anul VII, nr. 11-12, 1998, p. 3.

din persoane de vârstă fragedă şi din cele cu tâmplele cărunte şi deşi receptivitatea era de asemenea diferită, potrivit gradului de cultură, gândul marelui duhovnic se făcea înţeles cu valoarea lui întreagă de către fiecare participant, actualizându-se din zi în zi slăvita şi cea mai presus de fire minune a limpezimii şi înţelegerii dumnezeieştilor adevăruri, ca la Cincizecime.

Împletirea gândurilor şi a simţămintelor sale de iubire cu setea de cunoştinţe şi de vindecări ale mulţimilor de credincioşi şi pelerini, care zilnic îl asaltau apoi cu întrebări personale, neobositul părinte devenea apoi una cu ei. Le desluşea nedumeririle, le lămurea întrebările, le împărtăşea durerile şi nu uita să descreţească frunţile cu întâmplări şi pilde vesele, dar ziditoare de suflet. Această zilnică întâlnire cu toţi cei ce poposeau în faţa chiliei sale constituia un fel de plinire a existenţei lui de o viaţă întreagă. Această experienţă reînnoită din zi în zi a şi constituit izvorul limpede şi bogat al predicilor tipărite, cerute şi căutate de preoţi şi credincioşi.

După a noastră puţină cunoaştere şi modestă apreciere a tainei vieţii, nevoinţelor, slujirilor ascultătoare, jertfelnice şi totale ale acestui autentic monah, grăitor de Dumnezeu şi trăitor statornic al frumuseţilor celor cereşti, Părintele nostru Cleopa a înscris, cu darul lui Dumnezeu, odată cu numele său şi al monahismului românesc, şi pe cel al Bisericii noastre în Sfânta Cronică a Isihasmului, roditor din adâncimea istoriei noastre şi în adâncimea sufletelor celor iubitori de frumos, agonisind în inimă vistieria rugăciunii de unde în întreaga sa viaţă a zvâcnit Numele lui Iisus.

Pildă şi chip de nevoinţă tuturor întru desăvârşirea la care suntem chemaţi în această clipă de vremelnică despărţire, să ne plecăm genunchii sufletului în faţa rămăşiţelor pământeşti ale mult preţuitului Părinte Cleopa şi să rugăm pe Prea Sfânta Treime şi pe Prea Curata Maică a lui Dumnezeu să ne ajute a sluji Biserica şi neamul cu credincioşia şi statornicia Arhimandritului Cleopa.

Prea Cuvioase Părinte Victorin, iubiţi părinţi şi fraţi ai Sfintei Mănăstiri Sihăstria, nu vă întristaţi, rogu-vă împreună cu Sfân-

tul Apostol Pavel. Mulţumiţi lui Dumnezeu că, în calitate de fii duhovniceşti ai Părintelui Cleopa, sunteţi şi moştenitori ai bogăţiilor lui, agonisite de el în acest loc sfânt: iubirea, rugăciunea, vieţuirea în comuniune sfântă, în gândire, în ascultare, în răbdare, în statornicie şi în unitatea Treimică. Vegheaţi şi păstraţi această moştenire, a noastră, a tuturor. Aşa vă veţi bucura în Domnul, că sunteţi ucenicii unui mare Avvă, bucurându-ne astfel şi pe noi, membrii Sfântului Sinod, şi pe I.P.S. Mitropolit Daniel, ucenicul iubit şi preţuit de adormitul întru Domnul Părintele şi fratele nostru, Arhimandritul Cleopa.

Cunoscând adevărul că „al Domnului este pământul şi plinirea lui", să-l însoţim acum cu cântarea: Veşnica lui pomenire!

Părintele Cleopa şi primăvara Ortodoxiei în România*

† Hristodoulos, Arhiepiscopul Atenei şi al întregii Elade

„Mânca-te-ar Raiul!" Cum să uităm această expresie atât de caracteristică şi de teologică a simplului şi înţeleptului Părinte Cleopa acolo, în mănăstirea lui?!

Figură ascetică, cuvioasă, autentică, întru totul în duhul tradiţiei, a trăit în secolul al XX-lea ca şi cum ar fi provenit din acele timpuri străvechi bizantine, ca şi cum ar reînvia Limonariul şi Everghetinosul. Şi este adevărat că Părintele Cleopa Ilie era legat de acest lanţ duhovnicesc, el însuşi verigă de aur a cuvioşilor părinţi, a asceţilor din pustiu, a sfintelor figuri care împodobesc cerul duhovnicesc al Bisericii noastre Ortodoxe. Vieţuirea lui sfântă, asceza neîncetată, postul şi rugăciunile, vorbele cu tâlc adânc, multele lui harisme, în frunte cu virtutea dragostei faţă de toţi semenii, constituiau un izvor răcoritor cu susur lin care oferea apa cea nesecată a vieţii sufletelor obosite şi însetate. Toţi cei care îl întâlneau i se spovedeau, îi cereau sfat şi primeau binecuvântarea lui, simţeau că li se răcoreşte inima şi primesc ajutor duhovnicesc în viaţa lor. Zică ce-or zice! România nu era săracă. Îl avea pe Părintele. Şi ţara care are duhovnici este bogată spiritual, deţine o valoare superioară care nu se ofileşte şi nu se distruge. Şi ce dacă suflau cândva vânturile ateismului şi ale necredinţei? Arborele credinţei avea rădăcini puternice. Părintele Cleopa – rădăcină a vieţii – ţinea tradiţia şi sfinţenia, libertatea şi adevărul. Dar, mai ales, a pus început unei noi zile, a actualei primăveri a Ortodoxiei în România – ţară prietenă şi de aceeaşi credinţă.

De asemenea reînvieri este nevoie şi în timpul nostru. De făclii aprinse ale renaşterii filocalice, care L-au iubit profund pe Hristos, care şi-au dat viaţa pentru Hristos, care au preferat ca viaţa lor să fie o neîncetată aşteptare a Mirelui Celui Viu al sufletului.

Cu siguranţă, din cer, Părintele Cleopa se roagă pentru noi. Noi, cei care l-am cunoscut – şi smerenia mea s-a învrednicit să-l cunoască acolo, sus, în munţi – şi cei care nu l-au cunoscut, să avem binecuvântarea lui!

---

* Traducere de Pr. Petru Sidoreac

Luminător prin cuvânt şi viaţă*

Părintele Cleopa Ilie de la Mănăstirea Sihăstria

† Daniel, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei

Scumpă este înaintea Domnului
moartea cuvioşilor Lui. (Psalm 115, 6)

I. S-a mutat în lumina netrecătoare

Trecerea la viaţa veşnică a Prea Cuviosului Părintelui nostru Cleopa Ilie (2 decembrie 1998) este pentru Biserica noastră o mare pierdere şi o negrăită durere sufletească. Prin moartea Părintelui Cleopa, Biserica de pe pământ a pierdut din mijlocul ei un monah sfânt, un duhovnic teolog şi un misionar statornic de o nepreţuită valoare spirituală şi imensă importanţă.

Într-o vreme în care lumea se secularizează şi se adânceşte în confuzie spirituală, ce este mai de preţ decât să întâlneşti un creştin sfânt, trăitor al tradiţiei neîntrerupte a Bisericii?

Părintele Cleopa nu cunoştea doar intelectual scrierile marilor părinţi ai pustiei şi ai marilor lavre, ci el însuşi a trăit zi cu zi, peste 70 de ani, viaţă de monah după canoanele şi regulile părinţilor întemeietori şi organizatori ai vieţii monahale: Sfinţii Cuvioşi Antonie, Pahomie, Paisie şi Sava cel Sfinţit a cărui pomenire o facem la 5 decembrie, în ziua înmormântării Părintelui Cleopa. În vieţuirea sa sfântă, fidelă tradiţiei Bisericii nedespărţite, Părintele Cleopa era pentru noi ca un contemporan şi prieten al sfinţilor din toate veacurile. De aceea, el împărtăşea în jurul său, în conştiinţe şi în inimi, o siguranţă şi o pace pe care o dă numai comuniunea sfinţilor.

Părintele Cleopa spunea adesea: „Noi suntem aici o mănăstire tradiţională, după regulile părinţilor de odinioară", şi nu

* Extras din *Dăruire şi dăinuire*, Ed. Trinitas, Iaşi, 2005, pp. 126-142.

înceta să dea exemple de mari nevoitori din mănăstirile româneşti care au trăit în timpul nostru ca şi părinţii sfinţi de odinioară, arătând că tradiţia adevărată nu aparţine doar trecutului, ci este mărturie că acelaşi Duh Sfânt de altădată lucrează şi astăzi în Biserica lui Hristos.

Părintele Cleopa nu a pus niciodată părerea sa personală mai presus de învăţăturile Sfinţilor Părinţi şi nu a micşorat entuziasmul nevoinţei sale sub pretextul că astăzi ar fi imposibil de împlinit sfintele canoane.

Dar este drept, el n-a cerut nimănui niciodată să împlinească ceea ce el însuşi n-a practicat personal. Sever cu sine însuşi şi mai îngăduitor cu alţii, el a arătat că tradiţia devine vie printr-o creştere duhovnicească sau printr-un spor treptat în nevoinţă, în pocăinţă şi în sfinţenie.

Părintele Cleopa a rămas totdeauna fidel deplin tradiţiei monahale, dar tradiţia nu era pentru el nici constrângere şi nici crispare, ci rânduiala vieţuirii în plinătatea prezenţei Duhului Sfânt, Care trezeşte în om râvnă necontenită şi dor nemărginit după sfinţenie. Tradiţia a fost pentru el comuniune sfinţită de-a lungul veacurilor şi el era în această comuniune liberă şi fermă.

Ca duhovnic, Părintele Cleopa era un învăţător şi un teolog sfătuitor, iar învăţătura lui era învăţătura sfinţilor. Tot ce învăţa avea temei în Sfintele Scripturi şi în Sfinţii Părinţi, nu era o opinie arbitrară, ci comuniunea de gândire ortodoxă universală, profund teologică şi profund umană. De aceea l-au ales pe el ca duhovnic ierarhi şi monahi, demnitari de stat şi oameni de rând, profesori universitari şi ţărani simpli. El îi iubea şi îi sfătuia pe toţi părinteşte. De aceea, în mod irezistibil, fiecare se bucura să-i fie fiu duhovnicesc. El iubea toată făptura, oameni şi munţi, păsări şi flori, câmpuri şi stele. Vedea totul ca pe o Sfântă Liturghie cosmică.

El avea darul de a spune lucruri adânci într-un limbaj simplu şi pe înţelesul tuturor. Înţelepciunea lui venea, deodată, din multa citire a cărţilor sfinte, dar şi din multă rugăciune şi multă nevoinţă. Sfatul lui duhovnicesc, argumentat cu cărţile sfinte, dădea siguranţă şi certitudine de adevăr intelectualului şi teologului şi crea bucurie şi admiraţie în sufletul omului simplu. Zecile de mii de fii şi fiice duhovniceşti care au venit la chilia lui au simţit că el era aproape de orice om. De acum

înainte, Părintele Cleopa duhovnicul nu mai poate fi găsit la chilia sa, dar el rămâne tainic prezent cu sfatul său luminos şi binefăcător în conştiinţele şi inimile celor care l-au avut părinte duhovnicesc; rămâne prezent în sfaturile sale scrise în cărţi şi scrisori sau înregistrate pe casetă. Dar, pe de altă parte, şi fiii lui duhovniceşti vor rămâne pururea prezenţi şi purtaţi în rugăciunile sale care vor continua şi în ceruri, fiindcă un duhovnic adevărat ajută nu numai cu sfatul pe fiii săi duhovniceşti, ci şi cu multele sale rugăciuni pentru mântuirea lor.

Misionar statornic în chilie, Părintele Cleopa a arătat într-un fel minunat cum cineva poate să aducă lumea la Dumnezeu, să schimbe vieţi, să vindece răni, să hrănească suflete, nu cutreierând lumea, nu bătând din uşă în uşă, ci deschizând cu dragoste părintească uşa chiliei sale şi ajutând pe fiecare păcătos să-şi deschidă propriul său suflet pentru a se întâlni cu iubirea lui Dumnezeu pentru toţi oamenii.

Părintele Cleopa a fost un mare misionar prin cuvântul vorbit în predică, prin cuvântul scris, dar şi prin felul său de a vieţui şi felul său de a se purta cu oamenii. Părintele Cleopa a fost, deodată, un om al tradiţiei şi al timpului prezent, ştiind să distingă între esenţial şi secundar, între valoarea nemărginită a fiecărui suflet omenesc şi limitele şi neputinţele firii omeneşti căzute în păcat. El a fost mereu misionar tocmai pentru că a ştiut, în orice împrejurare, să urască păcatul, dar să iubească pe păcătos; să trezească în fiecare om dorinţa de a-şi înnoi viaţa şi bucuria de a crede în Dumnezeu.

Părintele Cleopa a fost mare misionar pentru că a îmbinat severitatea nevoinţei personale cu bucuria vieţii în comuniune frăţească, a cunoscut lupta cu ispitele şi pacea pe care o dobândeşte sufletul prin iertare şi izbăvire de păcate.

Părintele Cleopa a arătat în felul său de a trăi că viaţa creştină este Cruce şi Înviere, strădanie şi bucurie, suspin şi speranţă. De aceea, în mănăstirea sa, deşi izolată în munţi, el n-a creat niciodată, nimănui, sentimentul izolării. Misiunea cea mai mare pe care Părinte Cleopa a împlinit-o aici era aceea de a primi în mănăstire oameni încărcaţi de grijile şi problemele din lume şi de a-i trimite apoi acasă, în lume, oameni purtători ai bucuriei iertării şi ai dorului de viaţă nouă şi sfântă. Prin felul cum primea pe credincioşi, cum se ruga pentru ei şi cum îi

sfătuia, Părintele Cleopa a făcut din fiecare fiu duhovnicesc, monah sau mirean, un misionar ortodox fără zgomot, fără ambiţii de a cuceri lumea aceasta, ci un lucrător mai harnic pentru mântuire.

Într-o vreme în care România este asaltată de „misionari" veniţi din afara ţării, folosind mai mult mijloace materiale şi exterioare, misionarul nostru, Părintele Cleopa, ne arată că numai într-atât suntem misionari în lume, pe cât ne lepădăm de duhul lumesc şi ne umplem de Duh Sfânt.

Trupul Părintelui Cleopa s-a mutat de la chilie în cimitir, dar duhul lui de rugăciune uneşte pământul cu cerul şi adună laolaltă pe toţi cei care l-au cunoscut şi l-au iubit. Chilia sa va fi de acum înainte un muzeu pentru pelerini, o icoană a unui loc de rugăciune, care ne îndeamnă să ducem cu noi în lume darurile duhovniceşti, pe care le-am primit de la Biserică prin rugăciunile sfinţilor.

Rugăm pe Bunul Dumnezeu să numere sufletul lui împreună cu drepţii şi sfinţii cuvioşi, să asculte şi acolo, în ceruri, rugăciunile Părintelui nostru duhovnic pentru Biserica şi poporul nostru, pentru noi toţi.

II. Lumina chipului său rodeşte în Biserică

Viaţa Părintelui Cleopa a fost un dar de la Dumnezeu pentru poporul român. De multe ori nu ne dăm seama cât de mare este darul prezenţei unei persoane prin care lucrează Dumnezeu, decât atunci când nu mai este printre noi. Şi trebuie să spunem că darul pe care Dumnezeu l-a dat, nu numai Bisericii noastre, ci Ortodoxiei întregi, prin Părintele Cleopa, a fost recunoscut ca atare şi în timpul vieţii părintelui şi acum, după moarte. Recent, am văzut reviste din străinătate, din America şi din Europa Occidentală, care deja au scris despre vestea trecerii la viaţa veşnică a Părintelui Cleopa. În toate portretele spirituale care s-au făcut pentru dânsul se subliniază acest adevăr, şi anume că Părintele Cleopa a fost un om cu multe daruri de la Dumnezeu pe care el însă le-a făcut roditoare. Fiecare om are daruri de la Dumnezeu, dar nu toţi oamenii le fac roditoare. În mod deosebit, am observat într-o revistă din America faptul că s-a arătat prin câte greutăţi a trecut părintele în vremurile de încercare şi că, de fapt, a fost un dar

de la Dumnezeu tocmai în timpul comunismului. Când credința era tăgăduită, când în școli se învăța că nu este Dumnezeu, Părintele Cleopa, ca și alți duhovnici, preoți și slujitori ai Bisericii, mărturisea că pe Dumnezeu Îl cunoaștem nu numai ca un adevăr intelectual, ci și ca un adevăr simțit, trăit. Părintele Cleopa a fost un dar al lui Dumnezeu într-o vreme tulbure, când în Biserică deja se simțea, imediat după război, un fel de sectarism. Există nu numai secte în afara Bisericii, există adesea și tendințe sectare în Biserică, iar Părintele Cleopa, cu multă înțelepciune, cu multă râvnă duhovnicească și cu mult curaj, a corectat abateri sectare din viața Bisericii. De aceea, el a fost chemat de către Patriarhul Iustinian să pună rânduială în unele mănăstiri. Și ce însemnează rânduiala aceasta? Însemnează Sfânta Tradiție. Dar Părintele Cleopa nu a avut despre Tradiție o înțelegere crispată sau împietrită, ci a avut despre Tradiție o înțelegere vie, ca prezență a Duhului Sfânt în ea, a harului care, deodată cu fidelitatea față de ceea ce a fost în trecut, descoperă căi de mântuire pentru fiecare om și pentru fiecare veac.

De aceea, Părintele Cleopa făcea dovada deodată a unui monah legat de Tradiție și, în același timp, a unui om foarte liber. El nu era un om crispat și acest lucru l-au remarcat majoritatea străinilor, care au văzut în el un binevestitor al Evangheliei. În mijlocul greutăților, Părintele Cleopa aducea speranța, aducea lumină și avea forța aceasta spirituală, nu numai pentru că a adunat-o din cărți, ci din simțirea prezenței lui Hristos în viața sa. Desigur, s-au scris multe cărți, iar în timpul din urmă aproape în fiecare săptămână apar 2-3 cărți teologice noi, fie scrise de români, fie traduse din autori străini. Dar nu este suficient să avem multe cărți; este foarte necesar să vedem întrupat, întruchipat în om, concret, ceea ce se spune frumos în cărți. De aceea, Părintele Cleopa este un dar de la Dumnezeu, pentru că a trăit așa cum a vorbit și a vorbit așa cum a trăit. Acum noi suntem chemați să cunoaștem lucrarea lui Dumnezeu prin el, mai tainică, dar tot reală, și anume această lucrare a darului lui Dumnezeu, care lucrează în continuare fiind revărsat în sufletele credincioșilor, ucenici, penitenți și închinători la Mănăstirea Sihăstria.

De aceea, cel dintâi lucru pe care trebuie să-l facem pentru a cinsti memoria Părintelui Cleopa este să ne gândim fiecare dintre

noi ce am primit de la el duhovniceşte şi să facem roditor ceea ce am primit. Fiecare dintre oameni este în mare măsură ceea ce a primit de la alţii. De la părinţii după trup a primit datele genetice, ceea ce face ca persoana respectivă să semene cu părinţii. De la părinţii şi dascălii duhovniceşti fiecare dintre noi am primit influenţe şi cunoştinţe; cele care au fost lumină ne vor lumina viaţa. Iar noi, la rândul nostru, transmitem în jurul nostru binele sau răul, nu numai prin ceea ce învăţăm, ci şi prin felul nostru de a fi. Când ne gândim ce am primit de la Părintele Cleopa, ne aducem aminte totdeauna că am primit multă lumină care venea din lumina lui Hristos, iar el era vasul ales prin care se revărsa această lumină. Deci, ori de câte ori ne aducem aminte de Părintele Cleopa, trebuie să ne gândim ce am reţinut în fiinţa noastră din cuvintele lui, din faptele lui şi din felul lui de a trăi. Dacă facem roditoare în viaţa noastră, după putinţă, lumina pe care am primit-o, atunci suntem lucrători împreună cu el şi devenim şi noi daruri ale lui Dumnezeu pentru Biserica noastră, pentru întreaga Ortodoxie.

În al doilea rând, cunoaşterea tainică a darurilor Părintelui Cleopa, după moartea sa, se vede atunci când simţim rugăciunea sa pentru noi. Nici un ucenic nu rămâne acum lipsit de rugăciunile sale. Deci, dacă el avea în chilie pomelnice cu nume de ierarhi şi simpli credincioşi, şi după moarte se va ruga pentru noi. De aceea, trebuie să rezistăm ispitei care poate veni să ne spună că Părintele Cleopa nu mai este la Sihăstria şi, ca atare, să nu mai mergem acolo. Acum, trebuie mai mult să venim aici, la mormântul lui, şi să ne rugăm, pentru că acum, sufletul său fiind dezbrăcat de cortul trecător al trupului, se roagă mai intens pentru ucenici şi pentru întreaga Biserică. De unde ştim noi acest lucru? Ştim, din Tradiţia Bisericii, că sfinţii, după moarte, se roagă mai intens pentru cei pe care i-au cunoscut şi pentru cei care le cer ajutorul. De altfel, aşa s-a dezvoltat cultul sfinţilor. Nu doar dintr-un gest de cinstire a unor persoane, ci datorită bucuriei de a simţi ajutorul celor care se roagă în continuare pentru noi. [...]

În preajma mormintelor sfinţilor, ale cuvioşilor, ale martirilor, ale purtătorilor de Dumnezeu se află multă binecuvântare. De aceea, ori de câte ori venim la Sihăstria, după ce ne-am închinat în Biserică şi am revăzut chilia părintelui, care este ca

o icoană de rugăciune şi pe care am declarat-o muzeu, e bine să mergem şi la mormântul lui, să ne rugăm pentru odihna lui şi să cerem: „Părinte Cleopa, roagă-te şi în ceruri pentru noi, aşa cum te-ai rugat pe pământ". Iar când simţim această bucurie a comuniunii, atunci simţim că sfinţii noştri nu sunt morţi, ci sunt mai vii decât înainte, în lucrarea Duhului Sfânt. Atunci simţim darul sfinţilor duhovnici, al oamenilor tari ai rugăciunii care, de dincolo de moarte, ne arată că iubirea lor împletită cu rugăciunea este mai tare decât moartea.

III. Să nu stingem lumina primită de la el!

S-a împlinit un an de la trecerea la viaţa veşnică a Părintelui nostru Arhimandritul Cleopa, mare duhovnic al poporului român şi al Ortodoxiei întregi.

Acum, la un an de la moartea sa, simţim şi mai mult cât de mare este golul pe care l-a lăsat aici, la Sihăstria, şi în Biserica noastră, prin faptul că nu-l mai vedem faţă către faţă, nu mai vedem faţa lui cea blajină, plină de har şi de lumină de la Dumnezeu adunate prin rugăciune, prin cititul multor cărţi şi prin multele nevoinţe. Nu mai vedem faţa şi nu mai auzim vocea lui, o voce caldă şi fermă în acelaşi timp, o voce de părinte, o voce de vestitor al Evangheliei şi o voce de apărător al dreptei credinţe. Nu mai vedem faţa şi mâna lui care ne binecuvânta în chilie, la biserică sau împrejurul mănăstirii. [...]

Se simte această lipsă a Părintelui în orice parte a ţării. Dar, în acelaşi timp, ne rămâne ca singură mare mângâiere prezenţa sa nevăzută, duhovnicească, prin rugăciune. Deşi nu mai este în chilie, totuşi este prezent, prin rugăciune şi prin tot ceea ce a lăsat ca semne vizibile: cărţi, icoane, haine, metanii, chipurile şi numele celor pe care, în mod deosebit, i-a pomenit în rugăciune. [...]

Credincioşii obişnuiţi să-l întâlnească pe Părintele Cleopa înainte de moarte simt oarecum că-l întâlnesc atunci când vizitează chilia sa ca pelerini şi când merg să cinstească mormântul lui.

De asemenea, golul acesta al lipsei sale fizice printre noi este oarecum umplut prin prezenţa cărţilor pe care le-a scris şi care acum se citesc cu mai multă evlavie, tocmai datorită absen-

ţei sale fizice dintre noi. Golul acesta este oarecum suplinit prin cartea pe care Părintele Ioanichie Bălan a scris-o, *Viaţa şi nevoinţele Părintelui Cleopa* (Editura Trinitas, Iaşi, 1999 şi 2002), care s-a tipărit în mii de exemplare şi care încă se cere în fiecare parte a ţării. Prin aceste lucruri, desigur, simţim o mângâiere, simţim că Părintele Cleopa este totuşi printre noi. El mai este prezent în sufletele noastre şi prin sfaturile pe care ni le-a dat şi prin chipul luminos al vieţuirii sale ca monah, ca preot şi ca un credincios fidel Ortodoxiei în vremuri de încercare, nu numai în vremuri de bine. În această zi de pomenire, la un an de la trecerea sa la viaţa veşnică, rugăm pe Bunul Dumnezeu, pentru mijlocirile Părintelui nostru Arhimandritul Cleopa, să ne dăruiască preoţi buni; iar pe care-i avem, Dumnezeu să-i întărească în credinţă, în dragoste faţă de popor, faţă de lucrurile sfinte şi mântuitoare ale Ortodoxiei. Rugăm pe Bunul Dumnezeu să ne învrednicească să fim păstori de suflete cu aceeaşi dragoste faţă de El şi faţă de Biserică, pe care a avut-o Părintele Cleopa. Duhul lui rugător şi părintesc este atât de necesar azi în Biserică şi în lumea întreagă. [...]

Rugăm pe Bunul Dumnezeu să dăruiască monahilor şi monahiilor din ţara noastră şi din toată lumea ortodoxă acelaşi duh de dragoste faţă de mănăstire, de viaţa sfântă şi binecuvântată a îngerescului chip. [...]

Părintele Cleopa rămâne pentru noi un model luminos şi un rugător ca să nu rătăcim, să ascultăm de Biserică, de Sfinţii ei, de tradiţia ei sfântă, de păstorii Bisericii, de părinţii duhovniceşti din mănăstiri şi din sate, ca să păstrăm dreapta credinţă ca fiind singura lumină de înviere a sufletului nostru.

Desigur, toţi credincioşii din această Eparhie, din toată ţara, au nevoie de ajutorul lui Dumnezeu, care ne vine adesea prin rugăciunile Sfinţilor pentru a păstra credinţa şi bucuria de a fi ortodocşi, într-o vreme în care sunt multe încercări. Sărăcia este virtute numai atunci când este liber acceptată. Când este impusă, ea poate aduce o mulţime de păcate mai ales când suntem un popor sărac într-o ţară bogată! Trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu să învrednicească pe fiecare să aibă ce este necesar şi să dea şi altora aşa cum ne spune Sf. Apostol Pavel: lucrând cu mâinile sale lucrul cel bun, ca să aibă să dea şi celui

ce are nevoie (cf. Efeseni 4, 28). Un popor harnic devine un popor darnic într-o ţară bogată. Ne rugăm lui Dumnezeu să ne ajute ca să trecem prin această încercare. Deşi ne confruntăm cu sărăcia materială, să nu pierdem bogăţia din suflet, care este credinţa ortodoxă, credinţa sfinţilor, credinţa care a rodit multe mănăstiri, multe parohii, mulţi preoţi slujitori ai poporului. Credinţa dreaptă a voievozilor, a pustnicilor noştri – aceasta este bogăţia pe care o avem în inima noastră şi pe care o luăm, ca pe o comoară de lumină, cu noi în Ceruri.

Să nu vindem bogăţia sufletului nostru pentru o mână de bani sau de lucruri materiale. Este trist când auzim că unii credincioşi ortodocşi, de aici din Moldova, când merg la Istanbul devin musulmani. Aici, în Moldova, voievozii şi strămoşii noştri au apărat cu preţul vieţii lor credinţa ortodoxă, iar acum noi o pierdem foarte repede într-o ţară învecinată pentru lucruri deşarte, părăsind credinţa în Hristos sau trecând la secte, în ţară sau în străinătate.

Părintele Cleopa, din mormânt şi din ceruri, ne îndeamnă şi ne cheamă să păstrăm această comoară de bogăţie care este credinţa ortodoxă în Hristos, credinţa apostolilor, a ierarhilor mărturisitori, a mucenicilor, credinţa cuvioşilor, credinţa sfinţilor ortodocşi din toate timpurile.

Aşadar, trebuie să transmitem generaţiei tinere bogăţia credinţei şi mărturia aceasta că Dumnezeu este cu noi şi ne iubeşte chiar şi în încercări. Dumnezeu nu ne trimite încercări mai mari decât putem să le ducem, dar ca să le ducem avem nevoie şi de rugăciunile altora, nu numai de propriile noastre rugăciuni.

Noi rugăm pe Bunul Dumnezeu ca, pentru rugăciunile şi nevoinţele multe ale Părintelui Cleopa, să ne dăruiască tăria de a fi următorii lui, de a fi buni ucenici şi părinţi duhovniceşti, buni creştini, aşa cum ne-a învăţat el.

IV. Mărturii despre Părintele Cleopa – (interviu realizat de Pr. Petru Sidoreac în anul 1999)

Înalt Prea Sfinţia Voastră, s-a afirmat despre Părintele Cleopa că este unul din cei mai mari duhovnici ai noştri din acest secol. Din ceea ce ştiţi despre Părintele Cleopa direct sau din mărturiile altora, confirmaţi această caracterizare?

– Mai întâi trebuie să spunem că Părintele Cleopa a fost într-adevăr un mare duhovnic şi acest lucru este un dar. În Biserica Ortodoxă toţi Sfinţii Părinţi, care au fost luminători, sunt mari. Nu avem o ierarhizare. Nu putem spune, de pildă, care dintre Sfinţii Părinţi este mai mare. Fiecare are o mărime a harului care lucrează în el. De aceea, putem spune fără să greşim că Părintele Cleopa a fost un mare duhovnic. Dacă i-am cunoaşte pe toţi duhovnicii noştri, dar nu i-am iubi pe toţi, atunci am putea să facem unele ierarhizări. Însă ceea ce trebuie să reţinem este faptul că Părintele Cleopa rămâne un mare duhovnic şi un mare dar al lui Dumnezeu pentru Biserica noastră Ortodoxă Română şi pentru toată Ortodoxia. Atunci când s-a aflat de moartea lui, în decembrie 1998, toţi ortodocşii participanţi la întrunirea internaţională de la Harrare, în Africa, au hotărât să facă un parastas pentru Părintele Cleopa pentru că era preţuit şi iubit de întreaga Ortodoxie, nu numai de către Ortodoxia românească.

Care sunt trăsăturile esenţiale ale personalităţii Părintelui Cleopa?

– Este greu de spus. A avut atâtea daruri şi atâtea virtuţi încât aş putea spune că toate trăsăturile sale se înmănunchează în ceea ce numim sfinţenie. Părintele a fost un om sfânt şi această sfinţenie a venit din prezenţa Duhului Sfânt în persoana sa. Pentru un duhovnic, prezenţa Duhului Sfânt în persoana sa este esenţială. Darurile Duhului Sfânt care au fost cultivate de Părintele Cleopa şi aduse la rodire au fost, în primul rând, o credinţă puternică în Dumnezeu pe Care L-a simţit lucrător în viaţa sa şi în viaţa oamenilor. Părintele Cleopa nu avea o credinţă de tip intelectual, şi anume o convingere că Dumnezeu există undeva, ci avea credinţă în relaţia cu Dumnezeu, ca o certitudine că El este prezent ca Dumnezeu Mântuitor în viaţa oamenilor, în lume, în întreg universul. Credinţa aceasta puternică, a Sfinţilor Apostoli, a Sfinţilor Părinţi, a marilor trăitori ai monahismului, a rodit o înţelepciune, un simţ al măsurii, un discernământ surprinzător. În al doilea rând, Părintele Cleopa, deşi nu a făcut studii în mod formal, ci s-a format ca un autodidact, a avut o maturitate de gândire teologică şi o maturitate de discernământ spiritual cum rar se întâlnesc. El ştia să evite

extremele şi, în acelaşi timp, să dea speranţă. Nu înfricoşa, ci îmbărbăta. A treia mare caracteristică era puterea lui de a comunica în mod simplu, pe înţelesul tuturor, adevărurile teologiei şi spiritualităţii ortodoxe. Era un teolog popular, chiar spunea: „Eu fac o teologie pentru babe, pentru moşi, pentru oameni de la ţară". Este un mare dar ca să putem comunica lucruri adânci, realităţi duhovniceşti de mare fineţe şi experienţă a sfinţeniei de mare prospeţime şi multă lumină, în cuvinte pe înţelesul oamenilor.

De unde venea această putere a cuvântului?

– Cred că această putere venea din înţelepciunea acumulată din citit şi din observarea celor din jur său. Venea din faptul că a spovedit zeci de mii de oameni, le-a ascultat bucuriile şi frământările, povestindu-le istorii trăite din vieţile sfinţilor, precum şi din faptul că el însuşi s-a format în popor, adică de la început a fost obişnuit cu graiul oamenilor simpli. Aş mai adăuga ceva foarte important, aş zice determinant, şi anume că Părintele Cleopa iubea foarte mult pe credincioşii care veneau la el, spunând adesea: „Mi-e milă de ei că vin de la distanţă mare. Mă aşteaptă ore întregi şi mă doare sufletul, deşi sunt obosit şi am patru operaţii şi multe alte neputinţe – spunea dânsul – totuşi când văd atât de mulţi credincioşi, atât de dornici să asculte cuvântul lui Dumnezeu, mă întăresc".

Deci, unul din secretele acestei comunicări este faptul că simţea iubirea credincioşilor pentru el, răspunzându-le cu iubirea lui părintească, duhovnicească. Nu totdeauna găsim uşor duhovnici sau teologi care să poată să spună lucruri adânci în cuvinte simple, în cuvinte pe înţelesul poporului. Aş zice că în privinţa aceasta Părintele Cleopa a rămas fidel spiritului Evangheliei. Mântuitorul Iisus Hristos nu a folosit cuvinte complicate şi termeni pe care i-ar fi înţeles numai o elită de oameni. Se spune că atât ştie cineva cât poate comunica şi altora pe înţelesul lor. Oamenii care se ascund în spatele unor expresii complicate, de fapt, sunt complexaţi. Rostul vorbirii autentice este de a transmite, de a zidi duhovniceşte, de a promova comuniunea, nu de a intimida şi nici de a impresiona. Părintele Cleopa vorbea ca să atragă lumea la Hristos, vorbea din dragoste pentru Hristos şi scopul vorbirii lui era ca lumea să-L iubească mai mult pe

Hristos. Sf. Apostol Ioan, în *Epistola I Sobornicească*, spune că noi propovăduim „Cuvântul vieţii" (1, 1) ca „să aveţi părtăşie cu noi" (1, 3) – comuniune cu noi. Comuniunea noastră este cu Tatăl şi cu Fiul, în Duhul Sfânt. Rostul vorbirii este comuniunea duhovnicească, nu impresionarea, nu intimidarea şi nu căutarea de sine, ci căutarea prezenţei lui Hristos în om şi căutarea lui Hristos de către om.

Aţi amintit de faptul că Părintele Cleopa a spovedit zeci de mii de oameni. Ca duhovnic, cum ar putea fi caracterizat: aspru sau îngăduitor?

Părintele Cleopa nu a fost nici aspru, nici îngăduitor, ci a fost duhovnicul potrivit pentru fiecare persoană şi pentru fiecare caz în parte. Ceea ce este de admirat la el este tocmai faptul că nu era stereotip, nu-i trata pe oameni în acelaşi mod, în înţelesul că ţinea seama de vârsta, de cultura, de sensibilitatea, de progresul duhovnicesc al fiecărei persoane. De aceea, aş spune că a fost uneori aspru, şi uneori blând, după starea duhovnicească a penitenţilor. În această privinţă el avea o atitudine apostolică. Sf. Ap. Pavel spune că păstorul trebuie să şi certe, să îndemne, dar toate acestea să fie făcute cu multă răbdare şi cu multă dragoste, pentru a edifica spiritual comuniunea divino-umană în Biserică.

Deci părintele nu a fost niciodată aspru în înţelesul de severitate inutilă, ci uneori, când era mai aspru, asprimea lui avea un scop precis şi anume aceea de a responsabiliza, de a trezi, de a ridica pe om. În acelaşi mod aş putea spune că era – pe neaşteptate – foarte îngăduitor când vedea că omul merge spre deznădejde, sau, în ciuda unor neputinţe, are dorinţa totuşi de a se schimba. El avea o libertate caracteristică sfinţilor. Sfinţii sunt liberi în interior, aşa cum spune Sf. Ap. Pavel: „unde este Duhul Domnului, acolo este libertatea" (II Corinteni 3, 17) pentru că ei sunt fideli Adevărului. Numai omul care este foarte exigent cu sine însuşi şi foarte fidel faţă de Hristos şi Evanghelie, poate să aibă libertate în aplicarea sfintelor canoane fără a avea teamă că a încălcat duhul canoanelor sau duhul Evangheliei.

Deci noi avem aici de-a face cu o libertate pe care o dă Duhul Sfânt oamenilor care sunt profund înrădăcinaţi în tradiţia

Bisericii noastre. Părintele, pentru că era profund înrădăcinat în comuniunea cu Sfinţii Ortodoxiei, cu Sfinţii Apostoli şi cu Sfinţii Părinţi, cu marii duhovnici, cu marii trăitori, ştia să se mişte în această spiritualitate a libertăţii şi a fidelităţii; de aceea, avea o mare libertate în aplicarea canoanelor şi, în acelaşi timp, ţinea mult la sfintele canoane, la pedagogia lor pastorală.

Vorbiţi-ne ceva, vă rugăm, despre conştiinţa misionară a Părintelui Cleopa.

Părintele Cleopa a avut o conştiinţă misionară profundă, pentru că el întotdeauna îndemna pe credincioşi să iubească Biserica, să iubească pe păstori, pe preoţi, pe ierarhi, să asculte de aceştia. El nu înţelegea opera sa misionară ca o lucrare particulară, individualistă, ci ca o lucrare în interiorul Bisericii. Iar ceea ce mă uimea era modul său de a fi ascultător faţă de superiori. Nu făcea nimic până ce nu întreba, nu ieşea din mănăstire până nu ne cerea nouă aprobarea. Or, dânsul, ca părinte duhovnicesc cu vârsta înaintată şi cu experienţă, putea să facă adesea abstracţie, să nu ţină seama de stareţ sau de ierarhul său. El însuşi cerea binecuvântarea stareţului, care i-a fost ucenic. Ne cerea binecuvântare şi nouă, ca şi chiriarh, pentru orice lucrare pe care o făcea în afara mănăstirii. Dacă era invitat de studenţi să vorbească sau era invitat la o întrunire în altă parte, cerea binecuvântare. Prin aceasta arăta că dorea ca toată lucrarea lui să fie lucrare misionară în Biserică şi pentru Biserică. Din punct de vedere al pastoraţiei, aş putea spune că era un mare păstor de suflete fără să se deplaseze prea mult din chilie, prin modul cum primea pe credincioşi, pe preoţi, pe studenţi, pe oamenii învăţaţi, oameni de cultură, scriitori, teologi străini, preoţi şi pastori de alte confesiuni, oameni de Stat care l-au vizitat la Sihăstria, prim-miniştri sau miniştri, patriarhi din alte ţări, de pildă pe Patriarhul Ecumenic. Am asistat de mai multe ori la astfel de momente şi am văzut că Sfinţia Sa era misionar într-un mod convingător şi în acelaşi timp profund uman. Dar în toate se orienta după înţelepciunea care vine din Sfintele Scripturi şi din Scrierile Sfinţilor Părinţi ai Bisericii.

Ce loc au ocupat Sf. Scriptură şi Sfinţii Părinţi în scrierile Părintelui Cleopa?

Fără îndoială, aici putem spune că Părintele Cleopa este un model de a gândi, nu numai folosind citate din Scriptură, ci şi a gândi în duhul Scripturii, şi nu numai prin a folosi citate din Sfinţii Părinţi, ci avea acelaşi duh de gândire ca şi Sfinţii Părinţi. Citind mult Sfânta Scriptură şi operele Sfinţilor Părinţi, el a devenit, într-un fel, asemenea Apostolilor şi Sfinţilor Părinţi în înţelesul că nu avea opinie particulară care să difere de cea eclesială. Dacă citiţi cărţile Sfinţiei Sale, nu se găsesc în ele opinii particulare, ci aproape orice afirmaţie a lui este bazată fie pe Sfânta Scriptură, fie pe Sfinţii Părinţi, ceea ce însemnează că el gândea în comuniune cu sfinţii. De aceea, a rămas un îndrumător spiritual sigur şi mare.

Părintele Cleopa are o teologie şi o spiritualitate sigură, nu originală. Sunt unii oameni care caută cu orice preţ să fie originali, ceea ce spun ei să nu mai fi spus nimeni niciodată; ceea ce este, desigur, o mare ispită. Cu cât este mai profund înrădăcinat cineva în gândirea Sfinţilor Apostoli şi în gândirea Sfinţilor Părinţi, cu atât este mai de folos Bisericii. Lumea are nevoie mai ales astăzi de teologi, de preoţi, de ierarhi, de duhovnici siguri, nu însingurаţi în credinţa şi în învăţătura lor. Există foarte multe secte, există foarte multe curente de gândire, există foarte multe ispite în anumite dialoguri cu ştiinţa, cu cultura, dialoguri care, în principiu, sunt bune, dar aceste întâlniri cu alte forme de gândire pot să ducă şi la rătăcire, dacă nu suntem înrădăcinaţi în tradiţia sfinţilor. Or, din acest punct de vedere, Părintele Cleopa este un duhovnic sigur, el nu se bazează atât de mult pe experienţa personală, individuală, ci pe experienţa sfinţilor. El nu are opinii ale lui originale, ci are o lumină sigură, adică învăţătura, mai bine zis, credinţa Bisericii.

Prin urmare recomandăm cărţile lui, ca pe un îndreptar, ca pe o lumină, ca pe o cale sigură pentru mântuire, fiindcă Părintele Cleopa nu a făcut teologie pentru teologie, ci teologie pentru mântuire. El avea conştiinţa că de felul cum învăţăm pe oameni credinţa, depinde mântuirea sau pierzania lor. De aceea, aş zice, că asemenea Părintelui Stăniloae, prietenul său, Părintele Cleopa rămâne un părinte duhovnicesc pentru veacul nostru şi pentru veacul următor, în primul rând prin claritatea învăţătu-

rii sale şi, în al doilea rând, prin stabilitatea, prin siguranţa, prin temeinicia acestei învăţături. Mai ales credincioşii de astăzi, dar chiar şi noi, teologii, este bine să citim şi să recitim opera sa, pentru că este o teologie a sfinţeniei şi a mântuirii, bazată pe experienţa Sfinţilor Apostoli şi a Sfinţilor Părinţi ai Bisericii.

Dacă ieşim din tradiţia sănătoasă a Bisericii ne rătăcim, iar tradiţia nu înseamnă neapărat repetiţie, ci înseamnă fidelitate reînnoită. Există multe pericole astăzi de a ne rătăci pentru că nu suntem bine ancoraţi în Sfânta Tradiţie. Deci, din acest punct de vedere, Părintele Cleopa rămâne pentru noi un Părinte duhovnicesc, care lucrează şi după moarte asupra credincioşilor prin scrierile sale şi prin rugăciunile sale.

Dacă mergem la mormântul lui, simţim oarecum prezenţa lui rugătoare şi aşa se explică faptul că o mulţime de oameni care vin acum la Sihăstria merg la chilia lui şi la mormântul lui şi primesc în suflet o pace, o bucurie, pentru că simt că Părintele nu este un mort, ci este un viu cu sufletul său, şi aşa cum a primit el cu multă dragoste pe cei care veneau la chilia lui sau veneau la biserica Mănăstirii Sihăstria, tot aşa îi primeşte cu puterea rugăciunii sale, în ceruri, pe cei care urmează credinţa ortodoxă, care iubesc Biserica, care caută mântuirea în mod sincer.

Înalt Prea Sfinţia Voastră, acum când se împlineşte un an de la plecarea la Domnul a părintelui Cleopa, vă rog să ne împărtăşiţi, ca o concluzie la cele spuse anterior, câteva cuvinte referitoare la Părintele Cleopa şi la datoria morală pe care o au cei care l-au cunoscut de a da mărturie despre el.

Da, credem că, la un an de la trecerea sa la Domnul, putem afirma că Părintele Cleopa este oarecum prezent printre noi, tocmai prin lumina pe care a lăsat-o în urma sa, prin scrieri, dar şi prin rugăciune. Cartea Părintelui Ioanichie Bălan despre *Viaţa şi nevoinţele Părintelui Cleopa* se vinde foarte mult, se cere foarte mult, am publicat-o în mai multe rânduri, datorită solicitării care există. Intenţionăm, de asemenea, să alcătuim un volum de evaluare a teologiei şi operei sale misionare adu-

când mărturia unor personalităţi din străinătate şi din ţară, şi făcând în acelaşi timp o evaluare din punct de vedere spiritual şi misionar, pentru că nu este suficient să ne aducem aminte de dânsul cu evlavie, ci este nevoie ca lucrarea lui să fie continuată în viaţa noastră, ascultând de ceea ce ne-a spus dânsul şi inspirându-ne din exemplul, din mărturia vieţii lui, pentru ca ucenicii părintelui – mă refer aici nu numai la ierarhi sau teologi, ci la toţi credincioşii – să poată fi şi ei lumini în lumea aceasta şi în acelaşi timp să aibă bucuria mântuirii, bucuria aceasta de a intra în Rai despre care vorbea dânsul „Mânca-v-ar Raiul" – adică să ne întâlnim cu toţii în Rai! Considerăm că Părintele Cleopa rămâne pentru noi un îndemn permanent să căutăm Raiul, să căutăm Împărăţia lui Dumnezeu, care se dobândeşte nu doar după moarte, ci lucrând încă din lumea aceasta pentru ea. Viaţa veşnică nu este viaţa de după moarte, ci viaţa trăită împreună cu Dumnezeu, viaţa în Dumnezeu şi ea începe din lumea aceasta, începe cu Botezul în prezenţa şi în numele Sfintei Treimi. De aceea, Părintele rămâne un teolog al mântuirii, un teolog al bucuriei Raiului, un teolog al bucuriei creştine, chiar în mijlocul încercărilor. Nu trebuie să uităm că, cea mai mare parte din viaţa sa, Părintele a trăit-o în comunism, într-o vreme de mare încercare pentru Biserică, iar opera sa misionară din timpul anilor grei de comunism rămâne un model de lucrare misionară şi în acelaşi timp un izvor de speranţă. Oricâte greutăţi am avea, oricâte dificultăţi am întâmpina, nu trebuie să cădem în deznădejde, şi iată dificultăţile prin care trecem astăzi nu sunt atât de mari încât să nu le putem birui, le putem birui dacă avem credinţa Părintelui Cleopa, dragostea sa pentru Biserică, dragostea sa pentru tot ceea ce este viaţă sfântă, dragostea sa pentru popor, pentru toţi oamenii şi pentru creaţia lui Dumnezeu. Nu trebuie să uităm că Părintele se bucura de orice floare pe care o vedea, de orice pasăre pe care o auzea cântând, de orice fiinţă din lumea aceasta, pentru că vedea iubirea lui Dumnezeu în tot ceea ce există. Acesta ar fi mesajul Părintelui: „să simţim prezenţa lui Dumnezeu în viaţa noastră şi în lume şi să-L preamărim pe Dumnezeu lucrând potrivit voii Sale, pentru mântuirea noastră şi pentru slava Lui".

Părintele Cleopa, un vrednic continuator al tradiției monastice paisiene din Moldova*

† Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului

Am aflat cu profundă durere vestea trecerii la cele veșnice, la început de lună decembrie, a mult iubitului nostru părinte duhovnicesc, sfătuitor și dascăl sufletesc, Arhimandrit Cleopa Ilie.

Duhovnic renumit, dascăl de conștiință al miilor de pelerini de pe tot cuprinsul țării, ascet desăvârșit și rugător tainic, Părintele Cleopa a trecut dincolo, în zările veșniciei, cu pecetea credinței în învierea cea de obște, cu nădejdea bunătăților celor viitoare și având conștiința că și-a încheiat călătoria și lupta cea bună și că și-a făcut datoria pe deplin.

Părintele Cleopa a fost, pe parcursul întregii sale vieți, un vrednic continuator al tradiției monastice paisiene din Moldova, vorbind fără de răgaz credincioșilor, scriind și luptând pentru apărarea dreptei credințe, îndrumând mii de conștiințe, împărtășind tuturor curaj, mângâieri și speranțe și încercând să impună o linie morală în viața de toate zilele pentru cei care-l cercetau.

Părintele Cleopa a fost un rănit permanent de durerile, de suferințele, de bolile oamenilor și de prea multele lor păcate, dar, în același timp, a fost mereu senin, plin de bunăvoință, îngăduitor, milostiv și iertător.

Toți cei ce au trecut prin chilia lui au ieșit cu hotărârea de a fi mai buni și mai drepți, mai apropiați de Dumnezeu și de semeni.

A fost un om de o mare și autentică smerenie și cu toate că se bucura de o popularitate deosebită, aceasta nu i-a atins cu nimic modestia și smerenia, pentru că el nu vedea popularitatea, ci vedea doar oameni cu dureri sufletești și trupești care veneau la el să se vindece.

---

* Mesaj trimis de Mitropolitul Antonie al Ardealului, la înmormântarea Arhim. Cleopa Ilie. Extras din revista „Candela Moldovei", anul VII, nr. 11-12, 1998, p. 6.

La Părintele Cleopa totul a fost natural, nimic n-a fost artificial sau improvizat şi acesta a fost motivul pentru care a fost iubit şi apreciat de toţi cei care l-au cunoscut şi, în primul rând, de credincioşii care vedeau în el un adevărat izvor de înţelepciune, de sfinţenie şi de har.

Acum, la trecerea lui dincolo, în Împărăţia cerurilor, îi aducem smerit omagiul nostru de ucenic şi rugăciunea fierbinte către Părintele Luminilor de a-i aşeza sufletul în ceata bineplăcuţilor şi aleşilor Săi, iar pilda şi râvna vieţii sale să ne fie tuturor un imbold întru slujirea lui Dumnezeu şi a semenilor.

În veci pomenirea lui!

Cu dor şi iubire despre Părintele Cleopa

† Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului

Părintele Cleopa a fost un mare duhovnic, a iubit pe toată lumea şi a fost într-adevăr un om sfânt. Dar să spun mai întâi despre mine ceva.

În vara anului 1948, în împrejurări fortuite (eram dat în urmărire pentru implicarea în acţiuni anticomuniste), am reuşit să promovez examenul de licenţă la Institutul Teologic Universitar din Cluj şi nu la Bucureşti, unde frecventasem primii trei ani de studii.

La nici două luni după această încununare a studiilor, mai precis în 6 august 1948, am fost hirotonit diacon de către episcopul Andrei Mageru al Aradului, iar la praznicul Înălţării Sfintei Cruci am fost călugărit la Mănăstirea Prislop (pe atunci mănăstire de călugări), primind numele de Antonie, cu care, iată, mă voi înfăţişa şi la judecată.

Schimbarea statutului meu de laic cu cel de monah şi diacon, ca şi schimbarea numelui, nu m-au scutit totuşi de prigoana politică. La sfârşitul aceluiaşi an am fost condamnat, în contumacie, de către Tribunalul Militar din Bucureşti, la 7 ani de temniţă grea şi la 5 ani de degradare civică – pentru „uneltire împotriva siguranţei statului". De frică pentru neaşteptata întorsătură a lucrurilor, episcopul Andrei a căutat să anuleze ceea ce a făcut, dar, după ce i s-a explicat cum stau lucrurile, ierarhul arădean n-a mai recurs la altă sancţiune în afară de excluderea din mănăstire şi aşa se face că iarna anului 1950 am petrecut-o ascuns în Bucureşti, iar când a fost periculos să mai rămân şi acolo, am plecat la Schitul Crasna – Gorj, de unde iarăşi am plecat la Mănăstirea Slatina, judeţul Suceava. Astfel l-am întâlnit pentru prima dată pe Părintele Ilie Cleopa, care era stareţ acolo.

Am precizat toate întâmplările şi obstacolele peste care a trebuit să trec tocmai pentru a arăta ce a putut însemna pentru mine, monahul de 24 de ani (monah doar de câteva luni), întâlnirea cu un om, care peste ani se va număra între marii duhovnici ai României. De atunci îl păstrez cu multă evlavie în suflet pe Părintele Cleopa. Mi-a întins braţele sale părinteşti, m-a mângâiat şi m-a încurajat. Mi-a spus că sunt binevenit şi mi-a pus la inimă câteva sfaturi potrivite pentru un monah şi anume că rugăciunea rostită ca un suspin, citirea Psaltirii, a Ceaslovului, participarea la rugăciunile de dimineaţă, de seară şi la Sfânta Liturghie, citirea *Regulilor* Sfântului Vasile cel Mare, a *Cuvintelor* Sfântului Teodor Studitul, a Sfintei Scripturi şi a acatistelor sunt rânduieli cu care trebuie să-mi împodobesc sufletul şi să-mi întăresc voinţa, pe lângă diferite alte ascultări care mi se vor încredinţa. Vedeam în tot ce mi-a spus părintele o largă înţelepciune, un câmp deschis libertăţii şi folosirii din toate, un semn al iubirii şi compasiunii. Prigonit şi hăituit de alţii, aveam nevoie de înţelegere şi încurajare. Părintele Cleopa mi le-a oferit pe amândouă.

Când mă gândesc acum, la vârsta la care am ajuns, îmi zic în sinea mea că Dumnezeu a rânduit aşa, ca să întâlnesc în tinereţea mea, adică în vremea când oricine are nevoie de îndrumare şi încurajare, oameni şi părinţi duhovniceşti cum au fost Arsenie Boca, de la Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta, Părintele Cleopa de la Mănăstirea Slatina, Părintele Daniil Tudor, care mi-a fost şi naş de călugărie la Mănăstirea Prislop, Părintele Paisie Olaru, care mi-a fost duhovnic la Mănăstirea Slatina, Patriarhul Justinian Marina şi nu mai puţin Părintele Dumitru Stăniloae, care mi-a fost îndrumător la doctorat. Cu fiecare în parte am avut strânse legături duhovniceşti şi m-am bucurat de atenţia, preţuirea şi încurajarea lor. Toţi au fost oameni aleşi, personalităţi clericale. Nu voi vorbi însă acum despre toţi, ci mă voi limita la unul dintre ei, şi anume la cel chemat la Domnul acum şapte ani şi care a fost Părintele Cleopa.

Nu este pentru prima dată când scriu sau mi-l readuc în memorie pe acest dascăl de cuget şi simţire creştinească şi românească. Prin 1983, am publicat, aici, la Sibiu, o carte, despre care, cu smerenie spun, că s-a bucurat de o bună primire, mai ales

în rândurile cinului monahal şi ale celor care, trăind în lume, sunt interesaţi de propria lor mântuire. Cartea se intitulează: *Tradiţie şi libertate în spiritualitatea ortodoxă*. În această carte, numele Părintelui Cleopa este pomenit de mine de nenumărate ori. Vorbind acolo despre principiile după care se călăuzeşte monahismul ortodox, nu-l puteam omite pe Părintele Cleopa, care a fost un om al principiilor sau preceptelor creştine transpuse în viaţa de zi cu zi.

Întâi de toate arătam câtă importanţă acorda părintele comuniunii cu predecesorul, care fusese stareţul de dinaintea lui şi de la care a primit îndrumări şi, desigur, i-a urmat pilda vieţii, i-a repetat obiceiurile, înţelepciunea şi discernământul. Astfel s-a constituit în mănăstirile noastre o tradiţie duhovnicească a locului, care nu este altceva decât o perpetuă actualizare a tradiţiei duhovniceşti de totdeauna, şi de pretutindeni din lumea ortodoxă. Acest lucru l-am reţinut de la Părintele Cleopa, că trebuie să te integrezi în rânduiala de viaţă a comunităţii pentru că, aşa cum scrie la Pateric, „de va petrece cineva într-un loc şi de nu va face asemenea locului, însuşi locul îl goneşte pre dânsul, căci nu face fapta locului".

Un alt lucru pe care îl evidenţiam în cartea mea era cel în legătură cu felul cum înţelegea Părintele Cleopa ascultarea, despre care se spune că, în cazul călugărilor, este necondiţionată. Părintele Cleopa spunea că este totuşi condiţionată: se face în numele lui Dumnezeu şi pentru un scop al lui Dumnezeu, care este mântuirea celui care se supune. În acest fel, ascultarea nu poate deveni robie sau servilism.

Cât priveşte raportarea noastră la alţii, Părintele Cleopa, deşi era călugăr, stăruia mereu asupra sentimentului comuniunii, al copărtăşiei cu alţii şi, mai ales, cu cei mai uitaţi dintre oameni. El spunea adesea că omul credincios nu poate fi decât „om pentru alţii", pentru cei care sunt mai mult decât el în cinste, în responsabilităţi, în nevoinţe, dar şi pentru cei mai umili şi mai neînsemnaţi dintre oameni. Pe primii nu trebuie să-i invidiezi şi să-i grăieşti de rău. Iar pe cei din urmă să nu-i dispreţuieşti şi să nu-i oropseşti în vreun fel, ci să le fii apropiat şi milostiv. Nimeni nu-şi este suficient lui însuşi, spunea Părintele Cleopa.

Nimeni nu se realizează singur. Ne realizăm prin altul, cu altul, prin alţii, cu alţii. Dar pe cât primim, tot pe atât trebuie să şi dăm. Nu numai alţii ne sunt îndatoraţi, ci şi noi suntem datori altora.

Dar, până la urmă, cum mi-l amintesc eu pe Avva Cleopa. Mi-l amintesc aşa cum a fost el în viaţa lui de toate zilele: în post şi rugăciune, în nevoinţe şi ascultări. În ultima parte a vieţii şi slujirii sale mi-l amintesc vorbind fără răgaz celor ce-i cereau cuvinte de folos, scriind cugetări şi îndemnuri ziditoare pentru alţii, luptând pentru dreapta credinţă, fără de care nu este mântuire, împărţind curaj, mângâieri şi speranţe şi căutând, cu mult zel, să impună o linie morală în viaţa cea de toate zilele a celor ce veneau să-l cerceteze. Pentru toate acestea, folosea toate mijloacele, dar mai ales spovedania, cu dezlegarea de păcate, şi împărtăşania celor vrednici. A promovat o spiritualitate bine încadrată în contextul realităţilor timpului. A îmbinat acţiunea cu rugăciunea, fără să le confrunte, ci dimpotrivă, căutându-le convergenţe şi făcându-le complementare. A fost un model de înţelegere şi preluare a tradiţiei de viaţă creştină, a păstrării ei în puritatea de la început, dar şi a contemporanizării sau înnoirii ei, spre a o face aptă să răspundă creştinului contemporan.

Testamentul pe care ni l-a lăsat Avva Cleopa este cuprins în îndemnul paulin, pe care el îl repeta adesea: „Orice aţi face cu cuvântul sau cu lucrul, toate să le faceţi în numele Domnului Iisus" (Coloseni 3, 17).

Ava Cleopa era cu adevărat un om cu viaţă sfântă – omul lui Dumnezeu. Mi-aduc aminte de dânsul cu emoţie şi cu dragoste. Era un om drept, dar îi privea pe toţi oamenii cu aceeaşi dragoste cu care îşi aducea aminte de mama lui, de fraţii lui, care erau tot călugări la Mănăstirea Sihăstria, iar mama lui era la Schitul Agapia Veche.

Îmi aduc aminte cum povestea odată de unul dintre fraţii lui, care şi-a spus înainte data plecării sale la Domnul şi chiar aşa a şi fost. Avea un respect deosebit faţă de fratele său.

Se poate spune că Avva Cleopa este cel mai reprezentativ om din secolul trecut şi aş zice că este omul care i-a reprezentat pe toţi înaintea lui Dumnezeu. Când mă duc la Sihăstria acum,

întâi trag la casa lui şi apoi urc la locul unde se odihneşte pentru vecie. Mi-a fost părinte spiritual şi mi-a rămas şi acum şi pentru veşnicie acelaşi om apropiat.

Eu consider că viaţa mea ar fi rămas searbădă, dacă nu ar fi intrat în ea chipul Avvei Cleopa, de care nu m-am despărţit niciodată şi parcă şi acum îl văd şi-i aud cuvintele. Am fost la Sihăstria după moartea sa şi parcă îl vedeam viu, vorbind credincioşilor şi mult mă bucuram. Pentru că Părintele Cleopa intrase în obiceiul mănăstirii şi parcă era mereu viu acolo, răspunzându-mi.

Era un om care nu-ţi ghicea numai gândul, dar parcă te punea în faţa lui Dumnezeu. De aceea, eu cred că nu e departe ziua canonizării lui, căruia se cuvine să ne închinăm şi să ne rugăm ca la un Avvă al călugărilor, aşa cum a fost şi cum a rămas întotdeauna.

Îl rugăm pe milostivul Dumnezeu să ni-l facă pururea binevoitor în ceata sfinţilor Săi.

Comuniunea cu predecesorul*

† Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului

Spuneam mai înainte că în Ortodoxie tradiția înlocuiește *Regula* și asigură ordinea. Printre monahi se poate auzi adesea acest termen de referință, care în fapt suplinește *Regula:* „Așa am apucat de la Părinți". Adică de la cine? De la monahii de dinainte. În același fel stareții se referă adesea, atât în modul cum îndrumă obștea, cât și în convorbirile particulare, la starețul precedent. Sfântul Simeon Noul Teolog se referă adesea la starețul său, Simion Studitul, tot așa cum el însuși este autoritate pentru ucenicul și succesorul său, Arsenie. Există astfel serii de diadohi, de moștenitori, care se sprijină, fiecare, pe predecesorul său, constituindu-se astfel un fel de *succesiune duhovnicească*[1] mai puternică decât orice *Regulă.* La acestea se referă Calist și Ignatie Xantopoulos când recomandă „ascultarea de rânduielile Părinților"[2]. Tot așa face și Sfântul Grigorie Sinaitul[3]. Irinee Hausherr identifică o „ordine a tradiției" la Filoxene de Mabboug († 523), arătând pericolul în care se află cei ce nu respectă tradiția[4].

La Mănăstirea Slatina, pe când era stareț Părintele Cleopa, îl auzeam adesea zicând: „Așa zicea Bătrânul, Dumnezeu să-l ierte". Mi-l aduc aminte, de pildă, zicând: „Starețul meu, bătrânul Ioanichie, Dumnezeu să-l ierte, care era din Zărneștii Transilvaniei, postea tot Postul Mare, trăind numai cu Sfânta Împărtășanie și cu prescurile de la Proscomidie". Tot așa astăzi, Părintele Victorin, starețul de la Sihăstria, își motivează multe

---

*Extrase din *Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă*, 1995.

[1] I. Hausherr, *Direction spirituelle ...*, p. 129.

[2] *Filocalia*, VIII, p. 41.

[3] *Filocalia*, VIII, p. 178.

[4] *Hésychasme et prière*, în col. „Orientalia Christiana Analecta", nr. 176, Roma, 1966, pp. 20 și 23.

din deciziile sale cu valoare de Regulă, pe precedentele din timpul stăreţiei Părintelui Cleopa sau ale Părintelui Caliopie, Dumnezeu să-l ierte, ucenic al Părintelui Cleopa, trecut la odihnă cu mult înainte de vreme.

Acest „Dumnezeu să-l ierte" este forma obişnuită în care sunt amintiţi morţii, aşa cum evreii nu pomeneau niciodată numele lui Iahve fără să adauge: „Binecuvântat fie numele Lui".

E vorba, precum e lesne de observat, de comuniunea *cu predecesorul*, cu părintele duhovnicesc de la care a primit îndrumări, căruia i-a urmat viaţa, căruia îi repetă obiceiurile, înţelepciunea şi discernământul. Părintele său duhovnicesc, fostul stareţ, e exemplul, e Regula ce trebuie continuată. Această *comuniune cu predecesorul* îi dă stareţului sensul şi garanţia autenticităţii.

În cazul acesta, chiar dacă e vorba de o tradiţie veche de secole, coborând de la predecesor, ea s-a tot acomodat, s-a actualizat, a devenit mereu a trecutului imediat şi poate fi preluată fără teama inactualităţii, a desuetudinii, a anacronismului, a incompatibilităţii stărilor de spirit, de cultură şi de civilizaţie şi a mentalităţilor. Tot ce se ia de la predecesorul imediat e un trecut, o tradiţie filtrată, îmbogăţită, asimilată cu discernământ. Numai aşa tradiţia nu devine obstacol şi conservatorism rigid, anacronic, ceea ce nu se poate spune despre o *Regulă* din secolul VI sau din Evul Mediu. A o aplica în litera ei – şi altfel nici nu se poate, dacă e vorba s-o aplici – înseamnă să întorci roata vieţii de azi la nivelul secolului VI sau al Evului Mediu. N-ar merge. De aceea s-a şi stricat roata în Occident la un moment dat. Acum, se pare, că s-a mai reparat, pentru o vreme, dar cu preţul nu al întoarcerii oamenilor în urmă, ci al ajustării *Regulilor*, ceea ce începe să devină o formă de tradiţie în sensul răsăritean, de care am vorbit mai sus.

***

Stareţul meu de la Mănăstirea Slatina, Cleopa, ne povestea adesea, în plimbările pe care le făcea cu noi pe munte, cum a fost el primit în mănăstire de către stareţul Ioanichie de la Mănăstirea Sihăstria.

Tânăr adolescent, abia trecut de vârsta majoratului, s-a prezentat la Sihăstria, dar, în loc de stareţ, a fost primit de econom,

un călugăr aspru, cu un păr bogat, roşu, ca de leu tânăr şi viguros, care i-a spus doar atât:

– Ai venit să rămâi la noi?

– Da, Prea Cuvioase, i-a răspuns Părintele Cleopa, pe atunci Constantin.

– Bine, să mă duc să-l întreb pe stareţ. Stai aici.

– Spune-i Prea Cuviosului că mai am doi fraţi aici, călugări, l-a mai informat Cleopa.

După ce l-a întrebat cum îl cheamă, economul a plecat. S-a întors repede cu un băţ în mână. Lângă poartă era un trunchi de copac uscat, uitat acolo de multă vreme. Economul l-a luat de braţ, l-a dus lângă trunchiul de copac, i-a dat băţul şi i-a zis doar atât:

– Bate trunchiul ăsta! Bate-l!

Şi a început să-l bată, ţinând încă pe umăr traista în care îşi purta averea: câteva cărţi şi ceva schimburi de corp. Economul i-a întors spatele şi a plecat la treburile lui.

Treceau pe lângă el călugări, fraţi, vizitatori. Nimeni nu-l vedea. A sunat clopotul de masă, apoi de cină, dar de dânsul nu şi-a mai amintit nimeni. Seara târziu a venit economul, l-a luat de braţ şi l-a dus la arhondaric, la casa oaspeţilor, într-o cameră cu pat de scândură, fără saltea, acoperit doar cu un ţol de cânepă şi având la unul din capete o pernă de paie. L-a introdus în cameră fără cuvânt, a închis uşa după el şi a plecat. N-a apucat să adoarmă bine, că a auzit toaca şi apoi îndată clopotele. S-a deschis uşa şi din prag economul i-a făcut semn să-l urmeze. Era ora 11 şi începea Miezonoptica şi Utrenia. L-a dus în biserică şi l-a aşezat într-un colţ, în pronaos, lângă tindă.

Era noapte, în biserică lumina era pe vremea aceea dată numai de câteva lumânări, aşa că nimeni nu l-a remarcat. Pe la ora 1 după miezul nopţii slujba s-a terminat şi, după ce toţi călugării au părăsit biserica, economul rămas la urmă, i-a făcut semn din nou să-l urmeze şi, tot fără cuvânt, l-a dus din nou în camera de la arhondaric. Dimineaţa, foarte de dimineaţă, în cântec de păsărele şi într-o lumină de zi de geneză, îngemănată cu întunericul ce se dădea învins încetul cu încetul, dar ireversibil, l-a dus din nou la poartă, i-a dat din nou băţul în mână şi i-a zis ca şi în ajun:

– Bate-l!

L-a bătut toată ziua, până seara, nemâncat, ignorat de toată lumea. Toţi îşi vedeau de treabă, intrând şi ieşind, grăbiţi la ascultări. Noaptea s-a repetat istoria nopţii dintâi. Tot aşa s-a repetat şi ziua a treia până la apusul soarelui. Când ziua şi-a stins felinarul, coborându-l dincolo de Piciorul Crucii, muntele dinspre apus care începea chiar din grădina mănăstirii, economul a venit tot atât de taciturn, dar cu o veselie uşor observabilă în ochii lui mari şi curaţi ca de pasăre sălbatică:

– Vino, te cheamă Bătrânul. Lasă băţul aici!

„Bătrânul" era stareţul Ioanichie căruia i se zicea aşa de pe când avea doar patruzeci de ani. Întors de la Muntele Athos, găsise mănăstirea pustiită de un incendiu şi începuse singur şi restaurarea vieţii monahale, şi a zidurilor. Aşa ajunsese să primească în timp până la o sută de fraţi care acum erau în cea mai mare parte călugări, toţi ucenicii lui. El să fi avut la vremea aceea în jur de şaizeci de ani.

Bătrânul îl aştepta în odăiţa sa de la stăreţie, o cameră modestă, cu laiţă de lemn, acoperită cu un covoraş, cu o masă, două scaune şi cu un analog pe care îşi ţinea epitrahilul şi Molitfelnicul.

– Stai în genunchi. Te voi spovedi. Să-mi spui tot ce ai făcut şi ce ai de gând. Da' copacul de la poartă ce-a zis?

– N-a zis nimic, Prea Cuvioase.

– Aşa să fii şi tu. Da' n-a zis că-l doare capul? N-a zis că-i e foame?

– N-a zis nimic, Prea Cuvioase.

– Bine. Aşa să fii şi tu. A urmat apoi o scurtă spovedanie şi citirea dezlegării.

Ajuns la acest moment, Părintele Cleopa povestea: „De povestea cu băţul n-am ştiut dinainte, că bătrânul nu-şi repeta «ispitirile», dar ştiam de mult, îmi spusese cineva, că momentul de după spovedanie e momentul cheie. Dacă Bătrânul îţi cerea actele, însemna că ai trecut proba, dacă nu, a doua zi economul îţi arăta drumul pe care ai venit.

– Dă-mi actele, a poruncit Bătrânul blând. Zici că eşti frate cu alde Ilie? Nu-i bine să fiţi de la început împreună. De mâine dimineaţă te duci la oi, la stână pe Piciorul Crucii, să-l ajuţi pe Antonie Olaru. El e baciul. Să-l asculţi. Şi sâmbătă seara să vii la spovedanie. Acum du-te!

Afară aştepta economul.

– Ei, ţi-a cerut actele? Ştiau toţi de acte!

– Mi le-a cerut.

– Bine, atunci să mergem să mâncăm.

Am mers la trapeză, povestea Părintele Cleopa, am mâncat împreună, pentru că economul postise şi el întru aşteptarea lămuririi cu privire la vocaţia mea şi, conducându-mă acum la o altă chilie, în rând cu fraţii, la despărţire m-a întrebat:

– Şi ce-a mai zis Bătrânul?

– A zis că mâine să plec la Piciorul Crucii, la stână.

– Aşa a zis? s-a mirat economul, dar apoi şi-a luat seama şi a adăugat: Dacă aşa a zis, aşa să faci".

Şi din seara aceea, în afară de o altă seară peste şapte ani, când a fost trimis la slujbă de noapte şi botezat Cleopa, pe tânărul Constantin – Cleopa nu l-au mai văzut decât cei care mai treceau din când în când pe la stână şi se nimerea ca oile să nu fie prin pădure. Prin mănăstire nu l-a mai văzut nimeni ani şi ani, aproape cincisprezece. A fost uitat acolo, la oi!

***

În Mănăstirea Slatina venise cam la bătrâneţe să se călugărească un fost funcţionar de bancă din Bucureşti. I s-a dat numele de Serapion şi era foarte râvnitor. A trecut de 90 de ani, trăind în bună rânduială şi modestie. Adusese cu el o ladă de lucruri personale, fine, scumpe, cămăşi, lucruri de corp, flanele. Când a intrat în mănăstire le-a oferit stareţului Cleopa. Acesta le-a refuzat: „N-am ce face cu ele, şi nici la fraţi nu le-aş da. Sunt lucruri boiereşti, cu care ei nu sunt deprinşi. Şi, vorba Patericului, sunt prea «subţiri». Păstrează-le!".

După vreun an, părintele Serapion a venit în vremea slujbei la biserică, foarte tulburat, alergând în altar direct la Părintele Cleopa:

– Mi-au golit lada!

– Cine?

– Probabil ţiganii. Sunt mulţi prin curte.

– Nu-i învinui, părinte, dacă nu ştii exact. Linişteşte-te. Stai la slujbă şi după aceea vedem noi. Descoperim hoţul.

Pentru Serapion asta echivala cu o profeţie. S-a liniştit, iar după slujbă a mers la Părintele Cleopa împreună cu încă vreo

doi călugări, insistând să-i dea voie să facă cercetări. Liniştit, Părintele Cleopa i-a amintit:

– Nu ai venit Prea Cuvioşia ta acum un an să mi le dai mie?

– Am venit. Dar acum nu le-am dat. Mi le-au furat.

– E tot una. Dacă le luam, nu erau ale mele?

– Erau.

– Şi aveam eu dreptul să fac ce vreau cu ele?

– Aveaţi.

– Şi atunci de ce te tulburi? Ai pierdut ce n-ai avut. Adică nimic. Eşti tot atât de bogat şi de sărac ca şi înainte, precum ai vrut şi cum se cade monahului. Şi cămăşuţele şi izmănuţele acelea prea scurte, ca la oraş, erau şi cam subţiri, cam de mătase. Nu prea erau călugăreşti.

– Nu erau. De aceea am vrut să le dau.

– Şi atunci de ce te tulburi acum? Du-te la chilie. Lada ţi-au lăsat-o. Pune în ea nişte cărţi sau lemne de foc pentru iarnă.

Şi părintele Serapion a plecat cu o frumoasă lecţie despre sărăcie şi despre făgăduinţă. După plecarea lui, Părintele Cleopa le-a spus celorlalţi:

– Erau ale mele. El le ţinea închise de un an de zile, fără folos. Le-am dat azi dimineaţă ţiganilor că erau goi, săracii. Le-am spus să-l pomenească pe unul Serapion, că el e donatorul. Pe urmă a aflat şi Serapion şi întreaga mănăstire. Nu s-a supărat nimeni.

***

În biserică, în afară de slujbele obişnuite, la unele mănăstiri, cum e Sihăstria, se citeşte tot timpul Psaltirea. Când unii lucrează sau dorm, rugăciunea nu încetează. Cititorii de psalmi se schimbă din două în două ore.

Slujba de noapte e socotită cea mai ascetică. Odată un frate l-a întrebat pe Părintele Cleopa, stareţul Slatinei:

– Părinte, adormim în timpul slujbei de noapte în biserică (de la 11.30-1.30), n-ar fi mai bine să dormim în chiliile noastre, de vreme ce tot nu ne rugăm în vremea aceea?

– A fi obosit şi a te lupta cu somnul – a răspuns Părintele Cleopa – pentru monah este tot rugăciune şi mai mult decât rugăciune este jertfă. Eu te sfătuiesc să vii la biserică. Dormi acolo, dacă îţi este cu neputinţă să rezişti, şi apoi trezeşte-te şi

roagă-te să-ţi ierte Dumnezeu slăbiciunea. Dumnezeu va ţine seamă de eforturile şi de buna ta intenţie.

În spiritualitatea ortodoxă rugăciunile liturgice au un loc aparte, foarte important. E rugăciune în comun, în biserică, pentru toţi oamenii. „Datoria noastră este să ne rugăm pentru cei care nu au timp să se roage, pentru cei care nu au credinţă, pentru cei care nu au nădejde. Dacă ne-am ruga numai pentru noi înşine, nu ne-am îndeplini misiunea şi vom fi pedepsiţi pentru egoismul nostru".

Acesta este primul sfat pe care îl dădea stareţul Cleopa noilor intraţi în viaţa monahală. El însuşi, când slujea Sfânta Liturghie, rostea o rugăciune moştenită de la bătrânul său stareţ Ioanichie, care nu se află în tipicul bisericesc: „Să ne rugăm şi pentru săracii pentru care nimeni nu se roagă", iar la parastase zicea: „Pomeneşte, Doamne, şi pe cei săraci adormiţi în Domnul şi care nu au pe nimeni care să-i pomenească".

***

Stareţul Cleopa de la Slatina îşi ţinea chilia permanent deschisă şi exemplul său era urmat de toţi ceilalţi. Nu se încuiau chiliile nici noaptea, nici la plecările în călătorie, niciodată.

Părintele Cleopa avea în chilie un pat de scânduri pe care doar un singur obiect ţinea loc de saltea, de cearceaf, de plapumă şi de pernă: un cojoc miţos cu care venise de la oi, când fusese ales stareţ la Sihăstria. Mai avea o masă de scândură de brad, un scaun şi o icoană neagră, cu Maica Domnului, probabil ajunsă la noi de prin Etiopia. Atât. Acolo dormea, medita, primea musafirii pe care îi aşeza pe patul său, primea credincioşii la spovedanie sau pentru convorbiri.

***

Părintele Cleopa, după vizitele unor musafiri cu care mânca obişnuit, se pedepsea cu câteva zile de post, dar asta n-o ştia nimeni.

Se întâmplă uneori că, în timp, fostul ucenic ajunge şi el duhovnic, ba chiar mai mare decât cel la care a ucenicit, încât acela îi devine la rândul lui ucenic. Hausherr povesteşte un asemenea episod din viaţa Sfântului Pahomie, dar o asemenea

situaţie exista şi la Slatina, de pildă, în anii cincizeci, între stareţul Cleopa şi părintele Paisie. Nu prea se ştia bine care era duhovnicul şi care era ucenicul. De fapt se mărturiseau unul la altul.

Aşa făcea şi Părintele Cleopa la Slatina: călca toate Regulile când veneau musafirii. Pe urmă îşi recupera „dezlegarea" în felul său, dar pentru moment adapta Regula la situaţie.

Părintele Cleopa a încercat şi el, împreună cu părintele Arsenie, o retragere „la pustie". Au stat fie împreună, fie izolaţi, vreo doi ani, după care s-au întors în obşte, socotindu-se mai în siguranţă duhovniceşte. Cel din urmă e şi el duhovnic la o mănăstire de maici.

***

„La noi, scrie undeva Părintele Cleopa, fost stareţ la Slatina, în Moldova, ca şi în alte părţi ale ţării noastre, unii dintre monahi se străduiesc cu mijloacele lor să facă sfânta rugăciune neîncetată, a inimii, dar nu cu ţeluri înalte ca predecesorii noştri, marii asceţi şi isihaşti, care prin ea ajungeau la extaz şi la minuni. Pentru monahii noştri, rugăciunea este îndeplinirea pravilei care le-a fost dată ca sfat din partea Bisericii, când li s-au dat metaniile, cu ocazia tunderii în monahism, când li s-a spus că sunt obligaţi să se roage în tot timpul şi în tot locul şi să repete fără încetare rugăciunea: «Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul!». Cel care rosteşte această rugăciune, împiedică duhul şi inima sa să cadă sub influenţa încercărilor, tentaţiilor din domeniul gândirii".

Mărturia Părintelui Cleopa este preţioasă prin ceea ce spune, dar de asemenea şi prin ceea ce sugerează. El spune că rugăciunea este învăţată ca o pravilă, ca o regulă, deci ca o datorie. Fiind „datorie", nimeni nu se poate prevala de rugăciune, şi a construi pe ea teorii şi a crede că e cineva pentru că e rugător. Părintele Cleopa reaminteşte că rugăciunea este în primul rând un ajutor pentru paza minţii şi a trupului, păstrându-le într-o stare curată.

După generaţia părintelui Ioanichie, ultima care a preluat în Moldova ştafeta are în frunte pe Părintele Cleopa, înconjurat în

ultimii 40 de ani de duhovnici mari ca părinţii Paisie, Gherasim, Ioil, Emilian, Daniil, Petroniu, Chiril şi mulţi alţii, dintre care cei mai mulţi trecuţi la Domnul.

Părintele Cleopa însuşi este prin structură un contemplativ şi, în ceea ce-l priveşte pe el însuşi, ar putea trăi retras în deplină singurătate toată viaţa, dar prescrie altora viaţa de obşte în ascultare, cu practicarea ascezei şi a poruncilor, care este, după părerea sa, calea cea mai sigură spre mântuire, fără curse şi fără hăţişuri. În Sihăstria el e eremit în obşte, cum e şi Părintele Paisie în Sihla. Nu face din măsura lui măsura celorlalţi şi se împarte între sine, obşte şi credincioşi.

Deschiderea spre lume o consideră absolut necesară, pentru a fi de folos. Canonul lui personal, sarcina pe care şi-a luat-o este aceasta: „să fie cât mai de folos şi cât mai multora". Vorbeşte fără răgaz, scrie, luptă pentru dreapta credinţă, îndrumă, împarte curaj, mângâieri şi speranţe şi încearcă să impună o linie morală în viaţa de toate zilele a celor ce vin să-l cerceteze, folosind toate mijloacele, dar mai ales spovedania cu dezlegarea de păcate şi împărtăşania celor vrednici.

Promovează o spiritualitate bine încadrată în epocă, în mentalităţile şi îndatoririle prezente, realist şi practic. Îmbină acţiunea cu rugăciunea fără să le confrunte, ci dimpotrivă, căutându-le convergenţe şi făcându-le complementare. În obşte încurajează un stareţ activ, bun gospodar, îndeamnă la ascultare şi muncă, având grijă să le echilibreze pe toate cu păstrarea rânduielilor de rugăciune în comun, pe care pune accentul principal. Pravila de chilie o tratează cu fiecare în parte la spovedanie. E un model de înţelegere a preluării tradiţiei, a păstrării ei în puritatea de la început, dar şi a contemporanizării ei spre a o face aptă să se adreseze şi creştinului contemporan.

***

În nişte *Convorbiri duhovniceşti* cu Părintele Cleopa i se pun interlocutorului multe întrebări despre rugăciune. Răspunsurile sunt cele ale tradiţiei duhovniceşti din toate mănăstirile noastre şi dintotdeauna: fiecare s-o facă după puterea lui şi după măsura sporirii lui duhovniceşti. Regăsim în răspunsurile Părintelui Cleopa şi motivarea recomandării rugăciunii isihaste

celor care, din cauza muncii la care i-a chemat ascultarea, nu pot citi cele şapte Laude şi nici nu pot lua parte la ele, la biserică. Desigur tot aşa va fi fost şi în vremea lui Paisie. Din răspunsurile Părintelui Cleopa se vede că *orice* se face de către cel intrat în rânduiala vieţii de obşte, e bine venit şi suficient: o rugăciune scurtă, ca un suspin adânc, citirea Psaltirii, a Ceaslovului, a rugăciunilor de dimineaţă, de seară, la mese, a Simbolului Credinţei, lecturi biblice, acatiste, mergerea la Utrenie şi la Sfânta Liturghie, citirea *Regulilor* Sfântului Vasile cel Mare, a *Cuvântului* Sfântului Teodor Studitul, toate sunt *la fel* de bune. Şi, la urma urmei, ascultarea însăşi, în sine, făcută cu dragoste este liturghie, şi rugăciune, şi mucenicie! Vedem în acestea o largă înţelepciune, un câmp deschis libertăţii şi folosirii din toate.

Aceasta e ceea ce a rămas din tradiţia paisiană în opiniile şi în practica celui mai autentic continuator al tradiţiei paisiene, chiar pe teritoriul vieţii şi activităţii lui Paisie, căci Sihăstria a fost mereu dependentă de Neamţ. I s-a zis „Sihăstria Neamţului". Dar să-i dăm cuvântul chiar Părintelui Cleopa:

La întrebarea: *Care rugăciune este mai puternică, cea orală, psalmul, acatistul, Tatăl nostru sau rugăciunea lui Iisus?*, Părintele Cleopa răspunde:

– Rugăciunea cea mai puternică este rugăciunea cea scurtă, care se face din adâncul inimii, cu suspine şi lacrimi, după mărturia Sfintei Scripturi care zice: *Din adâncuri am strigat către Tine, Doamne, Doamne, auzi glasul meu* (Ps. 129, 1). Cu această rugăciune smerită s-a rugat tâlharul pe cruce (Luca XXIII, 42), femeia cananeiancă (Matei 15, 22), apostolii, în vremea furtunii pe marea Galileii (Matei 8, 25), orbii din Ierihon (Matei 20, 30-33), leprosul (Marcu 1, 40-41) etc.

Deci cea mai puternică rugăciune este rugăciunea cea scurtă cu suspinul inimii, după mărturia ce zice: *Strigat-am din suspinarea inimii mele...* (Ps. 37, 8). Este bună şi rugăciunea cea lungă, citirea Psaltirii, a Ceaslovului etc., *dar aceasta se potriveşte mai ales celor sporiţi în cele duhovniceşti, iar nu celor începători.*

Călugărilor din mănăstiri, care au ascultări grele, le recomand mai ales, paza minţii şi rugăciunea lui Iisus, căci acestea au legătură între ele ca trupul cu sufletul. Apoi le recomand

mergerea regulată la biserică, mai ales la Utrenie și Sfânta Liturghie. Celor ce nu pot veni la biserică, din cauza ascultărilor, le rânduiesc să facă ascultare cu dragoste și să citească cele șapte Laude. Iar *de nu pot să le citească, să aibă cât mai des pomenirea lui Iisus în mintea lor* (s.n.), să facă ascultare cu dragoste și fără cârtire, să nu le rămână rugăciunile de dimineață și de seară, să citească la Psaltire după putere, să citească din învățăturile Sfinților Părinți și mai ales *Regulile mari* ale vieții monahale de Sfântul Vasile cel Mare, precum și *Cuvintele* Sfântului Teodor Studitul. Acești Părinți ne învață că „cine face ascultare de dragoste și fără cârtire în mănăstire, liturghie și mucenicie săvârșește și întocmai ca mucenicii se vor încununa"[5].

La întrebările directe referitoare la rugăciunea isihastă, răspunsurile arată că aceasta se recomandă *printre altele*, alături de Ceaslov și de slujbele Bisericii.

Iată și mai departe cum se desfășoară dialogul:

Întrebare: – *Care sunt treptele rugăciunii și cum poate cineva să sporească în rugăciunea cea duhovnicească?*

– La aceasta răspundem că fiecare creștin și monah poate să ajungă pe cele mai înalte trepte ale rugăciunii, dacă se va sili în toată vremea a se ruga, căci *dascălul cel mai mare care învață și ajută pe om să sporească în rugăciune este însăși osteneala rugăciunii.* Acest adevăr îl arată Sfântul Macarie cel Mare care zice: „Vrei să dobândești rugăciunea? Ostenește-te în rugăciune, că Dumnezeu, văzând cu câtă osteneală o cauți, îți va dărui-o ție" (*Sbornicul*, vol. I).

Întrebare: – *Ce este rugăciunea minții și ce este rugăciunea inimii?*

– *Rugăciunea minții* este rugăciunea cugetării, când mintea s-a deprins să se reculeagă în ceasurile rugăciunii, pe care o rostește în întregimea ei, fără de risipire. În vremea acestei rugăciuni mintea se topește, se unește laolaltă cu slova scrisă și o rostește ca și cum ar fi cugetat-o ea însăși.

Rugăciunea inimii este rugăciunea simțirii, prin care inima se încălzește și, ceea ce în rugăciunea minții era gând, aici ajunge simțire. Cine a ajuns la simțire, acela se roagă fără cuvinte, fiindcă Dumnezeu este un Dumnezeu al inimii. De aceea, abia

[5] Sf. Teodor Studitul, Cuv. VIII.

de aici începe hotarul sporirii în rugăciune. Pe această treaptă citirea poate să înceteze, precum şi stăruinţa gândului, dar să se păstreze petrecerea în această simţire. Aşadar, din cele însemnate până aici, trebuie să ţinem minte că „înţelegerea şi simţirea sunt puterile rugăciunii", după Sfântul Teofan Zăvorâtul.

Întrebare: – *Prin ce se deosebesc aceste două rugăciuni, una de alta şi care este semnul că a dobândit cineva rugăciunea cea curată a inimii?*

– Deosebirea rugăciunii minţii de a inimii constă în aceea, că cel ce se roagă cu mintea, petrece în cap, iar cel ce se roagă cu inima, petrece în inimă, adică se pogoară cu mintea în inimă. Căci numai atunci când mintea se va uni cu inima, ne putem aştepta la o sporire în aducerea aminte de Dumnezeu şi la simţirea lui Dumnezeu, după acelaşi Sfânt Teofan Zăvorâtul[6].

Ce-ar trebui să remarcăm din acest dialog? Desigur conţinutul, în primul rând. Şi ce vedem? – Mai întâi că Părintele Cleopa recomandă după Psaltire şi Ceaslov, *şi rugăciunea minţii* şi apoi canonul călugăresc de metanii. El îşi ia răspunsul din viaţă, din tradiţia mănăstirii în care trăieşte şi în care, cum spuneam, amintirea lui Paisie e vie. Dar e vie aşa, nu radicală cum reiese din scrierile sale.

Influenţa pe care Paisie Velicicovski a exercitat-o la noi, cu specificul său, a fost mai puţină decât cea exercitată în Rusia veacului al XIX-lea. Acolo, îndemnul la dedicarea exclusivă rugăciunii a prins mult mai mult, mai ales în jurul Mănăstirii Optina, care a şi produs *Sbornicul,* citat adesea de Părintele Cleopa, şi care e o colecţie de texte referitoare la practica şi teoria isihastă. Tot curentul paisian l-a produs şi pe *Teofan Zăvorâtul*, adică închisul într-o chilie în care a trăit toată viaţa, fără contacte cu lumea, în izolare absolută.

E interesant că Părintele Cleopa îşi susţine părerile tocmai pe aceste produse paisiene, care au accentuat unilateral rugăciunea, dar numai în ceea ce priveşte teologia rugăciunii isihaste, ignorând modul practic în care a fost ea aplicată în Rusia. Adică exact aşa cum călugării moldoveni au ignorat în practică accentul unilateral pus de Paisie pe rugăciune, şi în timpul

[6] Ierom. Ioanichie Bălan, *Convorbiri duhovniceşti cu Părintele Cleopa*, note personale în ms. pp. 26-27.

vieţii acestuia, şi după aceea, până azi. Părintele Cleopa nu se face *zăvorât* şi nici n-a recomandat nimănui să se facă!

Pe linia cuminţeniei româneşti, pe care a mers şi Stareţul Gheorghe şi Sfântul Calinic de la Cernica, Părintele Cleopa nu lasă deoparte legătura dintre rugăciune şi faptele bune. Fără fapte bune rugăciunea nu poate fi nici completă, nici eficace. Rugăciunea fără fapte nu dezvoltă omul întreg şi nu-l împlineşte.

La întrebarea: *Este şi o altă rugăciune către Dumnezeu care se îndeplineşte prin lucrarea faptelor bune?*, Părintele Cleopa răspunde:

– Da, este. Acest lucru ni-l arată Sfântul Pavel când zice: *Orice săvârşiţi cu cuvântul sau cu lucrul, pe toate întru numele Domnului Iisus Hristos să le faceţi* (Coloseni 3, 17). Deci, cine face orice lucru bun spre slava lui Dumnezeu sau vorbeşte cele spre folosul altora pentru Dumnezeu şi spre slava Lui, unul ca acela are *rugăciune prin fapte.* De aceea şi Sfântul Teodor Studitul, sfătuind pe ucenicii săi, le spunea că „cel ce face fapte bune şi ascultare cu smerenie şi fără de cârtire, liturghie şi preoţie săvârşeşte"[7].

Şi iată prin ce cuvinte frumoase defineşte Părintele Cleopa slujirea ca îndatorire fundamentală a monahismului: la întrebarea *cum trebuie să se comporte monahul cu oamenii, cu lumea*, răspunde:

– Să fii la arătare cu pogorământ şi cu dragoste, iar în ascuns să ai lucrare duhovnicească. Aceasta este taina vieţii noastre! Sau cum spune la *Pateric*: „Folosul fratelui este roada ta". Ajutând, miluind, mângâind şi iubind pe aproapele, te mântuieşti pe tine. Pravila (rugăciunea) mea este să te hrănesc pe tine, să te adăp pe tine, să te odihnesc şi să te folosesc pe tine. Că mai înaltă este dragostea întru rânduiala sa decât rugăciunea. Că rugăciunea este numai una, din faptele bune, iar dragostea este legătura desăvârşirii. Dragostea pe toate faptele bune le cuprinde"[8].

Să nu creadă cineva că îndrumarea: *Să fii la arătare cu pogorământ şi cu dragoste, iar în ascuns să ai lucrare duhovni-*

---

[7] Cuvântul 4, *Despre dragostea în Hristos şi despre sârguinţa la cântările şi slujbele bisericeşti*, ed. 1940, pp. 59-65.

[8] *Convorbiri...*, p. 185.

cească, ascunde vreun îndemn la duplicitate şi e o taină pe care o ştiu numai călugării. E mai simplu decât pare. Îndemnul e să nu se caute niciodată pretexte de ordin spiritual, spre a se refuza slujirea aproapelui. Să fii gata spre slujire din toată inima, cu toată dragostea, cu toată dăruirea. Să te lipseşti de masa ta, dând-o altora, sau s-o amâni pentru a sluji pe alţii la masă, dar nimeni să nu ştie de asta. Să nu te duci la biserică atunci când ai de slujit un călător obosit şi flămând sau un oaspete, dar să nu te lauzi sau să te plângi din cauza aceasta. Să-ţi faci rugăciunea în taină şi slujirea s-o consideri rugăciune. Să fii întotdeauna liber pentru altul. Să însoţeşti rugăciunea cu fapta. Şi invers.

Părintele Cleopa – un „Gură de Aur" al monahismului românesc

† Serafim, Mitropolitul Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord

Pe Părintele Cleopa l-am cunoscut în anul 1968 cu prilejul primului pelerinaj pe care-l făceam împreună cu nepoata Părintelui Stăniloae, Maica Rafaela (pe atunci profesoară de fizică la Brașov), la mănăstirile din Moldova. De atunci am rămas într-o strânsă legătură cu sfinția sa până la trecerea lui la Domnul († 1998), fie prin vizite regulate la mănăstire, fie prin scrisoare.

Părintele Cleopa a intrat în conștiința credincioșilor Bisericii noastre ca un mare nevoitor și duhovnic și, în același timp, ca un călugăr misionar cu un dar deosebit al cuvântului. Credincioșii îl căutau în primul rând pentru rugăciune și povățuire în necazurile lor, dar și pentru a-l asculta vorbind ca nimeni altul de tainele lui Dumnezeu și ale vieții duhovnicești. În general, închinătorii Mănăstirii Sihăstria treceau mai întâi pe la biserică, unde participau la sfintele slujbe, după care urcau la chilia Părintelui Cleopa pentru a lăsa un pomelnic și pentru a-l asculta vorbindu-le de pe prispa din fața chiliei. Când Părintele își începea cuvântul, deodată „amfiteatrul" din fața chiliei sale se umplea de credincioși care îl ascultau cu evlavia caracteristică întâlnirii cu „omul lui Dumnezeu". Părintele vorbea și la biserică, în cadrul slujbelor (eu mi-l amintesc predicând mai ales la Priveghueri), ca și la trapeză, pentru monahi, dar cel mai adesea în fața chiliei sale sau în alte locuri sub cerul liber. Au fost însă și perioade când Securitatea îi interzicea să mai vorbească, ceea ce însemna un adevărat „canon" pentru mulțimile de credincioși care se perindau pe la Sihăstria.

Predicile Părintelui – multe înregistrate și publicate mai târziu – ca și lungile sale cuvinte de învățătură din afara bisericii, impresionau prin duhul pe care-l transmiteau, ca și prin tonul

grav al rostirii, semne ale unei convingeri lăuntrice nestrămutate. De asemenea – prin calitatea lor pedagogică. Părintele Cleopa a fost un pedagog desăvârşit, ştiind să vorbească deodată şi celor simpli şi celor învăţaţi, fără ca cineva să piardă firul înţelegerii, datorită dezvoltărilor teologice înalte, sau să se plictisească pentru că aude istorioare simple ori întâmplări pe care cei care mergeau mai des la mănăstire le puteau auzi de mai multe ori.

Eu, care mergeam la Sihăstria o dată, de două ori pe an, l-am auzit povestind în mai multe rânduri despre pustnicii care s-au nevoit în pădurile din preajma Sihăstriei. Dar, deşi se repeta, îl ascultam cu acelaşi interes ca şi cum l-aş fi auzit pentru prima dată. Şi aceasta pentru că, vorbind, Părintele transmitea ascultătorului un dar deosebit. În fond, ceea ce conta era tocmai acest dar.

Părintele Cleopa a fost, de asemenea, înzestrat de Dumnezeu cu o memorie uimitoare. Cred că în toată istoria monahismului românesc nu mai întâlnim un caz asemănător. Autodidact, el cunoştea pe de rost întreaga Psaltire şi alte nenumărate texte din Sfânta Scriptură şi din Sfinţii Părinţi, ca şi toată pravila de rugăciune a monahului. Ascultându-l, aveai impresia că te afli în faţa unui izvor viu, nesecat, capabil să potolească setea lumii întregi. Cu el s-au împlinit cu adevărat cuvintele Mântuitorului: „Cel ce crede în Mine, râuri de apă vie vor izvorî din el" (cf. Ioan 7, 38).

Se ştie că cei ce sunt înzestraţi de Dumnezeu cu daruri intelectuale deosebite sunt ispitiţi mai ales de duhul mândriei şi al slavei deşarte. În acest sens, Sfântul Apostol Pavel zice: „*Cunoştinţa însă semeţeşte, iar iubirea zideşte*" (I Corinteni 8, 1). Pentru a sta împotriva acestui duh, Părintele se blama pe sine în faţa tuturor, spunând: „sunt un putregai", „un bătrân care nu valorează nimic".

Părintele Cleopa era un om robust prin natura sa şi un ascet desăvârşit. El a învăţat de mic, de la părinţii săi, oameni deosebit de evlavioşi, să se roage mult, să postească, să asculte şi să se smerească. A venit deci la mănăstire cu un fond sufletesc sănătos pe care l-a cultivat toată viaţa printr-o disciplină foarte riguroasă, de care puţini sunt capabili, pentru că puţini o acceptă. Pravila lui de chilie dura patru ore pe zi, postea după rânduiala cea mai aspră şi se culca pe pat de lemn fără saltea. Prin asprimea vieţii personale, Părintele Cleopa urma cu fidelitate tradiţia ascetică a monahismului ortodox, după care este imposibil

să stăpânești pornirile pătimașe ale trupului fără o înfrânare severă de la mâncare și băutură, ca și prin alte practici ascetice, după cum este imposibil să oprești mintea din „vagabondajul" ei fără o asceză corespunzătoare a minții, adică fără paza minții și fără rugăciunea neîncetată. Trupul și mintea se disciplinează și se spiritualizează numai prin asceză. Căci numai pe măsura efortului ascetic inima se deschide spre lucrarea Duhului Sfânt. În acest sens, viețile sfinților, cu deosebire ale monahilor, subliniază mai ales faptele eroice de asceză, pentru mulți astăzi de neînțeles, prin care aceștia au ajuns la sfințenie, adică la covârșirea trupului de către duh. Dar pe cât era de sever cu sine însuși, pe atât era de îngăduitor cu credincioșii care se spovedeau la dânsul. În caz de păcate grave însă, intervenea cu toată autoritatea canoanelor tocmai pentru a-i ajuta să se vindece. De fapt, Părintele însuși spovedea mai puțin; el îi trimitea în general, pe cei ce apelau la dânsul, la Părintele Paisie (Olaru), duhovnicul sfinției sale, chiar și când acesta a petrecut o vreme la Sihla.

Părintele Cleopa și Părintele Paisie se completau de altfel uimitor: unul excela prin darul cuvântului, celălalt prin darul iubirii compătimitoare față de neputințele și necazurile oamenilor, care-l făceau să fie ca un soldat de veghe, mereu cu epitrahilul la gât în stare de rugăciune și gata de spovedanie și de dezlegări, după nevoile fiecăruia.

Care ar fi moștenirea pe care ne-o lasă Părintele Cleopa? Pe lângă comoara de înțelepciune pe care o găsim în cărțile scrise de el, viața sa însăși de călugăr îmbunătățit trebuie să constituie o permanentă sursă de inspirație pentru monahismul românesc. Cine l-a cunoscut personal nu va uita niciodată întâlnirea cu el, nici chipul lui strălucind de lumină sau vocea sa blândă când mângâia pe închinători, dar aspră când era vorba de păcat ori de erezie. Cuvântul lui „cu putere multă" pătrundea *până la despărțitura sufletului și duhului* (Evrei 4, 12), pentru că era prelungirea persoanei sale plină de har. La Părintele Cleopa n-a existat vreo nepotrivire (divorț sau schizofrenie) între cuvântul său și viața sa: cuvântul exprima viața, iar viața întărea cuvântul. Și aceasta pentru că el nu admitea nici un compromis cu păcatul.

Părintele Cleopa este modelul desăvârșit de monah misionar tocmai prin ascetismul și predica sfinției sale, care trebuie să

caracterizeze în fond orice monah, preot, episcop şi chiar credincios al Bisericii.

Vrednicul de pomenire, Arhimandritul Iustin Popovici († 1978), pe care Părintele Cleopa l-a vizitat în Serbia şi despre care l-am auzit vorbind cu veneraţie, spunea: „Ortodoxia va genera întotdeauna renaşterea ascetică. Ea nu recunoaşte nimic altceva. Asceţii sunt singurii misionari ai Ortodoxiei. Nevoinţa este singura ei şcoală misionară. Ortodoxia înseamnă efort ascetic şi viaţă şi doar prin acestea două misiunea ei este transmisă mai departe şi împlinită. Trăirea nevoinţei ar trebui să fie misiunea lăuntrică a Bisericii noastre printre oameni. Parohia trebuie să devină un focar de nevoinţă. Dar acest lucru poate fi împlinit doar de către un preot ascet. Există o cerinţă absolut necesară: ca toţi episcopii, preoţii şi monahii noştri să devină ei înşişi asceţi".

Viaţa Părintelui Cleopa nu este cu nimic mai prejos de viaţa sfinţilor pe care-i avem deja în calendarul nostru. Datoria noastră, a ucenicilor sfinţiei sale, este de a-l face cunoscut în cercuri cât mai largi de credincioşi, răspândindu-i scrierile şi de a-l venera prin pelerinaje la mormântul său, pregătind astfel ziua canonizării sale.

Prea Cuvioase Părinte Cleopa, nu înceta să te rogi pentru noi, fiii tăi, şi pentru toată lumea!

Părintele Cleopa a trecut la Domnul*

† Serafim, Mitropolitul Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord

În dimineața zilei de 2 decembrie 1998, Dumnezeu a chemat la Sine, în cel de-al 86-lea an al vieții, pe Părintele Arhimandrit Cleopa Ilie de la Mănăstirea Sihăstria (județul Neamț) pentru a primi răsplata vieții sale închinate în întregime și fără nici o rezervă lui Hristos și Bisericii, cu care el s-a identificat și pe care a slujit-o mai ales cu predica și cuvântul de învățătură scris. Părintele Cleopa a fost și rămâne un „Gură de Aur" pentru toți românii. Predicile și cuvintele sale de învățătură au atras la M-rea Sihăstria nenumărați pelerini din întreaga țară, care au putut să contemple, în chipul curat și luminat al Părintelui, pacea și fericirea raiului și, totodată, să se hrănească cu învățătura cea mai curată a Bisericii. Chiar teologi mari, ca Părintele Stăniloae († 1993), Părintele Galeriu și mulți alții îl ascultau pe Părintele Cleopa cu interes sau îi cereau sfatul duhovnicesc, căci Părintele a fost un cunoscător și un trăitor fără egal al Sfinților Părinți ai Bisericii.

Prin sfințenia vieții sale, câștigată prin multe nevoințe, prin rugăciune și post, prin privegheri de toată noaptea și ascultare întru smerenie, Părintele Cleopa a devenit, împreună cu alți mari trăitori în Hristos, ca Părintele Paisie († 1990), Părintele Arsenie Boca († 1989), Părintele Arsenie (Techirghiol), Părintele Sofian (București), Părintele Iachint de la Putna († 1998), Părintele Teofil (Sâmbăta) și alții, însă și conștiința Bisericii noastre. Credincioșii adevărați nu s-au smintit niciodată de neputințele preotului sau chiar ale ierarhului lor, pentru că s-au

---

*Extras din revista „Chemarea credinței", anul VIII, nr. 71-72, 1999, ianuarie-februarie, p. 12.

raportat în primul rând la modelul de sfințenie oferit de acești mari Părinți ai Ortodoxiei românești.

Prin forța duhovnicească a exemplului său, Părintele Cleopa a reprezentat coloana vertebrală a Bisericii noastre în timpurile cele mai dure ale existenței sale. Timp de aproape 10 ani a trăit singur în pustia cea mai adâncă a munților Neamțului, într-o nevoință asemenea îngerilor, identificându-se și rugându-se pentru toți cei prigoniți ca și el, pentru credință, pentru adevăr, dreptate și libertate. La chemarea Patriarhului Justinian (1948-1977), Părintele Cleopa a ieșit din pustie pentru a se pune în slujba călugărilor și a mirenilor, pe care i-a îndrumat duhovnicește până la sfârșitul vieții sale. Dar nimeni nu l-a auzit vreodată plângându-se de prigoana la care a fost supus în tot timpul dictaturii comuniste, care l-a urmărit neîncetat pentru imensa popularitate pe care a avut-o. El a știut, mai bine decât oricine, că prigoana și suferința sunt îngăduite de Dumnezeu pentru păcatele oamenilor, dar nu spre pierderea, ci spre câștigarea lor. Astfel, cu înțelepciunea șarpelui și cu nevinovăția porumbelului, după porunca Mântuitorului, Părintele Cleopa a reușit, cu darul lui Dumnezeu, să predice mereu mulțimilor care-l asaltau zi și noapte și să scrie cărți întregi de folos duhovnicesc, prin care s-au zidit și se vor zidi încă generații întregi.

Părintele Cleopa a fost, de asemenea, un mare duhovnic, la care s-au spovedit patriarhi, mitropoliți, episcopi, preoți și nenumărați credincioși.

Ca unul care i-am fost nevrednic fiu duhovnicesc, căutându-l și ascultându-l adeseori în cei 30 de ani de când Dumnezeu mi l-a dat ca să-mi fie povățuitor, aduc, împreună cu nenumărații săi fii duhovnicești, această mărturie despre sfințenia vieții sale și aștept, întru nădejde, ziua în care Biserica îl va număra împreună cu sfinții.

Monahismul*

† Serafim, Mitropolitul Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale şi de Nord

Părintele Ioanichie Moroi

Stareţul de la Mănăstirea Sihăstria din Moldova a fost cel hărăzit de Dumnezeu să aducă un suflu nou în monahismul românesc după încercările prin care trecuse în perioada secularizării bunurilor mănăstireşti (1864). Cea mai mare parte dintre egumenii şi duhovnicii, care au fecundat şi încă mai fecundează viaţa monastică română, provin din „şcoala" de la Sihăstria.

Stareţul Ioanichie a strălucit printr-o viaţă de asceză şi de rugăciune, prin smerenia şi jertfirea sa faţă de ceilalţi, prin darul lucrurilor şi al tămăduirii.

După ce şi-a însuşit o bogată experienţă spirituală la Sfântul Munte (1890-1900) şi la Mănăstirea Neamţ (1900-1909), părintele Ioanichie a fost numit egumen al Sihăstriei, un schit în ruine, aproape părăsit, pe care l-a ridicat din temelii şi l-a transformat într-o înfloritoare mănăstire cenobitică. Timp de douăzeci de ani a fost singurul preot din mănăstire, celebrând toate slujbele şi Sfânta Liturghie. „Înainte de toate, ne îndruma prin exemplul vieţii sale, prin răbdarea sa, prin smerenia şi disponibilitatea sufletească, îşi aminteşte Părintele Cleopa, unul dintre ucenicii săi. Insista să ne rugăm fără încetare: în timp ce mergem, în timp ce mâncăm şi în timp ce muncim. Ne spunea: «Părinţilor şi fraţilor, fiţi pătrunşi de frica lui Dumnezeu; feriţi-vă mintea şi inima de orice ispită prin rugăciunea lui Iisus şi nu faceţi nimic fără să cereţi sfatul şi să vă supuneţi»".

* Extras din lucrarea *Isihasmul, tradiţie şi cultură românească*, de Mitropolitul Serafim, Ed. Anastasia, 1994, pp. 196-199.

Marele merit al stareţului Ioanichie a fost că a ştiut să formeze duhovniceşte numeroşi ucenici care, după moartea sa, i-au continuat „tradiţia", în special la Sihăstria, dar şi în alte mănăstiri moldoveneşti.

După război, apariţia primelor volume ale Filocaliei (1947-1948) şi reformele privind viaţa monastică, promulgate de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în 1950, au marcat o cotitură pozitivă în monahismul românesc. În marile mănăstiri au fost create seminarii (cu durata de studii de cinci ani) sau şcoli tehnice, iar numărul călugărilor a crescut în mod considerabil, în timp ce spiritul filocalic domnea pretutindeni.

Iată cum prezintă această renaştere monahală Olivier Clément în cartea sa, *Biserica Ortodoxă*:

„Cea mai interesantă experienţă de renaştere monahală s-a desfăşurat în România contemporană: am putea spune că, prin reformele dintre anii 1950-1953, Patriarhul Justinian a organizat un monahism contemplativ într-o ţară de misiune; înrădăcinaţi în tradiţia «tăcerii duhovniceşti» a «rugăciunii neîncetate», călugării trebuie să-şi îndeplinească îndatoririle sociale, munca intelectuală şi manuală, trebuie să participe la acea transformare a naturii exaltată de comunism, dându-i însă caracterul unei «lucrări mistice de transfigurare a naturii şi de îndumnezeire». Sufletele se înalţă prin rugăciune: călugării, spune Patriarhul, «trebuie să se roage pentru cei care nu ştiu, nu vor sau nu pot să se roage şi, în special, pentru cei care nu s-au rugat niciodată» (art. 52)".

După generaţia stareţului Ioanichie, ştafeta a fost preluată de ucenicii săi, avându-l în frunte pe Părintele Cleopa de la Mănăstirea Sihăstria, înconjurat de câţiva mari duhovnici ca Paisie, Gherasim, Ioil, Emilian, Daniel, Petroniu, Chiril şi atâţia alţii, dintre care mulţi au trecut deja la Domnul.

Părintele Paisie

Iată câteva fragmente dintr-un portret memorabil făcut unuia dintre aceştia – Părintelui Paisie – pe când se mai afla încă în viaţă.

„N-am putea spune cu precizie care este darul anume al Părintelui Paisie. Nu face minuni. Nu ţine predici; nimeni nu l-a

auzit predicând în biserică. Nu e nici un bun cântăreţ; nu are talent de preot oficiant; are o voce subţire, deşi limpede şi plăcută. E mai mult bolnav decât sănătos. La şaizeci de ani părea că are optzeci; acum când are optzeci, pare a avea şaizeci. Nu este nici teolog, nu are nici o diplomă şi nici o licenţă în nici o disciplină...

Şi totuşi are ceva care te captivează. Are har. Are darul de a te atrage, de a-ţi inspira încredere şi de a găsi întotdeauna cele mai nimerite răspunsuri la cele mai dificile probleme sau întrebări. Are căldură şi iubire pentru oameni. Uşa lui este deschisă tuturor. Şi dacă cineva îi aduce ceva în dar, el îl va oferi următorului vizitator. Tot timpul oftează după isihie şi singurătate, dar nimeni nu l-a auzit plângându-se din cauza zgomotului atâtor turişti. Doctoria vieţii sale este să fie «un om pentru ceilalţi».

Are, totuşi, un dar anume, care ar putea explica, cel puţin parţial, «secretul» său spiritual (deşi cuvântul secret nu se potriveşte în cazul său, dimpotrivă). Cei care-l părăsesc pleacă cu convingerea că păcatele lor sunt iertate. Şi-a asumat în locul lor responsabilitatea păcatului în faţa lui Dumnezeu, într-un anume fel, el este cel care rămâne dator în faţa Domnului în locul lor. Un călugăr spunea: «Părintele Paisie duce păcatul tuturor oamenilor». Aşa se explică permanenta sa stare de penitent. Mulţi preoţi din mănăstire şi alţii care i-au stat în apropiere au ajuns să resimtă aceeaşi responsabilitate şi ezită să spovedească, crezându-se prea slabi pentru a duce păcatele altora şi a le răscumpăra prin viaţa lor.

Este un om de o mare şi autentică smerenie, pe care popularitatea sa nu l-a afectat cu nimic, pentru că nu-i acordă atenţie. Dimpotrivă, primeşte durerea celor care vin în speranţa de a fi vindecaţi. Tot ceea ce le oferă vine de la Dumnezeu. Dumnezeu este Cel care iartă şi sugerează soluţiile. Dar el nu vorbeşte despre această certitudine. Lucru care, de altfel, nici nu e necesar, pentru că este vizibil şi se simte".

Părintele Cleopa

Părintele Cleopa poate fi considerat *părintele monahismului românesc* din ultimii patruzeci de ani.

„Prin structura sa, constată Mitropolitul Antonie al Ardealului, unul din vechii săi ucenici – Părintele Cleopa este un contemplativ (a trăit mai mulţi ani în pustnicie), dar prescrie altora viaţa de obşte în ascultare, cu practicarea ascezei şi a poruncilor, care este, după părerea sa, calea cea mai sigură spre mântuire, fără curse şi fără hăţişuri.

În Sihăstria el e eremit în obşte, cum e şi Părintele Paisie în Sihla. Nu face din măsura lui măsura celorlalţi şi se împarte între sine, obşte şi credincioşi. Deschiderea spre lume o consideră absolut necesară, pentru a fi de folos. Canonul lui personal, sarcina pe care şi-a luat-o este aceasta: să fie cât mai de folos şi cât mai multora. Vorbeşte fără răgaz, scrie, luptă pentru dreapta credinţă, îndrumează, împarte mari mângâieri şi speranţe şi încearcă să traseze o linie morală în viaţa de toate zilele a celor ce vin să-l cerceteze, folosind toate mijloacele, dar mai ales spovedania" .

În ceea ce priveşte rugăciunea, călugării din România urmează regula tradiţională a Ortodoxiei, axată în special pe slujbele liturgice. Rugăciunea lui Iisus, datorie constantă a călugărilor, este practicată în taină; ea este recomandată de către duhovnici chiar şi mirenilor. „La noi, scrie undeva Părintele Cleopa, unii dintre monahi se străduiesc să facă neîncetat sfânta rugăciune a inimii, dar nu cu ţeluri înalte ca predecesorii noştri, marii asceţi şi isihaşti, care prin ea ajungeau la extaz şi la minuni. Pentru monahii noştri rugăciunea (lui Iisus) este îndeplinirea pravilei ce le-a fost dată cu ocazia tunderii în monahism... Cel care rosteşte această rugăciune, împiedică duhul şi inima sa să cadă sub influenţa încercărilor, tentaţiilor din domeniul gândirii".

Părintele Cleopa, cel mai mare duhovnic al secolului nostru*

† Bartolomeu, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului

Fericit este cel pe care l-ai ales şi l-ai primit; locui-va în curţile Tale (Psalm 64, 4)

Stihul acesta l-am avut în minte alaltăieri dimineaţă când, printr-un telefon, aflam că Părintele Cleopa a fost mutat la Domnul. Şi tot atunci am ştiut că voi veni la Sihăstria astăzi.

În toamna anului trecut am fost aici şi, ca de obicei, am urcat la chilia de sus a Părintelui Cleopa, am stat de vorbă şi, la sfârşit, ne-am îmbrăţişat ca de obicei, dar mi-a spus: „De acum ne vedem la poarta Raiului; până atunci să vii la înmormântarea mea şi să-mi cânţi «Veşnica pomenire»". Veşnica lui pomenire!

Iubiţi credincioşi,

Nu spun nimic nou afirmând că Părintele Cleopa a fost cel mai mare duhovnic al secolului nostru. El se va menţine în amintirea noastră prin toată viaţa lui, prin toată ruga lui, prin toate scrierile lui care ne rămân. A fost un mare duhovnic nu pentru că a ştiut să asculte sau pentru că a ştiut să vorbească, ci pentru că a ştiut să îndrume şi să stăpânească duhovniceşte. El a realizat marea performanţă a duhovnicului de a nu fi doar un confesor, ci de a fi prieten şi călăuzitor. Părintele Cleopa ne-a dăruit tuturor, de-a lungul deceniilor, nu numai iertare de păcate sau mustrare, ne-a dăruit speranţă. El ne-a fost tuturor, celor ce am trecut pe la scaunul său, prin chilia lui, izvor de speranţă pentru miile, zecile şi sutele de mii de credincioşi din toată ţara care i-au ascultat cuvintele. Părintele Cleopa a fost un viteaz al duhovniciei noastre

* Cuvânt rostit de I.P.S. Bartolomeu, Arhiepiscopul Clujului, la înmormântarea Arhim. Cleopa Ilie. Extras din revista „Candela Moldovei", anul VII, nr. 11-12, 1998, p. 7.

româneşti. A făcut din Sihăstria un Athos al poporului român, iar raza lui a strălucit din hotar până-n hotar şi dincolo de hotare. El a fost acela care a înflăcărat credinţa poporului de-a lungul deceniilor de dictatură. Aflaţi de la mine acest adevăr: dictatorul ţinea în palmă un mic aparat de represiune, Părintele Cleopa ţinea în palmă poporul român întreg, prin toată credinţa şi evlavia lui. Prin aceasta a fost un dătător de speranţe şi un întăritor de suflete. Astfel, ca om, Părintele Cleopa era înţeleptul cu minte de bătrân şi cu sufletul de copil. Plângea ca un copil, se supăra ca un copil, râdea ca un copil şi se bucura ca un copil. Rar pe lume ne este dat să vedem un asemenea om, curat la suflet şi fără vicleşug.

Părinte Cleopa,

În seara aceasta, Moş Nicolae le aduce daruri copiilor cuminţi. În seara aceasta, Moş Nicolae îi va face un dar copilului Cleopa. Îl va aştepta la poarta Împărăţiei cerurilor, i-o va deschide alături de Sfântul Petru şi-l va înfăţişa lui Dumnezeu. Şi va spune: „Doamne, iată pe copilul Cleopa, pe acesta Tu, prin Prea Sfânta Ta Maică, l-ai ales de la vârsta de un an să Te slujească şi să Te mărturisească. Primeşte-l pentru că Tu l-ai ales, Tu l-ai chemat la Tine şi, de acum, în curţile Tale fă-i sălaş". Amin.

Părintele Cleopa vorbea în graiul Patericului și al Vieților sfinților*

† Bartolomeu, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului

Părintele Cleopa este unul dintre foarte puținii călugări cu o experiență duhovnicească totală.

Când l-am cunoscut eu, acum vreo treizeci de ani, într-un popas pe care-l făcusem la Sihăstria, blajinul avvă m-a petrecut o bună bucată de vreme pe drumul de pământ de pe Valea Secului, de-a lungul apei, povestindu-mi o seamă de întâmplări din viața sa și a obștii. Îl ascultam și-mi aduceam aminte de cazul unui medic care, trebuind să stea câțiva ani la închisoare, pentru o oarecare vină, s-a apucat să învețe acolo englezește după singura carte la îndemână, o Biblie. Redevenind liber, s-a prezentat în fața unei comisii pentru o calificare în limba engleză, despre care credea că-i va folosi în profesie. Membrii comisiei au rămas înmărmuriți: insul știa perfect englezește, dar vorbea limba lui Shakespeare!

Povestind rar, dulce și sfătos, Părintele Cleopa părea rămas în urmă cu vreo două sute de ani. El vorbea ca în vechile tipărituri de la Neamț, în graiul Patericului, al Pidalionului și al Vieților Sfinților, aidoma lui Chesarie și Damaschin, iar întâmplările zilei căpătau o aură de vechime și legendă, vecină cu literatura. Aveam să pricep, ceva mai târziu, că-și petrecuse tinerețea păzind oile mănăstirii, în cea mai smerită ascultare de aspirant la călugărie, și că-și prețuia vremea citind cu nesaț, zi și noapte, nu numai Sfânta Scriptură, ci și orice carte de slovă veche pe care o putea găsi în biblioteca chinoviei sau o putea cumpăra de la vreun gospodar din Vânători, în schimbul oii de

---

* Prefață la *Călăuză în credința ortodoxă*, de Arhim. Cleopa Ilie, Ed. Episcopiei Romanului, 2000, pp. 8-10.

scăzământ, scăpată de la lup. Precumpăneau scrierile Sfinţilor Părinţi ai Răsăritului, cu tot adâncul lor de înţelepciune şi contemplaţie. Format în singurătatea unei asemenea academii, prieten cu turma şi cu Dumnezeu, novicele devenea de fapt, fără s-o ştie, omul unei singure cărţi, cel mai puternic posesor al unui intelect nealterat de erudiţie, fişiere şi aparate critice. Când a coborât la lume, printre vlădici şi universitari, Părintele Cleopa vădea într-însul tot atâta teologie cât într-o diplomă cu sigilii.

Tot de la stână într-o bună zi l-a luat soborul mănăstirii, ca să-l aducă devale şi să-l aşeze stareţ în locul celui bătrân. Alesul a cerut atâta îngăduinţă cât să isprăvească o oaie de tuns şi să-şi schimbe opincile cu o pereche de bocanci. A stăreţit cu mare iscusinţă, ani în şir, la o vreme când Sihăstria trecuse printr-o pulbere de sărăcie şi flăcări. Şi-a făcut ucenici buni şi i-a rânduit, după vrednicie şi trebuinţe, să ducă mai departe treburile obştii, până în ziua de azi, când chinovia cunoaşte o înflorire gospodărească la măsura duhovniciilor de pisc.

Părintele Cleopa are vocaţia marilor însingurări şi, poate, cu Sfinţia Sa se încheie multiseculara tradiţie a pustniciilor moldovene. Poartă în spate ani buni de retragere la pustie şi cunoaşte pe viu ce înseamnă să trăieşti în peşteră, să te hrăneşti cu bureţi şi poame uscate, să te călăuzeşti iarna după urmele fiarelor şi să birui asprimea gerului cu dogoarea rugăciunii celei fără de oprire. Aceasta însă nu l-a împiedicat să asculte de mai-marii săi, ierarhi ai Bisericii, care l-au îndatorat să iasă la câmp deschis şi să propovăduiască printre cei ce se poticnesc în credinţă. Vorbeşte bogat şi cercetează Scripturile cu o memorie limpede şi pururea fragedă.

De atunci a mai citit încă multe cărţi, pe slovă veche şi nouă, studii, manuale şi tratate de teologie, cunoaşte problemele creştinului contemporan, graiul său s-a potrivit limbajului curent, dar nu prin sărăcire, ci prin adaos. Propovăduirea la nivelul credincioşilor mireni, ca şi călătoria la Locurile Sfinte, în Grecia şi Muntele Athos, i-au sporit experienţa pastorală şi s-ar părea că nu există o întrebare de credinţă la care să nu poată răspunde. Cheia însă nu e doar în cunoaştere, ca la cei mai mulţi dintre teologi, ci mai ales în trăire.

Cuvântul Părintelui Cleopa are autoritatea focului lăuntric. La chilia sa au venit lideri ai Mişcării Ecumenice, căutând limpeziri;

părerile sale circulă în medii teologice europene. Inima însă i-a rămas în matca Bisericii străbune. Altfel, om ca toţi oamenii.

Iată că Părintele Cleopa ne dăruieşte încă o carte. Am citit-o şi am scris această predoslovie cu încredinţarea că autorul se află la acea vârstă duhovnicească la care laudele nu-l mai pot tulbura. Am scris-o pentru cititorii acestui catehism ortodox, ca să ştie că fiece cuvânt din fiece pagină a fost nu numai gândit, ci şi trăit, că, după spusa Apostolului, putem avea mulţi învăţători, dar nu mulţi părinţi. Fie ca prezenţa ei în mâinile preoţilor şi credincioşilor noştri să aibă preţul izvorului şi bucuria roadelor.

Părintele Cleopa de la Sfânta Mănăstire Sihăstria

† Gherasim, Episcopul Râmnicului

Viața duhovnicească din patria noastră, românească, a fost și este *seva* care nutrește credința dreaptă, vie și lucrătoare. Ea începe în familie și, mai ales, de la mamă. Însă cel care o desăvârșește este duhovnicul de la biserică, de la mănăstire.

Vremurile frământate prin care a trecut țara noastră a adus zăticnire trăirii duhovnicești și duhovnici „neduhovnicești", urmărind prin duhovnicie interese străine dreptei credințe.

În această împuținare duhovnicească pentru noi, preoții și bunii credincioși, Părintele Cleopa era ca un pom, în mijlocul țării, a trăirii vieții celei dinlăuntru. El a fost un dar dumnezeiesc, nu numai pentru noi românii, ci pentru toți care-l cercetau.

Toți credincioșii veneau la Părintele Cleopa ca la un izvor cu apă limpede; el a fost și rămâne ca un îndreptar duhovnicesc.

L-am cunoscut pe Părintele Cleopa și în timp de pace, la Mănăstirea Sihăstria, și în timp de prigoană, în Palatul Patriarhal, unde a fost adăpostit o vreme de, vrednicul de pomenire, Patriarhul Justinian Marina. Era un monah cu chip și trăire vrednice de urmat, un model duhovnicesc unic. Numele lui era pe buzele tuturor monahilor și credincioșilor. Era ca o stea călăuzitoare pe drum duhovnicesc. Toți care-l cercetau, indiferent de pregătirea duhovnicească sau culturală, plecau cu o adâncă prețuire și stimă față de felul cum înțelegea și trăia viața în Hristos Domnul.

Plecarea Părintelui Cleopa cu trupul dintre noi, din această vale a plângerii, a lăsat un mare gol. Îl simțim și mai mult pe măsură ce trece timpul, am rămas orfani.

Rugăm pe Bunul Dumnezeu și pe Părintele Cleopa să umple cât mai curând acest gol.

Părintele Arhimandrit Cleopa Ilie, o experienţă duhovnicească totală

† Eftimie, Episcopul Romanului

Despre ţinutul Botoşanilor se vorbeşte în mod contradictoriu. Unii îl ironizează pentru subdezvoltarea lui materială, iar oamenii de aleasă formare spiritual-culturală îl apreciază ca pe pământul cel plin de mană cerească. Genialul Eminescu, luceafărul poeziei române, marele compozitor George Enescu, ilustrul istoric Nicolae Iorga, pictorul Ştefan Luchian, toate aceste genii creatoare în domenii diferite ne vorbesc de la sine de harul atât de lucrător asupra unor oameni, care, contrar condiţiilor materiale, parcă au dorit să pună în evidenţă independenţa inteligenţei de cele ale materiei.

Apoi, şi sub aspect bisericesc, în acest colţ de ţară s-au manifestat şi slujitori smeriţi ai bisericilor noastre. Amintim mai întâi pe acel preot Dumitru Furtună, teolog, folclorist, mare apărător al lui Ion Creangă, corespondent cu toţi cei care s-au ocupat de viaţa lui Creangă, profesor de religie, director de Seminar, cu o viaţă trăită în simplitate, chiar în sărăcie. Să nu uităm că tot pe aceste meleaguri s-a născut, la 23 iulie 1913, şi cel ce va deveni „Sfântul Ioan cel Nou de la Neamţ", în satul Crăiniceni, comuna Horodiştea-Dorohoi, ale cărui sfinte moaşte sunt păstrate acum în Mănăstirea „Sfântul Gheorghe Hozevitul". Şi tot din acest pă-mânt binecuvântat de Dumnezeu întru rodire sfântă s-a născut şi cel de al cincilea patriarh al Bisericii noastre Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, precum şi un arhiepiscop, în persoana Înalt Prea Sfinţitului Adrian Hriţcu.

Dar, printre personalităţile care au făcut mai cunoscut ţinutul Botoşanilor se numără şi acest monah Cleopa Ilie, ajuns pe piscurile cele mai înalte ale vieţuirii în Hristos, în duhul ascultării, a

curăției și al sărăciei, al rugăciunii înaripate de dorul sfințeniei, al postirilor desăvârșite, al retragerilor prin munți, departe de vrăjmașii Crucii.

Multe se pot vorbi despre această personalitate de excepție a Bisericii noastre, dar vom stărui mai mult pe partea spirituală și vom lăsa în umbră datele pur biologice.

Vom încerca să stabilim acele punți spirituale, acei „stâlpi de foc" după care s-a orientat Părintele Cleopa în viață, spre a ajunge în zona duhovnicească a desăvârșirii monahale. Și începem să pornim pe calea sa spirituală încă din casa părinților săi, Alexandru și Ana Ilie, care au dat naștere la zece copii. Tatăl venea în noua familie cu bărbăția, cu spiritul de om hotărât, dârz, stăpân pe sine, ca cel care descindea din oierii din Siliștea Sibiului. În schimb, mama Ana, femeie simplă, curată la suflet, cu frica lui Dumnezeu în adâncul sufletului său, și ea neștiutoare de carte ca și soțul ei, dar amândoi luminați prin Taina Botezului, păstrători de datini, îmbinau bunătatea, toleranța, mângâierea față de cei zece copii, cu severitatea și respectarea unui cod mai mult consimțit decât impus.

Casa era „o mică bisericuță" cu multe icoane, în fața cărora toți ai casei se închinau în taină. Se postea cu strictețe, copiii nu așteptau să fie îndemnați la cerințele casei, deoarece toți își aveau bine stabilit locul de răspundere în ritmicitatea gospodăriei. Duhovnicia din casă a dus la duhovnicia trăită în mănăstire. Din cei zece copii ai mamei Ana, cinci, din care patru frați și o soră, au luat drumul mănăstirilor. Și peste toate, chiar mama, după anul 1943, când rămâne văduvă, se duce la Mănăstirea Agapia Veche, în anul 1947 devinind monahia Agafia. Mai trâziu moare ca schimonahie, în 1968, la vârsta de 92 de ani.

Și, fiindcă comuna Sulița, locul de naștere al fraților Ilie, nu era prea departe de schitul Cozancea, sub înrâurirea preotului din sat, venerabilul Gheorghe Chiriac, și a ieroschimonahului Varlaam Vântu, unchiul Părintelui Cleopa, din schitul Cozancea, frații Ilie, de mici copii, au fost atrași de frumusețea locului acestui schit și de frumusețea slujbelor de acolo, unde se bucurau de atenția deosebită a Părintelui Paisie Olaru, care peste ani va deveni un apropiat al Părintelui Cleopa. Acesta îl va atrage, la

timpul său, pe marele duhovnic spre mănăstirile nemțene Sihăstria și Sihla, printr-o conlucrare nedespărțită decât de moarte.

Pe tot cuprinsul vieții lor, Părinții Cleopa și Paisie s-au aflat întru lucrare sfântă, de comuniune, de bună sfătuire, de încurajare, de împreună rugăciune fierbinte, iar ispitele n-au fost nici puține și nici ușoare. Se zice, și așa și este, că Dumnezeu lucrează prin oamenii Săi, bineplăcuți Lui pentru marea lor dorire de cele sfinte.

La Sihăstria, până astăzi se simte o trăire deosebită, fapt care a adus mănăstirii un respect aparte printre numeroșii credincioși din toată țara, care vin aici ca la un loc al sfințeniei și al împlinirilor, al iertării de păcate, de curăției și izbăvire din necazuri.

Ajuns la Sihăstria, Părintele Cleopa este trimis în munții din jurul Sihăstriei să pască oile mănăstirii. Aici a trăit din plin misterul nopților liniștite scăldate în lumina lină a stelelor și a celor cu lună plină, a făcut din traiul de la stână un fel de „Academie duhovnicească” prin lecturi adâncite din cărțile împrumutate din vechea și valoroasa bibliotecă a Mănăstirii Neamț. Scrieri din Sfinții Părinți, Proloage, Vieți de Sfinți, Pidalionul, cărțile de cult și, mai ales, Psaltirea, toate acestea și încă multe altele au făcut din acest monah de școală primară un autodidact, un teolog versat, nimic nefiindu-i străin. Oricând și oriunde, pe nepregătite, putea să dea răspunsuri bogate și variate la toate problemele dificile, fiind înzestrat, asemeni conjudețeanului său, Nicolae Iorga, cu o memorie fenomenală.

A vorbit o viață întreagă în Sihăstria, în biserici de mănăstiri, în catedrale, în biserici de mir, în fața marilor ierarhi din țară și străinătate, fără emoții, sigur pe sine, cu dăruire și convingere și cu pilde trăite de el în marea lui încercare.

Cu timp și fără timp, pe aleea care ducea spre chilia lui, a vorbit bunilor credincioși, a vorbit și celor ce gândeau altfel viața duhovnicească a Ortodoxiei, în fața ezitanților, a celor indiferenți sau chiar de-a dreptul atei. A fost un misionar desăvârșit, iar unde problemele erau mai dificile, acolo trebuia să se facă apel la bunăvoința Părintelui Cleopa pentru a zădărnici sectarismul.

Pentru ca să se revigoreze viața monahală, patriarhul Justinian l-a solicitat să accepte numirea de stareț la Mănăstirea Neamț, dar

el, din smerenie, a refuzat, însă n-a putut să-l refuze pe patriarh a doua oară, când a cerut ca, în fruntea unor monahi din Sihăstria, să se ducă la Mănăstirea Slatina cu același scop, de a reînvia duhul vieții monahale, atât pentru Slatina, dar și pentru alte mănăstiri mari ca Putna, Moldovița și Râșca. S-a supus, dar cu aceeași rezervă. Și rezultatul nu putea să fie decât cel dorit.

A introdus și aici același sistem de viețuire, cu bună rânduială, fapt pentru care tineri teologi, bine școliți, ca protos. Petroniu Tănase, ierodiac. Antonie Plămădeală (mai târziu Mitropolit al Ardealului), arhim. Dosoftei Morariu, ieroschimonahul Daniil Tudor (poet, scriitor, angajat în mișcarea „Rugul Aprins" de la Mănăstirea Antim), ierom. Arsenie Papacioc, întrețineau o atmosferă de trăire îmbinată cu o deosebită cultură teologică. Pentru zelul duhovnicesc de la Slatina a trebuit să plătească, împreună cu părintele Arsenie Papacioc, cu încă o retragere în Munții Stânișoarei, pentru a scăpa de persecutori.

Iscusința sa de duhovnic, trăirea curată, cunoștințele bogate, autoritatea sa morală, i-au adus stima și considerația ierarhilor noștri sinodali. Unii l-au consultat în anumite probleme de experiență duhovnicească, alții, pur și simplu și l-au ales drept duhovnic, așa cum a făcut și smerenia mea.

Adeseori mă opream la Sihăstria și-l căutam pe Părintele Cleopa atât pentru înțelepciunea sa, dar și pentru a-mi împărtăși episoade din viața lui de monah încercat. Nu uit cum Părintele Cleopa îmi povestea cu lux de amănunte istoricul fostului schit al Sihăstriei și perioadele grele pe care le-a trăit în mod direct după cel de al Doilea Război Mondial, când un tâlhar, Baltă cu numele, care era ascuns în codrii Sihăstriei, înarmat, a sosit în plină noapte în mănăstire, cu amenințări asupra bătrânului Ioanichie Moroi, egumenul, să-i dea toți banii mănăstirii. Bietul stareț era ascuns în pod, în valul de lână al oilor, dar după căutări insistente starețul a fost găsit și bătut atât de rău încât a rămas fără un ochi și de aici i s-a tras moartea printr-o infecție greu de tămăduit în condițiile acelor vremi.

După acest moment atât de tragic din viața mănăstirii, chiar Ioanichie, în suferință fiind, a lăsat cuvânt să fie adus „băietul de la oi în locul meu". Astfel, duhul sfințitor la schitul Sihăstria a

sporit prin râvna noului stareț Cleopa, care a pornit fără ezitare la refacerea și administrativă și spirituală a vieții monahale de aici.

Întotdeauna am fost puternic impresionat de personalitatea sa şi, drept urmare, l-am ajutat, pe cât mi-a fost în putere, la publicarea mai multor volume din opera sa.

L-am respectat pe Părintele Cleopa mai ales pentru suferințele sale greu de imaginat, pe care le-a simțit asupra lui în cele trei retrageri în păduri, trăind cu rădăcini, cu bureți, cu fructe de pădure, în ger şi amenințări, pe toate suportându-le pentru sine, pentru popor şi din iubire față de Dumnezeu.

Cu adevărat, Părintele Cleopa, după atâtea suferințe, acum se află întru bucuria învierii şi se roagă pentru noi.

Lui, celui care a alcătuit atâtea acatiste, nădăjduim să ajungem acele sfinte zile, când să-i citim propriul acatist.

Duhovnicul Moldovei*

† Calinic, Episcopul Argeşului şi Muscelului

Luna trecută, mai precis pe 12 aprilie (anul 2002 n.n.), pe când ne găseam în Postul Mare, s-au împlinit 90 de ani de la naşterea Părintelui Cleopa, trecut la cele veşnice în decembrie 1998.

Părintele Cleopa este o figură emblematică atât pentru monahismul nostru contemporan, cât şi pentru instituţia duhovniciei (pentru că este o instituţie)! Putem vorbi chiar de o generaţie de mari duhovnici, care îi numără în rândurile ei pe Părintele Paisie Olaru, Părintele Arsenie Papacioc, Părintele Teofil Părăian; o generaţie de nevoitori ortodocşi care a zidit şi catehizat în condiţii grele, adesea de prigoană, dar care a păstrat aproape de Hristos şi de Biserică pe credincioşi. Faptul că lăcaşurile noastre de rugăciune sunt pline astăzi, mai mult ca oricând, îl datorăm în bună măsură lor, marilor şi cunoscuţilor noştri duhovnici, dar şi altor zeci, sute şi mii de preoţi şi ieromonahi. Etalonul lor a fost Părintele Cleopa Ilie care, într-un anume mod, rezumă bogata viaţă creştină din Moldova. A fost, cred eu, **duhovnicul Moldovei**. Adevăr învederat şi de cei zece mii de oameni care au venit la Sihăstria să-l plângă ca pe un adevărat părinte şi să-l petreacă pe ultimul drum.

Părintele Cleopa a fost **popular** pentru credincioşii din toată ţara, însă a fost astfel, în înţelesul autentic al cuvântului, pentru că popularitatea sa era dublată de o reală autoritate care decurgea din puterea conducătoare a preotului. Puterea aceasta, parte din întreita învestitură a preotului (pe lângă aceea sfinţitoare, repectiv învăţătorească), înseamnă cu totul altceva decât înţelegem noi prin „putere". Este forţa harică menită să-l formeze duhovniceşte pe creştin şi să-l conducă, să-l îndrepte spre mântuire. Cât despre popularitatea Părintelui Cleopa,

*Extras din „Argeşul ortodox", anul II, nr. 67, 2003, pp. 1-3.

copleşitoare, ea era expresia iubirii. Să nu uităm urarea pe care o adresa cel mai des fiilor săi sufleteşti: **„Mânca-v-ar raiul!”** Este expresia care îl carecterizează, care-l „rezumă” cel mai bine, întrucât condensează năzuinţa principală a oricărui creştin.

Părintele Cleopa ştia să-i asculte pe cei care veneau la el să-şi descarce desaga de suferinţe, dureri, neşanse sau eşecuri. Nu avea şabloane, ci leacuri cu care izbutea să uşureze poverile sufleteşti şi, adesea, chiar să le vindece. Biografia sa este asemănătoare cu a credincioşilor care soseau de departe şi aşteptau răbdători şi cuviincioşi pe prispa bojdeucii de la Sihăstria.

Părintele Cleopa provenea dintr-o familie din care cinci fraţi luaseră drumul mănăstirii, acelaşi lucru făcându-l şi mama lor spre sfârşitul vieţii. Detaliul acesta sugerează mult când este să ne explicăm bogăţia vieţii duhovniceşti din România. Şi tot biografia Părintelui Cleopa ne arată că nu este o antinomie între instituţia stăreţiei şi cea a duhovniciei. S-a răspândit la noi părerea că stareţul este mai degrabă un chivernisitor, un gospodar priceput, spre deosebire de duhovnicul căruia i se cer numai sfaturi de zidire sufletească. Părintele Cleopa a fost stareţ la 30 de ani, temporar, însă între anii 1949-1953 a condus – în perioada cea mai cumplită a stalinismului – Mănăstirea Slatina, ctitorie a lui Alexandru Lăpuşneanu. Asprimea istoriei l-a constrâns să ia drumul pribegiei şi, după cum mărturisea, a avut mai mult noroc decât Părintele Arsenie Papacioc, care a stat mulţi ani în închisoare. În deceniul VI al secolului trecut, Părintele Cleopa s-a ascuns în munţi, iar la un moment dat a locuit într-un bordei acoperit cu cetină de brad, unde un pădurar îi aducea puţină hrană. Rezistenţa sa nu a fost politică, ci mai mult decât politică – pentru că era spirituală. Şi tot o formă de rezistenţă spirituală au practicat şi oamenii care, după 1964 (anul în care Părintele Cleopa a putut să se stabilească definitiv în Mănăstirea Sihăstria) îl solicitau duhovniceşte şi pe care îi zidea în duhul Bisericii şi al vieţii creştine.

Am greşi mult, dacă am vedea în acest prieten al miilor, poate zecilor şi sutelor de mii de închinători, doar un bătrân blând şi cald, pentru că Părintele Cleopa era un teolog versat, însă nu unul de catedră sau de cabinet, ci un apologet de vastă competenţă şi practică. A fost necruţător cu abaterile de la dreapta credinţă şi de la autentica viaţă creştină. Aici nu încăpeau

pogorăminte. Cine îi citeşte cartea intitulată *Despre credinţa ortodoxă* (1981, reeditată în 1985) se va convinge de capacitatea sa de a polemiza şi de a spulbera, cu temei scripturistic, inovaţiile sectante. Blândul părinte sihăstrean mânuia cu mare îndemânare *sabia Duhului*. Acelaşi lucru reiese şi dintr-o recentă culegere de pagini consacrată combaterii „viselor şi vedeniilor", pentru că Părintele Cleopa era un practician al dogmaticii. Şi chiar dacă asemănarea între medic şi duhovnic, reală şi expresivă, a fost prea des folosită, l-aş compara pe Părintele Cleopa cu acei medici de front care au salvat vieţi sau au redat unora integritatea trupească în condiţiile aproape imposibile ale spitalelor de campanie. Nu întâmplător, cea mai frumoasă parte a „operei" Părintelui Cleopa o constituie predicile rostite ad-hoc, cuvintele de învăţătură şi de folos, înregistrate sau transcrise... Îndrăznesc să spun că numai acestea îi comunică duhul şi eul, făcând din el un Nae Ionescu al oamenilor simpli, anonimi, dar însetaţi de echilibrul lăuntric şi pace sufletească...

Amintindu-ne de acest duhovnic-etalon, care a fost Părintele Cleopa, se cuvine să ne amintim de instituţia duhovniciei şi de covârşitoarea ei importanţă în Biserica noastră Ortodoxă. Nici un mijloc electronic, oricât de rafinat, nu va putea să înlocuiască întâlnirea faţă către faţă dintre oameni, între persoane şi, cu atât mai puţin, întâlnirea între duhovnic şi penitent. Aceasta este adevărata formă de comuniune dată omului de Dumnezeu şi ilustrată cu strălucire de Părintele Cleopa!

Ca Moise în Sinaiul Moldovei*

† Calinic, Episcopul Argeşului şi Muscelului

Satul unde m-am născut este cuprins ca un safir între diamantele monahale înşirate pe firul de aur al razei de lumină din Ţara Muşatinilor. Copil fiind, din casa părintească, pe cărările munţilor, ajungeam la Sihla. Peste numai o jumătate de oră eram la Sihăstria cea frumoasă, cu duh de rugăciune, mireasmă de prescură proaspătă şi luminiţe clipind din candelele orânduite de sihaştrii luminaţi de Duhul Sfânt.

La Sihăstria mă trimetea mama mereu cu pomelnic şi daruri. Auzeam de Părintele Cleopa, nume rostit cu sfială de cei ce jug de ascultare şi-au luat de bună voie.

Fiind elev la Seminarul din vatra ca o pâine caldă a Mănăstirii Neamţ, între noi se pomeneau nume de ostenitori. Am auzit din nou despre Părintele Cleopa rostit cu pioşenie de Părintele Ioanichie Bălan, care venea adesea să-şi vadă pe fratele Vasile, colegul nostru cel zburdalnic.

Prin anii '60 ai secolului trecut, venind din Transilvania, unde eram preot, ca să-mi văd părinţii, nu uitam un drum: cel al Sihăstriei, pentru a vedea şi auzi pe Părintele Cleopa, de ale cărui sfaturi se împărtăşeau din ce în ce mai mulţi români.

Doream să-l aud ce spune, doream să-l văd, mai ales, cum arată acest om al cărui nume era rostit şi răspândit peste tot. L-am văzut înconjurat de un grup de călugări şi creştini de toate vârstele. Am stat puţin mai la o parte şi l-am ascultat câteva ore vorbind neîntrerupt cu o voce înaltă şi hotărâtă.

Dintr-o dată s-a ridicat de pe banca de lemn şi, binecuvântând mulţimea ascultătorilor, a spus că pleacă la Piciorul Crucii ca să-şi facă rugăciunile.

---

* Extras din „Argeşul ortodox", săptămânal teologic şi bisericesc al Episcopiei Argeşului şi Muscelului, anul IV, nr. 216, 2005, p. 1.

Doar un singur monah îl urma la oarecare distanță. Fără să întreb și să cer binecuvântare, am pornit după dânșii, spre Piciorul Crucii. Nu știam ce înseamnă Piciorul Crucii și doream cu orice preț să nu scap această ocazie. Nici unul din ei nu se uita înapoi. Când să ajungem la locul de rugăciune, face o oprire să asculte cum cântau păsările. Se bucura cu voce tare, adresându-le cuvinte pe care nu le auzeam, fiind prea departe.

La o mică distanță văd o casă mititică. Am sporit pasul și i-am ajuns din urmă, dându-le bineţe și cerându-mi iertare că am îndrăznit să merg la Piciorul Crucii. I-am auzit glasul Părintelui Cleopa:

– Te-am văzut când stăteai pe margine ascultând. De unde ești, frate? Vino mai aproape.

– De la Cracăul Negru, m-am grăbit să-i spun.

– A, da, frumos sat. Cunosc mulți oameni de acolo: pe Ursu, pe Bilbor, pe Răclaru, pe Haralambie Argatu... O, dar ce preot aveți acolo! Strașnic om este Preotul Savin! Iubește tare mult mănăstirile! Dar cum te numești? mă întrebă după ce i-am spus că sunt preot în Ardeal.

– Tocmai că ați pomenit și pe tata și mă bucur din toată inima spunându-i numele întreg. S-a bucurat și m-a invitat în căsuța cea micuță cu tavanele joase. M-a întrebat ce este prin Transilvania, cum merge pastorația și ce face episcopul Teofil al Clujului.

– Da, da, evlavios episcop, a continuat părintele.

În timp ce vorbeam, ochii iscodeau căsuța de sihastru. Era mai mult goală. Dintr-o dată zăresc un sicriu fără capac. Fără să vreau mi-a venit a plânge. I-am auzit vorba gravă:

– Asta-i căsuța cu care plecăm la drum, nu mai plânge. L-am pus aici ca să nu uit!

Se lăsa spre seară. Mi-a spus să mă întorc la mănăstire. Mi-a făcut o dezlegare, cerându-mi să-l pomenesc în rugăciuni.

Am rămas uimit de simplitatea podoabelor monahale, de bunătatea care se revărsa ca zorile și de vorba lui anume, de parcă erau doi Cleopa.

*

Când vremile s-au asprit și pustiirea dărâma totul în cale, prigonirile secerau de zor lanul monahal și pe cel clerical-mirean.

Sihastrul Sihăstriei a înţeles, atunci, mai mult ca oricând, psal-mul care zice: *La munţi, suflete al meu!*

Şi aşa, condamnatu-s-a pe sine, pentru o vreme, în munţii Neamţului, în sihăstria Sihlei, păzind aprinsă lumina credinţei în şoapte de rugăciune. Iar, după o altă vreme, a coborât din nou în mijlocul poporului cel iubitor de Dumnezeu, care caută izbăvirea.

Părintele Cleopa a rămas cu noi! Din când în când, ca şi profeţii, se desprinde parcă din paginile Bibliei şi ne mai trage câte o mustrare. Iar, mai la urmă, ne încurajează glăsuind, din adânc de inimă: *Mânca-v-ar Raiul!*

Lumina smereniei

† Casian, Episcopul Dunării de Jos

Cuvântul mărturie, aşezat în cartea recunoştinţei şi transmis, prin Biserică, celor ce-l cinstesc permanent pe Părintele Cleopa, prelungeşte darul şi întăreşte credinţa în lucrarea lui Dumnezeu în lume, prin aleşii Săi.

Părintele Cleopa este alesul lui Dumnezeu din poporul nostru, cu menirea de apostol al pocăinţei sincere şi al misiunii curate, izvorâte din preaplinul tradiţiei monastice în tot ceea ce înseamnă autenticitate, fidelitate şi discernământ, aşa cum ne-au învăţat, cum au trăit şi cum au mărturisit Sfinţii Părinţi.

Viaţa sa, din fragedă copilărie şi până la plecarea în veşnicie, este o pildă vie şi actuală a ţăranului român înfrăţit cu glia şi hrănit din „frumuseţile naturale ale colţişorului de rai", precum şi din „mierea" duhovniceştilor predanii monastice, ale sihăstriilor noastre.

Cultura sa comprimă miraculos darul nativ al memoriei şi inteligenţei cu setea continuă de lectură, atât duhovnicească, cât şi laică, unind darul povestitor al marelui Creangă cu adânca teologie şi elocinţa, de pildă, ale Sfântului Ioan Gură de Aur. Dar, de fapt, Sfânta Scriptură şi toţi Sfinţii Părinţi se regăsesc în exprimarea orală sau în scrisul duhovnicescului părinte. Este greu a se face un portret celui ce se ascunde în lumina smereniei cu convingerea că totul este dar de la Cel de Sus, iar el este doar „hârb de lut legat cu sârmă", „moş putregai", „nemonah" şi cel din urmă, evident, la „uşa raiului".

Poate una sau alta dintre permanenţele Părintelui Cleopa în viaţa de zi cu zi a celor ce l-am cunoscut, iubit şi ascultat – în cel mai monastic înţeles – ar putea să se constituie într-o mărturie necesară continuării slujirii sale, în Biserică, cu scopul de a fi cât mai de folos. Cu siguranţă, astfel de semne reale ale rodirii vieţii sale

exemplare în propriile noastre vieţi explică şi această iniţiativă de colectare a fragmentelor de recunoştinţă aşezate ca într-o „icoană" din care să admirăm chipul său îmbunătăţit care, credem, este aproape de „uşa" milostivirii lui Dumnezeu la care a bătut toată vremea prin ostenelile sale pământeşti. Ca şi tuturor bineplăcuţilor Săi, Domnul îi deschide, dinlăuntru să-L roage pe Dumnezeu pentru noi, toţi ucenicii, fiii săi duhovniceşti, pentru cinul monahal, dar nu în ultimul rând pentru poporul pe care l-a iubit şi l-a hrănit permanent cu învăţăturile duhovniceşti.

Sunt, deci, nenumărate documentele evlaviei, sfinţeniei şi mai cu seamă smereniei părintelui, dar mai semnificative sunt trăsăturile definitorii ale vieţii sale: echilibrul, discernământul şi firescul bineplăcut Domnului în Biserica Sa, pentru folosul real al credincioşilor.

Aşadar, în această modestă contribuţie, solicitată pentru volumul în cauză, dedicat Părintelui Cleopa la şapte ani de la mutarea de la noi spre Domnul, nu vom insista asupra măreţiei, culturii, unicităţii sau teologiei cu care a fost înzestrat, ci ne vom opri doar asupra a două aspecte ce ne par mereu actuale, în lucrarea bisericească, misionară, din zilele noastre.

Mai întâi ne referim la discernământul de care a dat dovadă Părintele Cleopa în contextul misiunii sale şi în toate ascultările. Se ştie că această virtute rară în lucrarea duhovnicească este tocmai cea care ar trebui să nu lipsească din exerciţiul nimănui, indiferent ce loc are în viaţa bisericească şi mirenească.

În perimetrul experienţei duhovniceşti, ea este însăşi temelia normalităţii şi capătul virtuţilor, reazemul „adevărului lucrurilor" şi răspunsul cel bun la toate ispitele, încercările, primejdiile şi necazurile. Luând aminte la încercările Părintelui Cleopa de la intrarea, ca frate, în obştea Mănăstirii Sihăstria şi până la cele, parţial mărturisite, din pustie, din pribegie, când era urmărit, la îndeplinirea multelor misiuni extrem de grele, mai ales prin privaţiunile din timpul comunismului, observăm locul şi rolul dreptei socotinţe, pe care a preluat-o din neîntrecuta experienţă a Sfinţilor Părinţi, cât şi a elitei monahale, pe care Dumnezeu a hărăzit-o poporului nostru, de-a lungul veacurilor.

Deşi era informat de la sursele cereşti şi duhovniceşti consacrate, în orice împrejurare, Părintele Cleopa verifica răspunsul, sfatul ori recomandarea în cauză cu cei ce-i erau în preajmă, superiori în

mănăstire şi, întotdeauna, cu părintele spiritual, din fruntea eparhiei din care făcea parte. Nu de puţine ori, ci de regulă, proba răspunsul şi cu opinia faţă de acesta a celor mai mici şi, astfel, totul devenea atitudine cumpănită, înrădăcinată în învăţătura şi în practica Bisericii, şi dezvoltată în viaţa comunităţii.

Niciodată nu s-a exprimat în numele său şi niciodată nu a transmis vreo învăţătură sau vreun sfat, ca de la sine pentru alţii, ci a preferat întotdeauna părerii personale „buchetul" de mărturii comunitare legat cu „firul" de cicoare al smereniei autentice! Prin această atitudine s-a impus ca duhovnic autentic şi trăitor, smerit şi echilibrat, iubit, respectat şi urmat de atâţia ucenici şi credincioşi.

Astfel, Părintele Cleopa, fiul discernământului, devine un avvă autentic, care prelungeşte în timpul nostru mireasma sfinţeniei şi duhul misionar al părinţilor pustiei, actualizând şi paginile nemuritoare ale Patericului şi Filocaliei, oferindu-ne o veritabilă contribuţie a slujirii mereu dinamice şi mereu ziditoare. Discernământul din vieţuirea Părintelui Cleopa se desprinde uşor şi din cuprinderea smerită a tuturor creştinilor, monahi, preoţi ori credincioşi, în aceleaşi mărturii ale iubirii sale părinteşti. Biserica, în diversitatea şi în bogăţia expresivităţii fiecărui mădular al ei, a fost de fapt scopul şi treaptă după treaptă a urcuşului său duhovnicesc prin sfintele nevoinţe până la odihna din cimitir şi de acolo către locaşurile cereşti, „unde nu este durere, nici întristare, nici suspin, ci viaţă fără de sfârşit". Slujba înmormântării sale a fost o astfel de mărturie a topirii gheţii de pe acoperişuri, în decembrie, prin căldura soarelui văzut, vestitor al dogorii Soarelui celui nevăzut!

O a doua mărturie, ce ne stă la inimă, în legătură cu permanenţa Părintelui Cleopa în viaţa noastră bisericească, este chiar atitudinea sa ca monah autentic, păstrător cu sfinţenie a făgăduinţelor date la intrarea în cin şi până la sfârşitul vieţii sale pământeşti.

Aşa cum am mai subliniat, Părintele Cleopa nu a avut nevoie de nici un fel de originalitate în manifestările sale ca monah ori stareţ atât de ascultat, iubit şi urmat de la vlădică până la opincă! Dacă ar fi răspuns măcar o dată unei astfel de ispitiri, ce nu ocoleşte pe nimeni în viaţă, n-ar mai fi rămas Părintele Cleopa. Ar fi fost doar Cleopa monahul, învăţatul, duhovnicul, stareţul. N-ar fi rămas Părintele! Dar el este cu adevărat Părintele, căci n-a făcut osebire de slujire între fiii săi duhovniceşti şi n-a interpretat

nicicând comuniunea şi frăţietatea după opiniile şi convingerile sale!

De când l-am căutat ca elevi de Seminar ori studenţi la Teologie şi până la răspunderile mai grele, în Biserică, nu ne-a cerut neapărat să-i urmăm vreo dispoziţie, fie ea cât de necesară, ca venind de la sine, din lunga sa experienţă, care, să recunoaştem, era şi rămâne exemplară. Ne-a cerut însă întotdeauna să urmăm „calea împărătească" a Bisericii. Totdeauna şi în toate împrejurările după rânduială, după Tradiţie! Nu şi-a impus nici reţete duhovniceşti şi nu s-a substituit niciodată altuia, cu atât mai mult superiorului, pe care l-a respectat, venind din voia lui Dumnezeu şi nu ca de la oameni. De aceea, este astăzi şi rămâne mereu Părintele Cleopa! De la un Părinte autentic se primeşte permanent autenticitatea învăţăturii, vieţuirii şi discernământului, pentru orice împrejurare în viaţă. Câtă nevoie este astăzi să nu uităm, să nu minimalizăm şi să nu pierdem acest reper duhovnicesc unic, viaţa exemplară a Părintelui Cleopa, integral şi organic oferită nouă tuturor, spre a o urma şi nu doar spre a o recomanda altora, în scris sau verbal.

Doar astfel vom respira şi noi mult folositoarea normalitate în toate mănăstirile şi în toate comunităţile noastre bisericeşti şi nu numai.

Părintele Cleopa*

. † Casian, Episcopul Dunării de Jos

Vă mulţumesc, Înalt Prea Sfinţite Părinte Mitropolit Daniel şi frate întru Hristos, că ne-aţi oferit unele din rarele bucurii şi aţi împlinit una din dorinţele sufletului de a nu lipsi de la un astfel de sfânt şi dumnezeiesc moment, care este fără îndoială şi pentru pomenirea mutării de la viaţa pământeană către viaţa veşnică a duhovnicescului nostru Părinte Cleopa. Dar această zi este ziua pe care Părintele Cleopa ne-o dăruieşte nouă. Deşi avem părerea că am venit să ne rugăm pentru dânsul, şi este adevărat lucrul acesta, în realitate am venit ca să primim rugăciunea pe care el o face în ceruri şi suntem siguri că este ascultată pentru noi, cei de aici. M-am gândit adesea, cum oare – în această mănăstire nevoievodală, neînzestrată cu multe danii, ca toate celelalte vetre voievodale – a fost cu putinţă ca în vremurile cele mai grele de încercare a credinţei, de probare a acesteia în acest popor, să dăruiască Dumnezeu în locul voievozilor ctitori de biserici şi de mănăstiri, în locul ajutătorilor Bisericii, în timpul dărâmătorilor de biserici, realmente al bisericilor de ziduri, dar şi dărâmătorilor de biserici din sufletele oamenilor, cum a rânduit Dumnezeu, ca în locul acesta să fie un „voievod al smereniei", un „voievod al rugăciunii". El a preluat toată moştenirea sacră a sufletului românesc şi a închis-o în comoara sufletului său, şi a înmulţit-o ca şi pe talantul pe care l-a primit de la Dumnezeu, ca nimeni altul din ţara aceasta şi, poate, din lumea ortodoxă în ultimii 50 de ani.

De aceea, un smerit schit pe care l-a găsit când a venit aici, sărac din toate punctele de vedere, mic între mănăstirile Moldovei, devine în vreme ateistă-comunistă şi de persecuţie Lavra

* Cuvânt rostit la parastasul de un an al Părintelui Cleopa (extras din „Candela Moldovei", anul VIII, decembrie 1999, nr. 12, p. 17).

incontestabilă a întregii Românii. Aş spune o lavră aghioritică de unde au plecat cei mai buni părinţi care au întărit duhul rugător monastic chiar în Sfântul Munte al Athosului, în multe mănăstiri din Occident, şi chiar în America.

Duhul acesta este cel care a făcut din Schitul Sihăstria mare lavră isihastă. Corespunde întru totul numele locului acesta de Sihăstria cu semnificaţia duhovnicească a sa. Părintele Cleopa a luat, de la stareţul său, părintele Ioanichie Moroi, lumină din lumină ca, de altfel, de la toţi înaintaşii săi pe care-i pomenea, de care îşi aducea aminte şi cu care în rugăciune vorbea zilnic.

De aceea, cred că Părintele Cleopa a avut cea mai mare calitate. A avut calitatea de a fi gol de el însuşi, a fost un părinte al chenozei totale. S-a smerit pe sine numindu-se „un hârb legat cu sârmă", dar nu o spunea ca pe o metaforă, chiar aşa se considera, pentru că s-a golit de cea mai mare ispită: neascultarea.

Prin prezenţa aici a preoţilor şi a credincioşilor, îl simţim printre noi pe Părintele Cleopa. Putem considera că cea mai mare virtute a Părintelui Cleopa a fost capacitatea de a fi ascultător. Mi-aduc aminte de fraza unică a duhovnicescului nostru Părinte: „Liturghie de ai săvârşi fără ştirea episcopului tău, slujeşti dracilor, palate de-ai face pentru toţi săracii fără ascultare de episcopul tău, dracilor faci casă, cuvântări de-ai ţine mai frumoase decât ale Sfântului Ioan Gură de Aur fără binecuvântarea mai-marilor tăi, dracilor le vorbeşti". Iată, într-o lume neascultătoare, autosuficientă şi egoistă, trebuie să recunoaştem că s-a înmulţit mai mult ca oricând neascultarea de Dumnezeu. În faţa neascultării de Dumnezeu avem astăzi aici modelul Părintelui Cleopa, pentru care au venit astăzi atâtea autocarele. De aceea, după cum se vede, nu s-a întrerupt pelerinajul la Sihăstria, căci Părintele Cleopa se identifică în continuare cu mănăstirea. Pentru aceasta şi noi am venit, ca arhierei, să ne plecăm genunchii la mormântul Părintelui nostru duhovnicesc. [...]

În felul acesta ascultând noi de mai-marii noştri, care ne-au învăţat cuvântul lui Dumnezeu, privind cum şi-au închinat viaţa, asemeni Părintelui Cleopa, urmându-le credinţa, cu siguranţă ne vor asculta şi pe noi credincioşii pe care Dumnezeu ni i-a dat în păstorire. Sunt foarte preocupat de tinerii monahi, de mine însumi de a fi capabil înainte de orice faptă de a scrie un cuvânt, de a scrie o carte, chiar aici în această mănăstire să facem

ceea ce făcea Părintele Cleopa, să începem orice cu binecuvântare şi cu ascultare de Dumnezeu. Părintele este icoană, model pentru monahism. Căci dacă în mănăstire fiecare va face ceea ce vrea, fără a se sfătui cu ierarhul, cu stareţul şi cu cei rânduiţi de Dumnezeu, înseamnă că acea mănăstire nu mai este o mănăstire, ci este o gospodărie agricolă-colectivă în plină perioadă de trecere spre capitalism şi spre îmbogăţire.

Vai de noi, dacă vom sărăci duhovniceşte nefiind ascultători, aşa cum a fost Părintele Cleopa. Dumneavoastră, iubiţi credincioşi, care l-aţi ascultat, aţi observat că el nu vorbea niciodată despre sine. Părintele Cleopa a vorbit întotdeauna din bogăţia Ortodoxiei Sfinţilor Părinţi, a înaintaşilor săi, şi de aceea învăţătura sa este atât de trainică. El va rămâne în Biserica noastră ca cel mai mare părinte duhovnicesc, tocmai pentru că a fost ascultător de Dumnezeu şi fără binecuvântarea Mitropolitului nu a făcut un pas.

Să ne dea Dumnezeu călugări şi preoţi ascultători în toate eparhiile, căci, dacă nu suntem ascultători de Dumnezeu, toată lucrarea noastră se va nărui.

Ajută-ne, Prea Cuvioase Părinte Cleopa, din cerul ascultător al rugăciunilor, pe noi care am venit astăzi aici ca să ascultăm încă o dată de modul în care Sfinţia Voastră, Părinte Cleopa, ne-aţi învăţat să fim ascultători de Dumnezeu pe noi arhiereii, stareţii, slujitorii de la altare şi credincioşii din parohie. Dumnezeu, cu rugăciunile Sfântului Ioan Damaschin, ale Sfântului Sava şi ale Sfântului Nicolae, să ne umple sufletul, să ne golească de tot ceea ce este rău în noi, să ne umple de darul ascultării de Dumnezeu pe care l-a avut Părintele Cleopa. Veşnică pomenirea. Amin!

O misiune binecuvântată

† Timotei, Episcopul Aradului, Ienopolei şi Hălmagiului

În şirul personalităţilor bisericeşti ale ţării noastre, chipul Părintelui Arhimandrit Cleopa Ilie se profilează cu strălucire duhovnicească aparte. Păstrat cu evlavie, îl recunoaştem după trăsăturile pe care doar o iconografie subtilă le poate reda la valoarea reală. Adesea se remarcă în îmbrăcămintea monahală obişnuitul cojoc ce îşi regăseşte rostul simbolic de la Sfântul Proroc Ilie Tesviteanul, ca zestre spirituală de la dascăl la ucenic, cu atât mai mult cu cât se asociază numelui de familie. Câteodată, toiagul însoţitor parcă vrea să dea măsura adevărată staturii sale duhovniceşti ce-ar putea, potrivit şi numelui din botez, să adauge însuşirea de măreţie a Sfântului Împărat Constantin, cel întocmai cu Apostolii. Poate şi numai aceste elemente, ale unei posibile erminii, rămân întipărite în conştiinţa multora dintre credincioşii din latura de apus a pământului românesc.

Drept aceea, deşi nu aşezat lângă icoane, acest chip luminos se află la loc de cinste în sfinte lăcaşuri, instituţii publice sau case creştine. Dintre cei care l-au primit acum mai bine de jumătate de veac, unii au urmat calea spre raiul ce le-a fost arătat, alţii au rămas să o pregătească în lume şi pentru cei ce reprezintă viitorul. Laolaltă, toţi mărturisesc că Părintele Cleopa a fost acelaşi mare duhovnic pentru întreaga suflare românească, dinlăuntrul şi din afara hotarelor ţării, ţinuturile de la margine, ca Banatul şi Crişana, dând o pilduire despre aceasta. Eparhia Aradului s-a aşezat în fruntea reprezentării, cu modestia cuvenită şi cu osebire prin Mănăstirea „Sfântului Simeon Stâlpnicul" de lângă vechea cetate sau cartierul Gai. Aceasta şi-a reluat întocmai istoria în perioada următoare celei de a doua conflagraţii mondiale, când lumea se rezidea pe temelii noi, la care şi Biserica trebuia să contribuie. Aşezământul dăinuia din veacul al XVIII-lea, servind de-a

lungul vremii şi ca reşedinţă episcopală. Ca multe alte sfinte lăcaşuri, nu şi-a putut păstra starea iniţială, dar se dovedea lucrătoare cu râvnă statornică pentru împlinirea voii lui Dumnezeu. În anul 1955 s-a reînjghebat o obşte de monahii care avea nevoie de o asistenţă deosebită în acest sens (Arhiva Episcopiei Aradului nr. 1777/1955 cf. Actul Sf. Sinod nr. 2897/1955).

Stareţa, monahia Patricia Codău, încercată conducătoare de obşti şi seminarii monahale, într-o corespondenţă cu Episcopia Aradului, arată că acela asupra căruia ne-am oprit „a promis tot sprijinul în temeinicirea tradiţiei mănăstireşti ortodoxe, promisiune ce şi-a ţinut încă la Mănăstirea Ţigăneşti, unde a stat mai bine de o lună, îndrumând soborul şi spovedind fiecare vieţuitoare. Dintre monahii încercaţi, Prea Cuvioşia Sa socotesc că-i cel mai potrivit pentru a da obştei noastre îndemn călugăresc ortodox, buna orientare şi creştere duhovnicească, va putea împrospăta duhul călugăresc în mănăstirile noastre şi eventual să redea sprijinul necesar dezvoltării lor..." (Arhiva Episcopiei Aradului nr. 453/1956).

Socotind îndreptăţită propunerea, Episcopul de pioasă amintire Dr. Andrei Magieru se adresează Înalt Prea Sfinţitului Sebastian Rusan, Mitropolitul Moldovei de atunci, ca unui originar din aceeaşi latură de ţară şi cu atenţie faţă de amintita mănăstire, astfel: „Rugăm să binevoiţi a îngădui Prea Cuviosului Arhimandrit Ilie Cleopa din Sfânta Mănăstire Sihăstria să cerceteze şi să petreacă două luni, martie-aprilie anul curent, în această mănăstire, spre a mărturisi şi a da îndrumări vieţuitoarelor dintr-însa... cum îl cunoaştem pe Prea Cuviosul Arhimandrit Cleopa, ca pe un om duhovnicesc încercat şi priceput, nădăjduim că vizita Prea Cuvioşiei Sale ar folosi mănăstirii şi ar înnoda firul legăturilor duhovniceşti între Moldova lui Paisie şi Ardealul văduvit de mănăstiri prin silnicia unionistă din veacul al XVIII-lea şi cele următoare" (Arhiva Episcopiei Aradului nr. 453/1956 – 10 februarie).

Mitropolitul mult preţuit a cugetat după providenţa divină, împlinind cererea prin trimiterea celui solicitat în scopul mântuitor propus, pentru răstimpul Postului Mare (Arhiva Episcopiei Aradului nr. 1047/ 1956 – 10 martie). S-a plinit astfel o misiune binecuvântată, pentru vremea de atunci şi locul de aici, prin toată buna rânduială pe care Părintele Cleopa a aşezat-o pentru totdeauna, biruind şi perioadele de restrişte. A rânduit, astfel, şi dintre ucenicii săi, duhovnici care să îngrijească pe mai departe de

viaţa mănăstirii. De altfel, în acelaşi timp, pe o arie mai întinsă, au descins cu binecuvântare chiriarhală şi alţi călugări aparţinând mănăstirilor moldoveneşti, spre a sprijini încercatul monahism din latura de apus a pământului strămoşesc.

În cadrul menţionat, adică la Gai, trebuiesc adăugate numele ieromonahilor duhovnici Clement Croitoru şi Clement Popovici (Arhiva Episcopiei Aradului nr. 3963/1957). De asemenea şi al surorilor Ilie – Anica, Viorica şi Sofica, ucenice ale preotului Mihail Hertug, din Liteni – Suceava, el însuşi ucenic al Părintelui Cleopa (Arhiva Episcopiei Aradului nr. 2887/1956). Contribuţia tuturor la refacerea aşezămintelor monahale a fost deosebită, iar prezenţa arhimandritului Cleopa Ilie a reprezentat un stimulent general deosebit. După încheierea misiunii în Eparhia Aradului, vrednicul slujitor se întorcea la chiriarhul său cu următoarele rânduri de apreciere din partea episcopului Andrei: „S-a prezentat pentru a da îndrumare duhovnicească vieţii din mănăstirea nou înfiinţată «Sfântul Simeon Stâlpnicul» din Arad – Gai. A mai cercetat şi Mănăstirea Hodoş-Bodrog unde, de asemenea, a dat îndrumări duhovniceşti vieţuitorilor... noi suntem pe deplin mulţumiţi de roadele muncii desfăşurate de Prea Cuvioşia Sa în Episcopia Aradului, cât a petrecut în Mănăstirea menţionată" (Arhiva Episcopiei Aradului nr. 1900/1956). Legăturile s-au menţinut în continuare, în bună parte cei apropiaţi sufleteşte părintelui câştigând îndrăzneală către acesta spre a-l vizita adeseori şi a-i cere cuvânt de folos. Solii aduceau cuvânt şi binecuvântare pentru cei care i-au încredinţat să le poarte păsurile. Într-un astfel de cadru şi cel ce scrie aceste rânduri a primit, în manuscris sau tipărite, direct de la cel ce e recunoscut de acum ca autor al multor cărţi de zidire, pe cele mai însemnate, cu îndatoritoarea dorinţă de a nu fi uitat în sfin-tele rugăciuni. Într-una din ele sublinia următoarele: „Acestea şi încă multe altele sunt semnele celor ce, cu darul lui Dumnezeu, au ajuns în viaţa aceasta la desăvârşire, atât cât este cu putinţă firii omeneşti" (Arhimandrit Cleopa Ilie, *Urcuş spre Înviere*, Iaşi, 1992, p. 392). Le-am socotit călăuză spre înţelegerea altor lucrări ale sale, roade ale experienţei sau îmbunătăţirii continue. Cea mai semnificativă descriere a misiunii Părintelui Cleopa la Mănăstirea Gai de la Arad, rezultă dintr-o împrejurare simplă, pe care unul dintre biografii cei mai apropiaţi o prezintă aşa: „Aici (Părintele Cleopa

n.n.) a pus rânduială duhovnicească întocmai ca la Sihăstria. Dar când a tras clopotul de Utrenie, credincioşii, nefiind deprinşi cu slujba de miezul nopţii, au chemat pompierii să stingă focul, crezând că s-a aprins mănăstirea. Părintele i-a chemat în biserică şi le-a ţinut o predică mişcătoare de suflet. Printre cuvintele spuse de el au fost şi acestea: «Focul care s-a aprins aici la Mănăstirea Gai să nu se mai stingă până la sfârşitul lumii!»" (Arhim. Ioanichie Bălan, *Viaţa şi nevoinţele arhimandritului Cleopa Ilie*, Iaşi, 1999, p. 107). Între altele a lăsat ca mărturie a trecerii pe aici şi ca îndemn spre psalmodiere continuă un *Octoih* de la 1816, păstrat acum în Colecţia muzeală a mănăstirii, purtând însemnarea: „Cu blagoslovenii, Sfintei Mănăstiri «Sf. Simeon Stâlpnicul», Arad, spre neschimbare. Arhimandrit Cleopa Ilie, 1957, din Sfânta Mănăstire Sihăstria – Tg. Neamţ". Cartea s-a constituit, aşa cum se constată, într-un îndrumar de adevărată conduită şi trăire monastică.

Asigurarea întregului ataşament faţă de tot ceea ce reprezintă Părintele Cleopa i-a fost prezentată din partea Eparhiei arădene de către însuşi Chiriarhul, odată cu măritul sobor de la târnosirea noii biserici de la Sihăstria. Ca răspuns părintesc, obişnuita binecuvântare: „La rai" rămâne îndemn şi chezăşie spre împlinire. Iar numele, la fel ca acela al ucenicului de pe drumul de la Emaus, pecetluieşte sfânta lucrare de urcuş spre cer.

Părintele Cleopa, aşa cum l-am cunoscut

† Ioan, Episcopul Oradei, Bihorului şi Sălajului

Din tinereţe mi-a plăcut să cercetez personalităţi deosebite, să-i ascult şi să învăţ din pildele vieţii lor.

O astfel de personalitate a fost Părintele Cleopa de la Sihăstria. Prima întâlnire cu Prea Cuvioşia Sa am avut-o într-o vară, pe când ce eram paroh la Parohia Ohaba, în grădina mănăstirii, el fiind înconjurat de credincioşi cărora le vorbea. De atunci, deseori am cercetat Mănăstirea Sihăstria şi pe Părintele Cleopa.

Două calităţi am remarcat la dânsul în discuţiile avute: evlavia autentic creştin ortodoxă şi apoi o memorie uimitoare. În privinţa evlaviei, era nu doar un cunoscător al Sfintei Scripturi ci şi un tălmăcitor autentic al textelor sfinte.

În privinţa memoriei, ascultându-l, m-au uimit reproducerile unor texte din Scriptură şi Sfinţii Părinţi. Se spunea despre dânsul că, citind o pagină din Sfinţii Părinţi, putea reproduce din memorie întregul text.

Mi-am zis atunci, în sinea mea, că dacă acest om ar fi urmat studii superioare, se putea asemăna cu marele istoric Nicolae Iorga.

Când a fost ales stareţ, se povesteşte că păştea oile mănăstirii. Mulţi s-au îndoit că ar fi putut face faţă stăreţiei, dar după ce a fost ales, a rămas în admiraţia obştii ca „ciobanul care păştea oile". N-a păscut numai oile, ci în liniştea păşunii era preocupat cu sârguinţă de citirea Filocaliei pe care o purta cu sine mereu.

N-a fost scutit nici de urmărirea fostului regim, trăind o bună parte ascuns în pădurile Sihăstriei, în grele suferinţe, pe care le-a înfruntat cu bărbăţie datorită credinţei vii pe care o avea.

Când, mai târziu, a fost dus la Patriarhie de către Patriarhul Justinian Marina şi prezentat unei delegaţii străine, i-a uimit

pe aceştia prin reproducerea din memorie a zecilor de psalmi din Psaltirea lui David.

Fire categorică, hotărâtă şi energică a fost, pe drept cuvânt, numit de un înalt ierarh de-al nostru (Mitropolitul Antonie al Ardealului): „un duhovnic al dreptăţii", în comparaţie cu Paisie Olaru, numit „duhovnic al iubirii".

Părintele Cleopa a rămas în memoria credincioşilor noştri ca un mare duhovnic apărător al dreptei credinţe.

La mormântul său se fac până în ziua de azi pelerinaje. Ar fi bine să ne învrednicim şi noi, cei de aici, de astfel de duhovnici apărători de credinţă, cu evlavie autentic ortodoxă.

Dumnezeu să-l odihnească cu drepţii Săi.

Amintiri despre Părintele Cleopa

† Ciprian Câmpineanul, Episcop-vicar Patriarhal

A scrie sau a vorbi cum se cuvine despre oamenii mari ai Bisericii şi neamului nostru pare de multe ori cu anevoie de împlinit, oricât de talentat ar fi cineva în arta condeiului şi oricât de meşteşugite ar fi cuvintele plăsmuite de mintea umană. Cu atât mai mult, când este vorba de o personalitate duhovnicească de talia Părintelui Cleopa Ilie, duhovnicul prin excelenţă al românilor din Ţara Moldovei – şi nu numai – al cărui cuvânt de suflet ziditor s-a întrupat în mii şi mii de credincioşi, din ţară sau de dincolo de fruntariile ei.

Gândul de a-i face un „portret în cuvinte" Părintelui Cleopa – după dorinţa celor ce vor să-i închine un volum comemorativ, cu prilejul împlinirii a şapte ani de la mutarea sa în lăcaşurile cele cereşti – mărturisesc că mi-a trezit de multe ori un sentiment de neputinţă; aceasta de teama că nu deţin suficiente „culori" sau nu sunt destul de priceput în „a le îmbina", astfel încât „portretul" respectiv să fie cât mai clar şi strălucitor. Amintindu-mi însă de clipele de bucurie şi înălţare duhovnicească pe care le-am trăit în preajma sa, „biruit-au gândul" să aştern şi eu, cu modestie, câteva rânduri, pe care le închin, cu evlavie şi recunoştinţă, celui ce a fost şi va rămâne de-a pururi pentru noi, românii, blândul Părinte Cleopa.

Cine, din câţi l-au ascultat, nu-şi aduce aminte de urarea sa, cu uşor iz popular: „mânca-v-ar raiul!", cu care îşi înfrumuseţa, din loc în loc, predica sau cuvântul de învăţătură? Sunt pe deplin încredinţat că toţi cei ce-l vedeau şi auzeau se întorceau spre casele lor mult mai întăriţi sufleteşte, încărcaţi cu putere de sus, pentru că glasul blând al Părintelui Cleopa, uneori de o austeritate copleşitoare – atunci când voia să accentueze gravitatea unor fapte şi mai ales a consecinţelor acestora pentru viaţa duhovnicească a creştinului – era perceput ca o „trâmbiţă a Duhului Sfânt", în transmiterea mesajului divin.

Credincios poruncilor Mântuitorului nostru Iisus Hristos: „cuvântul vostru să fie: ceea ce este da, da; și ceea ce este nu, nu" (Matei 5, 37) sau „pentru orice cuvânt deșert pe care îl vor rosti, oamenii vor da socoteală în ziua judecății" (Matei 12, 36), Părintele Cleopa nu rostea niciodată cuvinte de prisos. Așa cum Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, născut mai înainte de veci din iubirea Tatălui, S-a întrupat, la plinirea vremii, pentru mântuirea neamului omenesc, tot astfel, cuvântul rostit de prea cuvioșia sa, născându-se din sentimentul iubirii față de oameni, avea darul să se întrupeze de îndată în sufletul omului, în sentimente de iubire față de Dumnezeu și semeni, de respect și prețuire a creației lui Dumnezeu, în general. Astfel pleca creștinul întru ale sale, slăvind și mulțumind lui Dumnezeu, Care, pentru rugăciunile alesului Său între slujitori, Părintele Cleopa, își revărsa cu milostivire darurile Sale cele bogate peste fiii Săi.

Personal, l-am cunoscut pe Părintele Cleopa în vara anului 1985, când, împreună cu doi colegi de Seminar, am făcut primul meu pelerinaj la frumoasele mănăstiri ale Moldovei, între care Sihăstria ocupa un loc aparte, datorită prezenței binecuvântate a vestitului nostru duhovnic. Întâlnirea cu prea cuvioșia sa, în fața chiliei de pe colina ce ducea spre prisaca mănăstirii, a avut un impact extraordinar asupra noastră; citisem *Convorbirile duhovnicești* editate de părintele Ioanichie Bălan, în care am descoperit luminoase chipuri de monahi și monahii cu viață îmbunătățită, dar acum aveam în față un bătrân, un *gheronda* (γέρων) coborât parcă din paginile de pateric, îmbrăcămintea monahală simplă și chipul său ascetic, blândețea și smerenia îmbinate cu sobrietatea, aidoma sfinților din icoanele vechi bizantine, la care se adăugau gesturile mâinii în semn de binecuvântare sau de dojană părintească, ce însoțeau cuvântul său pătrunzător, toate laolaltă trezeau în sufletele celor ce-l ascultau sentimente de admirație și evlavie, întărindu-le voința spre metanoia și îndreptare.

Cea de-a doua întâlnire s-a petrecut în vara lui 1987, când, după tradiție, absolvenții de Seminar își încheiau cei cinci ani de studii teologice cu un frumos pelerinaj la vetrele de sihăstrie românească, iar unul din obiective era, desigur, împărtășirea de cuvântul Părintelui Cleopa, îndeosebi cu privire la semnificația sfintei Taine a preoției. Și de această dată, sfaturile sale ne-au pătruns la inimă căci, deși cunoșteam cu toții tratatul *Despre preoție* al Sfântului

Ioan Gură de Aur, conştientizând sublimul acestei sfinte Taine, definită de Sfântul Grigorie de Nazianz ca „artă a artelor şi ştiinţă a ştiinţelor", totuşi, o interpretare şi explicare a cuvintelor patristice de către un mare duhovnic contemporan, ilustrate cu exemple plastice din viaţa de zi cu zi, era mai mult decât binevenită pentru cei ce se pregăteau să devină slujitori ai Arhiereului Hristos, la sfântul altar.

Dar cele mai frumoase şi consistente momente le-am trăit alături de Părintele Cleopa, împreună cu pelerini din Grecia, aproape în fiecare an după 1994, pe vremea studiilor de doctorat la Universitatea din Tesalonic. Faima sa de bun cunoscător al sufletului omenesc depăşise de mult graniţele ţării, încât tot mai mulţi credincioşi greci doreau să-l cunoască faţă către faţă şi să se împărtăşească de binecuvântarea sa. Părintele Cleopa, la rândul său, se arăta deosebit de bucuros să întâlnească pelerini din Biserica Ortodoxă soră a Greciei, pe care o caracteriza ca fiind „esenţa Ortodoxiei", gândindu-se, desigur, atât la primele comunităţi creştine întemeiate de Sfântul Apostol Pavel pe pământul grecesc (la Atena, Tesalonic, Corint, Philipi, Veria, Rodos), cât, mai ales, la „grădina Maicii Domnului" – Sfântul Munte Athos, adevărată oază spirituală, în care s-au nevoit şi se nevoiesc încă nenumăraţi monahi din toate ţările ortodoxe, mulţi dintre ei strălucind, prin sfinţenia vieţii lor, pe bolta Bisericii lui Hristos. Referindu-se la sfinţi precum Sf. Grigorie Palama, Sf. Nifon, Patriarhul Constantinopolului, Sf. Nicodim de la Tismana sau Sf. Paisie Velicicovski de la Neamţ, Părintele Cleopa îşi depăna apoi amintirile primei sale vizite în Grecia, evocând personalităţile marilor duhovnici contemporani din ţara respectivă, precum Paisie de la Kutlumuş, Porfirie, Filothei Zervakos, Epifanie Theodoropoulos şi alţii. Astfel de povestiri umezeau ochii, încălzeau inimile şi întăreau legăturile cele nevăzute ale comuniunii de credinţă şi iubire în Hristos, între fraţii creştini români şi greci aflaţi în faţa chiliei sale.

Cel mai mult însă ne-a impresionat felul în care prea cuvioşia sa transmitea o învăţătură fundamentală pentru creştinul care tinde spre împărăţia lui Dumnezeu: aceea de a trăi drept, de a călători pe drumul vieţii, fără abatere, având ca pavăză, asemenea unor ziduri, de-a dreapta şi de-a stânga sa, *frica de Dumnezeu şi frica de moarte.* A cugeta la acestea cu responsabilitate reprezenta pentru Părintele Cleopa cea mai înaltă filosofie a vieţii. Şi, într-adevăr,

dacă omul, reflectând la semnificaţia şi conţinutul celor două sintagme, ar avea, în tot ceea ce făptuieşte, mintea aţintită spre Dumnezeu şi gândul la moarte, cu certitudine ar evita săvârşirea păcatului şi s-ar împărtăşi permanent de binecuvântarea şi purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Şi astfel, după cuvântul Sfântului Apostol Pavel, „uitând cele ce sunt în urma (sa) şi tinzând către cele dinainte", creştinul „aleargă la ţintă, la răsplata chemării de sus, a lui Dumnezeu" (Filipeni 3, 14), adică la întâlnirea cu Hristos, în Împărăţia Sa.

Această istorioară era repetată de Părintele Cleopa aproape obsesiv, mai ales în ultimii ani ai vieţii sale, dar nu întâmplător; pentru că dorea să-i conştientizeze pe toţi creştinii de importanţa trăirii vieţii în Hristos, că sensul vieţuirii trecătoare pe pământ este acela de a ne pregăti un „colţişor de rai" în împărăţia lui Dumnezeu, după expresia foarte plastică a unui alt mare duhovnic român, părintele Paisie Olaru, de la aceeaşi mănăstire.

Cu astfel de învăţăminte şi experienţe duhovniceşti de neuitat au rămas mii de credincioşi care l-au iubit, l-au preţuit şi-i păstrează cu recunoştinţă vie amintirea. Dovada ataşamentului lor faţă de *gheronda* Cleopa aveam să o constat şi mai târziu, în anul 1998, la sărbătoarea Sfântului Ierarh Nicolae, când ne-am pomenit, la Bazilica „San Nicola" din Bari – Italia (pe atunci aflându-mă la studii post-doctorale, slujeam ca diacon la paraclisul ortodox de la subsolul bazilicii, chiar lângă cripta ce adăposteşte moaştele sfântului), cu o mulţime impresionantă de români veniţi din toate localităţile din sudul Italiei, pe unde se aflau la lucru, ca să facem slujbă de pomenire celui ce a povăţuit şi întărit sufleteşte, timp de o jumătate de veac, sute de monahi şi mii de credincioşi din toate colţurile ţării; vestea adormirii în Domnul a Părintelui Cleopa străbătuse ca fulgerul peste mări şi ţări, adunând sute şi mii de credincioşi la rugăciune.

Acum, la ceas de sfântă pomenire, când se împlinesc şapte ani de la trecerea sa în lumea drepţilor, cu toţii avem datoria să ne amintim cu pioşenie cuvintele şi îndemnurile sale, dar mai ales să le împlinim. Este un bun prilej de meditaţie pentru toţi cei ce l-au cunoscut: ierarhi, stareţi şi duhovnici, preoţi, monahi şi credincioşi, de a conştientiza realităţile cumplite ale vieţii contemporane dominată de slăbirea credinţei, lipsa iubirii şi îndepărtarea de Dumnezeu, care produc atâta suferinţă sufletului uman, distrugând comuniunea

şi făcând tot mai dificilă comunicarea între oameni. Gândind la lucrarea duhovnicească a Părintelui Cleopa, ne dăm seama şi mai mult de câtă nevoie are poporul nostru de astfel de îndrumători pentru viaţa spirituală a credincioşilor şi cât este de necesară formarea de buni duhovnici în toate mănăstirile din ţară, valorificând comorile cele de mult preţ lăsate nouă ca moştenire de Părintele Cleopa, precum şi experienţa duhovnicească a celor câţiva „bătrâni" contemporani cu care ne-a binecuvântat Dumnezeu şi care reprezintă adevărate faruri şi călăuze spre Hristos.

Păstrând, aşadar, o pioasă şi vie amintire blândului nostru Părinte Cleopa, cu toţii să înălţăm astăzi un gând de mulţumire către Preamilostivul Dumnezeu pentru acest vlăstar odrăslit de neamul nostru românesc, rugându-L totodată să ne lumineze şi nouă minţile şi calea în urcuşul duhovnicesc spre înviere.

Pomenirea dreptului cu laude...

† Visarion Rășinăreanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

Au trecut șapte ani de la strămutarea la cele veșnice, la început de lună decembrie, a celui ce a fost „patriarhul spiritualității monahale românești", Părintele Arhimandrit Ilie Cleopa.

Au trecut șapte ani de la plecarea lui la ceruri și, cu cât timpul trece ireversibil, cu atât chipul și amintirea Părintelui Cleopa devin tot mai strălucitoare și mai apropiate tuturor celor care l-au cunoscut.

Părintele Cleopa a fost un model și un etalon al vieții monahale în special, și al vieții bisericești, în general, din țara noastră. Numele său a fost cunoscut și iubit de mii de pelerini din țară și de peste granițele ei, care-l căutau să-i ceară rugăciune, sfat și ajutor. El a fost cu adevărat un etalon al trăirii duhovnicești, atât pentru monahi, cât și pentru mirenii dornici de desăvârșire și care veneau la el ca la un om al rugăciunii, al dreptății și al sfințeniei.

Și, într-adevăr, Părintele Cleopa a fost un om al rugăciunii neîncetate, al rugăciunii inimii și a minții, un om care prin rugăciune – înțeleasă ca și convorbire a omului cu Dumnezeu – a căutat pacea sufletească pentru el și pentru fiii săi duhovnicești. De la chilia lui nimeni nu s-a întors nemângâiat în încercările vieții sau fără să primească o rază de speranță în tumultul învolburat al existenței omenești. De la ierarhi la simpli credincioși, toți cei care l-au cercetat și l-au căutat pentru sfat și pentru spovedanie, toți și-au găsit liniștea și pacea sufletească. El a devenit un simbol al adevăratului trăitor al vieții călugărești, care a viețuit nu numai pentru sine, ci mai ales pentru alții. Câte lacrimi n-au fost șterse, câte probleme ale vieții n-au fost rezolvate, câte suferințe n-au fost dezlegate în singurătatea chiliei din codrii Neamțului a Părintelui Cleopa? Câte suflete nu s-au spovedit și nu s-au purificat

sub epitrahilul lui, întorcându-se de acolo schimbate şi dornice să înceapă o viaţă nouă în Hristos?

Numele părintelui a fost şi este pomenit cu veneraţie şi de către creştinii ortodocşi din celelalte ţări ortodoxe, precum Grecia, Serbia, Bulgaria şi Franţa. Cărţile sale au devenit emblematice pentru credincioşi, fiind căutate şi citite cu nesaţ, şi au fost traduse repede şi în alte limbi. De dincolo de mormânt, chipul Părintelui Cleopa ne apare astăzi aureolat de nimbul sfinţeniei şi ne vorbeşte tuturor despre datoria pe care o avem ca şi creştini şi slujitori ai Domnului şi ai semenilor noştri.

Mormântul său din cimitirul Mănăstirii Sihăstria a devenit de atunci, de la mutarea sa la Domnul, un loc de pelerinaj, de meditaţie şi de rugăciune.

Fie ca acum, la ceas de comemorare a lui, să-i închinăm un gând pios şi să rostim o rugăciune smerită pentru odihna veşnică a sufletului său întru bucuria Domnului Celui înviat.

Primii paşi în viaţa monahală alături de Părintele Cleopa

† Ioachim Băcăuanul, Arhiereu-vicar al Episcopiei Romanului

Despre Părintele Cleopa s-au spus multe şi se vor mai spune, încât nu ştiu dacă se va epuiza curând izvorul amintirilor ieşite din memoria celor care au avut imensa şansă de a fi contemporani cu acest mare cuvios al ultimelor decenii din mileniul al II-lea. A fost un părinte iluminat de Duhul Sfânt, care s-a adăpat la Izvorul din care curge „apa vieţii" şi a devenit pentru mulţi el însuşi „izvorul de apă săltătoare spre viaţa cea veşnică" (cf. Ioan 4, 14).

Mersul terestru al „marelui avvă", cum îl numesc unii, a fost asemănător cu al multor călugări sfinţi, intraţi de mult în sinaxarul Bisericii noastre. Nu ştim dacă Părintele Cleopa avea conştiinţa sfinţeniei vieţii sale (sfântul nu conştientizează dimensiunea propriei sfinţenii), dar, pentru că el, cu atâta naturaleţe şi smerenie, se considera „un putregai legat cu sârmă", înseamnă că era plin de Duh Sfânt, om filocalic şi smerit. Lucrarea lui tainică cu Dumnezeu nu o ştia nimeni.

Îmi amintesc, cu bucurie, de anii petrecuţi în preajma acestui om minunat, trimis de Dumnezeu într-un timp anume pentru acest popor binecuvântat şi „consumator de sacru". Abia împlinisem 15 ani când, la hramul Mănăstirii Sihăstria, din 8 septembrie 1969, intram ca frate în obştea acestei mănăstiri. Părintele Cleopa tocmai se întorsese din pustie, unde a trăit câţiva ani buni, retras pentru a se împărtăşi din experienţa isihastă, dar şi pentru a se ascunde de „ighemonii" regimului totalitar al epocii comuniste care-l urmăreau. Părintele cuvânta pelerinilor adunaţi la hram. După înţelegerea mea de atunci, mi se părea că un *sfânt* vorbea despre tainele lui Dumnezeu şi despre drumul pe care trebuie să-l

urmeze creștinul spre împărăția cerurilor. Cuvintele lui erau pline de sens și dătătoare de speranță. Cum să nu te atașezi sufletește de un asemenea om? Acea întâlnire cu Părintele Cleopa a constituit premiza vieții mele călugărești. Mulțumesc lui Dumnezeu pururea că, din primele zile în obștea Mănăstirii Sihăstria, am avut șansa să aleg, dintre părinții îmbunătățiți de atunci, pe cei care să-mi ghideze primii pași șovăielnici în viața călugărească. Și l-am ales pe părintele Paisie Olaru ca duhovnic, pe părintele Petroniu Tănase ca profesor și pe Părintele Cleopa ca povățuitor și dascăl spiritual. Părintele stareț de atunci, Protosinghelul Caliopie Apetrei, m-a introdus și pe mine în ceata câtorva tineri, pe care-i ferea de ochii iscoditori ai celor care aplicau cu strășnicie Decretul 410 – de tristă amintire pentru călugări – și ne-a dat la școala duhovnicească a Părintelui Cleopa.

Îmi amintesc cu plăcere de predicile sale duminicale, de sfaturile duhovnicești ținute în fiecare vineri dimineața, după ce se citeau în biserică molitvele de spovedanie. De asemenea, îmi amintesc de glumele duhovnicești ce ni le spunea în trapeză, la cina de duminică seara, înainte de începerea Postului Mare, căci, spunea el, „nu trebuie să intrăm în post triști, cu fețele posomorâte!".

În anul 1970 a venit un ordin „de sus", prin care se impunea Părintelui să nu țină predici mai lungi de un sfert de oră. Cu umorul său binecunoscut a replicat: „Păi, eu într-un sfert de oră abia fac introducerea predicii, când să mai spun și conținutul ei!". Și ca să nu supere pe „cei de sus", vorbea în biserică mai puțin, însă continua la trapeză sau de pe cerdacul chiliei sale; uneori în mijlocul naturii.

Îmi aduc aminte cu nostalgie și de acele ieșiri prin poienile și locurile izolate ale munților din jur. În anumite duminici de vară, după Sfânta Liturghie, plecam împreună cu părintele prin codrii seculari, care înconjurau ca o cetate bazinul Sihăstriei, pe care îi cunoștea ca pe propria-i ființă. Hălăduiam prin locuri frecventate doar de fiarele sălbatice. Acolo ne învăța despre legătura omului cu „zidirea lui Dumnezeu" și ne povestea îndelung despre „descoperirea lui Dumnezeu din făpturi și din firea lucrurilor". Ne întorceam, uneori, noaptea târziu, când începea Utrenia de la miezul

nopții. În serile înstelate primeam o adevărată lecție de astronomie. Era un bun cunoscător al cerului văzut și nevăzut.

Totdeauna simțeam cum se crea o stare de har în preajma acestui om deosebit.

De la el am înțeles că valoarea în fața lui Dumnezeu nu se măsoară după funcția pe care o avem în ordinea umană, ci după intensitatea dragostei și sfințenia vieții.

Părintele Cleopa, farul luminos al monahismului românesc al secolului XX

† Corneliu Bârlădeanul, Arhiereu-vicar al Episcopiei Huşilor

Istoria Bisericii Mântuitorului, una şi nedespărţită, este plină de exemple ce o caracterizează şi o definesc ca un timp al harului dumnezeiesc ce o însufleţeşte, dându-i putere de a mărturisi şi vesti taina iubirii Mântuitorului Hristos pentru lumea Sa, pentru care a venit, întrupându-Se spre a o mântui şi îndumnezei. Fiecare etapă a istoriei Bisericii este amintită şi comemorată prin cei care au sfinţit-o prin viaţa şi mărturia lor, ca fiind o cale spre jertfă şi biruinţă prin înviere. Aproape toate secolele creştine mărturisesc despre prezenţa iubitoare tăcută, discretă, tainică şi jertfitoare a Mântuitorului, dar şi de biruinţa învierii şi a luminii izvorâte din puterea Celui ce a biruit, căci El este Domnul Domnilor şi Împăratul împăraţilor (cf. Apocalipsa 19, 16).

Această prezenţă iubitoare a lui Dumnezeu către noi s-a făcut sesizată uşor prin persoana Părintelui Cleopa, un martir al iubirii lui Dumnezeu faţă de oameni, un misionar şi un rugător puternic într-un secol marcat de dictaturi, suferinţe, crize şi dezorientări spirituale profunde.

El este trimis de Dumnezeu spre a cerceta poporul său, într-un timp în care rănile provocate de un război cumplit încă erau sângerânde şi într-o perioadă în care toată societatea românească avea să fie pusă la grea încercare prin dictatura ce a umilit-o, descurajat-o şi degradat-o. Deşi situaţia societăţii se afla în declin, acest far luminos, Arhimandritul Cleopa, a venit cu statura sa plină de credinţă, asemeni profeţilor Vechiului Legământ, încurajând şi consolând, zidind şi sădind, asemeni prorocului Ieremia, în acest timp care, datorită prezenţei sfinţeniei uşor sesizată de cei care-l ascultau sau întâlneau, a fost binecuvântat cu mari şi depline împliniri duhovniceşti.

Stăpânind arta cuvântului, fascina şi încuraja, dar şi condamna cu blândeţe nedreptatea, fărădelegea, păcatul ce distruge legătura sfântă dintre Dumnezeu şi creaţia Sa.

Prima dată, Părintele Cleopa şi-a dat seama de urgenţa organizării unui monahism consecvent idealurilor sfinţilor lui întemeietori, trăitori ai pustiului şi Orientului creştin. De numele său se leagă organizarea vieţii monahale după aceste principii în mănăstirile Sihăstria şi Slatina.

Cu vocaţie pentru viaţa de monah, el a putut convinge în timpuri de dictatură extremă, antiumană, de rolul importnt al mănăstirilor istorice, persecutorii spiritualităţii şi credinţei în Mântuitorul cel mort şi înviat.

Credinţa şi puterea pe care o primea de la Dumnezeu l-au salvat de la grele încercări, l-au făcut să fie un sprijin şi un deplin binefăcător multor creştini derutaţi, asaltaţi şi încercaţi de timpurile pe care le trăim.

Pentru prima dată l-am întâlnit când eram în primul an la Seminarul de la Mănăstirea Neamţ. La toţi cei prezenţi – în 1983, la sărbătoarea Sfinţilor Trei Ierarhi – ne-a vorbit vreme de trei ore, fascinându-ne şi avertizându-ne de frumuseţea, dar şi dificultatea misiunii slujirii sfintei Preoţii. Vorbea unor tineri ca şi cum era unul dintre noi, se identifica totdeauna cu ascultătorii săi, îi cunoştea de cele mai multe ori, fără ca ei să înceapă să-i spună bucuriile sau necazurile lor.

Cuvântul lui ne încuraja şi ne oferea puterea împletită cu dorinţa de a deveni preoţi.

În ciuda dificultăţilor, a ideologiei anticreştine, el niciodată nu descuraja, fiindcă era un trimis al cerului şi ştia că prin glasul lui, prin îndemnul lui, avea bucuria de a birui pe cei ce erau împotrivă.

Părintele Cleopa era unul dintre stareţii de odinioară care cucerea şi fermeca prin chipul său ascetic, obosit de multe încercări, peste care lumina frumuseţea nepieritoare a harului Sfântului Duh.

Ascultându-l în acele clipe, ne uimea prin memoria fidelă şi selectivă, cu ajutorul căreia cita din operele Sfinţilor Părinţi ai Bisericii. Exemplele pe care le menţiona aveau caracter didactic şi aveau un rol moralizator şi încurajator.

Prezenţa bătrânului stareţ era una ce fermeca şi încuraja. Glasul lui ne dădea curaj, făcând să nesocotim viitoarele dificultăţi ce

ne așteptau. Nu-i de mirare că numeroase suflete deprimate și obosite alergau spre el, cu speranța mângâierii și încurajării.

El cunoștea tristețea și neîmplinirea interioară a fiecăruia ce venea spre el. Cuvântul său inspirat mângâia și încuraja deplin.

Ca vechii stareți de odinioară, așa era Părintele Cleopa, omul rugăciunii despre care vorbea cu neîncetată putere și convingere, din care avea izvorul răbdării și al puterii pe care o dăruia celor ce-l căutau.

Cunoscător al psihologiei umane, al treptelor căderii și depărtării de Dumnezeu, cuvântul său uneori avea răsunetul unor profeții amenințătoare ce urmau a avertiza pe cei ce-l ascultau, dorindu-le întoarcerea deplină spre starea firească a virtuții, dorindu-le o parte cât de mică din paradisul pierdut destinat tuturor.

Interesant era dialogul cu credincioșii: aceștia își spuneau necazurile și neîmplinirile lor, iar Părintele Cleopa știa că și după plecarea sa dintre cei de pe pământ, dincolo, în țara veșniciei, va mijloci pentru ei, cei mulți și plini de încercări.

În ciuda unei politici oficiale care neglija Biserica, considerând-o perimată, marginalizând-o, părintele nu înceta a vorbi despre efemeritatea vieții pământești, despre adevărata libertate a omului, câștigată prin eliberare de păcat cu ajutorul lui Dumnezeu, chemat spre viață și nepieritoare lumină.

După eliberarea socio-politică din anii 1990, Părintele Cleopa a rămas același propovăduitor al pocăinței și al învierii. Tuturor le vorbea ca un părinte ce purta în străfundul inimii sale dorința de a se mântui și elibera de stricăciune, păcat și moarte.

Teologia lui era practic luminată de experiența rugăciunii și a trăirii interioare a luminii care putea fi sesizată de oricine pe chipul său purtător de lumină și de nepieritoare bucurie.

Ce putea fi mai ușor de dorit decât de a-l întâlni pe Părintele Cleopa! De aceea, mulțimi nesfârșite erau mereu pe calea înconjurată de pădurile munților nemțeni spre chilia lui, al cărui drum era străjuit de brazii Mănăstirii Sihăstria, de care își legase cea mai mare parte a tinereții lui. Acolo el descoperise taina iubirii lui Dumnezeu prin viața de sfințenie, ascultare și tăcere în liniștea pădurilor, al căror foșnet era întrerupt de șoaptele rugăciunilor sihaștrilor cu viață sfântă, prezenți în număr mare în timpul când Părintele Cleopa pășea pe această cale, cu dorința sinceră de mântuire.

Tot acolo şi-a dedicat întreaga putere în renovarea, formarea şi păstrarea vieţii monahale după regulile Sfinţilor Vasile cel Mare şi Antonie, pe care îi cita, dându-le ca exemple vii de urmat pentru toţi monahii.

Părintele Cleopa nu era un extremist, nici un exclusivist, el cunoştea că viaţa pe pământ este o pregătire pentru veşnicie, care începe aici prin eliberarea de păcat şi culminează cu întâlnirea cu Mântuitorul în împărăţia Sa.

Din acest motiv înţelegea şi ajuta pe monahii simpli, pe cei cu familie, pe copii, pe preoţi şi arhierei.

Însă el era şi un misionar care combătea ereziile şi falsele învăţături.

Oriunde se deplasa, nu înceta a învăţa despre calea ce duce la viaţă, care este strâmtă şi plină de încercări. Aceste întâmplări pe care le trăia din plin constituiau subiectul multor amintiri pe care le povestea celor ce-l ascultau spre a-i încuraja şi a-i sprijini pe toţi cei ce căutau la el, cu încredere, mângâiere şi ajutor.

Amintirea Părintelui Cleopa rămâne asemeni părinţilor sfinţi din pustie la care alergau generaţii, spre mângâiere şi binecuvântare.

El nu încetează a trăi în mijlocul celor pe care i-a format, încredinţându-i în slujirea Bisericii, asupra cărora şi-a lăsat amprenta de vindecător şi mângâietor de suflete.

Prea Cuviosul şi de Dumnezeu purtătorul Părintele nostru Cleopa

Arhim. Macarie Ciolan, Stareţul Mănăstirii Cernica
şi Exarh al mănăstirilor din Arhiepiscopia Bucureştilor

L-am cunoscut pe Părintele Arhimandrit Cleopa în anul 1967. Mă îndreptam cu autobuzul de la Roman către Târgu Neamţ într-un pelerinaj cu mai mulţi credincioşi pe care nu-i cunoşteam şi care se urcau într-o cursă ce mergea pe „Valea Muntelui" la Poiana Teiului. Ajunşi în satul Leghin trebuia să coborâm ca să pătrundem pe valea cea frumoasă a Secului, iar mai sus pe Valea Sihăstriei, la deal. Niciodată nu am pus piciorul pe acele locuri binecuvântate şi niciodată nu m-am gândit că voi iubi până la jertfă acest loc atât de binecuvântat care mă va fascina într-atât încât să îmbrac, la timpul cuvenit, în Mănăstirea Sihăstria rasa, iar la Mănăstirea Secu să-mi tund părul capului în semn de smerenie pentru castitate, sărăcie şi ascultare. Primăvara cu frumuseţile ei îşi făcuse apariţia. Trecuse deja sărbătoarea Învierii Domnului şi era într-o sâmbătă seara când l-am văzut pentru prima dată pe Părintele Cleopa. Am călătorit împreună cu acei credincioşi fără autobuz pe jos câteva ceasuri bune. Ajunşi în Sihăstria, un părinte l-a anunţat pe Părintele Stareţ Caliopie Apetrei că au venit nişte credincioşi de la Roman. „Să mergeţi cu ei la masă şi să-i aduceţi la priveghere", a spus părintele stareţ. Clopotele dădeau de ştire că părinţii se pregăteau să înceapă sfânta slujbă. Slujea Părintele Cleopa cu doi diaconi: Părintele Antonie şi Părintele Macarie. Era Duminica a treia după Paşti, a Sfintelor Mironosiţe. Biserica veche era plină de credincioşi, cei câţiva părinţi, cam cinci-zece la număr, stăteau afară pe lângă biserică şi ascultau sfânta slujbă. După terminarea slujbei aproape toţi credincioşii l-au urmat pe Părintele Cleopa până la chilie. Părintele şi-a pus epitrahilul pe grumaz şi a început: „Iubiţii mei, dragii mei fraţi şi surori în Domnul, iaca Bunul

Dumnezeu care a înviat pe Fiul Său Iisus Hristos ne iubeşte şi pe noi care cu voia Lui ne-am adunat aici ca să-I urmăm Lui şi vă iubeşte la fel de mult şi pe voi care alergaţi după noi ca să vă folosiţi duhovniceşte. Dar vă rog să mă iertaţi, de la mine, un cioban, nu aveţi ce învăţa, doar dacă ascultaţi ce am să vă spun". A urmat apoi o predică până pe la miezul nopţii, o predică despre milă şi milostivire, care ne-a mişcat profund sufleteşte şi care ne-a făcut să venim la Sihăstria aproape de două ori pe lună să-l ascultăm şi să punem la suflet vorbele sale pline de Duh Sfânt.

Era foarte smerit, se defăima înaintea credincioşilor zicând: „n-am făcut nimica bun pe pământ, sunt un cioban, un putregai, un hârb legat cu sârmă, o mână de ţărână aruncată într-un adânc de mormânt, dar dacă aţi venit până aici, mânca-v-ar raiul, iaca am să vă spun ce trebuie să faceţi".

Ne spovedea după îndreptarul de spovedanie al Sfinţilor Părinţi şi ne dădea sfaturi fără să aştepte să i le cerem, deoarece el cunoştea nevoia fiecăruia. Era ca un doctor iscusit care ne tămăduia ori de câte ori eram bolnavi.

Adeseori ne povăţuia zicând: „Drăguţă, să te sileşti să fii mai atent că de nu, se bucură dracul cela care te îndeamnă să te leneveşti, să nu te spovedeşti, să cleveteşti, să ţii minte răul, să nu posteşti, să nu-ţi faci canonul, să nu dai ascultare duhovnicului şi să lipseşti de la Biserică".

În primăvara anului 1969 m-am hotărât să intru în rândul fraţilor ascultători din mănăstire. Era o problemă grea pentru mine ca să fiu primit în rândul fraţilor din mănăstire pentru că săptămânal venea cineva de la securitate care urmărea tot ce se petrecea şi la Secu, şi la Sihăstria, şi la Sihla, în toate mănăstirile din Judeţul Neamţ. În acel timp era stareţ la Sihăstria Părintele Longhin Pop, dânsul m-a primit şi mi-a dat ascultare la biserică să citesc şi să învăţ şi să cânt la strană ca apoi în toamnă să merg la examenul de admitere la Seminarul de la Mănăstirea Neamţ.

După ce se terminau sfintele slujbe mai ajutam pe la trapeză şi apoi dădeam fuga la Părintele Cleopa că multe lucruri frumoase ne mai învăţa. Se uita la noi şi ne zicea: „Măi, fraţii mei, mânca-v-ar raiul, voi sunteţi la început de drum, să fiţi smeriţi şi ascultători, veniţi la spovedit, să nu lipsiţi de la slujbă, să nu vă certaţi, să vă rugaţi mai mult, că, dacă o să vă obişnuiţi aşa cum vă învăţ, veţi creşte cum cresc pomii drepţi şi cu roade bogate. Iaca ce trebuie să

mai faceţi: când aveţi puţin timp liber mai citiţi colea din Sfinţii Părinţi, din *Vieţile Sfinţilor*, ca să vă întăriţi în credinţă, faceţi metanii, ziceţi: «Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul», citiţi din Sfânta Scriptură, din Faptele Apostolilor ca să vă umpleţi timpul, că de nu vă dă cel rău de lucru".

Câteodată nu aveam astâmpăr şi mai mergeam la un frate care stătea lângă Părintele Cleopa şi care înrăma icoane, îmi plăceau foarte mult icoanele pe care le înrăma, se numea Ioanichie Mutrescu, era şofer şi ucenicul Părintelui Cleopa. Aveam ocazia de multe ori după miezul nopţii, când treceam prin faţa ferestrei de la chilia Părintelui Cleopa, noaptea târziu, să zăresc la lumina candelei cum Părintele Cleopa se închina şi făcea metanii şi rămânea multă vreme nemişcat asemeni unei stane de piatră. Am văzut lucrul acesta de nenumărate ori. Mă mărturiseam lui în chilia sa care era deosebit de săracă; avea câteva iconiţe, o candelă şi o vedere mare cu Ierusalimul şi alta cu Sfântul Munte Athos, o laviţă pe care avea un ţol şi pe care ţinea cărţile, un scaun cu spătar pe care avea cojocul, un dulap mic, primitiv, ca un fel de iconostas, o măsuţă cu sertar în care punea pomelnicele şi un covor de cânepă, de pat nici vorbă. Numai când pleca la „Piciorul Crucii" încuia chilia.

Era foarte curat la trup şi la suflet; te pătrundea cu privirea, iar la mărturisit avea obişnuinţa să te întrebe şi să-i răspunzi faţă către faţă. Când se întâmpla să-i mărturiseşti ceva naiv zâmbea şi zicea: „Iaca dracu ce-o făcut, vezi? Să ai grijă, dormi mai puţin, închină-te mai mult, niciodată să nu te saturi când mergi la masă". În discuţii cu părinţii era foarte atent, era deosebit faţă de toţi, istorisea cu drag despre părinţii îmbunătăţiţi din mănăstire şi din alte mănăstiri, pe care i-a cunoscut şi se ruga să-l învrednicească Dumnezeu şi pe dânsul ca să meargă pe urmele lor. În fiecare an, după slujba Sfintei Învieri, dimineaţa, pe la orele şapte, mergea cu mai mulţi din părinţii şi fraţii Sihăstriei în cimitir şi făcea ectenie, îi pomenea pe toţi cei răposaţi şi cânta „Hristos a înviat", apoi ciocnea câte un ou roşu şi zicea „Dumnezeu să-i ierte" şi „ca mâine vom fi şi noi ca ei, săracii sunt în împărăţia Luminii. Ce frumos şi negrăit este raiul". Era respectat de toţi pentru că era un adevărat Avvă. Rar l-am văzut supărat sau zâmbind fără rost. Avea mult timp, ştia să-şi facă timp pentru sine şi pentru cei din jur, iubea pe toţi

cu aceeaşi dragoste. Când auzea că cineva dintre părinţi este bolnav, mergea repede ca să-l cerceteze, îi citea rugăciuni şi îl întărea duhovniceşte.

A avut şi mari ispite. I se interzicea de securişti să predice. De multe ori l-am văzut plângând la predici, era foarte sensibil, predica foarte frumos, documentat, pe înţelesul tuturor.

Într-o vreme, când eram în anul V la seminar (1974), venea foarte multă lume la el, nu numai din ţară, ci şi din afară, făcea misiune ortodoxă. Vara mai venea Părintele Profesor Stăniloae, Părintele Profesor Galeriu, Înalt Prea Sfinţitul Bartolomeu Anania, pe atunci Arhimandritul Bartolomeu, Înalt Prea Sfinţitul Daniel, pe atunci doctorandul Dan Ilie Ciobotea, stareţi din Grecia, teologi din Belgia, din Germania, din Franţa şi din toată lumea. Avea locul său pe care i-l oferise Dumnezeu cel Căruia îi slujea atât de mult prin mulţimile care îl căutau mereu. Era permanent disponibil. Nu exista la dânsul „mai aşteptaţi puţin" sau „n-am timp", ci mereu zicea: „îndată, cu ajutorul Bunului Dumnezeu". Cred că sunt în asentimentul tuturor să mărturisesc că era cel mai renumit duhovnic pe care l-a cunoscut lumea din vremea noastră şi un mare teolog autodidact, pentru că lucrările sale stau mărturie. Cunoştea aproape toate operele Sfinţilor Părinţi. Adeseori reda pe de rost pasaje din Filocalie.

Postea şi se ruga mult, dădea şi milostenie. Tot ce primea de la credincioşi punea deoparte şi spunea fraţilor: „acestea sunt pentru fraţii mei săraci, sunt ale săracilor, să nu cumva să le ia cineva"; când vedea săracii zicea: „a venit Domnul la noi, să-I arătăm milă".

Despre rugăciune spunea: „atunci să ştii tu, frate, că te-ai rugat, când inima ta s-a încălzit în timpul rugăciunii, altcum mai trebuie să stărui în rugăciune şi în celelalte fapte bune".

Nu făcea nimic cu grabă, ci cu multă atenţie şi zăbavă. Toate le făcea cu blagoslovenie, lua blagoslovenie de la părintele stareţ, iar dacă părintele stareţ era plecat cu treburi, lua blagoslovenie de la Părintele Duhovnic Varsanufie.

Spovedea toată obştea vineri, după acatist, şi de multe ori nu reuşea să termine vineri noaptea şi mai spovedea şi sâmbătă până pe la prânz. Avea totdeauna o gândire pe termen lung, într-o manieră patristică şi umană până la extremă. Se necăjea când auzea că fraţii nu ascultă şi unii părăsesc mănăstirea şi le spunea: „aici

este locul unde ne pregătim pentru rai, frate dragă, în afara mănăstirii este iadul; fugi, fugi de iad !".

Când era vreme frumoasă în zi de duminică, cu binecuvântarea Părintelui Stareț Victorin, după ce stătea la masa de obște, călătoream la Piciorul Crucii, unde era stâna mănăstirii, și ne istorisea foarte multe lucruri din viețile Sfinților Părinți, din *Dogmatica* Sfântului Ioan Damaschin și din *Hexaemeronul* Sfântului Vasile cel Mare. Împreună cu Părintele Bartolomeu – pictorul, cu Părintele Ambrozie, cu Părintele Antonie, cu Părintele Ilarion, cu frații Sandu Vasile, Ilie Giosanu, Dumitru Panait, cu Părintele Gherasim Bulearcă, cu Părintele Victorin Coteț și Damian, și cu alți părinți și frați, ascultam ceasuri în șir adevărate conferințe teologice ale Părintelui Cleopa. Când i se făcea sete, ne ruga să-i aducem apă rece de la izvor în care puneam miere de albine.

Avea și darul de a face versuri pe care le trimitea unui credincios, Corduneanu din Pipirig, ce în tinerețe a cântat mult mirenește pe la nunți, botezuri și alte petreceri, căruia îi zicea după spovedanie: „ca să te ierte Dumnezeu, frate, să cânți după aceste versuri, altfel e vai și amar".

Postea mult, se ruga mereu, avea rugăciunea inimii, pentru că și atunci când vorbea credincioșilor, mânuța lui cea stângă mișca necontenit nodulețele de la metania sa, iar dreapta, cu degetul arătător, arăta mereu către cer.

Din cauza dealului pe care îl urca și-l cobora mereu în timpul iernii, când era ghetuș, și-a fracturat mâna. Mare răbdare avea și în suferințe, o pilduitoare răbdare pe care o nutrea din experiența proprie pe care o împrumutase de la marii duhovnici dinainte: Părintele Ioanichie Moroi, Părintele Paisie, duhovnicul Prea Cuvioșiei Sale, Părintele Maxim Bâtâcă, Părintele Ioil Gheorghiu, Părintele Veniamin, Părintele Damaschin și mulți alții.

Când slujea Sfânta Liturghie, se cutremura sufletește, și la epicleză avea râuri de lacrimi și era luminat la față.

Se ruga adesea de toți pe care ne spovedea, zicându-ne: „Să nu mă uitați în sfintele voastre rugăciuni, că și eu mă rog pentru voi cu nevrednicie". Pe cărțile ce ni le oferea de blagoslovenie semna cu litere mari: CLEOPA NEMONAHUL.

Când eram stareț la Mănăstirea Secu (1986-1990), lua toiagul și traista în care punea cărți și de toate cele și împreună cu ucenicul, Părintele Gherasim, venea adesea și mă întărea

duhovniceşte. În acele vremuri problemele erau numeroase şi multe din ele le rezol-vam cu ajutorul Bunului Dumnezeu, a Maicii Domnului, a Sfântului Ioan Botezătorul şi prin rugăciunile şi sfaturile minunate ale Părintelui Cleopa. Toată fiinţa sa era străbătută de o trăire într-o manieră filocalică.

Încă din anul 1967 s-a creat între Părintele Cleopa şi mine o legătură sufletească deosebită care dăinuie mereu, pentru că a fost duhovnicul meu, şi la smeritele mele rugăciuni niciodată nu-l trec cu vederea. Mă silesc mereu să pun în practică sfaturile preţioase pe care mi le-a dăruit. Când timpul îmi permite, mai merg la mormântul sfinţiei sale şi la chilia unde a adunat atâta noian de lumină prin rugăciune şi unde lacrimile şi ostenelile sale l-au ajutat să treacă pragul veşniciei întru bucurie nesfârşită, iar chilia atât de curată şi luminoasă, plină de mireasma sfinţeniei, pare să-l aştepte în orice moment să se întoarcă aducându-ne binecuvântare pentru bucurie sfântă.

Sufletul bun şi plin de virtuţi şi de noian de fapte bune, încărcat de atâta lucrare şi jertfă sfântă, se odihneşte alături de marii părinţi ai Bisericii neamului nostru, în sânul lui Avraam. A fost asemeni unei albine aducătoare de nectar şi miere duhovnicească pentru toţi deopotrivă. Ca om al rugăciunii permanente şi cunoscător al unor taine dumnezeieşti prin participarea activă la viaţa bisericii şi a semenilor, Părintele Cleopa rămâne în conştiinţa tuturor un purtător de Dumnezeu, un misionar de o înaltă ţinută filocalică, un Părinte scump şi drag nouă, tuturor, cu o viaţă plină de smerenie, de toată sfinţenia şi bunătatea, care ne întăreşte de sus cu răbdare şi ne dă putere ca să ajungem şi noi măcar o umbră a lui.

Părintele Arhimandrit Cleopa Ilie

Arhim. Clement Haralam, Exarh administrativ
al mănăstirilor din Arhiepiscopia Iașilor

Pe Părintele Cleopa l-am întâlnit pentru prima dată în vara anului 1970, la Mănăstirea Sihăstria. Ştiam că este din comuna Suliţa, judeţul Botoşani, localitate vecină cu comuna Lunca şi satul meu de origine, Zlătunoaia.

În anii 1970-1975, cât am fost elev la Seminarul Teologic de la Mănăstirea Neamţ, am făcut multe vacanţe la Mănăstirea Sihăstria, unde am avut ca duhovnic la început, pe Părintele Cleopa, apoi la recomandarea Sfinţiei sale, pe Părintele Paisie Olaru, originar din com. Lunca, localitatea Stroieşti, jud. Botoşani. În această situaţie am avut prilejul să vorbesc de mai multe ori cu Părintele Cleopa, atât în prezenţa unor credincioşi, cât şi în particular.

Părintele Cleopa avea obiceiul să întrebe pe unii credincioşi care-l vizitau anumite lucruri din viaţa particulară, de aceea m-a întrebat şi pe mine de unde sunt şi s-a bucurat că a venit un seminarist de pe plaiurile sale natale, din apropierea Mănăstirii Cozancea, locul unde a început vieţuirea monahală, ca ucenic al părintelui Paisie. Îl cunoştea foarte bine pe unchiul meu, Arhim. Climent, care de 50 de ani vieţuieşte la Mănăstirea Curtea de Argeş. Când i-am spus al cui sunt, şi-a amintit cu multă bucurie de străbunicul meu, Costache Donos, pădurar în pădurea Cozancea, din vecinătatea mănăstirii cu acelaşi nume. Şi-a amintit de copiii familiei Donos: Hareta, bunica mea, Varvara, care patrula prin pădure umblând pe cal cu puşca în spate, Profira, care s-a căsătorit în satul Părintelui Paisie, şi Elena, căsătorită în Ionăşeni; apoi Gheorghe, Dumitru şi Teodor, cel mai

mic şi care cerea să i se dea miere de albine din stupul de la streaşina casei. De asemenea, Părintele spunea cu multă satisfacţie că a fost strungar la stâna pădurarului Donos, până când s-a hotărât să meargă la mănăstire ca ucenic al Părintelui Paisie. Aceasta s-a petrecut înainte de armată, căci după ce şi-a îndeplinit stagiul militar, deşi Părintele Paisie îl dorea ca ucenic în viaţa monahală, totuşi Părintele Cleopa se gândea mai mult la fraţii săi, care erau deja monahi la schitul Sihăstria.

Cum a fost primit la Sihăstria şi care i-au fost preocupările Părintelui Cleopa ca frate şi monah cunoaştem. Însă, ajungând stareţ, Părintele Cleopa l-a chemat pe Părintele Paisie la Sihăstria pentru a fi duhovnic pentru obşte, căci îl ştia cât este de smerit şi ascultător. Bunica mea îl ţinea şi ea în amintire pe Părintele Paisie din vremea când vieţuia în Schitul Cozancea, ca pe un călugăr foarte smerit, care nu ridica privirea din pământ şi nu privea în faţa omului. Acelaşi lucru îl spunea şi un frate al bunicii, Dumitru, care a făcut armata cu Părintele Paisie.

În timpul stăreţiei Părintelui Cleopa, Schitul Sihăstria a fost ridicat la rang de mănăstire. Părinţii din obşte îi purtau acelaşi respect chiar şi după ce nu a mai fost stareţ şi aveau multă evlavie la el. Prin anii '70, Părintele Cleopa slujea de săptămână la Sf. Altar sau ca protos în unele duminici şi sărbători. Nu cânta frumos, dar când predica nimeni nu se mişca, toată lumea asculta cu viu interes predica ce captiva pe ascultători, pentru că era argumentată cu texte din Sfânta Scriptură şi din Sfinţii Părinţi, dând şi multe sfaturi practice. La aceasta îl ajuta în primul rând memoria foarte bună, care îi dădea posibilitatea să reţină foarte multe citate din Sf. Scriptură şi din Sfinţii Părinţi, apoi vocea, care era străbătătoare şi nuanţată şi, de asemenea, felul cum îşi alegea subiectul predicii şi cum îl trata pe înţelesul tuturor, prin cuvinte simple şi convingătoare.

Atunci au apărut la Sihăstria primele aparate de înregistrat cu casete audio, iar Părintele Nicodim, electricianul mănăstirii, care a făcut şi primele instalaţii electrice în biserică şi prin mănăstire, a făcut şi primele înregistrări cu cântările şi predicile de la marile sărbători. În acea perioadă stareţ al mănăstirii era Protos. Caliopie Apetrei, despre care se spunea că era nepotul lui Ion Creangă – scriitorul din Humuleştii Neamţului.

În mănăstire vieţuiau aproximativ 70 de monahi, iar mănăstirea avea şi rol social, azil pentru monahii bătrâni. Mai trăia încă sora Pelaghia, care făcea colivele, soţia pictorului Protcenco, şi o soră, Tinca, care toată ziua spăla şi călca rufe. Mănăstirea era îngrijită, bine administrată de părintele econom, Ierodiaconul Victorin, care slujea în fiecare sâmbătă seara la priveghere şi dumininca la Sf. Liturghie. Eclesiarh mare era Părintele Macarie, care avea grijă atât de biserici şi cimitir, cât şi de slujbele zilnice, la care citirile şi cântările erau executate cu toată responsabilitatea şi corectitudinea. Erau mulţi cântăreţi la strană, între care excela Părintele Petroniu, care îngrijea şi straturile de flori. Cărţile de la strană erau foarte bine legate de Părintele Pimen şi îngrijite. În timpul slujbelor nimeni nu vorbea şi fiecare stătea la locul său. După ce începea Sf. Liturghie, nimeni nu se mai închina pe la sfintele icoane. Părintele Vartolomeu întreţinea liniştea atât la biserică, cât şi la trapeză, unde, pe lângă hrana materială, cuvintele din *Vieţile Sfinţilor* şi scrierile Sfinţilor Părinţi constituiau hrana duhovnicească. În liniştita, dar mereu activa stupină, Părintele Marcu se îndeletnicea cu îngrijirea albinelor, pregătind pentru fraţi câte o mică întărire dulce pentru vremea postului. La tâmplărie, Părintele Ieronim – preotul, pe lângă micile reparaţii, făcea şi lucrări din lemn de mare fineţe. Părintele Ioanichie, fiind casier, avea grijă de pungă. Atât cosaşii de pe dealul Tăciunele sau de la Piciorul Crucii, cât şi Părintele Arsenie de la bucătărie sau Părintele Ambrozie de la chelărie, ştiau precis ce au de făcut şi-şi îndeplineau cu multă conştinciozitate „ascultarea”, deoarece lucrau pentru mănăstire, pentru fraţi, pentru Dumnezeu, pentru mântuire.

În această atmosferă, Părintele Cleopa era stâlpul duhovnicesc şi, împreună cu duhovnicii Paisie, Varsanufie, Ioil şi alţii, menţinea ordinea în sufletele părinţilor şi fraţilor prin spovedanie săptămânală şi cuvinte de învăţătură din Sf. Scriptură, de la Sfinţii Părinţi şi ale părinţilor de odinioară, cum ar fi Părintele Vichentie Mălău, pe care-l evoca mereu prin cunoscuta-i „răbdare, răbdare”, sau bătrânul Ioanichie Moroi, fostul său stareţ, care şi-a pus în gând să postească 40 de zile pentru a afla dacă schimbarea calendarului este un lucru bun sau nu. După trei săptămâni, spunea Părintele Cleopa că Bătrânul a primit

un semn că asta nu-i treaba lui şi el să facă ascultare de Sfântul Sinod.

În sărbători, după Sf. Liturghie, mai ales în zilele frumoase de toamnă, Părintele Cleopa, însoţit de câţiva părinţi şi fraţi, făcea mici excursii prin pădure sau locuri cunoscute, pe la bordeiele sale de nevoinţă sau ale altor nevoitori fugiţi din calea prigonitorilor. Cu acest prilej vorbea celor ce-l însoţeau despre nevoitorii din acele locuri, despre unele fapte minunate ale lor, dar şi despre oameni urmăriţi de Lege, cum erau haiducii Baltă sau Coroi.

După ce Părintele Paisie s-a mutat pentru o vreme la Sihla, Părintele Cleopa, care era ceva mai tânăr, îl vizita, cu care ocazie se spovedeau unul la altul. Spovedania lor dura aproximativ o jumătate de zi, deoarece era o discuţie prelungită în care-şi arătau nu numai păcatele, ci şi unele scăpări din cunoaşterea sau aplicarea Canoanelor. Nimeni nu-i deranja, pentru că toţi ştiau la ce a venit Părintele Cleopa de la Sihăstria. Şi-a ales un duhovnic pe măsură, dar fără a fi mai prejos de el. De aceea, când simţea că este nevoie, se smerea numindu-se „moş putregai" sau „un hârb legat cu sârmă", lăudându-i pe ceilalţi împreună vieţuitori şi nevoitori din Mănăstirea Sihăstria, ca fiind mai buni decât el: „mai deştept decât mine este Petroniu, mai postitor decât mine este Chiril, mai smerit decât mine este Paisie, mai folositor pentru obşte este Caliopie, mai lepădat de avere este Valerian, mai iubitor de singurătate este Calinic, mai nevoitor decât mine este Veniamin"[1].

La lăsatul secului, când venea toată obştea la masă, venea şi Părintele Cleopa pentru a ţine cuvânt de învăţătură, arătând atât nevoinţele care se cer a fi îndeplinite de nevoitorii monahi în timpul postului, dar şi foloasele postului. Cu această ocazie spunea şi câteva apoftegme şi anecdote cu conţinut duhovnicesc spre destinderea fraţilor, pentru a intra bucuroşi în post şi cu curaj în vederea „luptelor" ce-i aşteptau.

Părintele Cleopa se obişnuise din tinereţe cu pravila de chilie şi de aceea nu-şi lăsa niciodată această rânduială, dovadă

[1] Episodul acesta este publicat de I.P.S. Antonie, Mitropolitul Ardealului, în *Tradiţie şi libertate în spiritualitatea Ortodoxă*, 1983 şi 1995, p. 185.

că înainte de a trece din viaţa aceasta a cerut ucenicului său de chilie, deşi era seara, să-i citească rugăciunea de dimineaţă pentru ziua următoare, Marea Zi, Ziua cea neînserată care avea să urmeze. Cu o seară înainte de trecerea sa din viaţa aceasta, însoţit de Părintele Nicandru, secretarul mănăstirii, l-am vizitat la chilie. Era în aşteptare. De fapt nu se mira niciodată dacă îl vizita cineva, dar se bucura de vederea oaspeţilor şi, amintindu-şi câte ceva din viaţa vizitatorilor, deschidea vorba şi se întreţinea în discuţii ca şi cum i-ar fi cunoscut numai pe ei.

Am fost de faţă şi la momentul despărţirii, pentru că, de câte ori mă vedea, îmi amintea: „să te rogi şi pentru mine că eu te am în pomelnicul personal, iar când oi muri, să vii să-mi cânţi veşnica pomenire, căci tare doresc să mă duc la fraţii mei".

Am scris aceste puţine rânduri cu smerenie, pentru Părintele Cleopa, cel iubit de toţi cei care l-au cunoscut, dar mai ales cunoscut şi iubit de sfinţi, de Maica Domnului şi de Însuşi Mântuitorul Hristos.

Arhimandritul Cleopa Ilie, misionarul, stareţul şi duhovnicul de la Sihăstria

Arhim. Timotei Aioanei,
Exarh cultural al mănăstirilor din Arhiepiscopia Iaşilor

Există în istoria ţărilor, a marilor cetăţi, a ţinuturilor şi chiar a mănăstirilor, oameni care au schimbat cursul evenimentelor. Oameni datorită cărora o ţară sau o cetate a devenit mult mai cunoscută şi mai apreciată în lume.

Nu greşim dacă afirmăm că Părintele Cleopa a schimbat istoria Mănăstirii Sihăstria. Dintr-un schit necunoscut, ascuns în Munţii Neamţului, Sihăstria a devenit o mănăstire mare, apreciată şi respectată în toată lumea ortodoxă.

Despre Părintele Cleopa s-a scris mult şi se va mai scrie încă. Încerc şi eu să aştern pe hârtie câteva cuvinte despre acest vestit călugăr sihăstrean.

Înainte de toate, Părintele Cleopa a fost continuatorul curentului isihast în Moldova şi în Biserica Ortodoxă Română. După Sfântul Calinic Cernicanul, mai mulţi călugări iubitori de rugăciuni şi linişte s-au nevoit în mănăstirile noastre. Deşi acoperiţi de vălul smereniei, numele şi faptele lor au ajuns până la noi.

În Moldova veacului XX, monahi ca Ioanichie Moroi, Iov Burlacu, Ghedeon Verenciuc, Ioan arhiereul, Gherasim Cârjă, Ioan Iacob, Daniil Tudor, Antim Găină, Ioil Gheorghiu, Vasian Iosub, Paisie Olaru, Casian-Onufrie Frunză şi alţii, au continuat tradiţia isihastă şi au adunat în suflete lumină din Lumina cea neînserată.

Unora dintre aceştia li s-a recunoscut deja sfinţenia. Altora le va veni rândul în curând. În timpul vieţii lor, aceştia n-au vorbit niciodată despre virtuţile lor, despre darurile pe care le-au primit de la Dumnezeu.

Părintele Paisie Olaru, strălucitul călugăr al veacului XX, rugat fiind odată să vorbească despre rugăciunea inimii, afirma: „Ce-i

aceea rugăciunea inimii, n-am auzit niciodată de ea! ". Dar el trăia realmente în bucuria și taina acestei rugăciuni. Așa au trăit ei, într-o autentică smerenie. Se fereau de ochii oamenilor, știind că slava lumii acesteia trece mai repede decât un vis înșelător.

Părintele Cleopa, spuneam, a schimbat istoria Sihăstriei. Înființat în urmă cu 350 de ani de către șapte călugări din obștea de la Neamț, schitul Sihăstria Neamțului, numit apoi Sihăstria Secului, a fost, și la propriu și la figurat, un loc aproape de Cer. În primul rând pentru trăirea profundă a călugărilor, pentru împlinirea poruncilor vieții aspre, sihăstrești. Dar și geografic vorbind, *Poiana lui Atanasie* și celelalte locuri dimprejur erau mai aproape de Cer. În acest loc cu tradiție isihastă a venit și fratele Costache Ilie. Originar din ținutul Botoșanilor, ținut care a dat Bisericii noastre atâtea nume mari, cum ar fi Sf. Ioan Iacob, Paisie Olaru, Pangratie Drăguțu, Ghedeon Verenciuc, Dionisie de la Colciu etc., și-a îndreptat pașii mai întâi la Cozancea și apoi la Sihăstria. Aici, egumenul Ioanichie Moroi, om aspru și neîntrecut rugător, l-a primit și l-a trimis la „Academia" de la Piciorul Crucii, la stână. Acolo, Părintele Cleopa a descoperit universul teologiei, a citit mult și s-a pregătit pentru a fi păstor de suflete. Ioanichie Moroi a dorit să-i urmeze în egumenie și, împotriva voinței obștii, care nu-l dorea, monahul Cleopa a devenit egumenul Sihăstriei. Hirotonit în Lavra de la Neamț, condusă atunci de un arhiereu, Părintele Cleopa „a apucat plugul de coarne" și nu s-a mai uitat înapoi. Obștea și-a mărit numărul, faima schitului a ajuns la urechile Patriarhului Nicodim, care, bine sfătuit de Arhimandritul Teofil Pandele, i-a dat rang de mănăstire.

Următorul Patriarh, Justinian, auzind și el de lucrarea misionară a stareţului Sihăstriei, a vrut să-i dea stăreția Neamțului, dar, până la urmă, Arhimandritul Cleopa a venit cu o ceată de monahi la Slatina, ctitorie a lui Lăpușneanu din apropierea Fălticenilor. A fost, poate, cea mai rodnică perioadă de lucrare a Părintelui Cleopa. Slatina a devenit o Lavră cu monahi vestiți, cu neîntrecuți cântăreți, călugări școliți și duhovnici mari, care au schimbat fața întregului ținut. Venit din valea strâmtă a pârâului Secu, pe albia căruia se ajungea cu dificultate, Părintele Cleopa și sinodia sa s-au făcut cunoscuți lumii la Slatina.

Privegheri după rânduială, Sfânta Liturghie săvârșită zilnic, predici, rugăciuni, spovedanii, școală monahală, găzduirea

şi ajutorarea pelerinilor – toate acestea au făcut din Slatina o mănăstire cum nu mai era alta în Moldova.

A început apoi furtuna. Încercări grele s-au abătut asupra mănăstirilor şi a slujitorilor lor. Furia comunistă s-a izbit mai întâi de cei mai înverşunaţi duşmani, călugării. Alungaţi din mănăstiri, dezbrăcaţi şi fără adăpost, unii dintre ei arestaţi, călugării au pribegit pe drumurile vieţii acesteia. Unii dintre ei au murit departe, în lume. Alţii s-au pierdut în marea învolburată a acestei existenţe pământeşti.

Părintele Cleopa, arestat la început, a apucat apoi calea munţilor. Acolo s-a rugat mult, a scris şi a fost aproape de Dumnezeu. Spunea uneori că acolo a primit semne pe care noi, oamenii de rând, nu le înţelegem.

A revenit apoi la Sihăstria, la iubirea sa dintâi, unde a dorit să-şi termine zilele vieţii pământeşti.

Prin anii 1977-1978 l-am întâlnit prima dată. Vocea lui, ca a tunetului, se auzea din faţa chiliei unde vorbea oamenilor. Zeci şi sute de credincioşi urcau cărarea care ducea la chilia din deal. Îl avea vecin şi ucenic, într-un fel, pe părintele Varsanufie Lipan, duhovnic iscusit şi aspru.

Dimineaţa, după isprăvirea citirilor din canoanele călugăreşti, părintele ieşea în cerdac şi vorbea cu oamenii. La fel şi după Vecernie, până noaptea târziu uneori. Vinerea spovedea dimineaţa. Veneau călugări mulţi şi uneori câţiva mireni. În vremea aceea, părintele Paisie Olaru era şi el în putere şi mulţi călugări se spovedeau la Prea Cuvioşia Sa.

Îmi amintesc că la Sihăstria mai erau duhovnici căutaţi; Calinic Lupu era unul dintre ei. Din aproape toate satele Bucovinei veneau credincioşi la uşa sfinţiei sale. Era apoi părintele Veniamin Barbacariu, un călugăr sfânt, iubitor de linişte. Nu se prea vorbeşte despre el. Şi apoi Valerian, Damaschin arhimandritul, Ioil, Nazarie, Ambrozie şi alţii împreună cu ei.

Părintele Cleopa era vestit pentru predicile lui, pentru agoniseala duhovnicească.

Preoţii îl căutau pentru sfat. Unii pentru spovedanie. Şi arhiereii îngenuncheau sub epitrahilul lui şi-i cereau lămuriri. Îmi amintesc, sunt mulţi ani de atunci, că Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, Teoctist, l-a invitat la Mănăstirea Neamţ. Hramul de la Mănăstirea Neamţ, ca şi la cele de la Suceava şi Iaşi, aduna mulţimi de

credincioşi. Acelaşi mitropolit l-a invitat la sfinţirea de la Sasca, lângă Fălticeni. Biserică nouă, frumoasă. Şi acolo puhoi de lume, în plin regim comunist. La vremea cuvenită, Avva Cleopa a cuvântat. Nu se auzea nici o vorbă, nici un murmur. A vorbit atunci despre dragostea de mamă. Mama noastră şi iubirea ei, dar mai ales despre Biserică – mama noastră a tuturor. Biserica ce-i aşteaptă pe cei care au plecat de la sânul ei. Aşteaptă întoarcerea lor. Satul Sasca este aproape de Slatina, locul în care Părintele Cleopa stăreţise cu dăruire. Oamenii din ţinutul Fălticenilor îl ştiau, iar părintele, la rându-i, îi ştia pe unii dintre ei.

Într-unul din pelerinajele făcute la Sihăstria, Părintele Cleopa m-a întrebat de unde sunt. Aveam să aflu că ştia bine satul Rădăşeni cu oamenii lui, ctitori de locaşuri sfinte.

În vremea stăreţiei sale, Mănăstirea Sihăstria a trecut prin încercarea focului. A ars în întregime paraclisul de iarnă şi un corp de chilii călugăreşti. În anii '40, un grup mare de rădăşeneni au stat în refugiu la Sihăstria. În marginea schitului îşi făcuseră colibe şi au făgăduit că, dacă vor găsi în bună stare gospodăriile de acasă, vor ajuta Sihăstria să refacă paraclisul şi chiliile arse. Ceea ce s-a şi întâmplat.

Credincioşi făgăduinţei făcute, au înălţat un nou paraclis, închinat Sfinţilor Ioachim şi Ana, pictat mai târziu de vestitul iconar Irineu Protcenco. În pisania de deasupra uşii de intrare în paraclis stă scris: „acest paraclis s-a zidit prin bunăvoinţa credincioşilor din comuna Rădăşeni, jud. Suceava". Mulţi ani agapa din ziua Sfinţilor Părinţi Ioachim şi Ana, considerată până aproape de noi al doilea hram, era pregătită de rădăşeneni. Amintindu-şi mereu de momentul acela greu prin care trecuse mănăstirea în vremea stăreţiei sale, părintele pomenea de satul Rădăşeni şi de unii credincioşi: Costache şi Maria Sofica, Andron Gheorghe şi Mariţa, Toader şi Vasile Şoldănescu etc.

Îşi mai aducea aminte părintele de slujbele pe care le-a săvârşit la Rădăşeni, la hramul Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel, de parastasele şi înmormântările la care a participat. Pomenea de părinţii Haralambie, Modest şi Emanuel. Îmi mai aduc aminte de ceea ce mi-a spus odată: „N-am văzut nicăieri atâţia colaci ca la Rădăşeni. Mesele pentru pomeniri erau mai lungi ca biserica, iar colacul pentru ctitori era mai mare ca roata căruţei". Ştia bine de aceste tradiţii, pentru că mulţi rădăşeneni l-au ajutat în vremuri

grele. Într-adevăr, la Rădăşeni sunt o tingire (tavă) şi un cuptor mare, unde se coace colacul pentru zilele speciale.

Tot datorită Părintelui Cleopa, în Biserica „Sfinţii Apostoli" din Rădăşeni se păstrează un valoros epitaf, pictat de Irineu Protcenco. La îndemnul Părintelui Cleopa, icoanele mari, pictate de Protcenco la schitul Icoana Nouă, au fost donate de credincioşi din Rădăşeni, cum se poate citi din însemnările făcute de pictor pe icoanele respective.

În pomelnicele rădăşănenilor, duse la biserică la zilele de sărbătoare şi în duminici, apar adeseori numele Părintelui Cleopa şi ale Părintelui Paisie, cunoscuţi prin numeroasele vizite făcute în satul aflat între „livezi nesfârşite".

Într-una din cărţile *Ne vorbeşte Părintele Cleopa* se aminteşte, într-o predică ţinută cu ani în urmă, de ajutorul pe care locuitorii acestui sat l-au dat mănăstirii în vremuri de încercare. Toate acestea au valoare de document. Ele vor trebui amintite într-o viitoare monografie a comunei Rădăşeni.

Părintele Cleopa a făcut multă misiune şi în vremea stăreţiei sale la Sihăstria, dar nu numai. Cuvântul lui Dumnezeu răsuna cu putere sub bolţile bisericilor mănăstireşti, ca şi ale celor parohiale.

Părintele Cleopa a împlinit cuvintele Mântuitorului „Mergeţi în toată lumea şi propovăduiţi Evanghelia la toată zidirea". El a fost, poate, cel mai înfocat apărător al credinţei Bisericii noastre în a doua jumătate a veacului XX. „Măiestria corăbierului se vede în vreme de furtună şi nu pe timp senin", spunea Sfântul Ioan Gură de Aur, Arhiepiscopul Constantinopolului. A fost un corăbier iscusit, care a condus cu înţelepciune corabia şi numai în vreme de furtuni şi vijelii. În zbuciumata-i viaţă a prins prea puţină vreme senină.

Am avut bucuria să-i calc de multe ori pragul chiliei. Am şi îngenuncheat de multe ori sub epitrahilul său. I-am cunoscut pe unii dintre ucenicii săi: Adrian Dubleş, Antim, Macarie Enache, Arsenie Butnaru (pentru scurt timp), David şi Grichentie Gălbează, Cleopa Condoroş şi alţii. Am fost unul dintre cei prezenţi (martor) la călugăria din 6 august 1987. Părintele l-a luat atunci sub mantia sa pe mitropolitul de mai târziu al Moldovei şi Bucovinei, Daniel. L-am văzut în preajma Patriarhului Ecumenic, a Patriarhului României, Teoctist, a Patriarhului Partenie al

Alexandriei, a lui Pavle al Serbiei, Hrisostom al Ciprului, Ioan al Careliei şi a toată Finlanda, a unor ierarhi şi clerici de seamă.

L-am văzut lăcrimând, îndurerat de vremelnica despărţire de prietenul şi duhovnicul său, Părintele Ieroschimonah Paisie Olaru. L-am văzut înconjurat de florile aduse de noi la împlinirea vârstei patriarhale de 80 de ani. L-am văzut bucurându-se ca un copil şi deschizându-şi sufletul faţă de noi, cei fără virtuţi şi experienţă. L-am văzut aplecându-se pentru a săruta mâna unor clerici mai tineri. L-am vizitat la patul de spital în Iaşi, unde a fost internat de mai multe ori. Am fost, deşi eram nevrednic, de faţă la câteva mărturisiri tulburătoare şi la momente de mare înălţare duhovnicească.

I-am fost alături la 5 decembrie 1998 la petrecerea sa pe drumul către Împărăţia cerurilor. Printre atâtea amintiri şi lacrimi, i-am cântat prohodul cu ceilalţi părinţi de la Catedrala mitropolitană.

Părintele Cleopa a fost unul dintre marii slujitori ai Bisericii Mântuitorului Hristos. Cunoscut, apreciat, iubit şi respectat, Arhimandritul Cleopa Ilie a schimbat istoria unei mănăstiri şi şi-a înscris numele în şirul monahilor români care I-au dăruit lui Hristos viaţa lor.

Avva Cleopa, ultimele zile printre pământeni*

Arhim. Timotei Aioanei,
Exarh cultural al mănăstirilor din Arhiepiscopia Iaşilor

Adeseori Avva Cleopa ne spunea, în ultima vreme, că se apropie ceasul despărţirii de trup şi dorea să ne întâlnim cu toţii în Rai. Şi Părintele Paisie Olaru, venerabilul duhovnic († octombrie 1990), folosea mereu aceeaşi sintagmă: „un colţişor de Rai le rânduieşte lor".

În ciuda vârstei înaintate a Părintelui Cleopa, în ciuda faptului că el însuşi mărturisea că este „un putregai", noi toţi ne bucuram să-l ştim rugător în chilia de pe dealul Sihăstriei. Dar iată că Dumnezeu a hotărât altfel. L-a chemat la Sine, în zorii zilei de 2 decembrie, după ce cu 69 de ani înainte, tot într-o zi de decembrie, păşise pe poarta mănăstirii. Cu câteva ceasuri înainte de plecarea dintre noi, deşi era doar ora 20.00, părintele citise rugăciunile dimineţii şi Acatistul Mântuitorului, parcă ştiind că dimineaţa următoare o va petrece în Împărăţia lui Dumnezeu.

2 Decembrie 1998, ora 2,15, dis-de-dimineaţă – Părintele Cleopa începe călătoria în veşnicie. Pentru noi aceasta este o dată de care va trebui să ne aducem aminte cu pioşenie.

În primele ceasuri de după miezul nopţii trupul părintelui este pregătit după rânduiala cuvenită şi este dus în biserica mănăstirii unde va fi privegheat permanent de preoţi şi monahi şi de nenumăraţi credincioşi veniţi din toate colţurile ţării.

În Catedrala mitropolitană din Iaşi, miercuri, 2 decembrie, I.P.S. Mitropolit Daniel a săvârşit Sfânta Liturghie, făcând la vremea cuvenită pomenirea Părintelui nostru Cleopa – Arhimandritul. În aceeaşi zi, mai multe posturi de radio, ca şi Postul naţional de Televiziune, anunţau vestea tristă care a făcut de-

* Extras din revista „Candela Moldovei", anul VII, nr. 11-12, 1998, pp. 12-13.

grabă înconjurul ţării. De asemenea, aproape toate ziarele au scris în zilele acelea despre marele Părinte al Bisericii româneşti. Radio TRINITAS al Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei a difuzat în aceeaşi zi mai multe comunicate şi o emisiune specială, de o oră şi jumătate, închinată marelui avvă adormit în Domnul. La Mănăstirea Sihăstria mulţi monahi au citit în permanenţă la Psaltire, iar un număr însemnat de clerici monahi şi de mir au săvârşit trisaghioane până în ziua înmormântării. Vestea a trecut şi dincolo de hotarele ţării, unde Părintele Cleopa avea ucenici sau cunoscuţi. În ajunul înmormântării, pe reţeaua Internet existau 38 de mesaje din străinătate legate de acest trist eveniment.

Vineri, 4 decembrie, la Sihăstria au venit ierarhi, clerici, monahi, monahii, un număr mare de credincioşi. Seara, P.S. Episcop-vicar Gherasim Putneanul a săvârşit slujba Privegherii în paraclisul „Sf. Ioachim şi Ana", ctitorit în vremea stăreţiei Arhim. Cleopa Ilie. În aceeaşi zi, aproape de miezul nopţii, I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei şi Bucovinei a săvârşit un Trisaghion şi s-a rugat lângă sicriul cu trupul neînsufleţit al Părintelui său duhovnicesc.

Sâmbătă, 5 decembrie, la ora 8,30 s-a săvârşit Sfânta Liturghie de către un sobor de ierarhi compus din I. P. S. Daniel, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei, I.P.S. Bartolomeu, Arhiepiscopul Clujului, P.S. Casian, Episcopul Dunării de Jos, P.S. Visarion Răşinăreanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, delegat al I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, şi P.S. Gherasim Putneanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sucevei şi Rădăuţilor. La Sfânta Liturghie a asistat şi P.S. Ioan, Episcopul Oradei.

După terminarea Sfintei Liturghii, în curtea Mănăstirii Sihăstria a fost oficiată slujba Prohodului, avându-l în frunte pe I.P.S. Mitropolit Daniel, alături pe I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, P.S. Ioachim al Huşilor, P.S. Casian al Dunării de Jos, P.S. Ioan al Oradei, P.S. Calinic Botoşăneanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iaşilor, P.S. Visarion Răşinăreanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, P.S. Gherasim Putneanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sucevei şi Rădăuţilor, alături de un impresionant sobor de stareţi, preoţi şi diaconi, cei mai mulţi veniţi de departe. În afară de soborul de slujitori, în curtea

mănăstirii s-au aflat foarte mulţi preoţi, ieromonahi, monahi şi monahii, al căror număr nu s-a putut stabili exact. Curtea mănăstirii, cerdacurile, drumul spre cimitir şi locurile dimprejur erau pline de credincioşi. Ca un semn al milostivirii lui Dumnezeu, în ziua aceea a strălucit soarele şi au curs streşinile, deşi cu o zi mai înainte se înregistraseră temperaturi de –18°C.

Drumul spre Mănăstirea Sihăstria a fost ocupat pe o distanţă de 2 km de autobuze şi autoturisme, care i-au adus pe cei veniţi la înmormântare.

La ora 11.00 s-au dat citire mesajelor transmise de către P.F. Patriarh Teoctist al României (citit de către I.P.S. Mitropolit Daniel) şi de I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului (citit de P.S. Episcop-vicar Visarion Răşinăreanul). Slujba s-a derulat în citiri din canonul înmormântării călugărilor şi în armonioase cântări de îngropăciune. Corul monahal „Psaltirion", de la Centrul eparhial Iaşi, şi soborul de slujitori au dat răspunsurile. La vremea cuvenită au rostit cuvântări: I.P.S. Bartolomeu al Clujului, P.S. Casian al Dunării de Jos, s-a citit un mesaj din partea Secretariatului de Stat pentru Culte, de către un reprezentant al Secretarului de Stat, Prof. Dr. Gheorghe Anghelescu, P. Cuv. Arhim. Victorin Oanele, Stareţul Mănăstirii Sihăstria, şi I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei şi Bucovinei.

După terminarea slujbei s-a făcut înconjurul bisericii centrale şi s-a mers în procesiune până la cimitirul mănăstirii. În sunetul clopotelor, al duioaselor cântări, al buciumelor (trâmbiţelor) venite din Bucovina, Părintele Cleopa a fost purtat pe umeri de către clerici până la locul pregătit pentru îngropăciune. Mulţi oameni aveau lacrimi în ochi. Toţi doreau să se atingă pentru ultima oară de mâna care împărţise atâtea binecuvântări. Oamenii se urcaseră pe cerdace, pe ferestrele clopotniţei, prin copaci. Sute de aparate de fotografiat şi câteva zeci de camere video luau ultimele imagini. Aproape de cimitir a venit şi Părintele profesor Constantin Galeriu să-şi ia rămas bun de la marele duhovnic.

Printre brazii cimitirului razele de soare îşi făceau loc să lumineze mormântul proaspăt săpat. Cântarea "Hristos a Înviat" a răsunat din pieptul a mai multor mii de oameni.

Buciumele sunau şi ele cu jale.

Toţi cei de faţă trăiau durerea despărţirii vremelnice de un om cuvios, de un mare învăţător, de un duhovnic, de un „dătător de speranţă".

Aşa s-a încheiat, la 5 decembrie 1998, orele 14,00, înmormântarea celui mai cunoscut duhovnic român al secolului XX. El merge în Împărăţia lui Dumnezeu să primească răsplată pentru multa-i şi îndelungata osteneală. Pe pământ se încheie un capitol vast al isihasmului şi al monahismului de la sfârşitului mileniului II, un capitol de aur din istoria Mănăstirii Sihăstria şi a Bisericii noastre.

Îl aşezăm pe Părintele Cleopa alături de Sf. Paisie de la Neamţ, de Vasile de la Poiana Mărului, de stareţul Gheorghe de la Cernica, de Sfântul Ioan de la Neamţ, de Cuviosul Onufrie de la Vorona, de evlaviosul şi smeritul Paisie Olaru de la Sihăstria şi de mulţi alţii, ale căror nume au urcat deja spre calendar.

Părintele nostru Cleopa s-a mutat într-o altă lume. O lume pe care o dorea nespus. Ne vom aduce aminte mereu de Sfinţia Sa, de duhul său misionar, de râvna şi neadormita sa priveghere, de iubirea şi de cuvântul de suflet, de rugăciunea făcută pentru noi toţi şi de speranţa pe care ne-a dat-o mereu.

Aduceţi-vă aminte şi de noi, acolo, în Împărăţia lui Dumnezeu, Prea Cuvioase Părinte Cleopa!

Viața și nevoința

marelui duhovnic și arhimandrit Cleopa Ilie*

Arhim. Victorin Oanele, starețul M-rii Sihăstria

Astăzi petrecem pe ultimul drum, pe drumul veșniciei, pe unul dintre cei mai mari Părinți, stareți și duhovnici ai monahismului românesc din acest secol – pe Arhimandritul Cleopa Ilie. Toți suntem întristați pentru plecarea Prea Cuvioșiei Sale la Dumnezeu și toți îl plângem, pentru că pe mulți dintre noi – de la ierarhi până la credincioșii de rând – ne-a crescut, ne-a spovedit, ne-a îmbărbătat și ne-a sfătuit duhovnicește.

De aceea, astăzi toți suntem întristați pentru plecarea Prea Cuvioșiei Sale la cele veșnice, întru lumina lui Hristos cea neînserată. Înalt Prea Sfințiții Ierarhi îl regretă, pentru că le-a fost duhovnic și vestit apărător al Ortodoxiei; călugării și maicile îl plâng, pentru că i-a crescut sufletește și i-a mărturisit de păcate; sihaștrii din munți se roagă pentru el și îl regretă, căci el le-a fost sfetnic de taină și înaintemergător în nevoința pustnicească; iar evlavioșii preoți și credincioși de peste tot îl plâng, pentru că le-a fost tată sufletesc, povățuitor, mângâietor și un mare îndrumător pe calea mântuirii.

Însă trebuie să mărturisim că Părintele Cleopa de mulți ani dorea să meargă la cele veșnice! Numai rugăciunile și lacrimile ucenicilor săi – călugări și credincioși – l-au mai ținut în viață, printre noi, până acum. Sfinția Sa niciodată nu ne vorbea cu groază despre moarte, niciodată nu se temea de ceasul cel mai de pe urmă, căci era pregătit de mulți ani pentru viața cea veșnică.

Cu adevărat, Părintele Cleopa, părintele nostru al tuturor, voia să plece la Hristos. El dorea să vadă raiul cât mai curând.

---

* Cuvânt rostit cu prilejul înmormântării Arhim. Cleopa Ilie (extras din revista „Candela Moldovei", anul VII, nr. 11-12, 1998, p. 3.

El nu se temea niciodată de moarte, despre care ne vorbea atât de mult, căci purta în sufletul său lumina Învierii. De aceea, mereu ne spunea tuturor: „Aşa cum vă văd pe toţi aici, aşa vreau să vă văd în Rai! Aşa, părinţilor şi fraţilor! Aduceţi-vă mereu aminte de ceasul morţii şi în veac nu veţi greşi!".

Iată şi câteva cuvinte despre viaţa Părintelui Cleopa:

S-a născut în anul 1912 în comuna Suliţa, din judeţul Botoşani, într-o familie aleasă de Dumnezeu şi binecuvântată cu zece copii. Părinţii săi, Alexandru şi Ana Ilie, erau buni creştini şi trăiau din munca câmpului, fiind în sărbători nelipsiţi de la biserică. Patru din cei zece copii au murit de mici, iar cinci din cei şase fraţi rămaşi în viaţă au intrat în cinul monahal. Trei fraţi: Vasile, Gheorghe şi Constantin au intrat, în anul 1929, în obştea Mănăstirii Sihăstria, care era atunci un mic schit de lemn povăţuit de marele stareţ Ioanichie Moroi, un adevărat călugăr cu viaţă sfântă. Al patrulea frate, Mihai, a răposat ca rasofor în Schitul Cozancea – Botoşani, iar sora lor, Ecaterina, s-a nevoit la Mănăstirea Agapia Veche.

Toţi fraţii Părintelui Cleopa au răposat de tineri. Apoi a adormit în Domnul şi tatăl lui, în anul 1944. Mai rămăsese doar el, la Sihăstria, şi cu mama sa văduvă, acasă.

După ce face armata la Cernăuţi, în anul 1936, fratele Constantin a fost călugărit de stareţul său, Ioanichie, şi rânduit să pască oile schitului. După zece ani de ascultare la oi, în anul 1942, bătrânul stareţ a căzut bolnav la pat, iar călugării din obştea Schitului Sihăstria au urcat cu toţii pe munte, la stână, unde Părintele Cleopa tundea oile, şi l-au silit să le fie stareţ.

Aşa a ajuns Părintele Cleopa locţiitor de stareţ, ajutând pe bătrânul său părinte duhovnicesc până în anul 1944, la 5 septembrie, când Protosinghelul Ioanichie Moroi s-a strămutat la cele veşnice.

Fiind silit de toţi să primească preoţia, el nu voia. Însă, în toamna aceluiaşi an, mergând cu fraţii la culesul strugurilor, aproape de oraşul Buhuşi, o femeie evlavioasă, prin pronia divină, văzând pe călugări, i-a ieşit în faţa Părintelui Cleopa şi i-a zis: „Părinte, iată, a rămas la mine în casă, de la un preot militar, acest epitrahil, un Liturghier şi un toiag preoţesc şi le dau sfinţiei tale, să le duci la mănăstire, poate trebuiesc cuiva, că eu nu am ce face cu ele".

Părintele Cleopa le-a luat şi a zis în sine: „Oare, nu cumva este un semn de la Dumnezeu ca să primesc Preoţia şi egumenia Sihăstriei?". Toţi cărora le-a spus de aceasta, au cugetat la fel. La 27 decembrie 1944 a fost hirotonit diacon, iar la 23 ianuarie 1945 a fost hirotonit preot la Mănăstirea Neamţ, fiind apoi numit egumen la Sihăstria.

În doi ani de zile obştea Schitului Sihăstria ajunsese la peste 70 de vieţuitori. Atunci patriarhul Nicodim a ridicat Schitul Sihăstria la rang de mănăstire, iar Protosinghelul Cleopa cu încă treizeci de monahi şi ieromonahi din Sihăstria au fost transferaţi la Mănăstirea Slatina – Suceava. Aici au format o obşte model de aproape 170 călugări şi fraţi – o adevărată academie duhovnicească.

Părintele Cleopa însă a fost şi prigonit sub vechiul regim ateist, fiind nevoit să se retragă în adâncul Munţilor Carpaţi de trei ori, între anii 1948-1964, ca mare pustnic, numărând în total aproape zece ani de singurătate şi viaţă pustnicească.

În anul 1964 Arhimandritul Cleopa se reîntoarce la mănăstirea de metanie, de unde nu va mai pleca niciodată până la mutarea sa din viaţă.

Din acest an, 1964, Părintele Cleopa face misiune duhovnicească la nivel naţional şi chiar european, fiind permanent tot mai căutat şi solicitat să mărturisească, să dea sfaturi la credincioşi de toate vârstele şi nivelele, să ţină aproape zilnic mici cuvinte de suflet, să răspundă la tot felul de întrebări ortodoxe şi de zidire sufletească.

În anul 1968 se duce la cele veşnice mama sa, Agafia Ilie, călugărită în anul 1947 în obştea Mănăstirii Agapia Veche, fiind acum în vârstă de 94 de ani. În anul 1990, după mai bine de 90 de ani, se mută la Domnul şi duhovnicul său, Ieroschimonahul Paisie Olaru, care l-a crescut de mic. Rămas aproape singur, Părintele Cleopa nu încetează să înveţe credincioşii pe calea mântuirii, făcând misiune cu tot felul de oameni, până în ultimele zile ale vieţii sale. Se ruga mult, spovedea pe cei apropiaţi, îmbărbăta pe toţi şi stătea în aşteptare.

Marţi, 1 decembrie, după-amiază, a spus ucenicilor săi: „Citiţi-mi Acatistul Mântuitorului!". Apoi a zis: „Citiţi-mi şi rugăciunile dimineţii!". Ucenicii i-au spus: „Părinte Cleopa, dar acum este ora de Vecernie. Mâine dimineaţă le vom citi!". Bătrânul, ca

un înainte văzător ce era, le-a spus: „Acum să-mi citiţi rugăciunile dimineţii, căci mă duc la fraţii mei!".

Într-adevăr, Părintele Cleopa ştia că va pleca la Domnul după miezul nopţii şi voia să aibă rugăciunile dimineţii citite când va pleca din trup. A adormit întru Hristos ca un copil în braţele mamei sale, la orele 2,20, pe 2 decembrie, împăcat cu sine, cu Dumnezeu şi cu noi toţi.

Aceasta a fost pe scurt viaţa şi nevoinţa marelui duhovnic şi arhimandrit Cleopa Ilie, părintele sufletesc al Mănăstirii Sihăstria şi al multor părinţi, maici, ierarhi şi credincioşi din toată ţara şi chiar de peste hotare.

Deşi Prea Cuvioşia Sa nu era teolog cu studii, totuşi, prin viaţa şi sfinţenia sa, a dobândit de la Dumnezeu darul cunoştinţei, al înţelegerii şi al uimitoarei sale memorii. Totodată el a scris peste zece cărţi duhovniceşti şi de apărare a credinţei ortodoxe, mult căutate astăzi.

Cu adevărat, Părintele Cleopa, dacă voia, cu harul lui Hristos, mai putea rămâne încă cu noi! Dar dorea din suflet să meargă la Hristos, Căruia I-a slujit cu sfinţenie toată viaţa.

Sfinţia Sa a trăit ca un sfânt printre noi, s-a rugat toată viaţa, a luminat ca o candelă şi şi-a dat sufletul lui Hristos, ca un copil nevinovat.

Doamne, odihneşte cu sfinţii pe adormitul robul Tău, Arhimandritul Cleopa! Amin.

Cum l-am cunoscut pe Părintele Cleopa

Arhim. Ioanichie Bălan – M-rea Sihăstria

Era în vara anului 1949. Prin Moldova circula zvonul că undeva în Munţii Neamţului se nevoieşte un stareţ îmbrăcat în cojoc şi cu opinci în picioare, care ziua păştea oile prin păduri, iar noaptea se ruga în biserică cu ucenicii săi. Se mai auzea că oamenii îl căutau de peste tot, să le dea sfaturi şi cuvinte de folos, căci avea mare dar în cuvânt şi era foarte milostiv şi blând.

Abia terminasem liceul şi mă îmbisericeam la Episcopia Romanului. Un părinte de aici mi-a spus că stareţul Cleopa ducea o viaţă sfântă. Aceasta m-a făcut să plec singur, pe jos, spre mănăstirile nemţene, ca să-l văd, poate mă va primi şi pe mine în obştea lui. Am plecat într-o zi de joi, 8 iulie 1949. Un dor de taină mă trăgea spre munţi.

Pe la Vecernie am ajuns la Mănăstirea Neamţ. Mă uimeau zidurile înalte şi atmosfera de mănăstire. Dar sufletul meu nu avea odihnă aici! Îmi lipsea ceva. Sufletul meu căuta pe omul lui Dumnezeu care îmi putea linişti cugetul, dar încă nu-l găseam. Am dormit în noaptea aceea la Mănăstirea Neamţ. A doua zi, după Sfânta Liturghie, călăuzit de pelerini, am ajuns la Schitul Vovidenia şi apoi la Schitul Pocrov, o mare vatră isihastă ascunsă în pădure, povăţuită pe atunci de Arhimandritul Vasile Vasilache. Cugetul meu însă mă călăuzea tainic spre Mănăstirea Sihăstria.

Am părăsit Pocrovul şi, traversând şoseaua, am urcat pe Valea Secului. Afară era cald şi multă linişte. Am ajuns la Mănăstirea Secu. Arhimandritul Vasian, stareţul mănăstirii, m-a mişcat foarte mult. Avea chip de sfânt. M-a primit cu blândeţe. Dar eu căutam pe acel stareţ care păştea deopotrivă oile cele cuvântătoare şi pe cele necuvântătoare. Era vineri. Sâmbătă dimineaţă, după Sfânta Liturghie, am ajuns la Sihăstria. După ce m-am închinat în biserică, părinţii m-au invitat la trapeză.

I-am întrebat unde este părintele stareţ Cleopa, iar ei mi-au spus că este cu fraţii la prăşit cartofi în grădina mănăstirii, dar că va coborî la masă. Apoi a venit părintele stareţ cu toţi fraţii la masă. Era încălţat cu opinci şi purta o dulamă veche.

După masă obişnuia să vorbească cu credincioşii. Atunci i-am sărutat mâna şi m-a invitat în chilia sa care ţinea loc şi de „stăreţie". Era o încăpere modestă, cu două scaune de brad, o bancă şi câteva icoane şi cărţi.

– Cum te cheamă, frate, şi ce doreşti? m-a întrebat el.

– Mă cheamă Ioan şi aş vrea să vin la mănăstire, părinte.

– Da. Bun lucru doreşti, frate Ioane, dar aici la noi este mai greu de făcut călugărie, că trebuie să mergi în fiecare zi la ascultare, unde este nevoie, iar noaptea trebuie să te scoli la Utrenie şi să-ţi faci canonul rânduit. Trei zile pe săptămână trebuie să mănânci o dată pe zi, fără ulei, să faci trei sute de metanii şi închinăciuni în fiecare noapte şi să te rogi în taină neîncetat. Ai să poţi face toate acestea?

– Mă rog lui Dumnezeu, părinte, şi sper să pot face ceva!

– Bine, frate Ioane. Roagă-te lui Dumnezeu şi Maicii Domnului şi cred că vei putea să vii la mănăstire. Mai stai o zi, două aici la mănăstire, apoi du-te acasă şi vino cu bagajul, când vei putea, că te primim...

Inima îmi bătea de emoţie. Am simţit cu duhul că vorbesc cu un stareţ sfânt! Era duminică dimineaţă. Credincioşii veniţi de prin sate îl căutau pe Părintele Cleopa. La sfârşitul Sfintei Liturghii, sfinţia sa a ţinut o frumoasă predică, care a mişcat inimile tuturor. Apoi am stat cu toţii la masă în trapeza mănăstirii, atât călugări, cât şi credincioşi. Mă simţeam fericit că voi fi primit în mănăstire. Aveam binecuvântarea Părintelui Cleopa.

Către seară am plecat spre mănăstirile Agapia şi Văratec împreună cu un grup de credincioşi. După încă o zi, cu sufletul liniştit şi călăuzit de Duhul Sfânt, m-am reîntors acasă.

Nu mai aveam odihnă. Mă rugam tot mai mult şi aşteptam să revin la Mănăstirea Sihăstria. Bunătatea Părintelui Cleopa mă copleşise şi parcă mă îndemna să nu zăbovesc mai mult în lume.

La 4 noiembrie 1949, de ziua Sfântului Ioanichie cel Mare, am plecat definitiv la Mănăstirea Sihăstria, care mi-a fost hărăzită de Dumnezeu prin rugăciunile Maicii Domnului. Ajuns aici, am aflat cu mare durere că Părintele Cleopa cu încă treizeci de călugări

aleşi fuseseră transferaţi la Mănăstirea Slatina – Suceava, la 30 august, 1949. Atunci am început să plâng că nu ştiam ce să fac. Noul stareţ, Protosinghelul Ioil Gheorghiu, rămas în locul Părintelui Cleopa, m-a îndemnat să rămân la Sihăstria, şi am rămas.

Câţiva părinţi povesteau cât de greu s-au despărţit părinţii trimişi la Slatina de cei rămaşi la Sihăstria. Unii suspinau dincoace de pârâu şi ceilalţi dincolo. Dar Arhimandritul Maxim Bâtâcă din Mănăstirea Agapia, mare duhovnic şi vestit protopsalt, fiind de faţă acolo, i-a încurajat pe toţi, zicând: „Părinţilor, de ce sunteţi aşa trişti? Sfinţii Părinţi şi-au dat viaţa pentru Hristos şi au apărat Ortodoxia, iar sfinţiile voastre plângeţi aici ca la râul Babilonului? Auziţi cum cântă Biserica: «Sfinţilor mucenici, care bine v-aţi nevoit şi v-aţi încununat, rugaţi-vă Domnului să se mântuiască sufletele noastre!»". Apoi au cântat cu toţii „Cuvine-se cu adevărat" şi „Apărătoare Doamnă" şi, sărutându-se frăţeşte, s-au despărţit, împlinind porunca dată de Patriarhia Română.

Trebuie subliniat şi faptul că Patriarhul Justinian a încredinţat Părintelui Cleopa şapte mănăstiri şi schituri din Moldova ca să fie sub supravegherea sa duhovnicească, şi anume: Mănăstirile Slatina, Sihăstria, Putna, Râşca, Moldoviţa şi schiturile Sihla şi Rarău. Pentru aceea Prea Cuvioşia Sa făcea constant vizite canonice în aceste aşezăminte monahale, dând sfaturi, spovedind şi povăţuind pe toţi pe calea mântuirii.

Spre sfârşitul anului 1949, Părintele Cleopa, însoţit de câţiva ucenici, a cercetat duhovniceşte Mănăstirea Sihăstria şi Schitul Sihla. Atunci l-am întrebat ce să fac. Să rămân la Sihăstria sau să mă duc la Mănăstirea Slatina? Iar Sfinţia Sa, inspirat de Duhul Sfânt, mi-a spus: „Frate Ioane, rămâi la Sihăstria cu Dumnezeu şi Maica Domnului şi ajută pe Părintele Stareţ Ioil, că are nevoie de cineva la cancelarie. La Slatina acum sunt destui şi nu mai avem chilii!".

L-am ascultat şi i-am sărutat cu lacrimi ambele mâini, însă am suferit multă vreme după plecarea sa. Dar, tăindu-mi voia, am păzit cuvântul său.

Prin anul 1953 Mănăstirea Sihăstria avea peste 60 de vieţuitori, iar Sihla avea până la zece părinţi. În acest an, ne-a binecuvântat Dumnezeu prin reîntorcerea la Sihăstria a ieroschimonahului Paisie Olaru, duhovnicul Părintelui Cleopa şi al întregii Mănăstiri Slatina, fiind foarte iubitor de linişte. În toamna aceluiaşi an,

Părintele Cleopa, împreună cu Ieromonahul Arsenie Papacioc, fiind urmăriţi de organele politice, s-au retras în taină în Munţii Rarăului, unde au stat peste un an de zile, neştiuţi de nimeni.

Auzind Patriarhul Justinian şi apelând la organele de conducere din acea vreme, i-a chemat pe amândoi la Palatul Patriarhal din Bucureşti unde au zăbovit câteva luni. Apoi Părintele Cleopa s-a reîntors la ascultarea sa în calitate de stareţ al Mănăstirii Slatina, care devenise acum o mănăstire de elită cu peste 80 de monahi, dintre care mai mult de zece teologi renumiţi.

Credincioşii din Bucovina, auzind de reîntoarcerea Părintelui Cleopa în mănăstire, veneau mai mulţi ca înainte să se închine şi îl cinsteau ca pe un mare avvă din Patericul egiptean. Zilnic era căutat de călugări şi credincioşi din toate părţile. Unii îi cereau sfaturi, alţii se spovedeau sub epitrahilul lui, iar alţii erau mulţumiţi numai să-l vadă.

Un alt moment greu pentru Arhimandritul Cleopa Ilie a fost în anul 1954, când a fost propus de Patriarhul Justinian să se transfere ca stareţ la Mănăstirea Neamţ cu un grup de călugări pentru a reînnoi duhovniceşte cea mai mare mănăstire din România. Însă Părintele Cleopa nu voia să tulbure obştea Mănăstirii Neamţ.

De aceea s-a închis în chilia sa în taină, fiind ştiut doar de ucenicul său, ieromonahul Serapion, şi s-a rugat lui Dumnezeu şi Maicii Domnului timp de nouă zile fără să mănânce nimic, ca să fie izbăvit de această grea încercare din viaţa sa. Precum ne spunea ucenicul său, şi mai târziu însăşi el ne-a confirmat, în a noua zi de post, la miezul nopţii, Părintele Cleopa a auzit din icoana Maicii Domnului de pe perete un glas, care i-a spus: „De ce eşti în îndoială? Lasă că lucrurile de la Mănăstirea Neamţ le rânduiesc eu!". Atunci Părintele Cleopa, luând îndrăzneală, a mulţumit Maicii Domnului pentru această minune şi a rămas în continuare ca stareţ la Mănăstirea Slatina.

Din anul 1955, Părintele Cleopa s-a retras din stăreţie, lăsând această grea ascultare Protosinghelului Petroniu Tănase, un teolog desăvârşit, în prezent stareţ al Schitului Românesc Prodromul din Muntele Athos, iar Cuvioşia sa se ocupa numai cu spovedania şi sfătuirea duhovnicească a obştii şi a credincioşilor.

După ce ajută la reorganizarea Mănăstirii Putna, în vara anului 1956, Părintele Cleopa se întoarce la mănăstirea de metanie, Sihăstria, unde se afla şi părintele său duhovnicesc, vestitul ieroschi-

monah Paisie Olaru. Stareț al acestei mănăstiri era pe atunci Protosinghelul Ioil Gheorghiu. Aceasta a făcut ca, între anii 1956-1959, Mănăstirea Sihăstria să ajungă la un nivel duhovnicesc deosebit, având o obşte de peste 80 de vieţuitori şi duhovnici iscusiţi. Părintele Cleopa însă presimţea că iarăşi vor veni zile grele de prigoană peste călugări şi credincioşi. De aceea mereu ne îndemna să ne rugăm cât mai mult, să nu lipsim de la sfintele slujbe, să facem ascultare şi să nu uităm de ceasul morţii.

Într-adevăr, în primăvara anului 1959, la 22 aprilie, a venit o grea prigoană asupra mănăstirilor şi a călugărilor, fiind excluşi din monahism, de regimul ateu de atunci, o bună parte din cei mai evlavioşi stareţi, ieromonahi, călugări şi toţi fraţii şi surorile din mănăstiri.

În vara aceluiaşi an, în miez de noapte, s-a retras şi Părintele Cleopa cu ucenicul său, ieromonahul Varsanufie, ascunzându-se în munţi, unde s-a nevoit pustniceşte, în rugăciune, în post şi lacrimi peste cinci ani de zile, având nădejde numai în Dumnezeu şi Maica Domnului, precum şi în rugăciunile părinţilor din Sihăstria şi ale credincioşilor.

Din anul 1960, Mănăstirea Sihăstria a fost transformată în mănăstire cu regim de azil de bătrâni pentru toate mănăstirile de monahi din Moldova, stareţ fiind pe atunci Protosinghelul Caliopie Apetrei.

Părintele Cleopa ne ajuta din munţi cu rugăciunile sale şi ale ucenicului său, rugându-se lui Dumnezeu neîncetat. Acolo, în bordeiul său pustnicesc, a deprins el în mod deplin rugăciunea cea de taină a inimii şi a primit darul sfintelor lacrimi cu care se mângâia duhovniceşte. Tot acolo, Cuvioşia sa a scris câteva cărţi sfinte „pe trunchiul brazilor", cum spunea el, dintre care amintim: *Predici duhovniceşti*, tipărite la Mănăstirea Neamţ sub numele de *Urcuş spre înviere*, *Minunile lui Dumnezeu din zidiri*, *Spovedania monahilor, a preoţilor de mir, a duhovnicilor şi a arhiereilor*, precum şi un număr de acatiste compuse de Sfinţia sa.

Iar nevoinţa Părintelui Cleopa şi a ucenicului său, ieromonahul Varsanufie, în Munţii Neamţului era aceasta: seara, după două ore de somn, se rugau 4-5 ore, de la orele 11 până în zori de zi. Apoi iar se odihneau 2 ore şi se rugau în continuare cinci ore până se termina Sfânta Liturghie în mănăstiri. Apoi se odihneau 1-2 ore şi citeau din Sfinţii Părinţi sau scriau cuvinte duhovniceşti câteva

ore, iar la orele 3-4 după-amiază gustau puţină hrană, o dată pe zi, cartofi şi legume fierte, pesmeţi şi apă. După masă, făceau Vecernia şi rugăciunile de seară şi se odihneau. Numai duminica şi la praznice gustau mâncare de două ori pe zi. În general, se rugau peste 15 ore, din cele 24, afară de rugăciunea inimii.

Aşa s-a nevoit Părintele Cleopa cu ucenicul său în cei peste cinci ani de pustnicie (1959-1964), fără ca cineva din Mănăstirea Sihăstria să ştie unde anume se aflau aceşti doi cuvioşi părinţi. În vara anului 1964, după eliberarea deţinuţilor din închisori, părinţii din Sihăstria se străduiau să-l afle pe Părintele Cleopa cu ucenicul său şi să-i aducă în obşte. Însă Cuviosul Părinte Cleopa ezita, fiind deprins cu frumoasa viaţă duhovnicească şi cu rugăciunea inimii.

Văzând că nu primim nici un semn de la Cuvioşia sa, m-a învrednicit Dumnezeu, printr-un om de taină, să ajung la bordeiul unde se nevoia împreună cu ucenicul său. După ce ne-am rugat şi am plâns împreună, Părintele Cleopa a acceptat să revină în mănăstirea sa de metanie, deşi mitropolitul Moldovei ezita. Apoi, cu mila lui Dumnezeu, cu binecuvântarea mitropolitului Iustin şi cu ajutorul unor oameni de bine, s-a obţinut această aprobare, iar la 28 septembrie 1964, Arhimandritul Cleopa, părintele nostru iubit, a ajuns din nou în obştea Mănăstirii Sihăstria împreună cu ucenicul său, ieromonahul Varsanufie, şi toţi am plâns de bucurie că ni l-a dăruit Dumnezeu sănătos şi l-am văzut iarăşi printre noi. Din aceşti ani de prigoană împotriva Bisericii şi mai ales a monahismului românesc s-a creat o profundă legătură duhovnicească între Părintele Cleopa şi ieromonahul Varsanufie, care i-a rămas ucenic de chilie până la moarte.

Din anul 1964 până la sfârşitul vieţii sale, 2 decembrie 1998, Părintele Cleopa nu a mai fost supărat de nimeni. Dimpotrivă, faima vieţii sale, nevoinţa sa de taină şi înţelepciunea duhovnicească cu care călăuzea pe toţi – de la monahi până la ierarhi, de la credincioşii de rând până la teologi, scriitori şi chiar conducători de ţări, români şi străini – l-au făcut pe Părintele Cleopa să ajungă unul din cei mai venerabili duhovnici ai Ortodoxiei din ultimele decenii ale secolului al XX-lea.

Noi înşine, ca fii ai săi duhovniceşti, pe care ne povăţuia zilnic şi ne hrănea din învăţăturile Sfinţilor Părinţi, permanent găseam în Prea Cuvioşia sa cel mai mare sprijin sufletesc. Aceasta o spun toţi călugării, ierarhii şi credincioşii. Când îl întrebam ceva, el ne

spunea precis sfatul şi cuvântul cel mai potrivit pe care trebuia să-l împlinim întocmai, în orice situaţie am fi fost. Şi cred că acest fapt este foarte important, căci Părintele Cleopa ne spunea acestea inspirat de darul Duhului Sfânt.

Uneori, Prea Cuvioşia sa spunea, fie călugărilor, fie credincioşilor, sfaturi pentru viitor fără să le ceară cineva şi care se împlineau întocmai. Aceasta ne uimea pe toţi. Prin mănăstirile noastre sunt numeroşi călugări, îndeosebi mai tineri, care au intrat în mănăstire cu sfatul şi binecuvântarea sa. De aceea îl căutau oamenii de toate vârstele, călugări, intelectuali, tineri şi bătrâni, sănătoşi şi bolnavi, pentru că le spunea exact ce trebuie să facă şi de ce să se ferească în viaţă, pentru mântuirea lor.

Părintele Cleopa nu mustra aspru pe oameni, căci era foarte blând şi milostiv. Dar, totodată, era categoric în tot ce vorbea şi făcea.

Aşa l-am văzut şi l-am cunoscut eu pe Părintele Cleopa, sub ascultarea căruia am trăit aproape cincizeci de ani. Desigur, în lipsa Prea Cuvioşiei Sale, duhovnicul meu, ca şi al Părintelui Cleopa, a fost ieroschimonahul Paisie Olaru, cel care a educat şi a format duhovniceşte întreaga familie a Părintelui, formată din zece copii.

Ca ucenic de-o viaţă a ieroschimonahului Paisie Olaru, completându-se unul pe altul, aceşti doi mari duhovnici ai Moldovei au menţinut viaţa duhovnicească la un înalt nivel, atât la mireni, cât şi la călugări, mai ales în ultimii cincizeci de ani, şi au crescut mii de ucenici la spovedanie dintre care nu puţini au îmbrăcat haina monahală. Fără a exagera, Ieroschimonahul Paisie Olaru şi Arhimandritul Cleopa Ilie au fost amândoi harismatici, au spus unele taine viitoare, au fost mari şi neîntrecuţi rugători, au avut darul lacrimilor, s-au nevoit ca nişte sfinţi şi s-au mutat la Dumnezeu împăcaţi cu ei înşişi, cu lumea şi cu Hristos. Aşa i-am cunoscut eu, începând din vara anului 1949, până au plecat la Domnul.

Însă nimeni dintre noi nu poate afirma că ştie întru totul viaţa acestor doi mari duhovnici, care erau atât de legaţi sufleteşte unul de altul. Mai ales Părintele Cleopa, care era atât de iscusit în scrierile Sfinţilor Părinţi şi căutat de tot felul de oameni, de la ţărani şi călugări de rând, care predominau, până la intelectuali, scriitori, teologi şi pelerini din ţară şi de peste hotare.

Părintele Cleopa avea o viață duhovnicească dublă. Adică una văzută, cunoscută de noi toți, și o alta de taină, pe care o știa numai sfinția sa și Dumnezeu. Adică viața interioară, de rugăciune, de vorbire numai cu Dumnezeu, pe care nu o poate ști nimeni dintre noi, afară de el singur.

Însăși nașterea sa a fost providențială. Căci era să moară în primele luni de la nașterea sa, până a fost „dăruit" și închinat icoanei Maicii Domnului în biserica Schitului Cozancea. De atunci și până la sfârșitul vieții sale nu a mai fost niciodată amenințat de vreo boală de moarte.

Dar și venirea sa la Mănăstirea Sihăstria în anul 1929, împreună cu frații săi, a fost rânduită în chip tainic de Dumnezeu. Căci nici până la el, nici după aceea, nu a mai fost un alt frate ispitit să stea trei zile la poarta mănăstirii și să bată cu bățul în butuci la porunca egumenului Sihăstriei.

Iată și un alt fapt tot atât de important. Toți frații săi, în număr de nouă, au murit de tineri, până la 30-35 de ani. Apoi a murit și tatăl său, Alexandru. Numai Părintele Cleopa și cu mama sa, Ana, devenită în anul 1946 călugăriță în Mănăstirea Agapia Veche cu numele de Agafia, au supraviețuit până la adânci bătrâneți, mama sa plecând la Domnul în anul 1968 la vârsta de 92 de ani, iar Părintele Cleopa a plecat la Domnul în anul 1998, la 2 decembrie, în vârstă de aproape 87 de ani.

Însăși memoria sa uimitoare și darul cuvântului cu care covârșea pe mulți, și chiar pe unii din teologi, a fost un fapt rar și minunat, care împreună cu marea sa bunătate și milă față de toți l-au caracterizat toată viața.

Părintele Cleopa avea și darul păcii și al împăcării, căci niciodată nu se certa și nu osândea pe nimeni și tot ce primea în dar, împărțea la toți, urmând marelui său duhovnic, Protosinghelul Vichentie Mălău. Apoi, pe unde mergea și cu cine se întâlnea, pe toți îi mângâia și îi împăca cu cuvinte duhovnicești. De aceea, timp de peste 50 de ani, permanent a fost un părinte duhovnicesc și harismatic; un părinte al blândeții și al împăcării, ca nimeni altul din generația sa.

Părintele Cleopa era și un suflet plin de bărbăție și de mare îndrăzneală înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor. Căci, când avea

câte un necaz mai mare, cădea la post şi la rugăciune şi îndată se stingea primejdia, paguba şi necazul. Dacă primejdia era mai gravă postea desăvârşit trei zile şi trei nopţi, citea la psaltire şi se ruga mai ales Maicii Domnului către care avea mare evlavie şi astfel toate se săvârşeau cu bine. Aşa a făcut şi când a fost transferat la Mănăstirea Slatina. Întâi s-a rugat şi a postit o săptămână fără hrană, apoi, înţelegând că este voia Domnului să plece la Slatina, s-a dus cu bucurie, făcând ascultare. Căci cuvioşia sa nu făcea niciodată ceva important până nu postea şi se ruga lui Dumnezeu de la o zi până la şapte zile. Apoi, după îndelungată rugăciune cu post, făcea cele ce îi rânduia Dumnezeu.

Părintele Cleopa avea şi darul înainte vederii, căci de multe ori spunea cele viitoare atât la călugări, cât şi la credincioşi, şi tot ce spunea se întâmpla întocmai.

Un alt mare dar primit de la Dumnezeu era şi faptul că uneori trecea pe lângă oameni – mai ales în perioada prigoanei – fără să-l vadă cineva, în timp ce el se ruga în taină.

Dar ceea ce ne uimeşte pe toţi este şi faptul că sfinţia sa era uneori răpit cu duhul la cele cereşti. Această răpire dura de la câteva ore la zile întregi. Acest fapt ne încredinţează că Duhul Sfânt îi descoperea unele taine necunoscute nouă, ceea ce arată măsura duhovnicească la care ajunsese cuvioşia sa.

Ultima sa „răpire", care este o lucrare de taină a Duhului Sfânt, a avut-o în după-amiaza zilei de duminică, 29 noiembrie 1998, începând de la ora 16, până luni, 30 noiembrie, ora 3 dimineaţa, când şi-a venit în sine după 11 ore. În acest timp nu a vorbit nimic cu ucenicii săi, deşi îi puneau unele întrebări, nici n-a mâncat, nici n-a băut, ci a stat pe scaunul său nemişcat cu ochii întredeschişi.

Luni dimineaţă, după ora 3, dintr-odată a început a vorbi cu ucenicii săi, avea faţa senină şi era iluminat de bucurie. Apoi a cerut ceva de mâncare de la ucenici, probabil ca nu cumva să creadă ei că sfinţia sa este un mare nevoitor. De aceea le spunea: „Acesta-i călugăr care mănâncă la ora 3 dimineaţa?".

În după-amiaza zilei de marţi, 1 decembrie, pe la ora 16, a cerut Ceaslovul de la ucenic şi a citit Acatistul Mântuitorului, apoi a început să citească rugăciunile dimineţii. Iar ucenicii i-au spus: „Părinte Cleopa, acum este ora Vecerniei, rugăciunile dimineţii le veţi

citi mâine dimineață!" Iar bătrânul a zis: „Ba nu! Acum citesc rugăciunile dimineții, ca să le am citite". Apoi le-a citit în liniște și era mulțumit.

După ce și-a terminat pravila din Ceaslov a mai vorbit puțin și la urmă a zis: „De-acum mă duc la frații mei! Mă duc la Hristos!".

După vreo două-trei ore de somn în liniște, miercuri, 2 decembrie, dimineața, pe la ora 2,20, ucenicul a observat că respiră tot mai greu și s-a apropiat. Apoi a zis ucenicului: „Lasă-mă să mă odihnesc!" Revenind după puțin timp l-a săltat puțin și în clipa aceea și-a dat duhul în mâinile lui Hristos.

Așa s-a nevoit și așa s-a mutat la Hristos, pe care L-a iubit atât de mult, Arhimandritul Cleopa Ilie, acest mare rugător și duhovnic al secolului al XX-lea! Dumnezeu să-l numere în ceata Cuvioșilor Părinți, ca să se roage și pentru mântuirea sufletelor noastre. Amin.

Părintele Cleopa*

Arhim. Luca Diaconu, stareţul M-rii Popăuţi

După cum nu există ştiinţă fără oameni iluştri de geniu, care se consacră integral ştiinţei, după cum nu există muzică fără compozitori remarcabili, după cum nu există literatură fără oameni de geniu, tot aşa nu există nici creştinism autentic fără creştini de geniu, fără oameni care i se consacră integral. Tipul creştinului care se consacră total lui Dumnezeu, trup şi suflet în întreaga viaţă, este călugărul.

Un călugăr, în persoana Arhimandritului Cleopa Ilie din Mănăstirea Sihăstria Neamţului, s-a mutat la cele veşnice. Mare pierdere şi-n acelaşi timp mare câştig pentru Moldova, pentru creştinii ortodocşi şi chiar pentru întregul popor român. Mare pierdere, pentru că ne lipseşte aici, şi mare câştig, pentru că atât de mult iubitul de Dumnezeu a ajuns să se roage pentru toţi înaintea tronului Sfintei Treimi, dincolo.

Ceea ce a fost Părintele Dumitru Stăniloae şi Nichifor Crainic pentru înalta teologie, Nicolae Iorga în accepţiunile pozitive pentru istorie şi cultură, Eminescu pentru poezie, Enescu pentru muzică, pictorii, de multe ori anonimi şi sfinţi, cu celebrele lor fresce moldave, pentru pictura creştin-ortodoxă, ca spaţiu transfigurat care ne duce în altă lume, aceea a fost Părintele nostru Cleopa pentru monahismul românesc.

Un autodidact de excepţie, înzestrat cu o memorie de geniu, care-i permitea să reproducă cel puţin 80% pe de rost o carte citită, la care s-a adăugat o educaţie monahală desprinsă de la cei mai mari şi renumiţi duhovnici şi sihaştri ai timpului, Părintele Cleopa a ars ca o lumânare, alungând întunericul din sufletul celor mai diverse categorii de oameni: tineri şi bătrâni, elevi, studenţi şi profesori, intelectuali şi oameni simpli, creştini şi

*Extras din „Gazeta creştină", anul II, nr. 30, 15-31 decembrie 1998, pp. 3-4.

necreştini, ortodocşi şi neortodocşi, demnitari din ţară şi din străinătate, preoţi şi ierarhi şi mai ales călugări.

Avea cunoştinţe remarcabile despre natură şi întregul cosmos, despre păsări şi animale, de astronomie şi astrologie, de filosofie creştină şi istorie şi mai ales de teologie, care este mai presus de toate celelalte ştiinţe, datorită bidimensionalităţii sale: divină şi umană.

A stăpânit dogmele Bisericii şi mai ales scrierile Sfinţilor Părinţi, de aceea putem spune, fără teama de a greşi, că Părintele Cleopa a fost şi va rămâne sinteza practică a Părinţilor şi a Tradiţiei ortodoxe în cea mai autentică actualitate.

Ne rămâne un model de contemplativ, care putea trăi retras în deplină singurătate toată viaţa, dar a renunţat pentru a prescrie altora viaţa de obşte în ascultare, cu practicarea ascezei şi împlinirea poruncilor – calea cea mai sigură pentru mântuire. A ajuns să împlinească cuvântul lui Evagrie Ponticul care zice: „Monahul este cel care, separat de toţi, este unit cu toţi".

A trăit în Sihăstria – mănăstire generatoare de sfinţi – ca un eremit în obşte. Nu a făcut din măsura sa măsura altora, ci s-a împărţit între sine, obşte şi credincioşi. A considerat deschiderea spre lume absolut necesară, pentru timpurile de astăzi, pentru a-şi împlini canonul pe care singur şi l-a impus, acela de a fi de folos pentru cât mai mulţi, de a dărui cât mai mult, devenind astfel un organ şi un canal al Duhului Sfânt prin care a curs deosebit de mult har spre lume în timpul vieţii sale, un suflet de mamă înlăcrimată vizibil sau invizibil, care a fost faţă de fiii săi duhovniceşti inimă de mamă însetată pentru Rai.

Când încheia asemenea comuniuni auzeam cu toţii cuvintele ieşite dintr-o inimă care trăia într-o altă lume: „Mânca-v-ar Raiul!".

A vorbit fără răgaz, a scris, a luptat pentru dreapta credinţă, a îndemnat, a încurajat, a mângâiat, a fost un izvor de speranţe spre mântuire, a impus o linie morală în viaţa de toate zilele a celor ce l-au căutat şi l-au cercetat folosind toate mijloacele duhovniceşti, dar mai ales: spovedania, rugăciunea, smerenia şi cuvântul ieşit dintr-un suflet imaculat de Sfânt, extrem de hotărât de a aduce pe cât mai mulţi la Rai, la fericirea pe care o avea în inimă – Hristos, „Calea, Adevărul şi Viaţa".

Un minunat cunoscător al Tradiţiei creştine româneşti*

Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, Bucureşti, 1985

Întâia ediţie a cărţii *Despre credinţa ortodoxă* a Prea Cuvioşiei Sale, Părintele Arhimandrit Cleopa Ilie, a avut o atât de mare căutare încât, curând după apariţia ei, în 1981, s-a ivit trebuinţa unei a doua ediţii, pentru a răspunde multelor cereri ale credincioşilor. Această a doua ediţie apare îmbogăţită cu unele noi teme ale credinţei noastre înfăţişate şi întemeiate de Prea Cuvioşia Sa cu aceeaşi pricepere şi putere convingătoare ca şi cele înfăţişate în prima ediţie şi reluată în ediţia de faţă.

Aşa cum am spus şi în cuvintele înscrise pe coperta primei ediţii, Prea Cuviosul autor luminează, convinge şi cucereşte pe cititori în lămurirea punctelor dreptei noastre credinţe, atât prin întemeierea lor amănunţită pe textele Sfintei Scripturi, ale căror adevărate înţelesuri le pune în lumină, cât şi prin graiul înţeles de toţi, în care le explică.

Prea Cuvioşia Sa se dovedeşte şi în scris, ca şi în grăirea vie către credincioşii care au fericirea să-l audă, acelaşi cunoscător temeinic al Sfintei Scripturi şi fermecător maestru al cuvântului rămas credincios îndelungatei tradiţii a graiului bisericesc al poporului nostru, cu totul deosebit, al grăirii către credincioşi cu care este înzestrat Prea Cuvioşia Sa, şi care, însoţit de o memorie a textelor Scripturii şi ale Sfinţilor Părinţi, cum nu se mai poate întâlni la altcineva în răstimpul unei sau mai multor generaţii, dau Prea Cuvioşiei Sale putinţa să vorbească ceasuri îndelungate în modul cel mai închegat, dar, în acelaşi timp, în mod zâmbitor şi neobositor atât pentru Prea Cuvioşia Sa, cât şi pentru auzitori. Abundenţa de dovezi din Scriptură şi din Sfinţii Părinţi se revarsă ca o ploaie peste ascultători, încât nimeni nu

---

* Prefaţa lucrării *Călăuză în credinţa ortodoxă*, ediţia a II-a, de Arhim. Cleopa Ilie, Ed. Episcopiei Romanului, 2000, pp. 12-13.

mai poate găsi nici un temei pentru vreo părere opusă învăţăturii de totdeauna a Bisericii.

Deşi în cartea *Despre credinţa ortodoxă* nu mai e de faţă autorul care să spună lucrurile din ea şi textele din Sfinţii Părinţi sunt mai puţine, dându-se spaţiul principal textelor din Scriptură, se simt în ea, totuşi, cunoştinţele rar întâlnite ale dreptei noastre credinţe şi modul uşor şi fermecător de a se exprima, care e propriu Prea Cuvioşiei Sale şi care încântă pe cei ce-l ascultă când le vorbeşte cu viu grai.

Nu ştiu dacă s-a luat de cineva vreo măsură ca să se păstreze vreuna din vorbirile prieteneşti ale Prea Cuvioşiei Sale, extinse pe ore întregi, ca un monument de grai românesc încântător redând conţinutul bogat al credinţei noastre strămoşeşti, ca pe un rod plin de seva grădinilor moldoveneşti.

Dar, fie că se va păstra, fie nu în stare grăitoare imaginea acestui „Avvă" unic al spiritualităţii româneşti, cartea P. C. Sale *Despre credinţa ortodoxă* va păstra, dacă nu chipul în stare grăitoare al personalităţii sale cu totul remarcabile, măcar o frântură din farmecul graiului său şi un rezumat al uimitoarei sale cunoştinţe a dreptei noastre credinţe, întemeiată pe o rară şi deosebit de subţire înţelegere a textelor Scripturii şi ale Sfinţilor Părinţi ai Bisericii.

Prea Cuvioşia Sa rămâne prin această carte un minunat martor viu şi cunoscător al Tradiţiei creştine româneşti din zilele noastre.

Părintele Cleopa de la Sihăstria*

Protos. Petroniu Tănase, Starețul Schitului Prodromu – Athos

Ne-am întristat, firește, aflând că încă un mare părinte din lumea Ortodoxiei a plecat dintre noi, tocmai acum, când este atâta nevoie de călăuze sigure pe calea mântuirii.

Nu de mult plecase părintele Paisie Atonitul. La începutul acestui an ne-a părăsit părintele Efrem de la Catunachi – Athos, iar acum, de curând, Părintele Cleopa de la Sihăstria – România. Dar nu este altă cale. Părintele Cleopa trecuse de mult vârsta psalmistului, avea 86 de ani, și Domnul l-a chemat întru bucuria și odihna Sa, iar nouă ne-a rămas, cum zice apostolul, datoria să-l pomenim și să-i urmăm credința.

Numele Părintelui Cleopa de la Mănăstirea Sihăstria – trecuse de mult hotarele țării. Era cunoscut nu numai în țările ortodoxe, ci în toată lumea creștină. Străinii, îndeosebi ortodocșii, când veneau în România, nu se putea să nu treacă și pe la Sihăstria, ca să-l vadă și să-l audă pe Părintele Cleopa. Ierarhi, teologi, intelectuali, monahi și oameni simpli treceau pe la Părintele Cleopa și toți plecau folosiți de chipul cuvios și sfătos al părintelui, de cuvântul său duhovnicesc cu care îi mângâia pe cei încercați. Sfătuia și lămurea nedumeriri, îi îndruma pe cei tineri, dar mai ales îi ușura de povara sufletească a păcatelor prin sfânta spovedanie.

Și pentru că viața celor ce bine și-au sfârșit călătoria pământească este plină de învățăminte, se cade să stăruim puțin asupra vieții marelui părinte plecat dintre noi.

Părintele Cleopa s-a născut la 10 aprilie 1912 în comuna Sulița, județul Botoșani, în nordul Moldovei, dintr-o familie de țărani credincioși, Alexandru și Ana Ilie, cu 10 copii, dintre care cinci vor îmbrățișa viața călugărească, iar mai la urmă și mama Ana va deveni

---

* Extras din lucrarea *Icoane smerite din Sfânta Ortodoxie românească*, de Ierom. Petroniu Tănase, Schitul Prodromu – Muntele Athos, Ed. Bizantină, pp. 46-55.

monahia Agafia. Duhovnicul Paisie de la schitul Cozancea, cunoscut familiei, îl va îndruma pe tânărul Constantin, că aşa îi era numele de botez, spre viaţa călugărească din Mănăstirea Sihăstria, unde va merge în anul 1929, iar în anul 1937 va primi tunderea monahală, luând numele de Cleopa.

În vremea aceea, Sihăstria era un schit modest din preajma Mănăstirii Secu, judeţul Neamţ, de care depindea, având o bisericuţă şi un corp de chilii pentru puţinii săi vieţuitori. Dar avea un stareţ vrednic, schimonahul Ioanichie Moroi, care făcuse deja un stadiu duhovnicesc la Sfântul Munte Athos şi pusese în Sihăstria rânduială aspră, ca în sihăstriile Athosului. Între sfaturile sale, stareţul Ioanichie spunea mereu ucenicilor săi: „Frate, ia aminte de sine, păzeşte-ţi mintea şi nu uita pe «Doamne Iisuse»".

În Sihăstria, după un timp de osteneală în ascultările obşteşti, tânărul monah Cleopa a fost rânduit cioban la stâna schitului, ascultare pe care a îndeplinit-o vreme de 6 ani. În linştea şi în mijlocul frumuseţilor naturale, unde îşi păştea oile, pe lângă treburile ciobăneşti, Părintelui Cleopa îi era nelipsită o carte cu scrieri duhovniceşti – *Vieţile Sfinţilor*, *Patericul*, *Scara* Sfântului Ioan Scărarul ş.a. – pe care le-a citit şi răscitit de multe ori; şi fiind înzestrat de Dumnezeu cu o memorie excepţională, le ştia aproape pe de rost. Şi nu numai că le ştia, dar avea şi acest dar de a le povesti frumos şi altora, nu numai ca din carte, ci ca şi cum el însuşi ar fi trăit acele vremi. Astfel, îndată s-a făcut cunoscut tuturor din obşte, iar când stareţul Ioanichie a murit, el a fost ales de toată frăţimea ca stareţ la Sihăstria. A fost îndată hirotonit preot şi duhovnic al obştii, ascultare pe care a avut-o până la moarte, timp de 60 de ani.

Ca stareţ şi duhovnic, Părintele Cleopa a sporit din putere în putere, ducând o viaţă de aspră nevoinţă călugărească. Numărul monahilor dornici să intre sub povăţuirea sa a crescut, ba chiar a fost trimis de conducerea bisericească cu un număr de 30 de monahi la Mănăstirea Slatina, care avea puţini monahi. Dar nu a stat mult, ci a revenit la Sihăstria, unde a încredinţat treburile gospodăreşti unui vrednic ucenic al său, iar el a rămas numai cu grija duhovnicească a obştii şi a credincioşilor, care tot mai mulţi veneau pentru sfat şi spovedanie la Părintele Cleopa.

În timpul prigoanei comuniste, când mulţi monahi au fost izgoniţi din mănăstiri, Părintele Cleopa a stat o vreme, între anii 1955-1964, ascuns prin pădurile nesfârşite din preajma Sihăstriei

sau prin casele unor credincioşi devotaţi. Revenind în obşte în 1964, Părintele Cleopa şi-a continuat lucrarea sa de povăţuire a monahilor din obşte şi a credincioşilor care-l asaltau.

Care era programul de lucru al Părintelui Cleopa? După ieşirea de la Sfânta Liturghie, dimineaţa, avea rânduiala de chilie: rugăciune, îndeletnicire cu cititul şi scrisul. Credincioşii, care veneau zilnic, îl aşteptau într-o odaie anume, aşezată în preajma chiliei, unde el mergea după-amiază. Preoţi, călugări din diferite mănăstiri, mame cu copii, credincioşi dornici de cuvânt, puneau întrebări, cereau sfaturi, însemnându-şi cu grijă răspunsurile primite. În general, problemele se discutau public, liber, spre folosul tuturor. Problemele duhovniceşti şi cele cu caracter personal le lăsa la urmă. Convorbirile ţineau ceasuri întregi, până seara târziu. Era o adevărată şcoală de catehizare, de îndrumare împotriva păcatului, împotriva prozelitismului sectar, pentru întărirea credinţei ortodoxe.

În timpul comuniştilor, când orice fel de adunare era strict interzisă, o astfel de activitate era suspectă şi strict supravegheată. Printre credincioşii care veneau la Părintele Cleopa regulat se strecura şi câte un securist, venit anume să audă ce grăieşte şi să înregistreze predicile lui. Dar nu o dată se întâmpla ca înşişi securiştii să ceară mai discret sfatul părintelui pentru necazurile pe care le aveau în familie şi să vorbească cu admiraţie despre darul duhovnicesc al Părintelui Cleopa. În povăţuirile sale, Părintele Cleopa nu avea anume învăţături personale, ci vorbea din experienţa sa duhovnicească şi din cuvintele Sfinţilor Părinţi ai Bisericii, pe care le ştia bine.

„Fraţilor – zicea el, între altele – sfinţii şi cuvioşii părinţi ai Bisericii noastre Ortodoxe sunt pentru noi icoane vii de urmat pe calea mântuirii. Suntem datori să-i cinstim şi să le urmăm după putere rugăciunea, postul, sfinţenia vieţii, smerenia, răbdarea, blândeţea, mila, sfatul, jertfa. La fel, să urmăm şi viaţa curată şi binecuvântată a părinţilor noştri trupeşti care ne-au născut şi a părinţilor duhovniceşti care ne-au unit cu Hristos şi ne-au îndrumat pe calea mântuirii."

„Lumea şi tinerii din viaţa noastră se vor mântui numai dacă vor călători între aceste două ziduri: frica de Dumnezeu şi cugetarea la moarte. Să nu uităm niciodată că Dumnezeu de-a pururi este de faţă înaintea noastră în tot ceea ce facem şi că negreşit într-o zi

vom muri şi vom da socoteală amănunţit de tot ceea ce am făcut în viaţă."

Pe monahii care veneau să-i ceară sfat îi îndemna să se spovedească des, săptămânal, şi să ţină cu scumpătate cele făgăduite, curăţenia, sărăcia şi ascultarea, fără de care monahul nu se mântuieşte.

„Condiţiile mântuirii – zicea iarăşi părintele – sunt simple, pe înţelesul tuturor. Acestea sunt: să avem faţă de Dumnezeu inimă de fiu, adică să-L iubim şi să ascultăm de El cum ascultă un fiu bun de tatăl său; faţă de aproapele să avem inimă de mamă, adică să avem milă faţă de toţi oamenii, fără deosebire, şi să-i ajutăm după putinţă, sufleteşte şi trupeşte, la cele de nevoie. Iar faţă de noi să avem inimă de judecător, adică necontenit să ne judecăm pe noi înşine, socotindu-ne mai păcătoşi decât toţi oamenii."

O parte dintre aceste învăţături simple şi practice Părintele Cleopa le-a strâns şi publicat în câteva volume – predici pentru credincioşi şi pentru monahi, îndrumări pentru spovedanie ş.a. – iar pe altele unii dintre ucenicii săi le-au consemnat într-o serie de caiete intitulate *Ne vorbeşte Părintele Cleopa*, care sunt mult căutate de credincioşi.

Alături de dărnicia cuvântului duhovnicesc, Părintele Cleopa era şi mult milostiv. Nu era om sărac sau necăjit care, trecând pe la Sihăstria, să nu primească ajutor: bani, haine, alimente, iar la temelia multor biserici din satele sărace stau bani primiţi de la Sihăstria.

Între toate aceste osteneli, darul cel mai de preţ pe care l-a avut Părintele Cleopa a fost acela de părinte duhovnicesc, de duhovnic, de adânc cunoscător al sufletului omenesc. Arhierei, stareţi de mănăstiri, credincioşi din toate straturile sociale veneau şi se spovedeau la Părintele Cleopa, care, ca un iscusit doctor sufletesc, ştia să pună diagnosticul şi să trateze bolile sufletului omenesc. Iată ce mărturiseşte un preot, profesor de teologie, care s-a spovedit la Părintele Cleopa: „Când m-am spovedit pentru prima oară, Părintele Cleopa a rostit deasupra capului meu, timp de o jumătate de ceas, atâtea păcate posibile încât m-a uluit... Şi ştiu că nu mai rămăsese în mine mai nimic, dar tocmai de aceea mă simţeam aşa de uşor că aş fi putut să zbor până la cer".

În aceste vremuri de cumplite încercări: comunism, cataclisme, sărăcie, inundaţii, cutremure etc., mii de suflete împovărate, ajunse

în pragul deznădejdii, s-au uşurat şi întărit trecând pe sub epitrahilul Părintelui Cleopa.

Toată această osteneală stăruitoare şi îndelungată a Părintelui Cleopa a dat rod îmbelşugat. Modestul schit de altădată al Sihăstriei a devenit acum una dintre cele mai de seamă mănăstiri ale ţării. Alături de vechea bisericuţă se înalţă o mare catedrală, târnosită chiar în acest an (1997 n.n.) de doi patriarhi: Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I şi Teoctist, Patriarhul României. Corpuri de chilii frumoase şi bine dotate adăpostesc cea mai mare obşte monahală din ţară, de aproape 150 de monahi şi fraţi, sau pot găzdui per-soane oficiale la cel mai înalt nivel. Mănăstirea are o editură proprie, condusă de un vrednic ucenic al părintelui Cleopa, Arhim. Ioanichie Bălan, care, pe lângă altă mulţime de cărţi de zidire sufletească pentru credincioşi, a publicat întreaga serie de 12 volume cu *Vieţile Sfinţilor.* Pe de altă parte, mulţime de mănăstiri şi schituri din Moldova stăreţite de ucenici ai Părintelui Cleopa se află în plină creştere şi înflorire.

Oprindu-ne aici, la aceste puţine însemnări, este firesc să ne întrebăm prin ce minune smeritul fiu de ţăran de altădată, fără şcolire la şcoli înalte, a ajuns la înălţimea părintelui duhovnicesc care a fost Părintele Cleopa.

Viaţa din familia de ţărani credincioşi şi-a pus definitiv pecetea pe cei şapte ani de acasă. Credinţa şi evlavia insuflate de evlavioasa mamă Ana nu l-au părăsit niciodată. Apoi, la mănăstire, intrând sub povăţuirea unor desăvârşiţi părinţi duhovniceşti, Ioanichie şi Paisie, a sporit din putere în putere şi talanţii pe care îi dăruise Dumnezeu, memoria excepţională şi darul cuvântului frumos, i-a înmulţit însutit printr-o străduinţă personală neîntreruptă. Bunul Dumnezeu dă fiecărui om la naştere şi prin botez o mare bogăţie latentă de daruri, care aşteaptă să fie puse în lucrare şi care, cel mai adesea, din ignoranţă şi nepăsare, rămân ca un preţios capital nefolosit.

Pe lângă amintirea unei frumoase şi desăvârşite icoane a unei persoane duhovniceşti, pe lângă preţioasele învăţături pe care le-a lăsat, Părintele Cleopa, cu mersul mereu ascendent al vieţii sale, ne dă o mare lecţie de viaţă creştină, viaţă de familie creştină autentică, o bună povăţuire a obştii creştineşti şi o îndrumare temeinică a tineretului. Acestea sunt bunurile cele mai de preţ ale unei ţări şi calea cea mai sigură pentru prosperitatea şi înflorirea ei.

Părintele Cleopa*

Pr. Prof. Univ. Dr. Nicolae D. Necula

Părintele Arhimandrit Cleopa Ilie este binecunoscut şi apreciat în ţara noastră ca unul dintre cei mai iscusiţi şi devotaţi duhovnici ai monahismului românesc. Format în cea mai înaltă şcoală duhovnicească a ascultării, a rugăciunii şi ascezei, a însingurării şi înfrânării şi, mai ales, a iubirii de Dumnezeu şi de oameni, Sfinţia Sa şi-a format fiii sufleteşti în acelaşi duh de ascultare deplină faţă de Dumnezeu şi Biserică, în aceeaşi smerenie şi rânduială tradiţional-călugărească şi în acelaşi cuget de slujire a Evangheliei lui Hristos, de păstrare cu sfinţenie a învăţăturii şi rânduielii canonice în duh autentic ortodox, fără compromisuri şi inovaţii din afară.

---

*Extras din revista *Chemarea credinţei*, anul X, 2002, nr. 107-109, p. 13.

Părintele Cleopa şi Ecumenismul

Pr. Prof. Univ. Dr. Constantin Coman

L-am întâlnit pe Părintele Cleopa de mai multe ori la chilia sa de la Mănăstirea Sihăstria. De cele mai multe ori eram însoţit sau însoţeam prieteni din România sau din Grecia. După 1990, mai ales, l-am cercetat de foarte multe ori însoţind grupuri de călugări şi de călugăriţe din Grecia, chiar din Sfântul Munte. Am beneficiat şi eu de fiecare dată de ofranda de cuvânt pe care Părintele o aducea fără zgârcenie oricui poposea în pragul chiliei sale, dar cu deosebire celor care veneau din locuri binecuvântate ca Sfântul Munte. Mereu îşi amintea de pelerinajul pe care-l făcuse la Sfântul Munte cu mulţi ani în urmă şi de discuţiile pe care le avusese cu mari părinţi aghioriţi ai momentului respectiv. Părintele Cleopa era cunoscut şi în Grecia ca un mare duhovnic, de aceea cercetarea sa era unul din punctele cele mai importante din programul oricărui pelerinaj în Moldova. L-am vizitat de câteva ori împreună cu bunul meu prieten – şi al românilor – editorul-teolog Stelian Kementzetzidis. Îl pomenesc aici pentru că acesta a fost primul editor grec care a publicat traduceri în limba greacă din cărţile Părintelui Cleopa, ca de altfel şi din alţi duhovnici români. În contextul în care spaţiul românesc este invadat de traduceri din duhovnicii greci, este potrivit să semnalăm faptul că există un grec care se străduieşte să traducă din duhovnicii români contemporani în limba greacă.

Părintele Cleopa impresiona pe toţi cu verva sa duhovnicească, cu vorba sa vioaie, cu chipul frumos de bătrân înţelept, cu memoria sa fenomenală, cu sfinţenia vieţii sale. Am să pomenesc, de asemenea, dificultatea pe care o întâmpina translatorul Părintelui Cleopa, cred că în orice limbă ar fi tradus, dar mai ales în limba greacă, în care traduceam eu de obicei. Era imposibil să redai totul, cu deosebire încărcătura de metafore dintre cele mai pitoreşti care

însoţeau orice povestire, vorbirea populară! Te ajuta însă faptul că Părintele Cleopa era posesorul unei adevărate panoplii de mijloace de comunicare nonverbale: chipul său vorbea de la sine, gestica sa foarte bogată, intonaţiile glasului său care atingeau deseori cote dintre cele mai contrare şi tulburătoare, de la vocea dulce, mângâietoare, drăgăstoasă până la vorba-tunet care uneori din senin pornea a se rostogoli în rafale nemiloase peste ascultători, in-diferent cine erau aceştia. Striga pur şi simplu, nu striga însă urechilor, ci adâncului fiinţei, unde dorea să pătrundă.

Ar fi foarte multe momentele şi lucrurile care mi-au rămas în memorie de la întâlnirile pe care le-am avut cu Părintele Cleopa. Am să pomenesc două dintre acestea, cu foarte mare impact asupra persoanei mele şi, mai ales, asupra vocaţiei mele teologice.

Prima amintire este legată de perioada de începuturi a activităţii mele preoţeşti, pastorale. Tânăr preot, aşadar, beneficiind de oportunitatea de a cere sfat marelui duhovnic în legătură cu îmbunătăţirea mijloacelor mele pastorale, l-am întrebat ce aş putea să fac în plus să-i aduc pe oameni la biserică. Socoteam a fi găsit cea mai potrivită întrebare şi cred că în mintea mea se şi pregătea să încolţească gândul mândriei... Dar nu a mai apucat pentru că am fost pur şi simplu siderat de strigătul spontan al Părintelui Cleopa: „Măăăăi!!! Dar ce crezi că tu aduci oamenii la biserică! Nu-i aduci tu, Dumnezeu îi aduce pe oameni la biserică!”. Am rămas buimac un timp şi, nici chiar după plecarea de la chilie nu m-am dumirit ce să fi fost cu acest răspuns, şi nu atât cu răspunsul, cât cu maniera în care Părintele l-a proferat: mustrător, ameninţător, ultimativ, sentenţios. Aveam să mai întâlnesc această pedagogie a imprimării unei deprinderi sau a unui lucru prin răstire ameninţătoare la un umil instructor de la şcoala de şoferi, care pentru a mă învăţa o dată pentru totdeauna să nu mai întorc capul la cel din dreapta mea când conduc maşina, atunci când am făcut lucrul acesta pentru prima dată, de la vorba blândă de până atunci a scos un strigăt de m-a blocat pur şi simplu: „Mă omori, părinte! Ce faci, mă omori! Uită-te înainte, nu te uita la mine când conduci”. Bănuiesc că şi la Părintele Cleopa tunetele sale verbale în mijlocul unui discurs paşnic aveau acelaşi scop, de a-ţi imprima în adâncul fiinţei un adevăr fundamental. Pe cât de lipsit de relevanţă imediată, pe atât de important s-a dovedit în timp pentru mine acel adevăr fundamental prins de Părintele Cleopa într-un strigăt ameninţător.

Am înţeles cu timpul, în activitatea mea pastorală, dar mai ales în cea teologică, cât de important este să iei în calcul lucrarea lui Dumnezeu în tot ceea ce eşti chemat să faci. Acel adevăr răstit al Părintelui Cleopa avea să-mi stea în faţă în dezvoltarea mai târziu a ermineuticii duhovniceşti, care pune în evidenţă tocmai faptul că omul nu poate înţelege nimic, prin urmare nici Cuvântul lui Dumnezeu din Sfânta Scriptură, fără prezenţa şi lucrarea nemijlocită a Duhului Sfânt.

Un al doilea episod, foarte semnificativ, priveşte o surprinzătoare lecţie de ecumenism primită de la Părintele Cleopa, unul dintre cei mai riguroşi ortodocşi, vajnic apărător al dreptei credinţe şi neîndurător luptător împotriva sectanţilor. Mă tem că mulţi dintre cititorii acestui material vor socoti pur şi simplu o blasfemie alăturarea cuvântului *ecumenism* de numele Părintelui Cleopa. Şi totuşi! Să povestesc mai întâi. În luna septembrie a anului 1998 a avut loc la Mănăstirea Neamţ (Seminarul Teologic, de fapt) prima întrunire est-vest a bibliştilor nou-testamentari, cu participarea a peste 35 de specialişti în Noul Testament din toată lumea şi de diferite confesiuni. În programul întrunirii a fost inclusă şi o vizită la Părintele Cleopa, într-una din serile libere ale simpozionului. Ajunşi în faţa chiliei, aşteptam cu toţii ieşirea părintelui. Acesta iese la un moment dat, însoţit de Părintele Vasile Mihoc, unul dintre organizatori, şi se adresează pe acelaşi ton strigat vizitatorilor: „Toţi sunteţi ortodocşi, nu-i aşa?". Părintele Mihoc se apleacă la urechea dânsului şi-i aduce la cunoştinţă că nu sunt toţi ortodocşi, ci sunt şi catolici, şi protestanţi, şi anglicani... Replica Părintelui Cleopa la auzul precizării făcute de Părintele Mihoc a fost una pe cât de neaşteptată pe atât de importantă: „Dar toţi sunteţi botezaţi în numele Sfintei Treimi!" Am stat după aceea mai mult de vorbă cu dânsul. A povestit ca de obicei multe lucruri... La plecare, pe drum, s-a discutat însă mult pe marginea a ceea ce se numeşte în limbajul ecumenic teologia baptismală pe care Părintele Cleopa şi-a întemeiat spontan şi fără rezerve cuprinderea unui grup format din diferite confesiuni creştine. Îmi amintesc cât de mirat s-a arătat un coleg de la Tesalonic, binecunoscut mediilor ecumeniste, Prof. Petros Vasiliadis, de deschiderea bătrânului Cleopa, în ochii tuturor un reprezentant de seamă al spiritului conservator din monahismul

ortodox. Era pur şi simplu entuziasmat să găsească această atitudine pozitivă a Părintelui Cleopa şi întemeierea ei profund teologică şi nu se mai oprea exclamând cât de constructivă ar fi o astfel de abordare din partea călugărilor ortodocşi, atât de intransigenţi. De atunci, eu însumi, întemeiat pe autoritatea duhovnicească a Părintelui Cleopa, mi-am nuanţat mult atitudinea şi înţelegerea relaţiei dintre ortodocşi şi celelalte confesiuni. Am înţeles că nu putem dispreţui pe nimeni şi, mai mult, am înţeles că trebuie făcute eforturi de a-i îmbrăţişa pe toţi oamenii, nu ignorând sau încălcând adevărul de credinţă, ci tocmai întemeindu-ne în acest adevăr. Am înţeles că sunt grade diferite de unitate, pe care le experiem chiar în relaţiile noastre inter-personale. Atunci când i-a numit pe toţi ortodocşi, a avut în vedere, desigur, baza euharistică a unităţii ortodocşilor, care defineşte un grad foarte ridicat de unitate. Când a invocat botezul în numele Sfintei Treimi, Părintele Cleopa, aplicând dacă vreţi iconomia, a recunoscut baza baptismală ca pe un nivel concret de unitate în adevăr. Relatând în diferite împrejurări acest episod-simbol, am adăugat de cele mai multe ori convingerea mea că, dacă întâmplarea făcea ca printre noi să se afle şi reprezentanţi ai altor religii, Părintele Cleopa i-ar fi îmbrăţişat şi pe aceia, nu într-un salut convenţional, ci întemeindu-se în adevăr şi invocând teologia creaţiei. Ar fi exclamat, cred: „Dar, toţi avem acelaşi Creator!" Am întâlnit după aceea dezvoltată teologic şi mult aprofundată această atitudine pozitivă de deschidere şi de îmbrăţişare în adevăr fără a face vreun compromis faţă de dreapta credinţă a celor de alte confesiuni şi de alte religii chiar în lucrarea tradusă în limba română *Ortodoxia şi problemele lumii contemporane*, a Prea Fericitului Părinte Anastasie, Arhiepiscopul Tiranei şi a toată Albania, un ilustru teolog ortodox contemporan.

Cum nu l-am putut suspecta pe Părintele Cleopa de atitudine duplicitară sau de convenţionalism, cred cu tărie că atitudinea sa a fost una sinceră şi responsabil asumată. Am depus această mărturie şi pentru faptul că unii reprezentanţi tineri ai monahismului românesc îşi întemeiază intoleranţa, dispreţul şi uneori chiar ura faţă de semenii lor de alte confesiuni, invocând tradiţia marilor duhovnici români, între care cu siguranţă îl numără şi pe Părintele Cleopa. În contrast cu experienţa atitudinii tolerante a

Părintelui Cleopa o să citez experiența aproape incredibilă pe care am făcut-o anul trecut (toamna lui 2004) la un congres internațional despre Ecumenism, organizat la Tesalonic, unde mi-a fost dat să fiu martorul unei atitudini cu totul contrare exprimate de doi foarte tineri monahi români, de la o mănăstire din Moldova. Aceștia, asumându-și (de fapt, uzurpând) titlul de reprezentanți ai monahismului românesc au prezentat un material plin de fanatism și de ură nu numai la adresa eterodocșilor, dar mai ales la adresa ortodocșilor, teologi sau ierarhi, care sunt în vreun fel implicați în mișcarea ecumenică sau dezvoltă, după părerea dânșilor, activități ecumeniste în țara noastră. Nu am să comentez această atitudine. Fără să mă declar și fără să fiu ecumenist, îi rog pe tinerii monahi români, care-și fac un titlu de glorie angajându-se în lupta împotriva ecumenismului și a ecumeniștilor, să ia aminte la atitudinea Părintelui Cleopa.

Comunicare în lumina Duhului Sfânt

Pr. Nicolae Dascălu,
Consilier Cultural al Arhiepiscopiei Iașilor

În veacul nostru, comunicarea a trecut prin artă către domeniul științelor. Se vorbește tot mai mult despre comunicare, într-o lume sufocată de mass-media, se scriu cărți voluminoase despre această disciplină, care se învață de la grădiniță și până la universitate. Cu toate acestea, o maladie care bântuie societatea noastră de azi este singurătatea, resimțită ca înstrăinare de semeni și de Dumnezeu, din lipsă de comunicare sinceră și autentică. Raporturile care se stabilesc între oameni sunt marcate de grabă, de criza de timp, de interese de moment și de idei preconcepute. Mai ales întâlnirile cu persoane necunoscute, impuse de contextul social în care ne mișcăm în lume, se reduc adesea la reacții-șablon, cu zâmbete forțate sau crispări controlate, împrumutate parcă de la mașinile care ne ocupă universul domestic.

Credinciosul mirean face din calea către mănăstire o necesitate de comunicare mai intensă în libertatea harului, sub raza Duhului, o șansă de a pătrunde mai profund către miezul credinței, prin experiența rugăciunii și a întâlnirilor cu Părinții. Pe calea aceasta avem nevoie ființială de Părinți duhovnicești, ca să primim de la Părintele Ceresc hrana noastră cea spre ființă și să ne întoarcem acasă mai buni și mai curați.

L-am întâlnit pe Părintele Cleopa de la Mănăstirea Sihăstria în mai multe rânduri și dau slavă lui Dumnezeu că lumina chipului și binecuvântările Sfinției Sale m-au făcut să înțeleg lucruri și evenimente pe care altfel le-aș fi neglijat sau nu le-aș fi priceput în sensul lor adevărat, duhovnicesc. Sunt și astăzi fapte și situații din viața Bisericii noastre care mă fac să reflectez la un răspuns: oare cum ar tâlcui acestea Avva Cleopa?

Din clipele binecuvântate de odinioară, mi-au rămas adânc întipărite în memorie trei împrejurări, îndepărtate în timp una de alta, dar pe care le retrăiesc aievea dintr-un singur gând.

Cea dintâi se petrecea în primăvara anului 1978, după Sf. Paşti, când am participat la un pelerinaj de studiu organizat de către Părintele Mircea Păcurariu de la Sibiu. Tineri teologi, în apropierea sesiunii de vară, aveam în minte o mulţime de versete biblice şi de texte patristice, pregătite pentru examene. La Sihăstria, îndrumătorul nostru l-a rugat pe Părintele Cleopa să ne rostească un cuvânt de învăţătură. Am recunoscut în vorbirea lui molcomă şi poruncitoare texte sfinte învăţate de noi pentru examene, dar în ţesătura frazelor Părintelui descopeream cu uimire sensuri şi accente pe care nu le bănuisem până atunci. Ştia atât de multe Avva Cleopa şi ni le spunea şi nouă cu atâta smerenie şi bunătate, încât ni se părea că le auzim pentru prima dată, înveşmântate într-o lumină care pătrunde în adâncul inimii. În cântările Învierii simţeam cuvintele cum învie în noi.

O altă împrejurare revelatoare pentru mine a fost prilejuită de o vizită a Arhipăstorului nostru, Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Daniel, la mănăstirea de metanie. L-am însoţit, împreună cu Părintele Stareţ Victorin şi cu alţi doi părinţi, la chilia Avvei Cleopa, din partea de sus a mănăstirii. Bătrânul ne-a deschis cu bucurie uşa chiliei sale strălucind de curăţenie, amirosind a busuioc şi mir. Am admirat simplitatea vieţii călugăreşti întruchipată în acest monah pe chipul căruia străluceau razele sfinţeniei. În cuvintele sale se împletea înţelepciunea de duhovnic încercat şi respectul monahului ascultător faţă de Chiriarh, acesta fiind chiar fiul său spiritual. Bucuria şi pacea aceea mă cuprind de fiecare dată când mă apropii de chilia binecuvântată sau de cărţile Părintelui Cleopa.

A treia întâlnire care îmi stăruie acum în minte s-a întâmplat la Iaşi, la Mănăstirea Golia. Părintele venea de la spital, era după o operaţie dificilă, cu trupul subţiat de suferinţă. În drum spre casă, a poposit să vadă pe stareţul Vitalie şi pe ceilalţi monahi plecaţi de la Sihăstria ca să lucreze la tipografia mitropolitană. Purta însă în privirile sale şi în suflet bucuria nevoinţei dăruite ca jertfă bineprimită de Dumnezeu. Vorbea cu

fină ironie despre slăbiciunile firii noastre trecătoare şi despre mila lui Dumnezeu, revărsată asupra noastră prin Maica Domnului şi prin sfinţi. Asceza trupului îi făcuse transparentă lumea aceasta trecătoare, iar boala care-l ţinuse departe de chilia sa devenise o cale către mântuire şi o experienţă existenţială a iubirii lui Hristos.

Din fericire ne-au rămas de la Părintele Cleopa cărţi ziditoare de suflet, cuvinte înţelepte înregistrate pe casete audio, imagini fotografice şi filmice păstrate cu evlavie de mulţi ucenici. Prin toate acestea, se prelungeşte în viaţa noastră un dar dumnezeiesc, prin care ni se comunică tainic apa curată a comunicării mântuitoare. „Să ai inimă de fiu pentru Dumnezeu, să ai inimă de mamă pentru aproapele şi inimă de judecător pentru tine însuţi”. La Sihăstria va rămâne mereu deschisă o fântână duhovnicească, fântâna Părintelui Cleopa. Venim aici când ni se face dor de el, ca să ne potolim setea de comunicare, în lumina Duhului Sfânt...

O lecţie de sfinţenie din Moldova – Părintele Cleopa*

Pr. Prof. Ion Bria

O conferinţă ortodoxă organizată de către Consiliul Ecumenic al Bisericilor la Mănăstirea Agapia, în septembrie 1976, la invitaţia Mitropolitului Iustin al Moldovei, viitorul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, a adus în inima Moldovei un grup de peste 30 de femei din toate părţile Ortodoxiei, pentru a reflecta asupra unui subiect de mare importanţă pastorală *Participarea şi rolul femeii în viaţa Bisericii Ortodoxe de azi.*

Cei care răspund de organizarea unor astfel de reuniuni ortodoxe urmăresc nu atât să producă rapoarte sau să adopte rezoluţii, ci mai ales să creeze un eveniment spiritual şi să descifreze mărturia şi mesajul acelui eveniment. Noi ne-am dus în Moldova, aşadar, nu cu intenţia de a dezbate o temă sau de a propune teze dogmatice, ci cu dorinţa de a asculta vocea autentică a unei Biserici locale. Ştiam că spaţiul moldovenesc ascunde, în afară de renumitele biserici pictate în exterior, aceste unice temple liturgice şi de iconografie bizantină, prezenţe harismatice şi personalităţi spirituale, care nu se lasă a fi identificate de mulţimea de vizitatori de monumente istorice şi de turişti amatori de cultură artistică.

După primele zile de discuţie, s-au conturat două tendinţe ireconciliabile: una care susţinea că nu există un răspuns în trecut, prestabilit, la tema discutată, de aceea răspunsul trebuie căutat; alta care susţinea că, pentru Biserica Ortodoxă, o asemenea temă nu constituie o problemă. Or, o Biserică ce nu are nici răspunsuri, nici probleme, este un trup mort. Nimeni nu era de acord cu această concluzie. Trebuie deci căutat adevărul, răspunsul veritabil, care să ilumineze analizele şi controversele noastre superficiale. În acest moment de impas mai mult de

---

* Extras din „Vestitorul Ortodoxiei”, anul XI, nr. 221-222, 15 martie 1999, p. 6.

natură conceptuală decât existențială, s-a făcut propunerea de a asculta cuvântul unuia din părinții spirituali care viețuiesc în Mănăstirea Sihăstria. Conferința a avut astfel prilejul binecuvântat de a se aduna în jurul uneia din „coloanele" neclintite și solide ale acestui univers moldovenesc, Părintele Cleopa.

Tradiția filocalică ortodoxă ne învață că numai sfinții au avut curajul de a scrie biografia sfinților. Ucenicii care trăiesc în comuniunea Părintelui Cleopa au nu numai practica aceleiași sfințenii, ci și răspunderea de a pregăti pentru mâine biografia acestui mare îndrumător spiritual al Ortodoxiei românești. Noi transcriem aici doar câteva din urmele pe care le-a lăsat în inimile noastre acea neuitată lecție de filosofia și practica sfințeniei, ținută în trapeza Mănăstirii Văratec, după Liturghia din ziua de 14 septembrie, sărbătoarea Înălțării Sfintei Cruci.

Mai întâi, Părintele Cleopa ni s-a descoperit ca o persoană de o autenticitate cristalină, primitivă, neprefăcută. Un Adam biblic original, care poartă în constituția sa fizică toate componentele descrise de *Geneză*. Un om într-adevăr „după chipul lui Dumnezeu", în care raportul dintre trup și suflet, dintre vizibilitatea materiei și transparența spiritului se schimbă. În această icoană vie, trupul pământesc devine ceresc, iar duhul dumnezeiesc devine vizibil. O ilustrare personală, istorică, a schimbului ontologic care s-a produs între Dumnezeu și om în și prin persoana lui Iisus Hristos: Dumnezeu a luat trupul nostru și ne-a dat Duhul Său. Prin sfinți, noi facem experiența personalizării și localizării lui Dumnezeu în om, în timp și spațiu. Dumnezeu trebuie să fie căutat înainte de orice în inima omului, în țesuturile care alcătuiesc structura lui spirituală. Mântuirea constă în bucuria acestei descoperiri.

În al doilea rând, Părintele Cleopa ni s-a părut de o vitalitate extraordinară, care nu vine din hrana și seva pământului, ci din exercițiul luptei spirituale, al „războiului nevăzut", în care este angajat cu toată ființa sa. Omul care urcă zilnic treptele urcușului duhovnicesc și măsoară pas cu pas distanța dintre pământ și cer. O luptă cu el însuși până la lacrimi, o asceză continuă pentru a depăși barierele false sau reale, personale sau sociale, care îl împiedică să se identifice cu Dumnezeu și cu semenul său. În practica sinergiei, nevoința începe cu această adversitate iconoclastă, de distrugere a idolilor care falsifică chipul

lui Dumnezeu în om. Marea lui suferință este aceea că nu toți oamenii ajung să identifice pe Dumnezeu în propriul lor chip. Părintele Cleopa este nu numai un exemplu, ci și un luptător pentru semenii săi. El nu face „școală" în jurul lui, ci mai degrabă atrage pe ucenicii săi într-o continuă mișcare și vibrație, pentru a deveni făclii și mărturii vii ale lui Hristos, acolo unde ei trăiesc și muncesc. În el, Țara Moldovei are un dârz apărător al credinței, libertății și unității ei. El își începe rugăciunea cu sărutarea pământului, pentru a arăta nu numai sensul metafizic al creației, ci și sensul istoric, local, geografic al persoanei. La botez s-a sfințit nu numai un nume, o persoană, ci și un loc, un teritoriu. Părintele Cleopa este țăranul îndumnezeit în care se reflectă frumusețea și dulceața solului moldovenesc.

În al treilea rând, Părintele Cleopa ne-a impresionat prin libertatea și luciditatea sa spirituală. O libertate care vine din totala lui dependență de Duhul Sfânt, o luciditate care își are sursa în puritatea inimii sale. Bănuind că este marginal și inhibat, fără experiența societății și a lumii, el s-a arătat, dimpotrivă, că se află exact în inima lucrurilor, că analiza noastră discursivă și științifică este superficială și insuficientă. Cu cât experiența divinului este mai profundă, cu atât înțelegerea umanului este mai clară. Puterea lui de a „judeca", în sensul de a discerne și de a ilumina realitățile acestei lumi, nu provine dintr-un exercițiu intelectual, ci mai degrabă din colocviul pe care el îl susține clipă de clipă cu Dumnezeu. De aceea, el vorbea detașat de orice constrângere, suspiciune sau ezitare. În conduita lui, nu găsim nici o urmă de agresivitate, fiind mai presus de orice polemică și fanatism.

Trăind într-o epocă în care tot felul de speculații exegetice asupra istoriei și societății se contrazic, noi nu am rezistat tentației de a „ispiti" duhul său profetic, în scopul de a afla care sunt „semnele" timpului, care este direcția pe care o urmează istoria omenirii de azi. Părintele Cleopa a rezistat să răspundă curiozităților noastre exegetice. Sfinții nu sunt sociologi, ei nu fabrică „profetisme", nici nu manipulează scheme pentru viitor. Ei nu sunt pedagogi, ci mistagogi. Metodologia Părintelui Cleopa de a clarifica istoria se întemeiază pe o deviză patristică: „a înțelege în mod divin lucrurile divine". Toată capacitatea lui profetică decurge din „vederea" tainelor în misterul lui Dumnezeu,

din simţirea istoriei mântuirii oamenilor. Creştinul trebuie să participe la proiectul pe care Dumnezeu îl are cu umanitatea în viaţa prezentă.

Spre surprinderea noastră, el a formulat mesajul său profetic în cei mai simpli termeni biblici. El a vorbit de înnoirea a trei mari vocaţii apostolice ale spiritualităţii creştine:

1. Apelul la rugăciune: „Rugaţi-vă neîncetat". Nevoia invocării numelui lui Dumnezeu (Fapte 2, 21) are pentru el un caracter de urgenţă şi de permanenţă. Probabil cea mai mare „spaimă" a sfinţilor este „părăsirea" creaţiei şi istoriei de către Dumnezeu (Sfinţii Părinţi vorbesc de o „părăsire pedagogică"), posibilitatea unui vid de har, a unei întreruperi a providenţei. De aici necesitatea de a invoca fără întrerupere numele Celui care susţine totul în existenţă, de a celebra zi şi noapte prezenţa lui Dumnezeu în mijlocul oamenilor. Cuvântul *rugăciune* are în gura lui o rezonanţă sacră, pentru că el însuşi este un „atelier" de rugăciune şi de mulţumire. Iar în rugăciune, el foloseşte mai ales limbajul doxologic: „Sfinţească-se numele Tău". El are un mare respect faţă de numele lui Dumnezeu, care trebuie protejat de orice blasfemie. Pentru el, toată viaţa creştină este centrată pe rugăciune, singura forţă capabilă să redea persoanei umane interioritate, coerenţă, stabilitate. Astfel, Sfinţii ne arată ce importanţă are stilul de viaţă al creştinilor. Atâtea dificultăţi pentru comunicarea Evangheliei astăzi sunt create prin stilul de viaţă superficial al creştinilor. Ei arată că dinamica sfinţeniei constă într-o perfectă coincidenţă între ceea ce creştinii proclamă, ceea ce ei invocă şi ceea ce ei aşteaptă.

2. Al doilea apel al Părintelui Cleopa a fost: „Faceţi ucenici". Pentru el toată vocaţia misionară şi pastorală a Bisericii este cuprinsă în această poruncă evanghelică, într-un moment în care toate strategiile şi instituţiile misionare tradiţionale se dislocă, apelul „Faceţi ucenici" îşi capătă toată forţa sa, deoarece el angajează Biserica exact acolo unde se decide continuitatea şi succesiunea ei fizică: noua generaţie de creştini. Toţi membrii Bisericii: laici, monahi, preoţi şi episcopi, toţi au o mare răspundere faţă de transmiterea în timp a Evangheliei, transmitere care nu se poate separa de arta de a face ucenici. *Comunicare* înseamnă aici *comuniune*, *tradiţie* înseamnă *succesiune în experienţa Sfinţilor*, căci Biserica nu învaţă ca scribii, ci cu puterea Duhului Sfânt.

„Faceţi ucenici", nu este oare acesta remediul crizei de vocaţii sacerdotale şi monastice cu care sunt confruntate azi toate Bisericile?

3. „Să ne întâlnim în rai!" Ce uşurare şi încredere în acest salut filocalic cu care Părintele Cleopa întâmpină pe prietenii şi vizitatorii săi! El e deschis pentru istorie, tocmai pentru că e deschis pentru eshatologie. Nici o instituţie istorică, grupare sau entitate umană nu are eshatologie, singură fiinţa umană simte dorinţa de Dumnezeu şi setea de libertate şi de speranţă. Toată istoria trebuie organizată în perspectivă eshatologică, care este o perspectivă filocalică şi numai aşa ea capătă dinamism, frumuseţe şi sens. Toţi Sfinţii Părinţi consideră viaţa de aici ca un atelier de eshatologie şi de filocalie (Nicolae Cabasila). De aici marele preţ pe care îl pun pe posesiunea anticipată, pe pregustarea Împărăţiei lui Dumnezeu. Nimic fatalist sau apocaliptic în această viziune. Sfinţii nu sunt lunatici, ci „nebuni pentru Dumnezeu", pentru că ei ascultă o singură voce, vocea care invită pe toţi în casa şi la cina Tatălui: „Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni pe voi. Luaţi jugul Meu asupra voastră şi învăţaţi-vă de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima şi veţi găsi odihnă sufletelor voastre. Căci jugul Meu e bun şi povara Mea este uşoară" (Matei 11, 28-30).

Ne oprim aici cu prezentarea portretului Părintelui Cleopa, pentru a trage câteva concluzii:

1. Biserica are în instituţiile şi centrele monastice o energie care nu mai trebuie neglijată. Ele trebuie să devină acele comunităţi mistice de bază ale vieţii eclesiale, care să susţină prin rugăciunea lor permanentă, prin cultul lor „în duh şi adevăr" şi cu slujirea lor dezinteresată, edificiul instituţional, vizibil al Bisericii. Astăzi, când ascultarea nu mai înseamnă fanatism religios, când sărăcia nu se mai traduce cu mizeria sau ignoranţa, mişcarea monastică trebuie chemată să asigure fondul mistic al organizării vieţii bisericeşti. Biserica are nevoie nu numai de sinoade care iau decizii, ci şi de corul celor care recită şi cântă neîncetat „Kyrie eleison".

2. Binecuvântată să fie Biserica şi poporul în care au odrăslit şi odrăslesc sfinţi, martiri şi mărturisitori. Sfinţii trebuie să fie nu numai ascultaţi, ci şi identificaţi. Biserica se recunoaşte în sfânt. Ironia este că tocmai oamenii din afara Bisericii

cercetează din ce în ce mai mult vocea sfinţilor. Poate că cel mai promiţător factor evanghelic în prezent este acela că necreştinii caută „Vestea cea bună”. În orice caz, Biserica trebuie să pregătească pentru fiecare generaţie un calendar cu sfinţi noi; pentru a identifica astfel coloanele permanente şi solide pe care ea se reazemă, înnoirea instituţiilor tradiţionale bisericeşti, care dau semne de oboseală, începe cu înnoirea calendarului de sfinţi şi martiri, în care creştinismul actual are o sursă impresionantă de înviorare.

3. Într-un moment în care previziunile despre viitorul omenirii sunt din ce în ce mai pesimiste, sfinţii sunt avocaţii curajului şi ai speranţei, ai rezistenţei împotriva jocului cu „supravieţuirea” şi alte slogane ideologice, care frustrează oamenii să fie solidari şi liberi. Sfinţii nu condamnă, ci judecă, adică restabilesc adevărul, formulând concluzii drastice împotriva celor care folosesc puterea pentru a domina şi exploata. „Nedrepţii nu vor intra în împărăţia lui Dumnezeu”. Scrutinul sfinţilor nu este neutru: pentru unii ei sunt „mijlocitori”, pentru alţii „judecători”.

4. Sfinţii fac parte din patrimoniul veşnic al Bisericii universale. Când se vorbeşte de separarea creştinilor şi de dezunitatea Bisericilor, adesea se uită cât de profund sunt uniţi creştinii prin comuniunea sfinţilor şi martirilor de pretutindeni şi de totdeauna. Noi nu avem nevoie de catehisme ecumenice, ci de biografia sfinţilor şi martirilor, a cărei dimensiune ecumenică nu trebuie demonstrată. „Cred în comuniunea sfinţilor” este una din cele mai vechi afirmaţii de credinţă ale creştinismului. Să ne rugăm deci ca Duhul Sfânt să vină asupra noastră, pentru ca rugăciunea şi liturghia noastră pământească să devină imaginea mistică a mijlocirii şi liturghiei cereşti şi veşnice a sfinţilor.

Părintele Cleopa Ilie – văzător cu duhul

Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru, Cluj-Napoca

În curgerea vremii, Biserica Ortodoxă Română a fost binecuvântată de Tatăl Ceresc cu vrednici monahi care, prin viaţa lor aleasă, trăită în Hristos, au rămas cunoscuţi în istoria neamului nostru; între aceştia s-au evidenţiat Sfântul Ioan Casian, Sfântul Nicodim de la Tismana, Sfântul Cuvios Paisie de la Neamţ, Sfântul Cuvios Vasile de la Poiana Mărului, Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica, Sfântul Cuvios Ioan Iacob de la Neamţ şi Prea Cuviosul Părinte Cleopa Ilie de la Sihăstria.

Prin trăirea şi scrierile lor, fiecare în parte a impulsionat viaţa monahală, creându-i o personalitate românească, ce îşi are rădăcinile în vechiul monahism răsăritean, recunoscut în întreaga lume; din izvoarele vieţii şi din învăţăturile lor s-au adăpat nu numai monahii (respectiv, monahiile), ci şi mase întregi de credincioşi, pe care i-au învăţat păzirea poruncilor dumnezeieşti, statornicia în credinţa străbună şi calea spre mântuire.

Fiecare dintre monahii pomeniţi mai sus a fost o binecuvântare dată de Dumnezeu, în vreme de restrişte, străbunilor noştri şi nouă; cu toţii s-au dovedit modele călugăreşti, iar pentru credincioşi, călăuze sigure către Tronul Celui Prea Înalt.

L-am cunoscut pe Părintele Cleopa Ilie de la Sihăstria într-o excursie de studii la mănăstirile din nordul Moldovei, cu elevii seminarişti din Cluj Napoca, în luna mai 1989). Era, după cum se ştie, o perioadă de grea încercare pentru poporul român. Am ajuns la Mă-năstirea Sihăstria înspre seară; am aflat că aproape toate grupurile de excursionişti care au vizitat mănăstirea au mers apoi şi la chilia Părintelui Cleopa, fiecare s-a învrednicit de poveţele sale izbăvitoare. Nouă ne-a vorbit prin cuvinte simple, dar de o rară profunzime, despre vocaţia preoţească (având în faţă elevi seminarişti), despre rolul însemnat al familiei preotului în viaţa credincioşilor,

despre obligaţia de a ne apăra credinţa strămoşească în faţa prozelitismului sectar şi de a-L propovădui pe Mântuitorul Hristos prin cuvânt şi faptă.

Nevrednicia mea, deşi eram cadru didactic şi preot, în acea excursie nu mă îmbrăcasem în reverendă, cum era firesc, dar nici nu i-am spus că sunt şi preot; la urmă ne-a binecuvântat pe fiecare în parte şi le-a dăruit elevilor câte o cruciuliţă, pe care o scotea dintr-un buzunar al rasei sale. După ce au trecut toţi elevii prin faţa dânsului (învrednicindu-se de marele dar), la urmă m-am apropiat cu sfială de renumitul duhovnic, care mi-a spus: „Ia, părinte, pentru copiii dumneavoastră, câte o cruciuliţă"; şi a introdus mâna în buzunar şi, în clipa următoare, mi-a oferit darul şi m-a binecuvântat. După ce ne-am despărţit, mi-am deschis pumnul şi mare mi-a fost mirarea când am constatat că mi-a dat patru cruciuliţe (câţi copii aveam atunci, mai apoi a venit şi al cincilea). Mi-am zis atunci: de unde ştia Părintele Cleopa că sunt căsătorit, că sunt preot şi că aveam patru copii?

Convingerea şi răspunsul meu a fost şi este: Părintele Cleopa Ilie a fost omul lui Dumnezeu şi a văzut cu duhul situaţia mea de atunci. Câte întâmplări şi minuni n-or fi fost în viaţa călugărilor şi a credincioşilor care l-au cunoscut?

Ca un smerit slujitor al lui Dumnezeu, nu pot decât să-I aduc slavă Tatălui Ceresc care m-a învrednicit de binecuvântarea Părintelui Cleopa, să mă rog pentru sufletul său, cu nădejdea că el se află în „corturile drepţilor", unde nu este decât „viaţă fără de sfârşit".

L-am cunoscut pe Părintele Cleopa

Pr. Conf. Dr. Ion Vicovan

Despre viața și opera Părintelui Cleopa s-a scris și s-a vorbit foarte mult și foarte frumos. Și cu toate că s-a scris foarte mult, nu s-a scris îndeajuns pentru cât a făcut și ce a însemnat Părintele atât pentru monahismul românesc, cât și pentru Biserica noastră în cea mai cumplită perioadă din existența sa, perioada comunistă. De aceea salutăm cu bucurie inițiativa de a se edita un volum omagial dedicat sfinției sale, cu prilejul împlinirii a șapte ani de la mutarea sa la viața veșnică.

În acest context, în volumul de față, doresc să închin câteva smerite rânduri despre modul cum l-am cunoscut eu pe Părintele Cleopa, în semn de recunoștință pentru ceea ce a reprezentat Părintele Cleopa, *mare duhovnic* și *zelos misionar*, pentru monahismul și spiritualitatea românească, pentru teologia și Biserica noastră.

Foarte multă lume l-a cunoscut pe Părintele Cleopa. Și mai multă lume însă a auzit despre Părintele Cleopa. Este cunoscut atât în țară, cât și în străinătate, viața și opera sa fiind traduse deja în mai multe limbi (italiană, franceză, engleză, greacă, sârbă, poloneză, finlandeză, chineză, norvegiană). Și este firesc să fie așa, deoarece Părintele Cleopa a fost un om prin care Duhul Sfânt a lucrat „cu bogăție".

Părintele Cleopa a fost, pe de o parte, continuatorul părinților duhovnicești din părțile Neamțului, trăitori ai isihasmului, iar pe de alta, el a fost părintele, chiar și pilda, altor părinți, dornici de trăire în duhul isihast-paisian.

Modul cum fiecare l-a cunoscut și l-a înțeles pe Părintele Cleopa diferă de la o persoană la alta. Unii l-au ascultat direct, pentru că Părintele ieșea adesea în fața modestei sale chilii, într-un loc special amenajat, cu mai multe bănci sub o copertină, pentru a semăna „cuvintele vieții veșnice" celor veniți special să-l audă vorbind;

alţii l-au ascultat fie la Radio TRINITAS al Moldovei şi Bucovinei, fie din casetele cu predicile cuvioşiei sale înregistrate, ce se găsesc la pangarele mănăstirilor şi ale bisericilor; unii l-au auzit vorbind la diferite conferinţe, alţii la biserică, la Mănăstirea Sihăstria sau la diferite hramuri de biserici de parohie sau de mănăstiri etc.; iar unii, chiar foarte mulţi, l-au cunoscut mai îndeaproape, Părintele fiindu-le duhovnic. Însă cred că cei mai mulţi sunt aceia care au auzit despre Părintele Cleopa din gura celor care l-au cunoscut, mai mult sau mai puţin, direct şi care au fost impresionaţi de cuvântul său „plin de putere".

Unde am auzit eu de Părintele Cleopa?

Potrivit cuvântului Sfântului Apostol Pavel, „credinţa vine din auzire" (cf. Romani 10, 17), mai întâi am auzit despre Părintele Cleopa. Şi aceasta din mai multe surse. *Cea dintâi sursă* a fost bunicul meu, Grigore Bârsan – Dumnezeu să-l odihnească! El a fost un om foarte apropiat de Biserică, un bun cunoscător al învăţăturii ei, dar şi un fidel trăitor al ei. Era renumit în sat, şi nu numai, pentru înţelepciunea sa, dar şi pentru evlavia pentru duhovnicii şi mănăstirile din zonă. Şi cum Mănăstirea Slatina era cea mai apropiată mănăstire de comuna Capu Câmpului (judeţul Suceava), locul natal al familiei mele, bunicul mergea frecvent la „mănăstire". Şi când în comună se spunea mănăstire, nu era nevoie să i se spună şi numele, pentru că toată lumea ştia că era vorba de Mănăstirea Slatina, ctitorie şi gropniţă domnească a lui Alexandru Lăpuşneanu, a cărei biserică are cunoscutul hram isihast „Schimbarea la Faţă" a Domnului nostru Iisus Hristos.

Bunicul meu, întrucât toată viaţa a trăit cu convingerea că numai Dumnezeu l-a salvat de la moarte din cel de-al Doilea Război Mondial (luptase la Cotul Donului), deoarece a purtat mereu cu sine, la inimă şi în inimă, *Noul Testament*, mergea adesea la Slatina, atât în sărbători, cât şi în cursul săptămânii. Mergea foarte des şi pentru aceea că oamenii din sat, ştiind că el este foarte legat de Mănăstirea Slatina, când aveau necazuri sau voiau să trimită pomelnice şi ofrande la mănăstire, i le aduceau lui cu rugămintea de a le duce el părinţilor de la mănăstire. Şi aşa l-a cunoscut pe Părintele Cleopa, cel care a condus obştea Mănăstirii Slatina din august 1949 până în primăvara lui 1952, iar mai apoi din 1955 până în 1956. Deşi Părintele Cleopa pe atunci era un om destul de tânăr,

bunicul meu vorbea despre el ca despre un părinte duhovnic încercat, cu multă experienţă şi înţelepciune, care ştia să conducă o obşte monahală din care făceau parte nume de elită ale monahismului românesc: Protosinghelul Petroniu Tănase, Ierodiaconul Antonie Plămădeală, Arhimandritul Dosoftei Morariu, Protosinghelul Gherontie Bălan, Ieroschimonahul Daniil Tudor şi Ieromonahul Arsenie Papacioc.

A doua sursă din care am auzit despre Părintele Cleopa a fost un consătean, Constantin Gemănar. Acesta, în anii copilăriei mele, povestea, cu firească prudenţă, despre modul cum l-a ajutat pe Părintele Cleopa, care, în anii grei de prigoană comunistă, a fost nevoit să se retragă în pădurile dintre localităţile Voroneţ, Capu Câmpului şi Slatina, la ceea ce în zonă se cunoaşte sub numele de *Poiana Arşiţei* (în această poiană soarele luminează cu putere toată ziua, de la răsăritul şi până la apusul lui).

Potrivit tradiţiei, în apropierea acestor locuri, pe vremuri aici s-a ostenit pustnicul Pahomie, dar şi mulţi alţi pustnici numai de Dumnezeu ştiuţi. În pădurile de aici, izolate şi sălbatice, s-a retras şi Părintele Cleopa, el fiind hrănit în ascuns (şi) de cel menţionat mai sus. Aşa se explică şi faptul că, imediat după 1989, în această poiană, din iniţiativa mai multor credincioşi din Capu Câmpului, cu acordul Părintelui Cleopa şi cu binecuvântarea Înalt Prea Sfinţitului Pimen, Arhiepiscopul Sucevei şi Rădăuţilor, s-a pus temelia unei biserici, cu hramul „Sfânta Treime", şi s-a construit un schit, la sfinţirea locului şi apoi a bisericii participând şi Părintele Cleopa.

Ce-am citit eu mai întâi din Părintele Cleopa?

Evident, asemenea relatări, ca cea de mai sus, asemănătoare cu cele din Pateric, m-au impresionat profund şi mi-au trezit curiozitatea de a citi din lucrările Părintelui Cleopa şi chiar de a-l cunoaşte personal. Dar, mai întâi, am citit din lucrările sale. Am citit un studiu foarte bine documentat despre problema calendarului. Se ştie că după adoptarea stilului nou, în 1924, o parte dintre credincioşii din Moldova în special, probabil şi din cauza insuficientei pregătiri a poporului, alături de unii clerici, cu sediul la Slătioara, au rămas pe stilul vechi. Şi pentru că Părintele Cleopa era un foarte bun cunoscător al Pidalionului, al învăţăturii Bisericii, dar şi al problematicii calendarului în general, a fost rugat de autorităţile bisericeşti să alcătuiască un studiu în care să dovedească netemeinicia

afirmaţiilor stiliştilor. Şi acel studiu mi-a căzut în mână. Citindu-l, am rămas profund impresionat de mulţimea şi precizia argumentelor folosite. Şi aceasta mi-a alimentat şi mai mult dorinţa de a-l cunoaşte direct pe Părintele Cleopa, de a-l vedea cel puţin. Şi Dumnezeu mi-a ajutat apoi să-l şi văd.

Întâia oară când l-am văzut pe Părintele Cleopa a fost cu puţin timp înaintea Praznicului Înălţării Domnului la Cer. Această sărbătoare, după cum se ştie, este hramul Lavrei Neamţ. Şi cum din satul natal se organizau pelerinaje la mănăstirile din Neamţ (Bistriţa, Văratec, Agapia, Secu, Sihăstria şi Neamţ), câte două-trei autobuze şi mulţimi de maşini „mici", pelerinaj ce începea de duminică dis-de-dimineaţă şi se sfârşea joi seara, la unul din ele, fiind elev prin clasa a VIII-a sau a IX-a, am participat şi eu. În acel pelerinaj l-am văzut pentru prima oară pe Părintele Cleopa despre care auzisem şi citisem deja. Sigur, m-a impresionat felul de a vorbi al Părintelui, simplu, popular, dar plin de miez.

Apoi, *de mai multe ori*, l-am văzut şi auzit pe acelaşi *mare teolog autodidact* în perioada în care am urmat cursurile Seminarului Teologic de la Mănăstirea Neamţ (între anii 1977-1982). L-am văzut şi audiat la biserica Mănăstirii Neamţ, la Sihăstria şi de fiecare dată când Părintele Profesor Mihai Vizitiu, pe atunci şi director al Seminarului, îl invita în şcoală pentru a ne vorbi nouă elevilor.

Cred însă că cel mai mult m-a impresionat Părintele Cleopa la cuvântul pe care l-a ţinut promoţiei mele la absolvirea Seminarului şi când, în urma unui pelerinaj organizat la Mănăstirea Sihăstria, ne-a vorbit, pe durata a peste două ore, despre *preoţie*, dând citate şi nume de Sfinţi Părinţi, pe care le stăpânea, aşa cum bine se ştie, cu o uşurinţă deosebită. De altfel, era lucru binecunoscut că indiferent de subiectul sau întrebarea la care era provocat, Părintele Cleopa răspundea prompt, cu o mulţime de citate, având o memorie fantastică. Răspundea de fiecare dată ca şi cum ar fi ştiut dinainte ce urma să fie întrebat, ca şi cum s-ar fi pregătit în mod special pentru a da răspunsurile respective. *Acesta era darul oferit de Dumnezeu Părintelui Cleopa, iar Părintele Cleopa a fost darul oferit de Dumnezeu nouă, tuturor.* „Să fim următorii lui, după cum el a urmat lui Hristos" (I Corinteni 4, 16).

O prea modestă însemnare despre Prea Cuviosul Părinte – adormit întru Domnul – Arhimandritul Cleopa Ilie de la Mănăstirea Sihăstria

Arhidiacon Prof. Ioan Ivan, M-rea Neamţ

Până să mă apuc a înşira câteva cuvinte despre prea venerabilul şi prea cunoscutul Părinte Arhimandrit Cleopa Ilie, m-am tot uitat la chipul său dintr-o fotografie, unde mustaţa şi barba, ca şi părul capului, lăsau a se întrevedea ochii cu întreaga faţă în plină linişte sufletească, gata a se dezlănţui pentru a mângâia prin cuvinte duhovniceşti pe cei pe care îi avea în faţa sa.

În vremea de când mă aflu la Mănăstirea Neamţ, şi ea nu este puţină – din 1952 –, fie la Slatina, fie la Sihăstria, slujind în sobor, l-am ascultat vorbind din faţa Sfântului Altar sau având cuvânt de învăţătură în trapeză. Câţi nu l-au ascultat fiind la chilia sa – chilie cu adevărat călugărească – cu pat de adevărat monah fără moliciunea arcurilor, a saltelelor şi a plapumelor de lână, dar având mereu candela aprinsă şi pereţii plini de icoane!

În ceea ce mă priveşte, pe Părintele Cleopa l-am auzit vorbind numai în duhul Sfintei Scripturi – mângâind cu duhul blândeţii şi certând cu dragoste frăţească şi părintească. Am avut prilejul a-l asculta la luările de cuvânt la cursurile misionare care se ţineau la Seminarul Teologic de la Mănăstirea Neamţ cu părinţii din Eparhia Moldovei pe probleme de calendar şi de misionarism.

Am fost de multe ori în excursii cu elevii pe la mănăstiri şi, fie la dus, fie la întors, ne opream şi pe la Sihăstria. Nu plecam până nu mergeam şi pe la chilia Părintelui Cleopa. I se cerea binecuvântare şi rugămintea de a li se spune cuvinte de folos. Plecarea era plină de entuziasm prin darul pe care vrednicul duhovnic, Părintele Cleopa, îl avea de a vorbi despre cele ale vieţii spirituale. Aproape toţi elevii care poposeau la chilia Părin-

telui Cleopa îşi exprimau dorinţa de a mai trece pe la Prea Cuvioşia Sa pentru primi da sfaturi pentru viaţa lor de viitori slujitori ai Sfintelor Altare.

Cei care au auzit cuvintele Părintelui Cleopa şi le-au consemnat, ca adevărate bijuterii spirituale, cu speranţa că le vor păstra şi – mai mult – le vor multiplica şi dărui şi altora care aveau cunoştinţă doar din auzite de vrednicul Părinte Cleopa.

Modest în ţinută, în vorbire şi în lucrare, atrăgea pe toţi care-l cercetau. Nu se putea vedea extravaganţă în ţinuta monahală sau dorinţe de trai bun şi moleşeală în împlinirea îndatoririlor vieţii monahale.

Părintele Cleopa considera unele situaţii, pe care unii le considerau ca folositoare, ca fiind pricină de moleşeală duhovnicească şi sleire sufletească.

Formula „Mânca-v-ar Raiul!", folosită de Părintele Cleopa era un îndemn la viaţă cu adevărat duhovnicească.

Prin Părintele Arhimandrit Cleopa Ilie s-a format la Mănăstirea Sihăstria un climat monahal-duhovnicesc, o ambianţă spirituală, o oază a tăcerii, a dragostei şi a muncii care sprijină şi încheagă întreaga obşte monahală într-un tot indivizibil în lucrarea Sfinţilor Părinţi, un adevărat Athos şi o adevărată Tebaidă a Sfintei noastre Biserici Ortodoxe Române.

Viaţa şi activitatea Părintelui Cleopa Ilie s-au înscris în sufletele celor care l-au ascultat şi l-au urmat şi îşi vor binemerita dumnezeiasca chemare „Vină, slugă bună şi credincioasă". Este cea mai bună şi vrednică certificare până la sfârşitul veacurilor.

Părintele Cleopa, Mănăstirea Slatina și „Rugul Aprins”

Pr. Prof. Constantin C. Cojocaru

I. Preliminarii

I.1. Despre mișcarea spirituală ortodoxă românească de la mijlocul secolului trecut, mișcare cunoscută sub denumirile de „Rugul Aprins” sau „Grupul de la Mănăstirea Antim” s-a mai scris[1]. Nu știm dacă acest episod al Spiritualității românești, strict ortodox și desfășurat în cadrul și sub autoritatea Bisericii, este suficient cunoscut de contemporanii noștri. De aceea ne vom îngădui, în cele ce urmează, să rezumăm, după priceperea noastră, datele semnificative. Nu vom face o prezentare teologică. Această prezentare a fost făcută la nivel înalt, cu ținută academică și limbaj adecvat (cu evaluări semantice și semiotice) de Andrei Scrima.

I.2. Noi vom urmări mai ales desfășurarea istorică – cronologică – a evenimentelor, mai ales că sărbătorirea Părintelui Cleopa, la 7 ani de la mutarea sa la Domnul (2 decembrie 1998), o impune.

Despre relațiile Părintelui Cleopa cu „Rugul Aprins” s-a amintit sporadic și nu știm să-și fi luat cineva sarcina să sistematizeze datele. După cum ne vom strădui să dovedim în cele ce urmează, intervențiile Părintelui Cleopa în activitatea „Rugului Aprins” au fost rânduite de Dumnezeu la momente potrivite și necesare. Părintele Cleopa a fost unul dintre „stareții” acestei mișcări spirituale.

---

[1] Șerban Mironescu, *„Rugul Aprins", un mod de a retrăi Ortodoxia,* în revista „Vestitorul Ortodoxiei Românești”, periodic al Patriarhiei Române, anul III, nr. 35-36, 1-15 mai 1991, pp. 3 și 6; Andrei Scrima, *Timpul Rugului Aprins. Maestrul spiritual în tradiția răsăriteană. Prefață* de Andrei Pleșu, Humanitas, București, 1996.

I.3. S-a vorbit despre „locaţiile" acestei mişcări, mănăstiri sau chiar case particulare care au găzduit şi adăpostit activitatea „Grupului" sau măcar a unor nuclee ale „Grupului" în anumite perioade sau momente (aşa cum vom vedea din cele ce urmează). Dar mai puţin s-a vorbit despre Mănăstirea Slatina din judeţul Suceava (pe atunci în raionul Fălticeni, regiunea Suceava), mănăstire implicată activ în mişcarea „Rugul Aprins". Această mănăstire era condusă în anii '50 ai secolului trecut de Arhimandritul Cleopa Ilie. Datoria noastră este să căutăm, să adunăm şi să sistematizăm puţinele informaţii despre implicarea acestei mănăstiri în activitatea „Grupului".

Am circumscris astfel problematica intenţiilor noastre şi rugăm pe Bunul Dumnezeu să ne ajute, iar pe Părintele Cleopa şi pe martirii acelui moment duhovnicesc îi solicităm să intre în strâmta noastră lungime de undă, să ne inspire, să ni se dezvăluie.

II. Câte ceva despre „Rugul Aprins"

II.1. Şerban Mironescu, intelectual mirean, participant activ şi rememorator al activităţii „Rugului Aprins", defineşte această mişcare spirituală în două chipuri: „un mod de a retrăi Ortodoxia"[2] sau „o redescoperire mistică – isihastă a Ortodoxiei"[3].

Înalt Prea Sfinţitul Părinte Mitropolit Antonie Plămădeală consideră această efervescenţă duhovnicească „o ultimă tentativă de implantare a spiritualităţii paisiene în Biserica Ortodoxă Română"[4].

Cu respectul cuvenit spunem că nu suntem de acord a pune în paralel sau „alături" spiritualitatea paisiană şi Biserica Ortodoxă Română. Spiritualitatea paisiană, etapă şi treaptă a Spiritualităţii ortodoxe româneşti, s-a născut, s-a dezvoltat şi a

[2] Vezi titlul articolului său. Considerăm această definiţie mai puţin inspirată. Nu înţelegem de ce „de a retrăi". Ortodoxia nu se trăieşte de mai multe ori şi în mai multe chipuri. Cei indiferenţi nu o trăiesc, cei păcătoşi şi leneşi o trăiesc insuficient şi ineficient, iar cei hotărâţi şi orientaţi să o trăiască, o trăiesc progresiv, suitor.

[3] În *art. cit.*, p. 3, col. I. Şi această încercare de definire e neputincioasă. De ce „redescoperire"?

[4] Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, *Tradiţie şi libertate în spiritualitatea ortodoxă*, 1995, Ed. Pronostic S.R.L., Bucureşti, p. 246.

rodit în cadrul Bisericii Ortodoxe Române. Aici a găsit mediul prielnic de dezvoltare, chiar dacă în ea găsim asumate activ şi armonios elemente slave şi aghiorite ale aceleiaşi mari, generale şi unitare Spiritualităţi ortodoxe. Şi de aici a trimis refluxul de influenţă benefică asupra Spiritualităţii întregii Ortodoxii. (Unitate în multiplicitate. Culori ale aceluiaşi curcubeu care se intercondiţionează şi niciodată nu pun un hotar precis între ele. Dacă eşti prea precis delimitat de celelalte componente, nu te mai poţi considera parte componentă a întregului.)

Deci nu era nevoie de o re-implantare a spiritualităţii paisiene. Această nuanţă a spiritualităţii noastre exista, latentă sau estompată, şi trebuia, dacă era necesar, reactivată. Dar reactivarea s-a făcut nu la nivelul şi la condiţiile istorice ale secolului al XVIII-lea, ci la solicitările societăţii româneşti din secolul al XX-lea, debusolată de cataclismele celor două războaie mondiale.

Noi suntem convinşi că Mişcarea spirituală (duhovnicească) isihastă pornită în deceniile V şi VI şi continuată până la sfârşitul secolului al XX-lea este parte componentă şi treaptă superioară a Isihasmului românesc, specifică acelei perioade de dictatură comunistă şi de ateism.

„Rugul Aprins" a fost o mişcare de intensă trăire duhovnicească, iniţiată de un grup de intelectuali laici şi clerici în Bucureşti, în deceniul al cincilea al secolului trecut, în cadrul şi sub stricta îndrumare a Bisericii Ortodoxe Române, cu influenţe benefice, „lumină din lumină" spre zone îndepărtate ale ţării noastre.

II.2. Putem semnala câteva caracteristici ale acestei mişcări:

– iniţiată de mari intelectuali, renumiţi teologi şi condusă de mari duhovnici.

– primită şi ocrotită cu dragoste părintească de conducerea superioară a B.O.R. de atunci (Patriarhul Justinian), valoarea şi jertfa ei fiind recunoscute şi de conducerea superioară a B.O.R. de azi (Patriarhul Teoctist).

– nu a fost o mişcare exclusivist călugărească, ci cu o largă participare clerico-laică. Andrei Pleşu o defineşte ca fiind „ultimul episod de sobornicitate reală a Bisericii noastre, în anii dictaturii comuniste. Mari intelectuali şi mari călugări au comunicat şi au cuminecat într-o neverosimilă libertate lăuntrică",

pentru că „între cult şi cultură inteligenţa respiră firesc şi larg"[5]. Acţiunea organizatorică a aparţinut unor intelectuali mireni cărora Dumnezeu le-a trimis la timpul potrivit îndrumătorii duhovniceşti. Unii dintre aceşti intelectuali au îmbrăţişat, pe parcurs, viaţa monahală.

– această mişcare duhovnicească a rodit martiriul închisorilor comuniste pentru un număr însemnat de clerici şi laici. Doi dintre ei, cei mai importanţi, au trecut din lume la Lumină în anii detenţiei.

II.3. Denumirea mişcării, **Rugul Aprins**, este o denumire simbolică, amintind episodul biblic (Ieşire 3, 1-6; Deuteronom 33, 16; Marcu 12, 26). Minunea este prefigurarea tainică a Pururea Feciorei Maicii Domnului[6]. Iniţiatorii mişcării au propus această frumoasă denumire. Dar mare le-a fost bucuria membrilor acestui „Grup" când au descoperit, prin îndrumătorul lor spiritual (Ieromonahul Ioan Kulighin), că în spiritualitatea rusă sărbătoarea „Rugului Aprins" de la 4 septembrie[7] constituie în mod tăcut momentul şi locul de reunire în Duh a tuturor celor ce au fost binecuvântaţi cu darul trăirii şi cunoaşterii isihaste. Această denumire a fost dată Grupului de la Antim începând cu anul 1944. S-a încercat, dar fără succes, înregistrarea oficială a „Asociaţiei Rugului Aprins"[8].

Mai târziu a apărut creaţia în versuri a poetului Sandu Tudor[9], *Imnul Acatist la Rugul Aprins al Maicii Domnului*. Acest imn este una dintre lucrările de referinţă ale mişcării duhovniceşti

---

[5] Andrei Pleşu, *Prefaţă* la A. Scrima, *Timpul Rugului Aprins*, pp. 14 şi 15.

[6] „*Precum rugul cel aprins nu se mistuia, aşa şi tu, Fecioară, ai născut şi fecioară ai rămas*", Dogmatica glasului 2.

[7] În calendare şi în cartea de cult *Mineiul lunii septembrie*, la ziua a patra, este pomenit Sfântul Proroc Moise. Dar A. Scrima, *op. cit.*, p. 170, nota 60 arată că vechile Menologii sau ediţiile „bătrâne" ale *Vieţilor Sfinţilor* pomeneau, la zeciuială, şi *amintirea „minunii Rugului Aprins"*. Înţelegem că, în Biserica Rusă, acestei sărbători a „Rugului Aprins" i se dă (sau i se dădea) o importanţă mai mare

[8] A. Scrima, *op. cit.*, p. 171 şi nota 61.

[9] Poetul Sandu Tudor (1896-1963), Părintele Daniil, în monahism, principalul iniţiator al Grupului de la Antim, asupra căruia vom mai reveni pe larg, a scris, începând cu anul 1927, numai poezie de factură religioasă: *Acatistul Preacuviosului Părintelui nostru Sf. Dimitrie cel Nou, boarul din Basarabi*, publicat la Bucureşti în 1942 şi 1950; *Acatistul Rugului Aprins*, publicat la

despre care vorbim. Este un strigăt al credinciosului însetat de lumina dumnezeiască, lumina harică, lumina taborică:

„Spre Tine noi alergăm, arși, mistuiți de dor!
Ia-ne și pe noi părtași ai Sfântului Munte Tabor." (Condac I)

Acestui strigăt îi răspunde Cerescul Părinte prin glasul altui poet, membru activ al „Grupului":

„Şi chiar de-ar fi ca sterpul bulz de tină
Să-l părăsească oștile cerești,
Tu să rămâi, că tu ești doar lumină
Şi nu trăiești decât când strălucești!"[10]

III. Începuturile, organizarea și peregrinările „Rugului Aprins"

III.1. Doritori de comuniune, de **comunicare** și de **cuminecare**, de căutare a sfințeniei, a harului divin, un grup de intelectuali s-au împrietenit, s-au întâlnit în dialoguri creatoare, lăsând apoi meditației și soliloqui-ei locul festinului, în deceniile trei și patru ale secolului trecut, perioadă numită, în general, interbelică. **Comunicare și cuminecare** le-a oferit acestor „seniori" ai viitorului Grup de la Antim, în anul 1943[11], în calitate de gazdă,

---

Madrid în 1983. Apoi, prin anii '50 (după prima detenție la Canal, 1948-1949): *Acatistul Sf. Ioan Bogoslovul* și *Acatistul Sf. Calinic Cernicanul*, ambele tipărite la Madrid în 1987 de Fundația Culturală Română. Vezi Ş. Mironescu, *art. cit.*, p. 3, col. I și II.

Episcopul Teofan Sinaitul, Vicar patriarhal (azi Mitropolitul Olteniei) spune în *Cuvânt înainte* la *Imnul Acatist la Rugul Aprins al Maicii Domnului*, Tesalonic, Grecia, 1992, că acest imn acatist a fost creat în Mănăstirea Antim din București. Dacă s-a păstrat manuscrisul și data, are dreptate. Dar dacă a fost scris după prima detenție, încheiată în 1949, s-ar putea să fi fost scris la Mănăstirea Sihăstria, la Mănăstirea Slatina sau la Schitul Rarău, toate din Moldova, pe unde a peregrinat, cum vom vedea.

Imnul se încheie cu Condacul IX (deci flacăra lui trebuie să ardă suitor până la a treia triadă a Luminii, fără să se supună tiparelor vechilor imnografi. Am primit, prin anii '60, de la Mănăstirea Slatina o copie dactilografiată a Acatistului, care mergea tradițional până la Condacul XIII. Așadar un urmaș, probabil viețuitor al acestei mănăstiri, crezând că textul a rămas neterminat, se străduise să-l completeze, imitând palid stilul autorului.

[10] V. Voiculescu, *Bătea la poarta cerului*, din volumul *Poezii*, Editura pentru Literatură, 1968, pp. 15-17.

[11] Anul 1936 dat de Şerban Mironescu pentru întrunirea de la Cernăuți este greșit (*art. cit.*, p. 3., col. II): Tit Simedrea nu era atunci mitropolit al Bucovinei.

Tit Simedrea[12], Mitropolitul Bucovinei. S-a organizat la Cernăuți, între 1 și 7 august 1943 (deci sub semnul Schimbării la Față, al Transfigurării), o întâlnire destinată reflecției și rugăciunii. Întâlnirea era organizată de Sandu Tudor[13] și de Părintele Arhimandrit Benedict Ghiuș. Cu ei au participat la întrunirea de la Cernăuți și alți intelectuali clerici și laici. Probabil că a fost prezent și alt „senior" al Grupului, Alexandru Codin Mironescu[14].

Au fost opt zile de „retragere spre un alt orizont". Se celebra zilnic Sfânta Liturghie, apoi timp de meditație și de rugăciune personală, sesiune de comunicări (dimineața și după-amiază), discuții deschise (înregistrate de un stenograf, care se găsesc încă în Biblioteca Sinodului din București). Printre participanții întrunirii de la Cernăuți se afla și Constantin Noica, cu o comunicare intitulată *Patos și Patmos.* Șerban Mironescu[15] crede că

---

[12] Tit (Teodor) Simedrea (1886-1971, Cernica), Mitropolit al Bucovinei între anii 1940-1945. Biografia, pe scurt, și opera, vezi la Pr. Prof. univ. Dr. Mircea Păcurariu, *Dicționarul teologilor români,* Univers enciclopedic, București, 1996, p. 405.

[13] Alexandru Teodorescu (1896-1963), devenit monahul Agaton la Mănăstirea Antim în anul 1948. În anii 1948-1949, prima detenție la Canalul Dunăre-Marea Neagră, recent inaugurat. În anul 1952 schimonah, la Mănăstirea Sihăstria, cu numele de Daniil. Nu știm dacă în acest timp era viețuitor la Mănăstirea Sihăstria sau la Mănăstirea Slatina. Ambele mănăstiri, împreună cu altele câteva, erau grupate sub conducerea Părintelui Arhimandrit Cleopa Ilie. Părintele Ioanichie Bălan știe că în acest timp Daniil era închinoviat la Slatina. La recomandarea Părintelui Cleopa, Patriarhul Justinian (patriarh între anii 1948-1977) îl numește egumen la Schitul Rarău, schit ce aparținea de Mănăstirea Slatina. Arestat a doua oară în anul 1958 (Procesul Rugului Aprins), moare în închisoarea din Aiud în anul 1960 (după Ș. Mironescu) sau în aprilie 1963 (după A. Scrima). Este îngropat într-o groapă comună. Nu i se știe nici azi mormântul. Vezi, pe larg, despre el: Șerban Mironescu, *art. cit.*, p. 3; Andrei Scrima, *op. cit.*, pp. 137-142 și 180; Arhimandrit Ioanichie Bălan, *Viața și nevoințele Arhimandritului Cleopa Ilie*, Trinitas, Iași, 1999, p. 97.

[14] Alexandru Codin Mironescu (?-1973), profesor universitar de chimie-fizică, scriitor, gazetar remarcabil și critic literar. Locuința sa din București a găzduit numeroase întâlniri ale Grupului de la Antim. Arestat în 1958 împreună cu fiul său, Șerban, în vârstă de 22 de ani. Decedat la 20 ianuarie 1973. Vezi A. Scrima, *op. cit.*, pp. 142-144 și 180; G. Călinescu, *Istoria Literaturii Române de la origini până în prezent*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Minerva, București, 1986, pp. 928 și 1027.

[15] *Art. cit.*, p. 3.

la Cernăuţi s-a pus problema constituirii Grupului, dar Andrei Scrima[16] spune răspicat că aceasta a fost întâlnirea fondatoare.

III.2. Grupul de la Antim (sau participanţii la mişcarea spirituală „Rugul Aprins") s-a constituit la această mănăstire bucureşteană din mai multe motive, majoritatea evidenţiate de A. Scrima[17], dintre care considerăm trei mai importante:

a. Aici era căminul monahilor studenţi[18]. Deci auditoriul pentru orice conferinţă sau discuţie de ordin spiritual era asigurat.

b. La biserica acestei mănăstiri toate slujbele, dar mai ales Sfânta Liturghie, căpătaseră frumuseţe deosebită şi fast nemaiîntâlnit. Frumuseţea liturghiilor ruseşti era adusă aici de câţiva tineri ieromonahi refugiaţi din Basarabia: Sofian Boghiu[19], Felix Dubneac, Veniamin Gavrilovici, Zaharia Glodun[20]. Mai trebuie adăugat numele Părintelui Gheorghe Roşca, preot de mir, fost misionar în Eparhia Chişinăului, refugiat şi el din Basarabia. Bun cunoscător al limbii ruse, la solicitarea Grupului, a tradus din această limbă multe lucrări cu conţinut duhovnicesc[21]. Să nu uităm pe Arhimandritul Benedict Ghiuş, şi el cu formaţie basarabeană, călugărit la Mănăstirea Noul Neamţ şi trăitor aproape un deceniu în Basarabia. Aceşti basarabeni erau purtătorii frumuseţii şi fastului cultului divin rus, dar şi ai spiritualităţii pravoslavnice ruse. Toate acestea făceau ca membrii Grupului plănuit la Cernăuţi să găsească la Mănăstirea Antim cel mai potrivit loc unde cerinţele lor sufleteşti să fie împlinite şi unde să for-

---

[16] *Op. cit.*, pp. 156-158.

[17] *Ibidem*, passim.

[18] Protos. Ioanichie Bălan, *Convorbiri duhovniceşti*, vol. II, Editura Episcopiei Romanului şi Huşilor, 1988, p. 617.

[19] Sofian Boghiu (1912, Basarabia – 2002, M-rea Căldăruşani). Tuns în monahism la Mănăstirea Dobruşa, în 1936. Facultatea de Teologie şi Academia de Belle Arte. În anii 1950-1951, profesor la Seminarul Monahal Superior de la Mănăstirea Neamţ. Din anul 1952, stareţ şi duhovnic al Mănăstirii Antim. Vezi Protos. Ioanichie Bălan, *Convorbiri duhovniceşti*, vol. II, p. 613, nota 1.

[20] Ş. Mironescu *art. cit.*, p. 3.

[21] S-au tradus atunci Culegerile provenind de la Mănăstirile Optina şi Valaam, Convorbirile Sf. Serafim de Sarov, Epistolele lui Teofan Pustnicul, cartea lui Igor Smolici despre stareţii ruşi, lucrările lui Florenski, Florovski, Teologia Mistică a lui Vl. Loski, cartea lui Fr. Spunda despre Muntele Athos etc. Vezi: Ierom. Ioanichie Bălan, *Convorbiri duhovniceşti*, Editura Episcopiei Romanului şi Huşilor, 1984, p. 402; Idem, *Convorbiri duhovniceşti*, vol. II, p. 617; Ş. Mironescu, *art. cit.*, pp. 3 şi 6, nota 6.

meze, mireni şi clerici, un tot unitar, un buchet de suflete căutând spre un alt orizont, spre Emaus.

c. Împlinirea a venit de la Bunul Dumnezeu, Care le-a trimis **îndrumătorul duhovnicesc, maestrul spiritual**[22], **stareţul**[23].

În toamna anului 1943, însoţind trupele române în retragere de pe frontul din Rusia, au ajuns şi s-au stabilit la Mănăstirea Cernica, lângă Bucureşti, Mitropolitul Rostovului, Nicolae, în vârstă de 80 de ani, şi duhovnicul acestuia, Ioan (Ivan) Kulighin. Acest ieromonah modest[24], din comunitatea vestitei Mănăstiri Optina[25] (nu departe de Moscova), în vârstă de 60 de ani, acceptă să devină **stareţul**[26] **(maestrul spiritual)** al Grupului „Rugului Aprins" de la Mănăstirea Antim, misiune ce şi-o îndeplineşte cu mare râvnă şi dragoste până în toamna anului 1946, când a fost arestat şi trimis în detenţie la Odesa, unde a şi murit[27].

Acest Ioan Kulighin, care se numea pe sine Ioan cel Străin, era duhovnic şi *dascăl al rugăciunii inimii de renume, un rugător autentic şi iscusit lucrător al Rugăciunii lui Iisus*, aşa cum îl caracterizează mai târziu Părintele Arhimandrit Sofian

---

[22] Andrei Scrima, *op. cit.*, pp. 181-207.

[23] Toţi acei ieromonahi de la Mănăstirea Antim erau duhovnici. Dar noi ne referim la acel cineva pe care toţi îl aşteptau, mireni şi clerici, pe acel **maestru spiritual**, numit aşa de Andrei Scrima, sau pe acel **stareţ**, în sensul tot de îndrumător duhovnicesc. Ne referim aici la sensul pe care cuvântul **stareţ** îl are în spiritualitatea rusă (stăreţism) sau în cea moldovenească a secolelor XV-XVI. Vezi Igor Smolici, *Din viaţa şi învăţătura stareţilor*, Humanitas, Bucureşti, 1997, pp. 76-89. (Cartea lui Igor Smolici a fost tradusă la Bucureşti chiar în perioada de care ne ocupăm, sub influenţa şi la solicitarea Grupului de la Antim. Vezi Ş. Mironescu, *art. cit.*, p. 6, nota 6); Vezi şi Pr. Constantin C. Cojocaru, *Sfântul Daniil Sihastrul*, în volumul omagial „Grai maramureşan şi mărturie ortodoxă. Prea Sfinţitului Episcop Justinian al Maramureşului şi Sătmarului la împlinirea vârstei de 80 de ani", Editura Episcopiei Baia Mare, 2001, pp. 202-203. Studiul este reeditat şi în volumul Pr. Constantin C. Cojocaru, „Paşi prin secole de Istorie bisericească", Editura Golia, Iaşi, 2005. Pentru problema de faţă vezi pp. 144-145.

[24] Ş. Mironescu, *art. cit.*, p. 3, col. II-III.

[25] Vezi şi Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, *Tradiţie şi libertate...*, p. 276.

[26] El însuşi îşi recunoaşte această calitate. A. Scrima, *op. cit.*, p. 22.

[27] *Ibidem*, pp. 158-160.

Boghiu[28]. Ieromonahul rus a închegat Grupul într-un cadru de rugăciune și de binecuvântare, ajutat în osteneala sa de Părinții Benedict Ghiuș și Sofian Boghiu, ei înșiși vrednici duhovnici[29]. Aceasta a dus la omogenizarea Grupului. Noi vorbim despre Grupul de la Antim, dar trebuie să considerăm ramificațiile lui până foarte departe. Și aceasta pentru că fiecare membru purta binecuvântarea în afara Antimului, printre colegi, printre discipoli, printre prieteni. Astfel, spiritualitatea de la Antim, „Rugul Aprins", își dovedea plurivalența și emana lumină până departe.

Suntem datori să pomenim, chiar și în mare grabă, măcar încă vreo câteva nume de membri ai „Rugului Aprins", aflați pe diferite trepte de participație la activitatea spirituală de comunicare și cuminecare a Grupului[30].

Am vorbit deja câte ceva despre „seniorii" Grupului, cei care la Cernăuți au hotărât întemeierea lui[31]. Alții: Paul Sterian, compozitorul Paul Constantinescu[32], poetul și medicul Vasile Voiculescu (1884-1963)[33], arhitectul Constantin Joja[34], profesorul Alexandru Elian[35], profesorul Anton Dumitriu[36], pr. prof. Dumitru Stăniloae[37], ieromonahul Sofian Boghiu, despre care am mai vorbit[38], ieromonahul Petroniu Tănase[39], ieromonahul

---

[28] Ierom. Ioanichie Bălan, *Convorbiri duhovnicești*, vol. I, p. 402.

[29] Ș. Mironescu, *art. cit.*, p. 3, col. III și p. 6, nota 7.

[30] I-a prezentat destul de frumos și de interesant Andrei Scrima (*op. cit.*, p. 133 și urm.).

[31] În vara anului 1947, tot în perioada 1-7 august, a avut loc o nouă retragere spirituală la Mănăstirea Govora. Erau prezenți: Sandu Tudor, Părinții Benedict Ghiuș și Sofian Boghiu și profesorul Alexandru Mironescu. Ceilalți participanți erau tineri și pentru câțiva dintre ei această durată de intensitate liturgică și limpezime în cuvânt a fost determinantă.

[32] A. Scrima, *op. cit.*, p. 143.

[33] *Ibidem*, pp. 147-148.

[34] *Ibidem*, p. 144.

[35] *Ibidem*, p. 145.

[36] *Ibidem*, p. 145.

[37] *Ibidem*, pp. 146-147.

[38] *Ibidem*, pp. 152-153.

[39] *Ibidem*, p. 153. Născut în anul 1915 la Farcașa, Neamț. Călugărit la Mănăstirea Neamț în 1936. Licențiat în Teologie. A audiat și cursurile de Filosofie și Logică ale lui Anton Dumitriu. Profesor la Seminarul Monahal Superior de la Mănăstirea Neamț. Apoi viețuitor și o vreme stareț la Mănăstirea Slatina.

Arsenie Papacioc[40], Antonie (Leonida) Plămădeală (1926-2005) şi Bartolomeu (Valeriu) Anania (n. 1921), actualul Arhiepiscop al Clujului[41].

Încheiem lista incompletă[42] cu Andrei Scrima, cel mai tânăr din Grup, dar rânduit de Bunul Dumnezeu spre a fi rememoratorul şi sistematizatorul spiritualităţii „Rugului Aprins"[43]. Părintele Arhimandrit Andrei Scrima (Arhimandrit al Patriarhiei Ecumenice de la Constantinopol) ne-a lăsat volumul de Spiritualitate şi înaltă Teologie *Timpul Rugului Aprins. Maestrul spiritual în tradiţia răsăriteană*, Humanitas, Bucureşti, 1996. I s-au publicat postum şi volumele: *Teme ecumenice*, Humanitas, Bucureşti, 2004; *Duhul Sfânt şi unitatea Bisericii. Jurnal de Conciliu*, Anastasia, Bucureşti, 2004.

III.3. În anul 1948 regimul comunist a interzis şi a suprimat prin lege toate asociaţiile religioase. Ca să distragă atenţia

---

Din 1985 egumen al Schitului românesc Prodromul de la Muntele Athos. Vezi: Protos. Ioanichie Bălan, *Convorbiri duhovniceşti*, vol. II, p. 785; Idem, *Viaţa şi nevoinţele...*, p. 97.

[40] Născut în anul 1914. Tuns în monahism la Mănăstirea Sihăstria, în anul 1949, iar în anul 1950 hirotonit ieromonah. O vreme duhovnic (spiritual) la Seminarul Monahal Superior de la Mănăstirea Neamţ, apoi vieţuitor şi duhovnic la Mănăstirea Slatina. În prezent duhovnic la schitul „Sf. Maria" de la Techirghiol. Vezi: A. Scrima, *op. cit.*, p. 153; Protos. Ioanichie Bălan, *Convorbiri duhovniceşti*, vol. II, p. 657.

[41] A. Scrima, *op. cit.*, p. 161, note.

[42] *Ibidem*, p. 161-162, note, sunt pomeniţi mulţi alţii.

[43] Andrei Scrima (1930, Gheorghieni – 2000, Bucureşti). La numai 15 ani studentul şi colaboratorul apropiat al profesorului Anton Dumitriu. În 1946 ia contact cu Grupul de la Antim. În anul 1948, licenţiat în Filosofie. Se înscrie la Teologie în anul 1949. (A luat licenţa în anul 1956, cu Părintele Stăniloae). Este primit frate la Mănăstirea Antim. Între anii 1950-1953 îl găsim profesor la Seminarul Monahal Superior de la Mănăstirea Neamţ, împreună cu părinţii: Benedict Ghiuş, Petroniu Tanase, Sofian Boghiu şi Arsenie Papacioc. Între anii 1953-1954 osteneşte la reorganizarea Bibliotecii Patriarhiei, împreună cu Bartolomeu Anania. Urmează o perioadă severă de asceză la Mănăstirea Slatina, sub îndrumarea Părintelui Cleopa. Aici este călugărit, la 26 iulie 1956, de către Părintele Benedict Ghiuş. În toamna aceluiaşi an începe peregrinările prin Europa, India, Liban, Statele Unite ale Americii. În perioada pascală a anului 1991 (3-13 aprilie) a venit în ţară, a poposit la Mănăstirea Sâmbăta şi apoi la Mănăstirea Antim, fiind primit cu mare căldură şi de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist. Vezi: Andrei Pleşu, *Prefaţă* la A. Scrima, *op. cit.*, p. 7-12; Ş. Mironescu, *art. cit.*, p. 6, nota 9. Nota aparţine Părintelui Sofian Boghiu, stareţul Mănăstirii Antim.

masei de credincioşi, a aprobat înfiinţarea comitetelor parohiale. Activitatea Grupului înceta formal. Totuşi, o parte dintre membri continuă întâlnirile, fie în chilia fratelui Andrei Scrima sau în cea a Părintelui Sofian Boghiu de la Antim, dar mai ales în locuinţele particulare ale lui Alexandru Mironescu şi Constantin Joja (arhitectul era închis la Canal, 1948-1953, dar familia sa era, în continuare, primitoare)[44].

Noul Patriarh, Justinian Marina, simpatizează cu Grupul de la Antim şi îl ocroteşte[45]. Numai aşa se explică faptul că, voind să-i scoată din vizorul noilor stăpânitori ai României, Patriarhul găseşte rosturi unui important nucleu al Grupului la Seminarul Monahal Superior de la Mănăstirea Neamţ. Aici ei erau autonomi chiar şi faţă de conducerea lavrei nemţene şi totodată aveau material formativ în plan duhovnicesc numeroşii monahi şi fraţi care erau elevii acestei şcoli. Astfel, în perioada 1950-1953 găsim aici profesori pe părinţii Benedict Ghiuş, Petroniu Tănase şi Sofian Boghiu. Cu ei se ostenea aici şi fratele Andrei Scrima, iar părintele Arsenie Papacioc era duhovnicul (spiritualul) şcolii[46]. Bănuim câtă emulaţie duhovnicească va fi fost la acest seminar. Sunt în viaţă majoritatea elevilor de atunci, care pot să mărturisească[47].

În anul 1953, urmând cerinţelor necesare şi fireşti, Seminarul monahal nemţean se transformă în Şcoală de cântăreţi şi Seminar Teologic. Membrii „Rugului Aprins" nu-şi mai găsesc aici locul. Mulţi dintre ei se întorc la Bucureşti, continuând întâlnirile prin case particulare. Lor li se adaugă alţi intelectuali. Această aşa-zisă activitate „ilegală" (care era legalitatea?!) se încheie în anul 1958, cum vom vedea mai jos.

IV. Părintele Cleopa, „Rugul Aprins" şi Mănăstirea Slatina

Părintele Arhimandrit Cleopa Ilie (1912-1998), stareţ la vârsta de 35 de ani al nou-înfiinţatei Mănăstiri Sihăstria, judeţul Neamţ (30 iunie 1947), autodidact, era un predicator vestit,

---

[44] Ş. Mironescu, *art. cit.*, p. 3, col. IV şi p. 6, nota 10.
[45] A. Scrima, *Timpul Rugului Aprins*, p. 121.
[46] Andrei Pleşu, *Prefaţă* la A. Scrima, *op. cit.*, p. 9.
[47] Aşa cum face, de exemplu, Părintele Ioanichie Bălan, în *Convorbiri duhovniceşti*, vol. II, pp. 618-619.

bun cunoscător al Scrierilor Sfinților Părinți, mare duhovnic și iscusit gospodar și organizator. Faima lui ajunsese până în capitala țării.

În vara aceluiași an, 1947, mergând la București pentru rezolvarea unor probleme administrative ale mănăstirii, este invitat de membrii Grupului de la Antim să le vorbească. Solicitanții îl pierduseră în toamna anului trecut pe îndrumătorul lor duhovnicesc, Părintele Ioan Kulighin. De aceea erau doritori să-l cunoască pe Părintele Cleopa. S-au adunat în casa profesorului universitar Alexandru Mironescu. Erau prezenți arhimandriții: Benedict Ghiuș, Dosoftei Morariu[48], Gherontie Ghenoiu, Părintele profesor Dumitru Stăniloae și mulți alți intelectuali[49]. Mulți dintre cei prezenți s-au atașat sufletește de acest mare **stareț**.

Solicitat de Patriarhul Justinian să reorganizeze monahismul moldovenesc, Părintele Cleopa se așază, cu 30 de ucenici ai săi, la Mănăstirea Slatina (mai spațioasă, ctitorie voievodală și mai bine așezată decât Sihăstria) la 1 septembrie 1949. La îndemnul și cu binecuvântarea Patriarhului, el acceptă să devină **îndrumătorul duhovnicesc** al unui grup de mănăstiri și schituri: Slatina, Putna, Moldovița, Râșca, Sihăstria și schiturile Sihla și Rarău[50].

Sandu Tudor (din 1948 monahul Agaton de la Mănăstirea Antim) s-a atașat în așa măsură de Părintele Cleopa încât, după prima detenție (1948-1949), vine la Mănăstirea Slatina[51] și viețuiește acolo unde hotărăște noul său duhovnic și stareț, când la Slatina, când la Sihăstria. În anul 1952 primește, prin mâinile Părintelui Cleopa, la Mănăstirea Sihăstria, marea schimă, devenind ieroschimonahul Daniil. Apoi, cu aprobarea Patriarhului Justinian, este numit stareț la Schitul Rarău. De aici face dese dru-

---

[48] Dosoftei Morariu (1913-1990, Mănăstirea Slatina). Călugărit la Mănăstirea Sihăstria. Licențiat în Teologie la Sibiu, cu teza *Viața Sf. Serafim de Sarov.*

[49] Arhim. Ioanichie Bălan, *Viața și nevoințele...*, pp. 85-87.

[50] *Ibidem*, pp. 96 și 98. Din această încercare, în afară de relația Slatina-Sihăstria (de unde venise grupul de călugări), cea mai statornică și îndelungată relație s-a creat între Mănăstirea Slatina și Schitul Rarău. Călugări formați la Slatina se retrăgeau la acest schit. Chiar și starețul actual al Rarăului este călugăr de Slatina, din vremea Părintelui Cleopa.

[51] Arhim. Ioanichie Bălan, *Viața și nevoințele...*, p. 97.

muri la București, organizând întâlniri ale Grupului, până în anul 1958, când este din nou arestat[52].

Părintele Cleopa ne povestea adesea cum, fiind în munți[53], adăpostit în gospodăria unui creștin de încredere și ascuns în ieslea din grajdul vitelor, a venit noaptea Părintele Daniil de la Rarău și l-a aflat, după ce colindase zile în șir toți munții, căutându-l. Mare a fost atunci bucuria reîntâlnirii.

În afară de Părintele Daniil Tudor, la Mănăstirea Slatina s-au mai închinoviat, pe rând, după anul 1950, alți câțiva teologi iscusiți, membri ai Grupului „Rugul Aprins": Protosinghelul Petroniu Tănase, Ierodiaconul Antonie Plămădeală, Arhimandritul Dosoftei Morariu, Ieromonahul Arsenie Papacioc și probabil și alții[54]. Unii veneau direct de la București la Slatina. Alții trecuseră, pentru un an sau doi pe la Seminarul Monahal Superior de la Mănăstirea Neamț. Așadar, la Slatina, cu știrea și binecuvântarea Patriarhului Justinian și sub autoritatea duhovnicească a Părintelui Cleopa, se regrupează nucleul „Rugului Aprins". Mănăstirea e înfloritoare, populată mai ales de monahi tineri, peste 80. Sfintele slujbe capătă măreție. Corul organizat de Petroniu Tănase cântă înălțător. Se încearcă introducerea în viața monahală a normelor Sf. Teodor Studitul, acțiune propusă de Părintele Cleopa și aprobată de Patriarhul Justinian. Mănăstirea se comporta ca stavropighie. De aceea contactele Părintelui Cleopa erau direct cu Patriarhia.

Dar marele stareț nu uită nici pe membrii Grupului rămași la București. Când e chemat în capitală de Patriarh, să se sfătuiască în probleme duhovnicești, Părintele Cleopa se întâlnește și cu ei. Iată cum redă, din memorie, Șerban Mironescu, o astfel de întâlnire:

„Punctul culminant în acest șir de întâlniri s-a situat în 1953, când au venit la București Părinții Cleopa Ilie și Arsenie

---

[52] A. Scrima, *Timpul Rugului Aprins*, pp. 141-142; Ș. Mironescu, *art. cit.*, p. 3, col. IV; Despre relațiile duhovnicești deosebite între Părintele Daniil Tudor și Părintele Cleopa vorbește și Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, *op. cit.*, p. 277.

[53] A doua sa retragere în munți, 1952-1954. Vezi Arhim. Ioanichie Bălan, *Viața și nevoințele...*, pp. 100-105.

[54] Arhim. Ioanichie Bălan, *Viața și nevoințele...*, p. 97.

Papacioc[55]. Părintele Cleopa a ţinut atunci o conferinţă la Institutul Teologic şi într-o zi a venit şi în casa lui Alexandru Mironescu[56]. Un număr mare de persoane, vreo 80, s-au adunat aici cu acest prilej. Casa era aşa de plină de lume, că uşa nu se mai putea închide. Părintele Cleopa a vorbit timp de câteva ceasuri şi la urmă ne-am rugat împreună"[57].

Părinţii de la Slatina fuseseră chemaţi la Bucureşti de Patriarhul Justinian ca să cerceteze mănăstirile din jurul capitalei, să pună rânduială în viaţa monahală şi să spovedească pe vieţuitorii (vieţuitoarele) acestor mănăstiri[58]. Aceste amănunte le-am ascultat şi noi din gura Părintelui Cleopa de multe ori. Considerăm că, atât cât a stat la Bucureşti, această întâlnire cu membrii „Rugului Aprins" (relatată din aduceri aminte de Ş. Mironescu, care atunci avea 19-20 de ani) nu a fost singura.

Prin anul 1954 vine la Mănăstirea Slatina şi fratele Andrei Scrima, care, de la Seminarul nemţean, trecuse pentru o scurtă perioadă pe la Biblioteca Patriarhiei, unde activase alături de Bartolomeu Anania. Pentru fratele Andrei la Slatina urmează o perioadă de „asceză severă" (cum singur a mărturisit lui Andrei Pleşu)[59]. De aici merge şi îşi susţine (în 1956) Teza de Licenţă în Teologie cu Părintele Profesor Dumitru Stăniloae (*Schiţă a unei antropologii apofatice, în spiritul tradiţiei ortodoxe*).

La 26 iulie 1956 vine la Slatina de la Bucureşti Părintele Arhimandrit Benedict Ghiuş, trimis de Patriarhul Justinian, şi îl călugăreşte pe Andrei Scrima[60]. Aşadar, acest arhimandrit al Patriarhiei de Constantinopol are călugărie de Slatina, în vâl-

---

[55] Arhim. Ioanichie Bălan, în *Viaţa şi nevoinţele...*, p. 105, situează această venire la Bucureşti a celor trei părinţi (erau însoţiţi şi de Părintele Daniil Tudor) în vara anului 1954.

[56] Bineînţeles, cu ştirea şi binecuvântarea Patriarhului Justinian. Cei trei „slătineni" locuiau la Patriarhie şi se sfătuiau duhovniceşte cu Patriarhul în fiecare seară. Arhim. Ioanichie Bălan, *Viaţa şi nevoinţele...*, p. 105. Nu putea marele călugăr Cleopa să facă ceva fără ascultare şi binecuvântare.

[57] Ş. Mironescu, *art. cit.*, p. 3, col. IV.

[58] Arhim. Ioanichie Bălan, *Viaţa şi nevoinţele...*, p. 105.

[59] Andrei Pleşu, *Prefaţă* la A. Scrima, *Timpul Rugului Aprins...*, p. 9. Putem face comparaţie, prin spusele tânărului călugăr, între viaţa duhovnicească de la Slatina, şi alte mănăstiri.

[60] Andrei Pleşu, *Prefaţă* la A. Scrima, *Timpul Rugului Aprins...*, p. 9.

vătaia „Rugului Aprins" la „Taborul" acestei mănăstiri[61]. Pentru acest tânăr fiu al Grupului Patriarhul Justinian avea planurile sale, planuri rânduite de Dumnezeu, care s-au împlinit la puţin timp, în toamna aceluiaşi an, când Andrei a plecat în lungul drum al străinătăţii[62]. Dumnezeu rânduise lui Andrei nu martiriul închisorii, ci martiriul înstrăinării (pe care de mic copil şi-l ceruse), iar Patriarhul Justinian era unealta, împlinitorul voinţei divine[63].

Iată-l, aşadar, pe Părintele Cleopa îndrumător al Grupului „Rugul Aprins", continuator al lucrării începute de Părintele Ioan cel Străin (Ioan Kulighin). Şi iată-i pe cei doritori după Tabor (*Ia-ne şi pe noi părtaşi ai Sfântului Munte Tabor*, Condacul I din Acatist), pelerini prin timp (1-7 august 1943 şi 1-7 august 1947) şi prin spaţiu (Cernăuţi, Antim, Cernica, Govora, Neamţ, Sihăstria), îmbătaţi de străfulgerarea harică (Luca 9, 32) la Taborul Mănăstirii Slatina. Era popasul fericit („Învăţătorule, bine este ca noi să fim aici", Marcu 9, 5) înainte de marea confruntare cu cătuşele iadului[64].

V. Procesul „Rugului Aprins"

În anul 1958 are loc marele val de arestări.

---

[61] Mănăstirea Slatina are hramul „Schimbarea la Faţă" şi Patriarhul Justinian ştia aceasta şi atunci când l-a trimis aici pe Părintele Cleopa cu cei 30 de ucenici ai săi, dar şi atunci când a hotărât ca la această mănăstire să se regrupeze membrii „Rugului Aprins".

[62] Andrei Pleşu, *Prefaţă*, la A. Scrima, *Timpul Rugului Aprins*, pp. 9-10.

[63] De ce a fost trimis la Slatina Părintele Benedict Ghiuş să-l călugărească pe Andrei? Probabil pentru faptul că Părintele Cleopa nu se afla atunci în mănăstire. Arhim. Ioanichie Bălan (*Viaţa şi nevoinţele...*, pp. 106-108) aminteşte activitatea din anul 1956 a Părintelui Cleopa, fără a o detalia pe luni şi zile. Astfel, la începutul anului, el se retrage din stăreţia Mănăstirii Slatina (bineînţeles, cu aprobarea Patriarhului Justinian), lăsând în această funcţie administrativă pe ucenicul său, Emilian Olaru. Este trimis apoi în misiune la mănăstirile din Banat. La Mănăstirea Gai, de lângă Arad, chiar a zăbovit mai multă vreme. Reîntors, se stabileşte pentru o perioadă de timp la Mănăstirea Putna, unde îl aşezase stareţ pe ucenicul său din tinereţe, Arhim. Dosoftei Morariu. Toamna se întoarce la Mănăstirea Sihăstria.

[64] Leonida (Antonie) Plămădeală, *Trei ceasuri în iad*, Editura Eminescu, 1970. Reeditări în 1993 şi 1995.

Precizăm că dosarul procesului intentat membrilor „Rugului Aprins" a purtat numele de „Lotul Teodorescu Alex. şi alţii" (Dosarul păstrat la M.A.I., nr. 113668 [65]).

Părintele Daniil venise la Bucureşti (aşa cum făcea destul de des) pentru o planificată întâlnire în casa lui Alexandru Mironescu. A fost arestat în această casă în noaptea de 13 spre 14 iunie, împreună cu Alexandru Mironescu şi cu fiul acestuia, Şerban, în vârstă de 22 ani[66]. În aceeaşi noapte au mai fost arestaţi şi alţi membri sau simpatizanţi ai Grupului.

Poetul Vasile Voiculescu, în vârstă de 74 ani, a fost arestat între orele 1 şi 2 după miezul nopţii, în noaptea de 4 spre 5 august 1958[67]. În aceeaşi noapte este arestat şi Dr. Gheorghe Dabija, mare prieten al Grupului de la Antim, conferenţiar la catedra de fiziologie a Facultăţii de Medicină din Bucureşti[68].

Anchetele au început în data de 3 iulie 1958[69].

Dosarul avea 10 volume[70].

Procesul propriu-zis a avut loc în luna noiembrie şi s-au pronunţat următoarele condamnări pentru infracţiunea de uneltire contra ordinii sociale:

Părintele Daniil (Alexandru Teodorescu) – 25 de ani de închisoare[71]; Alexandru Mironescu – 18 ani; Şerban Mironescu – 8 ani; Benedict Ghiuş – 20 de ani; Arsenie Papacioc – 20 de ani; Sofian Boghiu – 16 ani; Felix Dubneac – 16 ani; Dumitru Stăniloae – 5 ani; Vasile Voiculescu – 5 ani; şi mulţi alţii[72]. (Bartolomeu

---

[65] Cifra e suitoare şi simbolică. Ea îi pune întâi în evidenţă pe cei doi martiri, egali în rostul şi jertfa lor: 1. Sandu – Daniil Tudor = iniţiatorul şi 1. Ioan Kulighin = îndrumătorul. Cifra 3, armonia perfectă, sfinţenia, arată activitatea binecuvântată de har a Grupului. Cifra 66 arată perioada forţelor răului, pornite să stopeze, să reducă, să desfiinţeze. Dar totul se termină sublim în cifra 8 = deplinătatea, veşnicia.

[66] Ş. Mironescu, *art. cit.*, p. 3, col. IV; A. Scrima, *Timpul Rugului Aprins*, pp. 142-143 şi 171.

[67] A. Scrima, *Timpul Rugului Aprins...*, p. 148; V. Voiculescu, *Gânduri albe*, Ed. Cartea Românească, 1986, *Cronologie*, de Victor Crăciun şi Radu Voiculescu, p. LXXI.

[68] A. Scrima, *op. cit.*, p. 174.

[69] *Ibidem*, p. 171.

[70] *Ibidem*.

[71] A murit, cum am arătat mai sus, în închisoarea din Aiud.

[72] Ş. Mironescu, *art. cit.*, p. 3, col. IV.

Anania a fost în detenție între anii 1958-1964[73], iar Antonie Plămădeală a fost închis între anii 1954-1956.[74]) Detenția lor a luat sfârşit în anii 1963 şi 1964, ca urmare a amnistiei survenite la finele anului 1962[75].

Moartea lui Vasile Voiculescu şi a lui Alexandru Mironescu s-au datorat anilor grei de detenție şi tratamentului inuman de acolo. Numele lor se alătură celor doi martiri pomeniți şi mai sus: Daniil Tudor, inițiatorul Grupului, şi Ioan Kulighin, îndrumătorul lor.

Punct şi de la capăt

A fost odată un Părinte... **Cleopa...**
A fost odată o mănăstire de călugări... **Slatina...**
Dar căldura spirituală a **Rugului Aprins** o simțim şi acum!

Doamne, scânteia pe care o mai păstrăm în suflet, fă-o din nou **Vâlvătaie**!

Aşa se vor fi rugat intelectualii urmaşi ai martirilor, cercetând Antimul, cercetând Slatina, petrecând ultimele „Dimineți" cu Stăniloae, ultimele „Seri" cu Galeriu sau purtându-şi speranța, poate cu folos, pe la Stavropoleos. Vor fi nutrit „promisiunea şi substanța unui nou început"[76] din întâlnirea episodică cu epuizatul Andrei Scrima.

Aspiratorul sfârşitului de secol XX i-a răpit pe toți. Ni i-a luat.

– Părinte Cleopa, „ce se va întâmpla cu Mănăstirea Sihăstria, dacă vă veți duce Sfinția Voastră la Domnul?

Iar bătrânul, privind în jos, a zis:

– Ziduri, ziduri, ziduri..."[77].

Dar dacă în cetate mai sunt 10 drepți (Facere 18, 32), să avem speranța că orice sfârşit cheamă după el un nou început. Să doxologim cu poetul:

„Lăudați-l, că e mare
Dumnezeu
Ce-a păzit cu mână tare

[73] Pr. Prof. univ. Mircea Păcurariu, *Dicționarul Teologilor Români*, p. 15.
[74] *Ibidem*, p. 335
[75] Ş. Mironescu, *art. cit.*, p. 3, col. IV.
[76] Andrei Pleşu, *Prefață* la A. Scrima, *Timpul Rugului Aprins...*, p. 15.
[77] Arhim. Ioanichie Bălan, *Viața şi nevoințele...*, p. 192.

Pe Români, poporul Său"

Speranța o îndreptăm spre mila lui Dumnezeu că se va ridica și pentru secolul al XXI-lea măcar un Stareț (Maestru spiritual, îndrumător duhovnicesc).

Iar când Milostivul Dumnezeu va întreba:

„Pe cine îl voi trimite și cine va merge pentru Noi?"

El va răspunde:

„Iată-mă! Trimite-mă pe mine!" (Isaia 6, 8).

Părintele Cleopa și începuturile Radioului TRINITAS

Pr. Petru Sidoreac

Principala caracteristică a postului de radio TRINITAS al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei este zidirea sufletească a ascultătorilor săi, la care se lucrează asiduu din 17 aprilie 1998 când, din inițiativa I.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, acesta apărea la Iași ca primul post de radio din Biserica Ortodoxă Română.

Cu un avânt demn de remarcat, fiecare misionar al acestui amvon deschis societății, în funcție de specificul emisiunii sale, aduce o contribuție însemnată la propovăduirea Evangheliei, la propagarea valorilor culturale și la înfrățirea între oameni, dacă ar fi să enumerăm doar câteva dintre obiectivele instituției amintite.

Latura spirituală ocupând un loc preponderent în activitatea acestui post de radio, în special realizatorii emisiunilor teologice sunt aceia care culeg ca niște albine neobosite nectarul învățăturilor divine aflate în Sfânta Scriptură, în scrierile Sfinților Părinți, dar și în opera duhovnicilor contemporani care, răspunzând nevoilor spirituale de astăzi, devin stindarde ale Ortodoxiei și ale ortopraxiei în același timp.

Deoarece anul 2005 încheie cununa de șapte ani de pomenire cu drepții a Părintelui Cleopa Ilie, am considerat că este binevenită prezentarea câtorva aspecte legate de „prezența" marelui duhovnic în viața postului de radio TRINITAS și de contribuția sa la sporirea vieții spirituale a ascultătorilor lui.

Din păcate, Părintele Cleopa nu a avut niciodată ocazia să vorbească în direct la Radio TRINITAS. Era deja spre sfârșitul vieții sale, iar boala nu-i mai permitea un asemenea „lux". A avut posibilitatea să se adreseze ascultătorilor prin intermediul unor înregistrări. Casete cu predici, interviuri, gânduri transmise prin alții ofereau ascultătorilor care îl cunoscuseră bucuria reîntâlnirii, fie și pe această cale, cu cel care le-a binecuvântat viața, iar celor care îi

auzeau vocea pentru prima dată – revelaţia unei lumini care în miez de sihăstrie ardea pentru toţi.

După mai bine de un an de înregistrări la Sihăstria, vocea inimitabilă a bătrânului isihast a încetat să se mai reverse spre reportofoanele veşnic flămânde după hrană duhovnicească. În noaptea de 2 decembrie 1998 s-au spulberat speranţele atâtor reporteri şi redactori, atâtor seminarişti sau studenţi teologi care se întrecuseră în a prinde din zbor cuvintele înţelepte ale neîntrecutului predicator.

Îmi amintesc cu înfrigurare sosirea la Iaşi a unor părinţi sihăstreni, imediat după plecarea la Domnul a Părintelui Cleopa. Ascultătorii au aflat de la vocile tremurânde de durere şi emoţie amănunte legate de schimbarea pentru veşnicie a sălaşului său. Ce a urmat se poate uşor închipui: telefoane, întrebări, pregătiri. Până la înmormântare, casete cu vocea părintelui se auzeau din ce în ce mai des. La fel şi după aceea.

Printre cei prezenţi la prohodire m-am aflat şi eu. Am înregistrat slujba, cuvintele ierarhilor slujitori. Şi încă ceva: vocea poporului, reprezentat cu dărnicie în acea zi la Sihăstria. Oameni de diferite categorii, unii veniţi de departe, în ciuda iernii grele, înmărmuriţi de minunea încălzirii neaşteptate a vremii. Picuri din streşini şi lacrimi din inimi se lăsau armonios, ca o jertfă, pe pământul care îşi cerea dreptul garantat de legea divină.

Şi în ziua înmormântării, şi la parastasul de 40 de zile am avut ocazia să-i înregistrez pe mulţi. Pentru Radio TRINITAS. Pentru revista Mitropoliei, „Candela Moldovei". Pentru posteritate. Mărturiile oamenilor erau nenumărate. Vorbeau cu exaltare sau cu regret, cu vocea înecată de plâns sau şoptit, ca într-o rugă, cu privirea undeva, departe, cu certitudinea că nu ne-a părăsit, că se află acolo, sus, în rând cu sfinţii. Mulţi întrebau când va fi canonizat. După şapte ani? După mai mulţi?

De atunci, Radio TRINITAS a intrat într-o altă etapă. Se vorbea la trecut despre părintele, însă materialele se înmulţeau remarcabil.

Mi-am dat seama de necesitatea unei emisiuni care să trateze în mod exclusiv teme legate de duhovnici. Aşa am început să realizez emisiunea săptămânală „Mărturii duhovniceşti", dorită a fi punte vie între radio, duhovnici şi ascultători. S-a vorbit despre nume mari ale Ortodoxiei româneşti: Părinţii Cleopa Ilie, Paisie Olaru, Ioil Gheorghiu, Iachint Unciuleac, Ilarion Argatu, Teofil Părăian,

Arsenie Papacioc. Am văzut cu adâncă surprindere cât tezaur duhovnicesc există în conştiinţa poporului. Fapte şi învăţături, chipuri de icoană grefate pe fiinţa unui popor martir. Sprijin şi alin, izvor de bucurie şi de înălţare din cotidianul care macină, din indiferenţa care spulberă.

Cât de adevărate sunt cuvintele Arhiepiscopului Bartolomeu de la Cluj, care, la înmormântarea Părintelui Cleopa, a dat mărturie despre forţa aceluia. Dacă Ceauşescu îşi exercita puterea asupra unui restrâns aparat format din oameni care-i îndeplineau poruncile, Părintele Cleopa ţinea în palmele sale întreaga Românie!

Binecuvântată ţară, cu salbe şi cununi de duh, presărate darnic de Creator la răspântii, în văgăuni sau în plină forfotă a vieţii!

În semn de recunoştinţă, ei, cei care l-au cunoscut sau au auzit de Părintele Cleopa, au dat mărturie. Au venit la radio ca invitaţi, au sunat în direct sau au acordat interviuri. S-a creat o legătură spirituală deosebită între ascultătorii înşişi care, auzindu-se la radio, se căutau reciproc pentru a spune sau a afla lucruri noi despre cel care era mărturisit a fi printre ei. Mărturiile erau ca picăturile de sânge dătătoare de viaţă, care treceau dintr-o venă în alta pentru a duce mai departe mesajul salvării.

Astfel, mulţi au avut posibilitatea de a vorbi despre Părintele Cleopa. Ierarhi, stareţi sau simpli vieţuitori din mănăstiri, profesori universitari sau preoţi parohi, credincioşi din oraşe şi sate, în vârstă sau mai tineri, cu toţii erau marcaţi de binecuvântarea unui om dăruit rugăciunii şi altruismului.

Am trăit momente unice. Studioul se transforma în altar, iar ascultătorii într-un larg cor de voci armonizate, care psalmodia despre bătrânul duhovnic ca despre un părinte, un prieten, un sfânt...

Am rămas legat duhovniceşte de această emisiune care mi-a luminat viaţa timp de aproape doi ani de zile. Eu primul m-am folosit, înaintea ascultătorilor, datorită mărturiei lor şi a harului care a pătruns atât de adânc în existenţa acestora.

Până azi, Părintele Cleopa este de asemenea prezent în viaţa postului de radio TRINITAS. Citat în multe emisiuni, oferit prin casete audio în altele – ale căror nume înfrumuseţează grila de programe – Părintele Cleopa rămâne flacăra care, din turnul Goliei, luminează acum în aproape toată România, până acolo unde, în dangăt de clopot, o voce sobră şi pătrunzătoare anunţă: „Aici, Radio TRINITAS! Mitropolia Moldovei şi Bucovinei”.

Cât de mult ne-a iubit Părintele Cleopa*

Pr. Neculai Dorneanu

Una dintre reuşitele unui om este aceea ca, atunci când pleacă dintre cei vii, lumea să îl regrete sincer. Cu cât mai mulţi sunt cei care-l regretă din inimă, cu atât mai mult însemnează că a fost iubit şi preţuit.

Părintele Cleopa Ilie de la Mănăstirea Sihăstria a fost un astfel de om.

Adeseori prea marea popularitate a unei persoane, pentru mulţi dintre noi, cei care am trăit sub comunism, era egală, dacă nu cu nepopularitatea, cu o nemeritată popularitate. Cel puţin, pentru cei din generaţia mea, „conducătorul iubit" şi, în general, orice personalitate a timpului, nu era decât o imagine răsturnată a adevăratei realităţi. Ca atare, am privit cu reticenţă orice personalitate din jurul meu. Prea eram obişnuit cu falsuri, cu imagini şi biografii fabricate.

De aceea, mărturisesc că atunci când am auzit prima oară de Părintele Cleopa – eram la Seminar la Mănăstirea Neamţ – nu m-am dus imediat să-l văd şi să mă conving că spusele despre el sunt autentice. Eram sceptic, dar nu din rea voinţă, ci dintr-o păcătoasă obişnuinţă. Când l-am ascultat prima oară, m-a cucerit predica sa, care-l făcea atât de iubit, dar nu fusese suficient să-mi răstoarne scepticismul. Apoi l-am văzut şi ascultat pe Părintele Cleopa mai des şi, foarte important, am ascultat şi de oamenii care-l cunoşteau şi înţelegeau. Treptat, am început să nu-l mai socotesc pe marele duhovnic al Sihăstriei ca pe o „personalitate" şi am simţit o pornire lăuntrică să-l respect. În preajma sa puteai învăţa ce-i smerenia. Am devenit şi eu pelerin la chilia lui şi l-am simţit ca pe un părinte duhovnicesc.

---

*Extras din revista „Candela Moldovei", anul VII, nr. 11-12, 1998, p. 14.

Însă, aşa cum adeseori se întâmplă, când scapi de o ispită, o alta vine să-i ia locul în suflet. Mă întrebam: chiar era iubit Părintele Cleopa aşa de mult sau cei care veneau la chilia sa o făceau din simplă curiozitate?

Răspunsul avea să mi-l dea însuşi Părintele Cleopa la înmormântarea sa.

Mă aşteptam să fie mulţi creştini veniţi, asemenea mie, să cinstească plecarea la Domnul a marelui duhovnic.

Când am văzut mulţimea pelerinilor, cînd am simţit pulsul inimilor lor, când le-am citit în ochi speranţa credinţei, atunci am înţeles: Părintele Cleopa era iubit pentru că, mai înainte, el i-a iubit pe ei toţi, iar ei i-au simţit rugăciunea şi dragostea şi puterea! Altfel, ce i-ar fi adus la Sihăstria, în ziua aşezării trupului său în ţărână, pe atâţia pelerini veniţi din întreaga ţară? De ce ziua înmormântării Părintelui Cleopa a depăşit, prin mulţimea venită, chiar şi hramul însuşi al mănăstirii unde s-a ostenit ani în şir?

Sâmbătă, 5 decembrie 1998, la Mănăstirea Sihăstria, la înmormântarea Părintelui Cleopa, s-a întâmplat o minune şi orice minune adevărată va avea înţelesurile aflate în timp, mai târziu, când Dumnezeu va voi. Până când le vom afla şi le vom pricepe, să ne rugăm pentru sufletul Părintelui Cleopa, răsplătindu-l pentru dragostea sa. Şi pentru noi să ne rugăm, pentru ca Dumnezeu să ne ajute să-i urmăm Părintelui Cleopa. Şi vom vedea, la a noastră înmormântare, până unde i-am ajuns lui pe cale. Vom vedea câţi ne-au regretat şi iubit şi vom şti atunci cât de mult am iubit.

Atunci voi afla, de fapt, răspunsul la o nouă şi ultimă întrebare: *cât de mult ne-a iubit Părintele Cleopa?*

Un drept adăugat în ceata drepților

Protos. Macarie Drăgoi,
Eclesiarhul Catedralei Arhiepiscopale din Cluj-Napoca

Prin trecerea la cele veşnice a Părintelui Cleopa am pierdut pe pământ un mare duhovnic în urcuşul mântuirii noastre, însă am câştigat în ceruri un rugător şi ocrotitor prin care Dumnezeu continuă să lucreze, împărtăşindu-ne mângâieri, linişte şi pace sufletească. După mutarea sa la ceruri, îl simţim tot atât de aproape de sufletele noastre, călăuzindu-ne destinele şi dându-ne un răspuns frământărilor care ne apasă, fiindcă acum este în slava lui Dumnezeu, în „ceata sfinţilor care a aflat izvorul vieţii şi uşa raiului". Suntem încredinţaţi că Părintele Cleopa L-a purtat pe Hristos în inimă pe tot parcursul vieţii sale pământeşti, iar acum, din vecinătatea „prietenilor lui Hristos", mijloceşte tuturor mângâieri. „Prin vieţuirea sa sfântă, Părintele Cleopa a fost printre noi ca un contemporan şi prieten al sfinţilor din toate veacurile", spunea în panegiric Părintele Mitropolit Daniel al Moldovei la prohodirea părintelui, acum şapte ani.

Ştim că sfinţilor li s-a dat prin smerenia, evlavia şi credinţa lor puterea facerii de minuni atât cât trăiau în această viaţă, cât şi după moarte. Părintele Cleopa a dovedit şi dovedeşte acest lucru. Nenumărate din facerile sale de bine s-au consemnat, însă altele urmează a se face cunoscute, atât cât va îngădui Dumnezeu. Mi-aduc aminte de mărturisirea de suflet a unei călugăriţe care, atunci când s-a hotărât să îmbrăţişeze viaţa monahală, a venit la Părintele Cleopa să-i ceară sfatul în care mănăstire să intre. A rămas descumpănită când părintele i-a răspuns să meargă în Occident. Peste câteva luni avea să înţeleagă rostul celor spuse de iscusitul avvă, în momentul în care a ajuns în Anglia, la Essex, unde şi-a găsit liniştea şi a devenit monahie.

Şi după trecerea celor şapte ani de la mutarea sa la cele veşnice mulţi credincioşi îşi găsesc bucuria şi pacea prin ajutorul pe care îl primesc în urma pelerinajelor la chilia şi la mormântul său. Aşa este şi cazul unor părinţi din Alba Iulia a căror unică fiică, studentă la Facultatea de Filosofie, s-a sinucis. Erau deznădăjduiţi, simţind că viaţa lor nu mai are nici un rost. Au fost sfătuiţi să meargă la Sihăstria, unde s-au rugat la chilia Părintelui Cleopa, cerându-i cu lacrimi în ochi alinare prin mijlocirile sale către Bunul Dumnezeu. Au trecut şi pe la mormânt, au participat la sfintele slujbe, au primit povăţuire de la părinţii mănăstirii, dobândind o nouă viaţă în Hristos, prin asumarea suferinţei.

L-am cunoscut mai întâi pe Părintele Cleopa prin mărturisirile câtorva ţărani din satul meu năsăudean care au vizitat Mănăstirea Sihăstria. Copil fiind, eram fascinat de cele relatate de către pelerini, de binecuvântările şi învăţăturile pe care le-au primit de la Cuvioşia Sa. Eu însumi l-am cunoscut mai întâi prin mijlocirea unor scrieri ale sale, iar apoi, pe când am ajuns în Moldova ca elev al Seminarului Teologic din Suceava, cea mai arzătoare dorinţă pe care o aveam în suflet a fost aceea de a ajunge la Părintele Cleopa. Mi-a rânduit Milostivul Dumnezeu şi acest lucru şi am ajuns în chilia Cuvioşiei Sale însoţit de profesorul meu din seminar, părintele Constantin Cojocaru, pe care Părintele îl cunoştea bine. Ne-a primit cu multă căldură sufletească, spre surprinderea mea, care mi-l închipuiam din cele citite, că este un om foarte aspru. Ne-a învăluit cu dragostea şi vorba sa dulce, moldovenească. Ne-am aşezat în genunchi la picioarele sale şi aşa l-am ascultat cu negrăită bucurie şi uimire, vreme de aproape un ceas. Ne-a povestit mai mult din nevoinţele şi încercările pe care le-a întâmpinat în perioada cât a stat în singurătate, momente despre care Părintele vorbea foarte rar. Ne-a arătat şi cutia în care îşi păstra Sfânta Împărtăşanie în acea perioadă de asceză riguroasă. Eram copleşit de bunăvoinţa şi deschiderea sa, regretând în acelaşi timp că nu mi-am luat cu mine un reportofon ca să înregistrez cele spuse de către dânsul. Poate mai bine ca toate acestea să rămână în tainiţele sufletului nostru.

La sfârşit ne-a făcut o rugăciune de binecuvântare, invocând şirul lung al marilor sfinţi, ierarhi, mărturisitori, mucenici şi cuvioşi. Părintele Constantin i-a cerut să-mi dea blagoslovenie ca să devin „un bun preot de mir în Ardeal, unde este mare nevoie de slujitori cu viaţă duhovnicească”. Părintele Cleopa a ezitat, în

ciuda insistenţelor profesorului meu, apoi în final, a rostit apăsat, binecuvântându-mă pe creştet: „Nu, să devină un bun călugăr!" Binecuvântarea Duhovnicului a rodit în sufletul meu. Era ceea ce căutam cu ardoare fără să fi spus cuiva aceasta.

Am început să-l caut tot mai des, adăpându-mă din izvorul proaspăt al învăţăturilor şi trăirii sale duhovniceşti. Cu câteva luni înainte de stingerea lui din viaţă, l-am vizitat pentru ultima oară. Mi-a dăruit un şirag de metanii cu care mai târziu am fost călugărit şi pe care le păstrez cu sfinţenie. Am avut mare mulţumire sufletească atunci când Părintele Arhiepiscop Bartolomeu mi-a spus să-l însoţesc la înmormântarea Părintelui Cleopa. Eram la Cluj doar de câteva luni, secretar la cabinetul Înalt Preasfinţiei Sale. Astfel am avut marele privilegiu de a-mi lua rămas bun de la povăţuitor şi, totodată, de a fi martor la convorbirile duhovniceşti pe care le-au purtat Înalt Prea Sfinţiţii Daniel şi Bartolomeu, Prea Sfinţitul Casian şi părinţii din consiliul Mănăstirii Sihăstria. Atunci s-a hotărât ca odaia părintelui să rămână permanent deschisă pelerinilor.

S-au evocat multe din lucrările de taină ale marelui duhovnic. Ucenicii de chilie mărturiseau cum în ultimele zile – cu faţa senină şi cu o bucurie de copil – le vestea: „Măi, trebuie să plec la fraţii mei. Ştiţi voi? Mă aşteaptă fraţii mei". Seara, după pravila obişnuită, şi-a făcut şi rânduiala rugăciunilor de dimineaţă. Ştia că înainte de ivirea zorilor va fi alături de fraţii cuvioşi, acolo „unde nu mai este durere, nici întristare, nici suspinare", „unde cetele sfinţilor şi drepţii ca luminătorii strălucesc", de unde ne veghează sufletele şi năzuinţele cu aceeaşi iubire şi bunătate.

Despre Părintele Cleopa, prin rugăciune şi tăcere

Pr. Lucian Leonte, Protopop de Botoşani

În perioada când urmam Seminarul Teologic de la Mănăstirea Neamţ, între anii 1970-1975, şi apoi, după armată, în timpul cât am fost student la Facultatea de Teologie din Bucureşti, în vacanţe stăteam la Schitul Sihla, unde era egumen P. Cuv. Chiril Şaramet, de origine din comuna Suliţa, judeţul Botoşani, cam de aceeaşi vârstă şi din acelaşi loc natal cu Părintele Cleopa.

Sus, la schit, din când în când, urca din Mănăstirea Sihăstria şi rămânea pentru câteva zile Marele Pustnic şi Sihastru. Aici l-am ascultat predicând cuvântul lui Dumnezeu şi dând sfaturi duhovniceşti pelerinilor sau vieţuitorilor schitului.

La sărbătoarea „Schimbării la Faţă" din anul 1979, la prima mea slujire a Sfintei Liturghii, după perioada de practică liturgică, proaspăt hirotonit, am fost coliturghisitor cu Părintele Cleopa.

Am fost apoi de multe ori singur, cu preoteasa, iar mai târziu şi cu copiii la sfinţia sa jos, la Mănăstirea Sihăstria.

Îl ascultam cu o admiraţie care avea în ea ceva sacru.

Când îl întâlneam – eu eram firav preoţel de la ţară – îi făceam cuvenita metanie mică şi-i sărutam mâna. De fiecare dată mă cutremuram când el, Marele Sihastru, mă îmbrăţişa, îmi lua mâna şi la rându-i mi-o săruta, zicând în timp ce eu făceam gesturi de împotrivire: „Dă mânuţa încoace, pentru Sfânta Preoţie". Neştiind ce să fac, de emoţie, întotdeauna îi sărutam încă o dată mâna şi parcă mă mai uşuram sufleteşte.

Acest gest de mare respect pentru Sfânta Preoţie mă impresionase profund şi la Sihla, când îi vedeam pe Părintele Cleopa, pe Părintele Chiril, pe Părintele Paisie cum, la întâlnire şi la despărţire,

își sărutau reciproc mâna. Gândeam totuși că la statura și vârsta lor este de neînțeles. Dar acum eu fiind cel în cauză, eram copleșit de măreția sihastrului care vedea și respecta la mine Preoția Mântuitorului.

De fiecare dată când veneam la Cuviosul Părinte Cleopa, după ce vedea cine sunt, botoșănean de la el de acasă, cu o bucurie neprefăcută evoca ținuturile natale, Mănăstirea Cozancea, unde fusese monah la început, Coștiugenii, satul meu natal, aproape de mănăstire, din care cunoștea o mulțime de săteni. Apoi satele din jurul Dobârcenilor, unde atunci eram preot, și faptul că în copilărie de multe ori parcursese pe jos dealurile și pădurile de aici, valea Jijiei, cu diverse treburi legate de vite, de oi, de pământ. Cu exactitate nemaiîntâlnită descria drumurile și oamenii, nopțile și diminețile de la țară, din zona Botoșanilor. Evoca vremuri duse de mult, oameni care odihneau în cimitire. Cu vorba sa înaltă, puternică, privea cu ochii mici și privirea depărtată o lume a copilăriei, a tinereții sale și strigarea țăranului cu vorbă tare, fermă, convingătoare, care se trezește la prima geană de lumină și rânduiește cu hotărâre în glas lucrurile.

Nu pot uita niciodată portretul lumii de la țară, al scenelor pastorale, al lumii rustice pe care o descria Părintele Cleopa surprinzând detalii în culori extrem de vii. Mi-a rămas neșters în minte cum surprindea de fiecare dată viul, mișcarea vieții, tumultul traiului de la țară și, mai ales, amintirea mea păstrează splendidele descrieri ale naturii.

Pesemne, memoria copilăriei sale trăită în mijlocul naturii și a vieții de la țară și apoi sihăstria petrecută în bordeie, în codri adânci, în munte, și formidabila capacitate de a reda plastic graiul naturii, era un ecou al cântecului păsărilor, al murmurului apelor, al foșnetului pădurilor.

Reda cu exactitate. Interjecțiile sale nu erau, acum, doar părți de vorbire ale unei gramatici poetice, ci bulgări, fărâme, bucăți rupte din viața naturii pe care le scotea din traista sihastrică, după ce le-a cules și le-a strâns acolo, de multă vreme, pășind cu talpa goală sau cu opinca satul natal ori drumurile și pădurile.

îşi sărutau reciproc mâna. Gândeam totuşi că la statura şi vârsta lor este de neînţeles. Dar acum eu fiind cel în cauză, eram copleşit de măreţia sihastrului care vedea şi respecta la mine Preoţia Mântuitorului.

De fiecare dată când veneam la Cuviosul Părinte Cleopa, după ce vedea cine sunt, botoşănean de la el de acasă, cu o bucurie neprefăcută evoca ţinuturile natale, Mănăstirea Cozancea, unde fusese monah la început, Coştiugenii, satul meu natal, aproape de mănăstire, din care cunoştea o mulţime de săteni. Apoi satele din jurul Dobârcenilor, unde atunci eram preot, şi faptul că în copilărie de multe ori parcursese pe jos dealurile şi pădurile de aici, valea Jijiei, cu diverse treburi legate de vite, de oi, de pământ. Cu exactitate nemaiîntâlnită descria drumurile şi oamenii, nopţile şi dimineţile de la ţară, din zona Botoşanilor. Evoca vremuri duse de mult, oameni care odihneau în cimitire. Cu vorba sa înaltă, puternică, privea cu ochii mici şi privirea depărtată o lume a copilăriei, a tinereţii sale şi strigarea ţăranului cu vorbă tare, fermă, convingătoare, care se trezeşte la prima geană de lumină şi rânduieşte cu hotărâre în glas lucrurile.

Nu pot uita niciodată portretul lumii de la ţară, al scenelor pastorale, al lumii rustice pe care o descria Părintele Cleopa surprinzând detalii în culori extrem de vii. Mi-a rămas neşters în minte cum surprindea de fiecare dată viul, mişcarea vieţii, tumultul traiului de la ţară şi, mai ales, amintirea mea păstrează splendidele descrieri ale naturii.

Pesemne, memoria copilăriei sale trăită în mijlocul naturii şi a vieţii de la ţară şi apoi sihăstria petrecută în bordeie, în codri adânci, în munte, şi formidabila capacitate de a reda plastic graiul naturii, era un ecou al cântecului păsărilor, al murmurului apelor, al foşnetului pădurilor.

Reda cu exactitate. Interjecţiile sale nu erau, acum, doar părţi de vorbire ale unei gramatici poetice, ci bulgări, fărâme, bucăţi rupte din viaţa naturii pe care le scotea din traista sihastrică, după ce le-a cules şi le-a strâns acolo, de multă vreme, păşind cu talpa goală sau cu opinca satul natal ori drumurile şi pădurile.

Pocnetul harapnicului, de când mergea cu vitele la păscut, parcă atunci plesnea văzduhul; parcă atunci trosneau sub tălpile sale vreascurile uscate din pădure. Parcă prinsese toate păsările codrului sub cojoc şi atunci, una câte una, se prezentau auditoriului.

Era un nou Adam al creaţiei, care i se supusese cu ascultare. Microcosmosul rural şi cel al pădurii nu mai avea ascunzişuri pentru Prea Cuviosul Părinte Cleopa.

De fapt acesta a fost unul din filoanele de aur prin care-i venea inspiraţia de la Duhul Sfânt. Avea, la o cotă extrem de înaltă, cunoaşterea naturală şi cea din împrejurările vieţii, aşa cum o avea şi pe cea suprafirească, tainică, obţinută prin sfânta-i călugărie, prin slujirea Altarului şi a Evangheliei Mântuitorului Hristos.

A fost un munte de vorbe pline căruia nu-i ştie nimeni vârful şi nici rădăcinile. Cuvintele se desprindeau nu de pe buzele lui, ci din trupul şi din sufletul lui. Şi după ce le auzeai răsunând, aceste cuvinte rămâneau parcă în aer, plutind o vreme ca entităţi reale care nu se destramă decât dacă vin alte cuvinte, ca un şuvoi peste ele.

Am intrat de atâtea ori în chilia sa, să-l ascult, să-i cer sfat despre nevoile preoţiei, să ne spovedim, să cerem rugăciuni, dezlegări şi binecuvântare – cu preoteasa, cu copiii. Aveai senzaţia că intri într-un Sfânt Altar. Era o concentrare de har în cămăruţa aceea cu pereţii numai icoane, care umplea de tainică bucurie pe orice pelerin sau fiu duhovnicesc care-i trecea pragul.

Era minunat şi să stai să aştepţi pe banca aşezată în cerdacul chiliei. Chilia se simţea plină, un spaţiu plin de har, atrăgându-te ca un magnet. Aveai senzaţia că, stând cu spatele rezemat de o aşa casă, poţi privi lumea ca un învingător. Din interior îţi venea putere, sprijin, de la omul sfânt dinlăuntru, Prea Cuviosul Părinte Cleopa.

De unde avea Sfinţia Sa toate acestea şi atâta autoritate?!

De la Hristos Mântuitorul, prin sfinţii şi părinţii Bisericii, ale căror cuvinte le reproducea cu atâta exactitate, de multe ori pe zi, comunicând un impresionant volum de adâncă teologie şi impresionante stări de aleasă viaţă duhovnicească? De la prestanţa vieţii de sihastru? De la vârstă? De la înfăţişare?

Poate toate acestea unite şi susţinute de harul lui Dumnezeu, care a curs fără opreliște din vorbele și gesturile lui, din simpla sa prezenţă lângă noi.

După pomenirea şi rugăciunea necontenită la Sfânta Proscomidie, nu există un alt mod de a mă raporta la el decât tăcând. În această tăcere păşeşte tainic în sufletul meu Părintele Cleopa. Chipul lui, glasul şi mâna lui mă mângâie iar binecuvântător.

Sihastrul Cleopa – pildă de viețuire creștină*

Pr. Prof. Ioan Nistoroaea

Din gropnița în pripă întocmită
Vă privesc și mă-ntreb ce-i cu voi? (D. Paciag)

Valoarea unui trăitor sub chipul și măsura Părintelui Cleopa este spre mângâierea noastră și socotim că este potrivit a vorbi despre ea, deoarece între uitare și eternă amintire e pururea mai bună ultima, trăind convingerea că Dumnezeu cu dreapta-I socoteală va așeza la locul potrivit pe fiecare.

Ca preot și duhovnic în aceeași parohie – Pârteștii de Jos – timp de paisprezece ani, iar pe atunci destul de tânăr, licențiat în teologie, observam că această comunitate a credincioșilor de aici nu punea probleme, decât de trăire și cunoaștere, iar progresul lor duhovnicesc depindea în mare măsură de tactul și răspunsurile date la dilemele ce s-ar fi ivit în viață. Biserica era plină, predicile ascultate, faptele bune erau săvârșite curent, peste tot plutea pacea și cum în timp de pace se zidesc multe, iar cele zidite atunci și astăzi pot fi cercetate, era cazul să se ivească și ispite ca și prin aceasta să se învedereze tăria credinței. Au început a veni credincioși din alte parohii în sărbători și duminici și se adunau la diferite case, unde cântau, se rugau, vorbeau despre Iisus și la acompaniamentul unui acordeon sau casete, transpuneau melodii pe fel de fel de versuri, iar către seară unul dintre ei începea un fel de cuvânt și afirma că rânduiala Sfântului Botez nu este suficientă, că ar mai trebui un legământ către frați; că în locul vinului trebuie limonadă, că acele cântări ale lor mai degrabă scot lacrimi decât *Tatăl nostru*; nunțile fără lăutari; în Biserici să predice și ei...

---

* Extras din revista „Candela", Suceava, anul IX, 1999, nr. 7, p. 12.

Vă puteţi imagina că eram preotul lor şi că nu-mi puteam lăsa turma la îndemâna oricăror influenţe din afara dreptei credinţe. Luate pe rând, fiecare în parte, nu erau greu de răspuns, însă trebuiau convinşi cu Sfânta Scriptură şi Sfânta Tradiţie, cu trăirea şi respectul înaintaşilor, cu explicarea originii rugăciunii *Tatăl nostru*, că legământul Botezului nu este altul decât cel dat de Mântuitorul: *De nu se va naşte cineva din apă şi din Duh, nu va moşteni împărăţia cerurilor*. Apoi le-am arătat textele scripturistice despre vin şi nu despre limonadă, obiceiurile bune ale vieţii şi istoriei românilor, apoi canonul care arată când un laic poate să cuvânte şi aceasta numai cu binecuvântarea arhiereului şi multe altele... Fără a fi lipsit de modestie, atunci a fost o reuşită, dar am întărit toate după aceea, organizând excursii cu credincioşii la mănăstiri şi, mai ales, la un mare duhovnic, sihastrul Cleopa. Aşa mi-a devenit duhovnic Părintele Cleopa şi, tot aşa, într-o anumită ocazie, m-a recomandat (Părintele Cleopa) ca mod de lucrare I.P.S. Pimen, pe atunci locţiitor de Mitropolit la Iaşi, care m-a şi chemat la Mitropolie spre a arăta cum am luptat „lupta cea bună".

N-am dat credincioşilor niciodată numai un răspuns propriu, ci întotdeauna în Duhul Bisericii, iar argumentele se bazau pe una sau mai multe mărturii. O mărturie vie era marele Cleopa. Acest duhovnic ştia că iubirea creştină e mai presus de toate.

Credincioşii pelerini veneau la el şirag, puneau întrebări, luau însemnări, cereau sfaturi, se spovedeau între lacrimi şi suspine. Era aidoma păstorului din munţi, vertical, cu toiagul personificat, cu nelipsitu-i cojoc şi flaneaua de lână, încins cu cureaua şi câteodată surprins cu câte o sârmă împrejurul lui, de unde şi vorba smerită: „Aţi venit să vedeţi un hârb legat cu sârmă, un putregai!"

Însă vorbele sale, temeluite pe Scriptură şi Tradiţie, pe Pateric şi Filocalie, pe scrierile pustnicilor îmbunătăţiţi însoţite de istorioarele nelipsite, te purtau pe toate coclaurile şi-n toate peşterile sihaştrilor. Călătoreai cu el aievea şi în gând prin Dogmatică şi studii teologice, pe Muntele Athos şi la Locurile Sfinte, încât cel neavizat n-ar fi crezut că Părintele n-a făcut şi doctoratul, şi poate chiar la Oxford.

Am poposit odată la chilia părintelui, într-unul din Posturile Mari, cu familia şi câţiva credincioşi pentru spovedanie dar şi cu vreo douăzeci de întrebări pe un petic de hârtie, astfel că, după vreo două ore de cuvânt, ne întreabă când plecăm acasă?! Când m-am uitat pe foiţa de hârtie, toate întrebările fuseseră atinse fără ca să mai fie puse, era un vizionar. Avea răspunsuri prompte. „Iată ce spune Sfântul Maxim Mărturisitorul: «Când vei vedea pe cineva că te urăşte sau te nedreptăţeşte, fie cu dreptate, fie cu nedreptate, să începi să-l pomeneşti în rugăciune (nu la vrăjmaşi), adică să nu-l pomeneşti să-i fie lui vreun rău, că atunci cade pe tine». Şi continua, iată ce zice Sfântul loan Scărarul: «Să nu învinuieşti cumva pe fratele, când te rogi pentru el sau să-i ceri pedeapsă»", şi revenea la *vârful ortodoxiei*, spunând: „Toate faptele bune ajută pe om să câştige dragostea de Dumnezeu, însă rugăciunea îl uneşte". Părintele Cleopa a fost un îndreptător al credinţei, deoarece cu multă înţelepciune, cu multă râvnă duhovnicească şi cu mult curaj a corectat abaterile sectare din viaţa oamenilor. Fiecare dintre duhovnici lucrează cu capacitatea lui, cu înţelepciunea lui, folosindu-şi cunoştinţele pe care le are, cu experienţa, câtă a acumulat-o, dar ar trebui să lucreze mai ales cu lumina Duhului Sfânt, că doar de aceea este duhovnic, spunea un părinte.

Iată o pildă, din cele multe, ale Părintelui Cleopa: „Un împărat s-a dus odată la un duhovnic să se spovedească. Acesta era un duhovnic iscusit căci, după ce împăratul şi-a mărturisit toate păcatele, zicându-i în cele din urmă că nu mai are nimic de spus, preotul a întrebat: «Cum aşa, împărate, chiar ai terminat mărturisirea? Da, părinte! Atunci duhovnicul i-a replicat: Să ştii că până acum ai spus păcatele lui Alexie, căci aşa se numea împăratul, iar acum te rog să-mi spui şi pe cele ale împăratului», vrând să-i arate prin aceste cuvinte că cel cu dregătorie nu se cade să se spovedească precum un om de rând sau ca unul din popor, ci, ca stăpân, va da seamă pentru tot ce a făcut bun sau rău pentru supuşii săi".

Cu vocea harică şi cutremurătoare, ca de tunet – Mânca-v-ar Raiul! –, aveam a cunoaşte ce este rugăciunea, pentru că el însuşi a simţit prin rugăciune fiorul celui rănit de dragostea lui Hristos, a cunoacut prin experienţă că adevărul iese la iveală în

baia suferinţei şi se va strădui nu să schimbe lumea, ci să se sfinţească pe sine sfinţind, astfel, şi lumea.

Vocea sa pătrunzătoare şi trăirea unică sporeau tot mai intens dorinţa de a părăsi „toată grija cea lumească". În preajma sa vedeai rugăciunea practică, o căldură lină, o lumină în care îţi scăldai sufletul, o uşurare benefică, efectele puternice ale rugăciunii şi forţa ei mântuitoare. Zicea adesea: „Nemernic este omul pe pământ şi străin ca toţi părinţii săi. Moartea este viaţă pentru cel ce nu o uită. Atâta vreme cât protopărinţii noştri, Adam şi Eva n-au uitat de moarte, au fost în rai; dar cum au uitat de moarte, au murit cu sufletul şi, după nouă sute şi ceva de ani, au murit şi cu trupul".

Mesajul profetic şi crezul său istoric a fost înnoirea a trei mari vocaţii apostolice: nevoia invocării numelui lui Dumnezeu (F. Ap. 11, 21), marea răspundere a Bisericii faţă de transmiterea în timp a minunii Evangheliei, de a creştina şi reîncreştina popoarele în duh şi adevăr, iar, în al treilea rând, pregustarea împărăţiei lui Dumnezeu, ca un salut cotidian, un memento al morţii, pentru a progresa duhovniceşte şi a desluşi din această lumină măcar un „colţ de rai".

Marele arhimandrit a fost „un rănit permanent de durerile, de suferinţele, de bolile oamenilor şi de prea multele lor păcate, însă a fost mereu senin, plin de bunăvoinţă, îngăduitor, milostiv şi iertător". S-a dovedit ca un „Ioan Botezătorul" al zilelor noastre, nu pentru că a ştiut să asculte, ci pentru că a ştiut să îndrume şi să stăpânească duhovniceşte, ţinând în palmă po-porul român întreg prin toată credinţa şi evlavia lui. Viaţa sa sfântă l-a remarcat a fi un „misionar statornic, în chilie", reuşind să „schimbe vieţi" şi chiar de la tinereţe „a chemat ţara-ntreagă" la chilia sa. A plecat şi a lăsat un gol, dar urmaşii săi vor avea la îndemână viaţa, trăirea, cărţile şi exemplul, consecvenţe pe a căror scări trebuie început urcuşul chiar de astăzi.

Întâlnire cu distinsul arhimandrit Ilie Cleopa*

Pr. Nicolae Grebenea

Mă găseam în lagărul de muncă silnică de la Baia Sprie în 1951, când am auzit pentru prima dată numele acestui monah al nostru. Sosise atunci în lagăr un nou condamnat, ieromonahul greco-catolic Loluţiu, originar din părţile Făgăraşului, doctor în teologie de la Roma şi cu studii de filosofie. I-am ieşit în întâmpinare cu inima deschisă şi, după prezentare, l-am întrebat: Ei! Ce mai e nou în ţară şi în Biserică?

El mi-a răspuns: în ţară comunismul strânge „chinga" serios. În Biserica Ortodoxă, să ştiţi că pe lângă cel mai mare călugăr pe care-l ştiam până acum şi care este Arsenie Boca de la Sâmbăta, mai există încă unul tot atât de vestit, Ilie Cleopa de la Sihăstria. Cunoscusem îndeaproape pe arhimandritul Arsenie Boca şi-l preţuiam mult. Era o culme. Sfinţenia lui se evidenţia, imediat ce te apropiai de el, prin nişte emanaţii, care parcă te atingeau fizic. Ştiam multe lucruri minunate despre el şi aflasem că în 1948 a fost arestat şi el. Era într-adevăr o culme. Şi iată acum „o altă culme": Ilie Cleopa. Ardeam de dorinţa de a-l vedea şi de a-l cunoaşte. În 1959 sosi la Aiud în temniţă un colaborator intim al lui Ilie Cleopa, talentatul şi admirabilul călugăr Arsenie Papacioc.

El mi-a povestit multe despre Ilie Cleopa şi cum a sărit pe fereastră şi s-a ascuns în pădure, iar el, Arsenie, n-a mai avut timp să fugă şi a fost arestat. Doream deci a-l cunoaşte direct. Dar ocazia mi s-a ivit abia prin 1975, după ce mă mutasem din Transilvania în Moldova. Auzisem că el a vindecat o nepoată a lui Geo Bogza, cu care acesta, neputându-şi vindeca nepoata în ţară, s-ar fi dus cu ea în vestul Europei şi a trecut şi oceanul – dar fără folos. Iar Ilie Cleopa ar fi vindecat-o îndată prin rugăciunile sale.

* Extras din „Telegraful Român", anul 140, nr. 25-26, 1992, pp. 3-4.

Şi acest lucru l-ar fi zguduit profund pe Geo Bogza, care, om cinstit, de atunci şi-ar fi schimbat atitudinea faţă de Sfânta Biserică şi de slujitorii ei.

Într-o după-masă am poposit la Sihăstria. Frumoasă mănăstire! Loc retras între dealuri, cu lucrări în continuare pentru îmbunătăţiri. După ce am stat de vorbă cu unii călugări ai mănăstirii, dintre care unii mă cunoşteau după nume, am solicitat permisiunea să mă întâlnesc cu marele monah Cleopa. După puţină aşteptare, căci mulţi voiau să-l vadă, a binevoit să mă primească.

Fire deschisă şi plină de har, s-a dezvăluit îndată şi mi-a spus o mulţime de lucruri frumoase. Timpul trecea, dar nu mă lăsa să plec, deşi stătusem vreo două ore. Şi era o vistierie din care primeam şi eu acum câte ceva din frumuseţile ei. A confirmat vindecarea nepoatei lui Geo Bogza. Deci nu era o poveste. Era o realitate. Harul lui Dumnezeu a curs peste nepoată, dezlănţuit de rugăciunea cuviosului călugăr, ca să-l scoată pe unchi din împietrirea lui. Şi l-a scos. Astfel a deschis drumul mântuirii amândurora. Mi-a spus multe, ca şi când ne-am fi cunoscut de mult. Dar notez un fapt, spre a nu fi uitat. Şi-l spun acum, până mai trăieşte marele călugăr, spre a putea fi confirmat de dânsul, dacă cineva l-ar pune la îndoială, şi până a nu muri eu, eventual, căci sunt acum la vârsta înaintată de 85 de ani. Iată faptul povestit de Prea Cuvioşia Sa: „Într-o seară era la mine Mihail Sadoveanu, marele scriitor. El mi-a zis: «Cleopa, fugi până la Iaşi, că astă seară primesc hapul mitropolitul Sebastian (Rusan) şi episcopul de la Arad, Magheru». Am spus: «Nu mai pot ajunge, e târziu» Dar el a spus: «Nu cu trenul, du-te repede cu maşina mea. Du-te şi spovedeşte-l şi împărtăşeşte-l. Poate-l prinzi viu». Am plecat în grabă. Când am intrat în palatul mitropolitan, mitropolitul era înlemnit pe scaun cu o mână în sus". L-am întrebat: „De ce l-au ucis?" Mi-a răspuns: „Se bucura de trecere, dar vorbea prea deschis. El spunea oamenilor: Nu vă luaţi după ăştia care zic că nu există Dumnezeu; ăştia-s nişte nebuni. Cum să nu existe Dumnezeu? Cine le-a făcut toate?"

Scriu acestea pentru că unii confraţi greco-catolici accentuează prea mult suferinţele ce le-au îndurat în timpul prigoanei comuniste până la moartea lui N. Ceauşescu şi au impresia că episcopatul nostru ortodox a stat pe roze, precum şi preoţii ortodocşi.

Mărturisesc că atunci când Biserica Greco-Catolică, în octombrie 1948, a fost desființată și protopopul ortodox de la Alba Iulia, Baba, mi-a adus știrea aceasta, am simțit o mare durere. Și asta pentru maniera în care se făcea trecerea și pentru asuprirea și suferințele celor ce refuzau să treacă la sfânta noastră Biserică. Dar durerea mea cea mai mare decurgea din faptul că o Biserică vie, eroică, cu un frumos trecut, neintrând în Biserica Ortodoxă, ieșea din tranșee, părăsind lupta împotriva comunismului și ateismului impus de acesta tocmai în momentele când ea trebuia să fie activă pe terenul de luptă. Am crezut și cred că episcopatul greco-catolic – acest admirabil episcopat, în frunte cu distinsul și plinul de sfințenie episcopul Ion Suciu – nu a identificat bine momentul istoric prin care treceam noi, așezându-se pe o linie de totală intransigență și împotrivire. Retrăgându-se episcopii și preoții, cui rămânea poporul? Putea rămâne de izbeliște? Nu! El și preoții trebuiau să fie acolo unde era poporul. Dacă l-ar fi citit mai bine pe Fericitul Augustin, ar fi identificat mai just clipa și s-ar fi orientat mai bine. Și multe suferințe ar fi lipsit. Căci nu treceau la păgânism, ci la o biserică soră. Dar acum, după toate, să nu se laude! Toate cultele în România au suferit în acest timp în diferite forme. Dacă au suferit mai mult, vor lua plată mai multă de la Dumnezeu.

Știu ei cum au murit și alți episcopi și mitropoliți ortodocși? Nu!

Dar iată că monahul Arsenie Papacioc, care împreună cu arhimandritul Cleopa spovedeau pe patriarhul Justinian Marina, mi-a spus că acesta le-a arătat picioarele, pe care erau urmele unei otrăviri. Și dacă el, când stătea de vorbă cu cineva care îi aducea o cafeluță dar în cinci minute nu o bea, mai târziu nu mai cuteza să o guste. Iată condițiile în care trăia el, cel ce avea protecția lui Gheorghiu Dej. Atunci cum erau ceilalți?

Deci să înțelegem mai bine lucrurile și să nu mai acuzăm.

Spiritul creștin ne cere mai multă modestie.

Părintele Cleopa – predicatorul din munţi*

Pr. Drd. A. Mihail Ungureanu

Carpaţii au constituit pentru poporul român o rezistenţă, un refugiu, ei dospind şi apărând credinţa neamului de câte ori a fost nevoie. Iar la momentul potrivit, alături de credinţă, de pe culmile lor s-au revărsat durerile şi bucuriile imortalizate în doine şi poezii care au avut, au şi vor avea rolul de a alina, mângâia şi îmbărbăta pe stăpânul lor, adică pe poporul român.

Asemenea acestor doine şi poezii, sfaturile Părintelui Cleopa, venite din munţi, s-au imprimat în memoria gândirii ortodoxe, dovedindu-se a fi unele din cele mai bune leacuri duhovniceşti de care românul ortodox are atâta nevoie în drumul lui spre veşnicie.

De-a lungul timpului, Biserica Ortodoxă Română a împărtăşit momentele dureroase din viaţa fiilor ei, fiind alături de ei mai ales prin aceşti stâlpi ai credinţei, precum a fost Părintele Cleopa.

Deşi monah, retras de lume, Părintele Cleopa a ştiut cel mai bine ce se întâmplă în lume – fapt dovedit de sfaturile sale – prin harul dumnezeiesc ce-l lumina şi conducea. El credea din „tot sufletul şi tot cugetul” că Iisus Hristos este Dumnezeu şi Omul care a unit în Sine pe cele de Sus cu cele de Jos, adică pe Dumnezeu cu omul şi, prin aceasta, pe Dumnezeu cu întreaga creaţie.

Această teologie înaltă pe care şi-a însuşit-o şi a experimentat-o, această mare bucurie, trăită în „duhul dumnezeirii”, a căutat de-a lungul vieţii sale să şi-o manifeste faţă de semenii săi, făcându-şi din aceasta un ţel, care, potenţat de harul lui Dumnezeu, şi-a atins scopul.

---

* Extras din revista „Candela Moldovei”, anul VII, nr. 11-12, 1998, p. 14.

După cum însuşi afirma că este „fiul neamului şi al Bisericii Ortodoxe Române strămoşeşti", Părintele Cleopa şi-a îndeplinit cu multă abnegaţie ambele roluri, îmbinându-le într-unul singur: acela de a-i călăuzi şi feri de lucrarea diavolului pe semenii săi şi a-i conduce spre o viaţă în care bucuria este eternizată.

Părintele Cleopa se înscrie în galeria marilor apologeţi ai Bisericii Ortodoxe Române, atât prin opera sa scrisă, cât şi prin harul său de mare duhovnic de excepţie, pentru monahi şi clerici, pentru credincioşii de toate nivelele şi vârstele duhovniceşti.

Aceste două mari calităţi ale sale, scrisul şi sfaturile duhovniceşti, au fost armele cu care a luptat împotriva materialismului marxist ateu impus de dictatura comunistă, arme ce s-au dovedit a fi eficiente.

Azi, când îşi primeşte răsplata eforturilor sale, azi, când suntem lipsiţi de sfaturile sale din scaunul spovedaniei, ne legăm rănile provocate de păcate doar cu învăţăturile rămase de la el în scris. Părintele Cleopa a ajuns, de pe când trăia, chiar să anuleze acest dicton latinesc: „verba volant, scripta manet" prin faptul că acei credincioşi care auzeau dumnezeieştile sale învăţături şi sfaturi nu mai aveau nevoie de creion şi hârtie pentru a le nota, ci li se întipăreu direct în suflet. Astfel, motivat de aceste mari calităţi, Părintele Cleopa va rămâne de-a pururea, nu numai în memoria Bisericii, ci şi în conştiinţa poporului român, ca unul ce a luptat pentru idealurile de dreptate şi adevăr ale ţării sale, pentru Ortodoxie.

In memoriam: Părintele Cleopa

Pr. Dorin Ploscariu

Să nu te bucuri când te-or pune,
să nu te întristezi când te-or scoate!

Orice evocare are, fără îndoială, o undă de emoţie şi de plonjare în inefabil. De ce inefabil? Pentru că aducerea-aminte este timpul frumuseţii dintâi, a vremii copilului, a lui *atunci*, care este o prelungire a lui *acum*, asemeni unui cordon ombilical ce leagă *illo tempore* (timpul acela) de *hie et nunc* (aici şi acum).

Părintele Cleopa, în anii '78 - '79, când l-am cunoscut, era „baci" al Sihăstriei şi duhovnic vestit. Eram elev în anul III la Seminarul de la Neamţ şi auzisem de Ioan Alexandru, poetul. Citisem o parte din cărţile sale. Venea destul de des pe la Sihăstria şi voiam să-l cunosc. Sihăstria însemna, evident, Părintele Cleopa. Devenise o agoră duhovnicească pentru foarte mulţi tineri absolvenţi de Facultate şi care doreau să se călugărească.

Nu ştiu de ce unul dintre colegi sau prieteni îmi spusese că este foarte aspru în scaunul spovedaniei, că dă canoane foarte grele. O vreme m-am speriat şi n-am avut îndrăzneală. Apoi, când m-am hotărât, era foarte aglomerat. Când nu era aglomerat, era retras la stupină, la scris. Aşa că n-am mai ajuns, cu toate eforturile mele, să mă spovedesc la Părintele Cleopa.

Sunt însă fericit şi bucuros să spun că m-am mărturisit la părintele Paisie de la Sihla, care nu era chiar atât de asaltat de lume şi care a găsit pentru noi, doi-trei elevi, o picătură de timp şi un cuvânt de miere şi mângâiere.

Ţin minte şi simt şi acum căldura mâinilor sale care s-a aşezat pe creştetele noastre ca o căldură a Duhului, care m-a străbătut ca un curent din creştet până-n tălpi. Apoi o linişte, o pace şi un somn dulce, ca-n leagănul prunciei.

Părintele Cleopa tuna şi fulgera când vorbea poporului despre apărarea credinţei străbune. Am luat de la el o imagine de mare expresivitate: „Cum scoate ciobanul la stână caşul din zer", folosită pentru a exemplifica facerea lumii după Hexaemeronul Sfântului Vasile cel Mare, pe care am stilizat-o în volumul de poezie „Peştele pe uscat" (Ed. Dacia, Cluj Napoca, 2001). Memorabil mi-a rămas în tainiţa inimii cuvântul auzit şi apoi scris al părintelui: „Să nu te bucuri când te-or pune, să nu te întristezi când te-or scoate!".

Locul de întâlnire a lui Ioan Alexandru cu Părintele Cleopa era un pic mai la deal de chilia sa, lângă un stog mare de fân, pe un platou unde stăteau adunaţi fraţi, părinţi, elevi şi studenţi, ca-ntr-o Academie a lui Platon, în aer liber. S-a întâmplat, o dată sau de două ori, să vină şi Părintele Galeriu împreună cu Ioan Alexandru. Bucuria a fost deplină.

Nu ştiam când se făcea miezul nopţii sau când era bine trecut de miezul nopţii. Seri albastre cu ţârâit de greieri şi miros de fân proaspăt cosit. Mă întorceam la chilie (căci primisem un pat într-o chilie, dat fiind pe mâna unui frate mai experiat, unde-mi făceam pravila şi participam la programul slujbelor de mănăstire), fericit, uşor ca un fulg, bucuros că avusesem ocazia să cunosc astfel de oameni în timpul vieţii mele, cum ar fi zis Nichita, prin purtarea de grijă a Tatălui Ceresc. Nu-mi mai trebuia nici mâncare, nici somn, nici apă. Eram îndestulat cu de toate.

Mai târziu, după '90 (prin '92 - '93), în Programul Serilor de Poezie din Vânători (proiect cultural iniţiat de poetul Daniel Corbu) era inclusă şi lansarea cărţilor Părintelui Cleopa: *Valoarea sufletului*, *Călăuză în credinţa ortodoxă* şi altele. Bolnav şi bătrân, părintele n-a putut coborî. Am mers noi însă la el: Cezar Ivănescu, Dorin Ştefănescu, Lucian Vasiliu, Vasile Andru, Liviu-Ioan Stoiciu, Petre Stoica, Adrian Popescu, Dorin Ploscaru, Cassian Maria Spiridon, Nichita Danilov. Ne-am oprit mai întâi pe la Secu pe la vremea prânzului, la o ciorbă de fasole. Ne-am închinat şi am tăifăsuit cu părintele stareţ vreme îndelungată.

Părintele Cleopa ne-a primit cu bucurie în chilia lui, cerându-şi iertare că nu a putut veni la întâlnire, cu vestitele-i spuse, devenite apoftegme: „moş putregai" şi „mânca-v-ar raiul!". Apoi, cu ştiuta-i dibăcie şi smerenie, ne-a spus că nu ştie prea multe şi nu merită el atâta cinste şi onoare. Că scrie pentru popor, să priceapă şi să înţeleagă.

Cezar Ivănescu i-a pus câteva întrebări, la care părintele a răspuns pentru o conferinţă academică de două-trei ceasuri. Au urmat mici dialoguri cu ceilalţi scriitori şi apoi părintele ne-a oferit câte un autograf-binecuvântare: mie mi-a scris, aflând că sunt şi preot: „Preasfânta Treime să vă lumineze şi să vă binecuvinteze, în vecii vecilor. Amin".

Păstrez mireasma acestui autograf pe pagina *Valorii sufletului* şi de fiecare dată când îl apropii de buze văd în faţa ochilor chipul alb al părintelui din seara aceea, aud vocea lui de tunet, cât clopotele Mănăstirii Neamţ, şi-mi sună în minte definiţia raiului atât de frumoasă, atât de simplă: „Păi raiul, măi băieţi, este aşa o grădină cu copaci înfloriţi şi cu păsări care cântă fără să obosească niciodată. Cum vedeţi voi aicea".

Am plecat bucuroşi târziu în noapte de la Părintele Cleopa. Toţi radiind de lumină şi pace. Scriitorimea română se întâlnise cu Scriitorul. Am coborât cu grijă treptele, ţinându-ne de bara aceea de lemn, şi pe mulţi dintre noi seara aceea ne-a marcat pentru tot restul vieţii.

Astăzi, nu ştiu de ce, la Proscomidie, pentru a-l avea mai aproape pe părintele, rostesc ca un poem al aducerii-aminte: Nifon arhimandrit, Benedict arhimandrit, Ilarion arhimandrit, Cleopa arhimandrit.

Părintele Cleopa – „Păstorul cel bun"*

Ierom. Andrei Coroian

Părintele Cleopa a fost considerat cel mai mare părinte și duhovnic al veacului trecut[1], poate prin hărnicia de neegalat cu care și-a lucrat talanții, din plin dăruiți de Dumnezeu. Nu a fost singur[2]; în grădina duhovnicească a Ortodoxiei Românești au mai fost și alți părinți, ca Părintele Arsenie Boca, Părintele Sofian Boghiu, Părintele Dumitru Stăniloae, Părintele Contantin Galeriu, Părintele Arsenie Papacioc, Părintele Daniil – Sandu Tudor, Părintele Teofil Părăian și alții, toți mari în felul lor.

Au trecut cinci ani de la mutarea la cele veșnice a Părintelui Cleopa, dar, prin pilda vieții sale, prin scrierile, sfaturile sale vorbite (înregistrate pe benzi audio sau video) sau transcrise, el rămâne și este cu noi.

Se știu multe despre Părintele Cleopa; el a fost, este arhicunoscut prin toată slujirea sa în Biserica Ortodoxă Română și nu numai. În octombrie 1997, Sanctitatea Sa Bartolomeu I spunea: „întreaga Ortodoxie are nevoie de rugăciunile Părintelui Cleopa"[3]. Era un „izvor de înțelepciune și de har"[4], din care s-au adăpat zeci de mii, sute de mii de suflete.

Biografia – *Viața Părintelui Cleopa* – este scrisă de Părintele Ioanichie Bălan, ucenic de-al său. Cărțile Sfinției sale sunt citite cu mult folos duhovnicesc, dintre care *Urcuș spre Înviere*

---

*Extras din revista „Renașterea", nr. 12, 2003, p. 10.

[1] I.P.S. Bartolomeu Anania – *Cuvânt rostit la înmormântarea Părintelui Cleopa* – 5 decembrie 1998.

[2] Pr. Prof. Ioan Buga – *Minipatrologie contemporană*.

[3] Sanctitatea Sa Bartolomeu I, *Cuvânt rostit în trapeza Mănăstirii Sihăstria*, la 13 octombrie 1997.

[4] I.P.S. Antonie Plămădeală, *Cuvânt trimis la înmormântarea Părintelui Cleopa*.

poate fi considerată o filocalie pe înţelesul tuturor şi cred că reprezintă cel mai bine trăirea şi vorbirea duhovnicească a Părintelui.

Aş propune doar câteva relatări, amintiri, întâmplări, consideraţii, prin care să ne întărim, să ne luminăm, să ne mângâiem în viaţa noastră duhovnicească.

Părintele Cleopa a fost mare întru smerenia lui, deşi fără studii, a învăţat de pretutindeni. Din Sfânta Scriptură, din scrierile Sfinţilor Părinţi, de la oameni, animale, de la întreaga zidire a lui Dumnezeu, devenind un mare înţelept.

Aş spune că Părintele Cleopa a fost un creştin desăvârşit, un monah desăvârşit şi un părinte adevărat. Un creştin desăvârşit, crescut de copil într-o familie evlavioasă cu vocaţia înaltei trăiri duhovniceşti (şase membri ai familei au fost călugări) în duhul celei mai autentice şi tradiţionale credinţe ortodoxe. De mic copil postea, se ruga, citea Sfânta Scriptură şi *Vieţile Sfinţilor*.

A fost un monah desăvârşit. Dacă, după Părintele Rafail Noica, Ortodoxia este în firea omului, Părintele Cleopa a trăit firesc toate poruncile dumnezeieşti şi, mai mult, toate canoanele şi rânduielile vieţii monahale sau sfaturile evanghelice. Ajungând, asemeni Părinţilor din vechime, un adevărat pustnic purtător de Duh, păstrând acea rânduială de severă asceză şi după întoarcerea din pustie în viaţa de obşte.

A fost un părinte adevărat, pentru că iubea pe toţi şi pe toate. Iubea toată făptura şi creaţia lui Dumnezeu. Avea „către Dumnezeu inimă de fiu, către sine, inimă de judecător, iar către aproapele, inimă de mamă" – cum el însuşi spunea că trebuie să aibă un creştin.

Era un om cu adevărat liber. Nu se mânia, nu se tulbura niciodată, nu era de acord cu extremele şi exagerările de nici un fel. În viaţa duhovnicească, totdeauna aprecia dreapta socoteală şi sfătuia şi îndruma călătoria pe calea de mijloc sau calea împărătească. Râvna lui neobosită izvora din marea sa iubire de Dumnezeu şi de oameni. Era apreciată fenomenala sa memorie, vastele şi profundele sale cunoştinţe teologice, scripturistice, patristice, canonice, dar şi din alte domenii. Dar mai mult decât acestea, Părintele a fost şi a rămas un model de dragoste profundă, de smerenie nefăţarnică, de răbdare în necazuri, îndelungă răbdare în ispite, de milă, milostivire şi iertare, de curaj

duhovnicesc, de ajutorare a sărmanilor, de întărire a celor slăbiţi în nădejde, de ridicare a celor căzuţi, de împăcare a celor tulburaţi, de sărăcie, de feciorie, de ascultare mai ales; de rugăciune neîncetată, de post, de priveghere, de citirea şi meditarea Scripturii, de propovăduire cu timp şi fără timp a cuvântului lui Dumnezeu – vorbea uneori 10-12 ore pe zi; de purtarea Crucii, de suferirea bolilor fără cârtire – avea şapte operaţii. L-am văzut la două zile după ce i-a fost extras un rinichi; în spital căzuse, fracturându-şi două coaste; iar în aceste dureri parcă altul suferea. Era senin, cu faţa luminoasă, binevoitoare şi radioasă.

Poate cele mai caracteristice virtuţi îi erau iubirea de Dumnezeu şi de oameni şi lepădarea de sine. Iubirea sa se vedea din felul în care era iubit. Numai cineva care iubeşte putea fi atât de iubit. Eram de faţă când un părinte îi cerea un sfat într-o problemă, şi se părea că soluţia ar fi fost aplicarea dreptăţii şi totuşi, de trei ori a spus iubire, iubire, iubire. Atunci mi-am amintit de Sfântul Evanghelist Ioan, care la bătrâneţe rostea adesea acest cuvânt. Cât a iubit şi cât era de iubit s-a văzut mai ales la înmormântarea sa, când mii de oameni, veniţi din toată ţara, pe un ger cumplit şi drum anevoios, mergeau ca la un hram.

Era total lepădat de sine şi lăsa harul lui Dumnezeu să lucreze prin el. Toate le-a făcut cu harul lui Dumnezeu, numai prin har putea rodi atâta rod. Când Sfântul Siluan Atonitul a fost numit economul marii mănăstiri ruseşti din Athos – „Sfântul Pantelimon" (cu peste 2300 de călugări) – atunci s-a rugat Domnului să-l ajute şi a primit următorul răspuns: „Adu-ţi aminte de harul Duhului Sfânt şi străduieşte-te să-l dobândeşti"[5].

Părintele Cleopa nu se încredea niciodată în sine. Mereu apela la rugăciune, la cuvântul Scripturii, la cuvintele Sfinţilor Părinţi. O minte atât de luminată cu o memorie atât de uimitoare şi totuşi cu o cugetare atât de smerită. Cu harul înţelepciunii izvorâte din smerenie, pe mulţi i-a luminat, i-a tămăduit de neştiinţă, ignoranţă şi multe alte patimi.

Ca părinte duhovnicesc era uneori aspru, mai ales cu lenea, trândăvia şi cu moleşeala. Nu suporta făţărnicia. Era ca un doctor care ura orice boală, iar el iubea şi iradia sănătatea sufle-

---

[5] Sf. Siluan Atonitul, *Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei.*

tească. Cunoștea pe de rost toate păcatele și bolile sufletești, după cum știa și modul lor de vindecare.

Plecarea Părintelui a fost atât de frumoasă și de luminoasă precum i-a fost întreaga viață. „Mă duc la Tatăl", „mă duc la frații mei", spunea mereu. Era înfrățit cu toată făptura, Sfinții îi erau prieteni apropiați și de aceea își doreau mereu plecarea. Aceasta s-a petrecut într-o noapte de 2 decembrie 1998. De cu seară și-a spus și rugăciunile dimineții (mai bine să prisosească), apoi cu pace, liniște și bucurie a plecat. Înmormântarea săvârșită de sărbătoarea Sfântului Sava cel Sfințit – 5 decembrie 1998 – a fost voievodală, după cum spunea Înalt Prea Sfințitul nostru Bartolomeu[6]. Opt ierarhi, sute de preoți, mii de monahi și monahii din toată țara, peste zece mii de credincioși au fost prezenți. Toți plângeau, dar nimeni nu era trist. Slujba a fost mai mult bucurie decât întristare, a fost mai mult o slujbă a „învierii", la sfârșit chiar s-a cântat „Hristos a înviat".

Cel ce a fost întărire și nădejde poporului român dreptcredincios, prin „credința, evlavia și ruga sa"[7] „se urcă să se roage mai lângă Dumnezeu". De acolo, din „Rai", despre care vorbea atât și îl dorea tuturor, continuă să sfătuiască, să îndrume, să povățuiască. Nu față către față, ci prin cuvintele sale vii și prin amintirea sa. Chilia sa a rămas un loc de rugăciune, iar mormântul un loc de reculegere și e minunat să asculți tăcerea acelor locuri.

Am sfârși aceste gânduri despre Părintele Cleopa cu un „testament duhovnicesc" în care ne-ar spune:

„Să iubiți și să cinstiți pe Dumnezeu, Treimea cea de o ființă și nedespărțită;

Să iubiți pe Mântuitorul Hristos, Care S-a întrupat, a răbdat Cruce și moarte pentru mântuirea noastră;

Să iubiți și să cinstiți pe Maica Domnului, Maica noastră cea din ceruri și împărăteasa îngerilor;

Să iubiți pe sfinți, urmând după putere exemplul lor;

Să iubiți îngerii voștri păzitori și toate cereștile cete;

---

[6] I.P.S. Bartolomeu Anania – *Cuvânt rostit la înmormântarea Părintelui Cleopa* – 5 decembrie 1998.

[7] I.P.S. Bartolomeu Anania – *Predică în Catedrala Ortodoxă din Cluj Napoca, după înmormântarea Părintelui Cleopa.*

Să iubiţi oamenii buni, copiii, bătrânii evlavioşi, săracii şi toţi nevolnicii,

Să iubiţi tot ceea ce a creat Domnul Dumnezeu;

Să iubiţi şi să apreciaţi orice lucru bun şi frumos;

Să nu mă uitaţi, să ne vedem la Rai – «mânca-v-ar Raiul pe toţi»".

Iar noi să nu-l uităm. Amin.

Cuviosul Cleopa – părinte al dragostei şi al iertării*

Monah Damaskinos Grigoriatul,
Mănăstirea Grigoriu – Athos

Părintele Arhimandrit Cleopa Ilie este un isihast şi un învăţător al rugăciunii minţii.

Cel care vizitează România şi mănăstirile ei, fără să-l întâlnească pe Părintele Cleopa, se lipseşte de cel mai de preţ mir al monahismului românesc. Nu am exagerat câtuşi de puţin spunând aceasta. Faţa sa luminoasă, cuvintele mângâietoare, învăţăturile duhovniceşti convingătoare şi numeroasele sale scrieri ascetice şi apologetice sunt suficiente pentru a indica înalta statură a acestui reprezentant al monahismului românesc contemporan.

Părintele Cleopa s-a născut în judeţul Botoşani în 1912. La 17 ani a intrat în Mănăstirea Sihăstria unde, împreună cu fraţii săi, a devenit ucenic al marelui Părinte Ioanichie Moroi. A crescut cu repeziciune în ascultare, rugăciune şi învăţătură. După 20 de ani de vieţuire ascetică în mănăstire, îi pierdem urma timp de 10 ani, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, în codrii de nepătruns ai Munţilor Carpaţi, singur cu Unul-Dumnezeu, silindu-se în dobândirea harului dumnezeiesc pe care îl simţea în inimă. Toate elementele naturii, văzute şi nevăzute, i-au fost împotrivă, voind să-l abată, să-i strecoare îndoiala în minte, dar el, ca un martir de bunăvoie al lui Hristos, le-a îndurat pe toate. A ales izolarea, întemniţarea şi moartea omului celui vechi, pentru ca să descopere Învierea şi Raiul.

La 80 de ani, avea părul alb ca zăpada şi faţa plină de riduri, mintea luminată, inima închinată într-o neîncetată iubire întru cele de sus ale lui Dumnezeu, mănăstirii sale de metanie şi pelerinilor. Este întotdeauna pregătit să sprijine pe cei ce se clatină, să fie milos faţă de cei săraci, să îndrume pe ucenici, să propovăduiască tuturor pocăinţa, dragostea dumnezeiască şi smere-

* Text tradus de Pr. Petru Sidoreac.

nia. Este părinte duhovnicesc al Mănăstirii Sihăstria, dar şi al multor monahi ce vin din ţară să asculte cuvânt pentru mântuire. Multe suflete suferinde aşteaptă binecuvântare la uşa chiliei sale; aşteaptă să îngenuncheze sub epitrahilul său şi să primească iertarea păcatelor.

Ziua Părintelui Cleopa este împărţită în trei perioade de câte 8 ore. În prima perioadă, de-a lungul nopţii, se odihneşte puţin şi se roagă. În timpul perioadei următoare citeşte din Sfinţii Părinţi şi scrie, iar în timpul celei de-a treia se dăruieşte ucenicilor săi şi pelerinilor, care vin la el pentru învăţătură şi spovedanie.

Pentru ca să se poată ruga şi scrie fără să fie deranjat, părăseşte chilia sa din mănăstire în fiecare dimineaţă şi merge preţ de 20 minute spre nord, rămâne acolo singur aşternând pe hârtie unele din experienţele sale, iar după-amiază coboară în mănăstire ca să-i primească pe credincioşi şi să-i spovedească pe călugări.

Pe vrednicul de cinstire Părinte Cleopa l-am întâlnit pentru prima dată în momentul când, alături de alţi monahi, a venit la Muntele Athos în luna septembrie 1977.

A vizitat şi mănăstirea noastră, Grigoriu, şi, la rugămintea venerabilului nostru stareţ Gheorghios, ne-a vorbit în sala oficială a mănăstirii, numită Sinodicon.

În predica lui s-a referit în exclusivitate, aş zice, la practicarea rugăciunii minţii. Ne-a impresionat prin cuvintele lui înţelepte, care se vedea că sunt picături izvorâte din multele şi diversele lui experienţe. Predica lui a fost înregistrată şi tipărită în două numere în revista anuală omonimă a mănăstirii noastre.

În anul 1982, mănăstirea m-a rânduit cu ascultarea la birou. Într-o zi am primit o carte intitulată *Patericul Românesc.* Am înţeles imediat că ea conţine vieţi de sfinţi ortodocşi români. Nici nu ştiu cum s-a născut în mine dorinţa de a învăţa limba română şi a traduce această carte în greacă, pentru a cunoaşte şi grecii – creştini ortodocşi – viaţa, nevoinţele ascetice şi lucrările sfinţilor Bisericii Ortodoxe Române.

După o grea încercare la care am fost supus de stareţul meu, pentru a se încredinţa dacă este voia lui Dumnezeu să învăţ limba română, cu binecuvântarea lui, am mers la Schitul Românesc [Prodromul]. Acolo l-am întâlnit pe egumen, pe Prea Cuviosul Părinte Petroniu. El s-a bucurat pentru planurile mele

şi mi-a dăruit o gramatică românească de gimnaziu şi un mic dicţionar român-grec. Dar cum să încep acum să-mi însuşesc gramatica şi dicţionarul, din moment ce nu aveam profesor? Strădania mea a depăşit limitele rezistenţei umane. Am început, cu o mare răbdare şi insistenţă, să traduc Patericul Românesc, fără să cunosc limba. Apelam la micul dicţionar pentru orice cuvânt, orice expresie, pentru a le afla şi a le descoperi sensul, pe care îl notam pe un caiet. După o muncă de trei luni, cu o traducere de slabă calitate şi aproape de neînţeles, am început să descopăr sensurile propoziţiilor.

După un an am terminat traducerea *Patericului Românesc*, bineînţeles, după ce am luat-o de la capăt şi am îmbunătăţit-o, îndreptând multele mele greşeli.

Venerabilul meu stareţ a părut mulţumit de această strădanie şi a dat binecuvântarea şi altor fraţi din mănăstire de a învăţa limbile ţărilor învecinate, de aceeaşi credinţă cu noi, în vederea comunicării între popoarele noastre ortodoxe, între clerici şi monahi.

În septembrie 1984, cu binecuvântarea lui, am mers pentru prima dată în România, pentru a cunoaşte pe autorul *Patericului Românesc*, pe Părintele Ioanichie Bălan. Împreună cu el am avut ocazia să vizitez locurile unde au trăit şi s-au nevoit sfinţii români a căror viaţă tocmai o tradusesem.

Pe Părintele Ioanichie l-am întâlnit atunci la Mănăstirea Bistriţa, în Moldova. M-a impresionat ţinuta lui monahală tradiţională, simplitatea lui, politeţea şi zelul de a-mi explia neîncetat despre locurile în care au trăit sfinţii monahi şi pustnici ai României în decursul secolelor.

Am mers apoi împreună la Sfânta Mănăstire Sihăstria, unde l-am întâlnit pe înţeleptul dascăl şi scriitor, pe fericitul întru Domnul Părinte Cleopa. Am fost găzduit în mănăstire timp de aproximativ 20 de zile. Deseori, în după-amiezi, ne lua Părintele Cleopa şi, împreună cu alţii, în special cu călugări tineri, urcam pe colinele mănăstirii şi, aşezaţi pe iarbă, ascultam, ca şi cerbii însetaţi, cuvintele de mângâiere duhovnicească şi de zidire sufletească.

În duminici şi sărbători slujea cu evlavie şi cu frică de Dumnezeu, încât din faţa lui parcă ieşeau raze strălucitoare ale harului divin. Ne răpea mintea şi inima atât ţinuta lui liturgică,

smerenia şi cuviincioşia sa, cât şi limba lui dulce ca mierea, de unde ieşeau râuri de haruri dumnezeieşti care trezeau pe cei adormiţi duhovniceşte şi înfierbântau zelul nevoitorilor evlaviei pentru cele mai înalte piscuri ale virtuţilor.

Sfânta Mănăstire Sihăstria, în toţi anii în care a avut pe Părintele Cleopa ca stareţ şi duhovnic, a cunoscut o perioadă de măreţie şi înflorire spirituală. Zeci de maşini şi autobuze cu nenumăraţi creştini evlavioşi, dar şi cu turişti, veneau, în special în duminici, ca să vadă şi să asculte pe înţeleptul dascăl şi părinte al dragostei şi al iertării.

Atunci nu am piedut ocazia nici eu de a-l ruga să mă primească pentru dialog duhovnicesc. Prin cunoscutul lui accent mol-dovenesc şi cu simplitatea-i proverbială, m-a acceptat părin-teşte. Între noi a avut loc dialogul de mai jos, pe care l-am notat încă de atunci:

– Blagosloviţi, Părinte Cleopa!

– Domnul să te blagoslovească! Bine aţi venit!

Am ajuns împreună la chilia sa, unde am făcut cunoştinţă şi nu după mult timp, am început să-i punem întrebări.

– Ce faceţi acum, Părinte Cleopa? La ce lucraţi în prezent?

– Tocmai am terminat de scris *Predicile la Praznice Împărăteşti ale Mântuitorului şi ale Maicii Domnului* şi astăzi am început să scriu omiliile la sfinţii mari. Astăzi am scris una pentru sărbătoarea Sfântului Grigorie Decapolitul, ale cărui moaşte neputrezite se află la Mănăstirea Bistriţa din Oltenia. Am început lucrul şi la altă carte sub formă de predici despre frumoasa lume creată de Dumnezeu – cerul şi pământul, marea, animalele, păsările şi aşa mai departe – şi felul în care prezenţa lui Dumnezeu, providenţa Sa şi atotputernicia Sa sunt revelate în natură ca şi într-o icoană. Dar, cu ajutorul lui Dumnezeu, vreau să o termin anul viitor, după ce voi încheia predicile la sfinţii mari.

– Părinte, ce să le spun părinţilor din mănăstirea noastră când mă vor întreba ce mai face Părintele Cleopa?

– Spune-le că Părintele Cleopa face păcate.

I-am spus apoi Părintelui:

– Rugaţi-vă pentru ieromonahul Gheorghe şi fraţii săi.

– Mi-am pierdut minţile pentru păcatele cele multe ale mele – frăţia ta trebuie să te rogi pentru mine.

După multe ezitări a cedat la insistențele noastre și conversația a continuat cu rodnicie:

– Părinte Cleopa, care trebuie să fie lucrarea unui monah?

– Monahul și mireanul au datoria să mărturisească credință adevărată în Dumnezeu prin rugăciune, frică de Dumnezeu și frică de moarte.

– Care sunt cele mai importante virtuți ale unui călugăr cenobitic (care trăiește în obște)?

– Ascultarea, spovedania sinceră, tăierea propriei voințe și, potrivit Sfinților Părinți, trebuie să trăiască în binecunoscuta treime: castitate, ascultare și sărăcie.

– Părinte Cleopa, spuneți-mi un cuvânt de folos pentru stareți și pentru duhovnici.

– Fiecare părinte duhovnic și stareț trebuie să fie ca un melc atunci când vrea să dea pedeapsă și ca un pește când dă iertarea. Melcul se mișcă cu încetineală, la fel și părintele duhovnicesc nu trebuie să se grăbească să pedepsească pe cineva. Peștele înoată cu repeziciune în apă, astfel și duhovnicul trebuie să dea iertarea imediat celui ce se căiește și îndreaptă greșeala sa.

– Părinte Cleopa, dați-mi și un cuvânt de folos pentru călugării cei bătrâni ai mănăstirii noastre.

– Bătrânii să trăiască în smerenie, în umilința inimii și a trupului, căci profetul David spune: „M-am smerit și Domnul m-a mântuit".

– Părinte, spuneți-ne un cuvânt de mângâiere pentru cei bolnavi.

– Dumnezeu voiește de la ei două lucruri: să-I mulțumească pururea și să se roage neîncetat. Pe acestea trebuie să le facă.

– Părinte, știu că vă obosesc cu multele mele întrebări, dar vă rog să-mi mai spuneți un cuvânt pentru bucătarul mănăstirii noastre.

– Pregătirea mâncării este o mare rugăciune înaintea lui Dumnezeu, când este făcută în duhul dragostei lui Hristos. Bucătarul este mâna de aur a fraților.

– Spuneți-ne un cuvânt pentru economul mănăstirii.

– Să își desăvârșească discernământul și să împartă ascultările potrivit puterii fiecăruia.

– Ce cuvânt să transmit paraclisierilor din mănăstirea noastră?

– Să-i slujească Domnului cu frică şi în rugăciunea minţii, ca şi când Însuşi Domnul ar fi înaintea lor, aceasta este rugăciunea cea mai înaltă.

– Pentru ca să nu se plângă grădinarii noştri, ce cuvânt să le transmit de la Prea Cuvioşia Voastră?

– Cei care slujesc cu dragoste şi cu duhul jertfei săvârşesc Liturghia, spune Sfântul Teodor Studitul.

– Părinte, cum să dobândim lacrimi în rugăciunea noastră?

– Lacrimile curg în trei cazuri: duhovniceşte, uman sau natural, şi demonic. În primul caz, lacrimile izvorăsc din frica de Dumnezeu, din dragostea dumnezeiască, din gândirea la moarte şi iad şi aducerea aminte a păcatelor noastre. În cel de-al doilea caz lacrimile izvorăsc la întâlnirile emoţionante dintre rude şi cunoştinţe – nici nu rănesc, nici nu ajută. Lacrimile de la demoni vin din furie, deznădejde, avariţie, egoism, duşmănie împotriva cuiva etc.

– Când ne părăseşte harul dumnezeiesc?

– Când suntem cuceriţi de mândrie, gânduri rele şi disperare.

– Când dobândeşte omul smerenia?

– Ca să dobândească smerenia, omul trebuie să facă ascultare, să îşi taie propria voinţă şi să fie conştient de păcatele săvârşite.

– Îi ajută cuiva repetarea neîncetată a rugăciunii, fără ca să fie conştient de păcatele săvârşite?

– Ajută la dobândirea conştienţei, dar când mintea este obosită poate fi spusă cu buzele.

– Părinte Cleopa, spuneţi-mi un cuvânt de folos pentru fraţii începători din mănăstire.

– Să fie ascultători, să citească din Sfânta Scriptură şi din Sfinţii Părinţi, căci prin această citire mintea se luminează şi dorul după lupta duhovnicească se aprinde şi se aude ca o trâmbiţă de bătălie împotriva duşmanului.

– Când este cineva pregătit pentru viaţa isihastă?

– Când este smerit şi ascultător în toate, când citeşte Sfintele Scripturi şi din Sfinţii Părinţi, când are binecuvântarea unui Părinte şi după ce a trăit destui ani în mănăstire.

– Ce să facem când avem în mănăstire mulţi turişti şi pelerini?

– Primiţi-i cu ospitalitate, smerenie şi dragoste. Sfântul Efrem Sirul spune că ospitalitatea este singurul chip în care poţi vorbi unui suflet despre Hristos şi să-l câştigi.

– Ce este egoismul?

– Egoismul şi iubirea de sine sunt părinţii, rădăcinile şi izvoarele de căpătâi ale tuturor păcatelor.

– Care este înţelesul cel mai profund al pocăinţei?

– Pocăinţa reprezintă conştiinţa trează a păcătoşeniei noastre, atunci când inima nu mai poate zăgăzui mulţimea păcatelor.

– Ce puteţi să ne spuneţi despre lumea de astăzi?

– Oricât de rea ar fi, Dumnzeu o iubeşte. Dacă iubirea lui Dumnezeu ar înceta, lumea ar fi pierdută. Această iubire a lui Dumnezeu dă naştere la milă şi cu mila Sa acoperă întreaga omenire. Mila Domnului e peste lucrurile Sale. Dumnezeu iubeşte tot ceea ce a creat. Nu iubeşte păcatul, căci nu El este cauza lui, dar iubeşte pe oameni, chiar şi atunci când păcătuiesc.

Aici am pus capăt neîncetatelor mele întrebări, deoarece Părintele trebuia să se odihnească.

Într-o altă zi, împreună cu Părintele Ioanichie – activul ieromonah şi scriitor – am vizitat cam 50 de mănăstiri. Peste tot luam notiţe, scoteam fotografii, vorbem în acelor cuvioşi părinţi şi maici şi toate acestea, după un an de zile, au constituit cartea *Pelerinaj în Biserica Ortodoxă Română*, care a fost publicată în Grecia şi s-a vândut în scurt timp.

Evlavia şi respectul meu faţă de Prea Cuviosul Părinte Cleopa au crescut încă şi mai mult după ce m-am întors din România, în 1984. Atunci am adus cu mine şi alte cărţi româneşti, dintre care unele fuseseră scrise de Părintele Cleopa.

Cu binecuvântarea venerabilului meu stareţ, Arhimandritul Gheorghios, am continuat cu zel traducerile acestor cărţi, care au fost publicate la Editura „Ortodoxoy Kypseli". Astfel, cu publicarea a aproximativ 20 de cărţi duhovniceşti ortodoxe, care nu sunt doar ale Părintelui Cleopa, s-a răspândit în toată Grecia şi la toţi grecii din diaspora mireasma spiritualităţii ortodoxe româneşti.

Mulţumim înţeleptului călăuzitor al poporului român, Prea Cuviosului Părinte Cleopa, pentru faptul că prin publicarea multelor lui cărţi în limba greacă a aprins şi în inimile noastre, prin

cuvintele lui de foc, flacăra dragostei de Hristos, care reprezintă esenţa vieţii şi petrecerii ortodoxe în Hristos.

Mulţumim şi Părintelui Protosinghel Ioanichie Bălan, cel care a adunat aceste convorbiri cu Părintele Cleopa, neobosit şi activ părinte al sufletelor însetate după duhovnicie din Biserica Română, pentru efortul depus de a aduna, scrie şi publica aceste tezaure de har, care s-au revărsat ca nişte raze de lumină din buzele sfinţite şi luminate de Dumnezeu ale Părintelui Cleopa.

Cerem binecuvântarea Sfântului Părinte Cleopa, precum şi a tuturor părinţilor şi maicilor din Biserica Ortodoxă Română adormiţi întru Domnul în vechime sau mai recent, pentru a ne ocroti şi a ne orienta pe noi toţi, greci şi români, pe drumul Ortodoxiei şi al ortopraxiei cu puternicile lor rugăciuni, ca cei care au mare îndrăzneală la tronul lui Dumnezeu Atotţiitorul.

Ultima întâlnire cu Părintele Cleopa

Constantin Sturzu

Eram patru mireni şi un preot. Într-o dimineaţă de iulie, în 1998, plecaserăm din Iaşi cu gând să trecem pe la mănăstirile din Neamţ. La Sihăstria, Părintele Ioanichie Bălan nu e de găsit. Nu e la chilie şi cei câţiva călugări pe care-i întâlnim nu ne pot lămuri unde e. „Poate la biserică!" „Nu, azi nu slujeşte sfinţia sa". Îl aşteptăm aproape jumătate de oră.

– Să mergem la Părintele Cleopa! propune cel mai tânăr dintre noi.

Ştim că e foarte bolnav şi că nu mai primeşte vizitatori. Dar îndrăznim. Urcăm dealul spre chilie în linişte. Îl rugăm pe ucenicul care ne întâmpină la intrarea în chilia Părintelui să-i spună să suntem din Iaşi şi că am dori să-l vedem. Măcar pentru câteva minute.

– Aşteptaţi puţin!

În urma lui, uşa rămâne întredeschisă. Inima mi se ghemuieşte într-un colţ, la gândul unui refuz. Dar încordarea dispare imediat ce-i aud glasul. Nu înţeleg ce-i spune Părintele – deşi vorbeşte tare, distanţa e prea mare pentru a desluşi sunetele – dar simt că ne va primi. Am simţit bucuria din glasul lui. De parcă ne-ar fi aşteptat de multă vreme.

Intrăm cu sfiiciune, ca în biserică. Mai întâi într-un holişor, apoi în chilie.

– Sărăcuţii de voi!

Îngenunchem şi sărutăm mâna aceea fină, nebrăzdată de plugul timpului. În modul cel mai firesc, Părintele sărută şi el mâna părintelui Prodan. Unul are 65 de ani de călugărie, celălalt e preot de mir şi slujeşte la altar de aproape doi ani.

– Sărăcuţii de voi!

---

* Articol publicat în „Monitorul religios", 5 decembrie 1998

Pe sub sprâncenele stufoase, Părintele priveşte direct în inima noastră. Numai acolo e ceva de căinat, nimic altceva din înfăţişarea noastră nu e „sărăcuţ".

– De unde sunteţi?

Ne ia pe fiecare în parte. Unul din Piatra Neamţ, altul din Roman, dar acum toţi locuim în Iaşi. Doar părintele Prodan este preot într-o comună din jurul Iaşului. Ne întreabă de Golia, de Mănăstirea „Sfinţii Trei Ierarhi", de Radio Trinitas... Găsim, între timp, fiecare un loc pentru a ne aşeza în cămăruţa aceea în care pereţii aproape că nu se văd din cauza icoanelor. De altfel şi pe cei dinafară atârnă ciorchini de sfinţite imagini. În toată mănăstirea, doar chilia Părintelui s-a învrednicit de aşa o haină. Ceilalţi nu îndrăznesc încă. Ispitele sunt prea mari.

– Mai 'nainte l-am spovedit şi pe Mitropolitul Daniel. Când l-am văzut, l-am întrebat: Ai molitva făcută?

Face o scurtă pauză.

– Îi sunt naş de călugărie, l-am luat sub mantie.

– Părinte, citiţi-ne o rugăciune.

Mi se pare o cerere cam îndrăzneaţă. Cel care vorbise îl privea neclintit ca un copil.

– Mergeţi în vale. Sunt 20 de duhovnici tineri.

– Om merge la ei când or îmbătrâni, răspunde un altul.

– E! e! ce căutaţi voi la un putregai? Eu sunt Moşu' Putregai; şase operaţii; mâna dreaptă mi-i ruptă. Ştiţi ce spune psalmistul: *Zilele anilor noştri sunt şaptezeci de ani; iar de vor fi în putere optzeci de ani şi ce este mai mult decât aceştia osteneală şi durere.* Eu sunt în anii de osteneală şi durere. Am fost bolnav, am stat la Iaşi, în spital, la Parhon, apoi la Golia... Toată ziua veneau să mă vadă.

Nu ne dăm plecaţi. Tânjim după cuvinte de folos. Vrem să vedem şi să pipăim, să ne convingem că în lume există şi oameni în care cuvintele duhovniceşti lucrează, sunt vii. Să ne convingem că există Părintele Cleopa!

Îl întrebăm de Părintele Bejan.

– Săracul, a suferit mult, a fost în Oranki... Uite, colo, o fotografie de la înmormântarea lui.

Abia acum îndrăznesc să-l privesc şi eu. E îmbrăcat în haine simple, strânse de un brâu.

Capul descoperit lasă pletele ninse să-i înconjure fața luminoasă. Mă uit atent: pe suprafața albită a obrajilor și a frunții nu a îngăduit Dumnezeu nici un rid. Omul acesta chiar are 86 de ani? Sunt bătrâni cărora la 60 de ani li se strânge pielea feței în valuri. Îmi lipesc privirea de albastrul neobosit al ochilor, răsfir cu mintea firele de mustață pentru a mă bucura de zâmbetul abia perceptibil, care colorează cald cuvintele. Nimic, absolut nimic din povara unei bătrâneți trecută binișor de 80 de praguri.

Cel mai tânăr dintre noi mai îndrăznește o dată, cu aceeași candoare.

– O rugăciune, Părinte...

De data aceasta își pune patrafirul, sub care ne strânge, ocrotitor, pe toți cinci. Nici nu mai știu ce rugăciune este. Cuvintele îmi alunecă direct în suflet și de acolo... E ca și cum ai mânca, iar hrana ar intra direct în stomac, ar trece prin gură atât de repede, încât nu i-ai da de gust.

„Să ne vedem la rai, iubiților”. De fiecare dată când am fost la Sihăstria, cu urarea aceasta și-a încheiat Părintele cuvântul de gazdă. *„Dar suntem în rai, Părinte!”* – îmi vine să-i spun, anticipând de data aceasta sfârșitul vizitei. ***„Rugăciunea Sfinției Voastre ne-a desprins parcă de chilie. Acum nimic nu ne mai apasă, nimic nu ne mai strâmtorează. Știu că mult timp nu va mai dura și Domnul vă va lua pe lângă El. Cum dar, să nu ne înfiorăm, când îl vedem AZI pe cel care, MÂINE-POIMÂINE, îl va vedea pe Dumnezeu. Cum dar, să nu simt că sunt deja în rai?”***

Rugăciunea, cea rostită cu voce tare, ia sfârșit. Sărutăm crucea și mâinile Părintelui, care o ține strâns. Ucenicul ne face semn că trebuie să plecăm. Ne retragem. Coborâm spre biserică în aceeași liniște în care am urcat, dar cu altfel de pace.

În fața bisericii îl găsim pe părintele Ioanichie. Fusese în Sfântul Altar, tot timpul, pentru a predica, la sfârșitul slujbei, țăranilor de prin satele din împrejurimi. Veniseră și ei în această zi la mănăstire, să mai pună puțin balsam pe rănile sufletului.

Secretul Părintelui Cleopa

Constantin Sturzu

Apropierea de luna decembrie îmi aduce aminte în fiecare an de momentul în care Părintele Cleopa a plecat la „frații săi". Pe 2 decembrie 1998 România pierdea un mare duhovnic pe pământ pentru a câștiga un rugător în ceruri. Și, de fiecare dată de atunci, mă apropii cu sfială și chiar teamă de „subiectul Cleopa". O singură dată am mai îndrăznit să scriu despre Părintele care transforma cerdacul de la Sihăstria în „rezervație de îngeri". Era chiar în decembrie 1998, la câteva zile după ce aflasem că deveniserăm orfani. Noi, cei câteva milioane de români ortodocși. De atunci, de fiecare dată când m-a ispitit gândul de a scrie despre Părintele Cleopa, m-am oprit înainte de a începe prima frază. La urma urmei, ce aș (mai) putea să spun?

Și totuși, mă măcina deseori gândul de a descifra misterul atracției harismatice pe care o exercita Părintele. Cum se explica rândul nesfârșit de pelerini care veneau să-l vadă pe „moșul putregai"? De ce cuvinte pe care le citisem în Scriptură sau în cărți, aceleași cuvinte căpătau putere, se înfigeau în inimă și în minte ca un glonț muiat în miere când le rostea Avva? Care era, în fine, secretul „fenomenului" Cleopa?

Știu, sunt o sumedenie de explicații la îndemână, sute de pagini ale unor zeci de autori au încercat să înjghebeze răspunsuri. Era un om de o smerenie autentică pe care nu puteai să nu o apreciezi; era un om care trecuse prin filtrul său învățăturile Sfinților Părinți și, după ce le digerase bine, ca o harnică albină ne oferea mierea Cuvântului; ducea o viață sfântă, de parcă n-ar fi avut trup pământesc (poate de aceea, ghicindu-ne gândurile, se și tot „lăuda" cu neputințele sale); era un misionar statornic care întorsese mii de suflete la credință fără să meargă din ușă în ușă ca unii „propovăduitori" post-moderni; și aprecierile ar putea continua (aproape)

la nesfârşit. Despre oamenii în care Dumnezeu îşi arată puterea Sa poţi vorbi oricât de mult fără a avea sentimentul că ai epuizat subiectul, aşa cum nu există limite în a-L lăuda pe Cel fără de limite. Căci nu persoana umană este cea pe care o (bine)cuvântăm ci pe Dumnezeu Care a trimis Duhul Său Cel Sfânt asupra ei.

Care este limita iubirii?

Într-o zi însă, ca într-o străfulgerare, i-am descifrat secretul. Un vrednic ierarh şi un mare teolog vorbea despre dragostea pe care trebuie să o avem noi pentru semeni. Şi spunea ceva şocant: a-l iubi pe aproapele tău ca pe tine însuţi (Matei 22, 39) nu este de ajuns. Cum adică? Nu am învăţat noi de atâtea ori că există un soi de „limită" cu înţelepciune trasată pentru ca dragostea pentru aproapele să nu fie transformată în dragoste pătimaşă? „Ca pe tine însuţi" înseamnă şi că vei acorda celuilalt toată cinstea, dragostea şi ajutorul pe care ţi-l acorzi ţie însuţi, dar mai înseamnă şi că toate acestea se acordă cu măsură, nici mai mult, nici mai puţin.

La Evanghelia după Ioan însă, continua ierarhul tâlcuirea, găsim un nivel superior al iubirii pentru aproapele. Acolo Iisus le spune ucenicilor: „Precum Eu v-am iubit pe voi, aşa şi voi să vă iubiţi unul pe altul" (Ioan 13, 34). Adică „limita", „etalonul" nu-l reprezintă dragostea pentru propria mea persoană, ci dragostea lui Hristos pentru fiecare dintre noi. Perspectiva se răstoarnă cumva. Dacă citind evangheliile sinoptice pot sta oarecum liniştit văzând că ştacheta, deşi nu e foarte jos, nici foarte sus nu e, citindu-l pe Ioan încep să am dubii că am înţeles ceva din felul în care trebuie să mă raportez la cel de lângă mine. „Precum Eu v-am iubit pe voi" e o ştachetă ridicată foarte sus, atât de sus că atinge cerurile. Vai mie!, cum aş putea să mă ridic vreodată la înălţimea acestei porunci divine? Şi ce om ar putea?

Ei bine, atunci îmi apare în minte figura luminoasă a Părintelui Cleopa. Iată un om în care am văzut şi eu, cu uimire, împlinită această poruncă. A citit Scripturile, a citit tâlcuirile Sfinţilor Părinţi şi a înţeles. Ştacheta trebuie ridicată sus, foarte sus, acolo unde numai Hristos a ajuns şi unde numai cu ajutorul Lui poţi ajunge. Dragostea pe care Părintele o arăta tuturor nu era cea a lui „ca pe tine însuţi", ci era cea a lui „precum Eu v-am iubit pe voi". Cum

era să ne iubească precum își iubea propriul „hârb”, cum îi plăcea să se numească? Nu se iubea pe sine nici măcar a mia parte din cât ne iubea pe noi. Ieșea din chilie indiferent cât de suferind sau obosit era. Nu refuza pe nimeni. Cred că ar fi făcut-o chiar dacă ar fi știut că în secunda următoare, vlăguit de energie, se va prăbuși în somnul morții.

De multe ori am încercat să îmi imaginez cum era să fii în preajma Mântuitorului? Cum trebuie să-I fi fost privirea, gestul, vorba? Lângă Părintele Cleopa experiai o adevărată întâlnire cu Hristos. Sentimentele și gândurile care te potopeau trebuie să fie măcar înrudite cu cele care făceau mulțimile să constate uimite că Nazarineanul le învăța „ca unul care are putere” (Matei 7, 29). Unii dintre noi nu vom putea să pregustăm din această viață dulceața întâlnirii cu Hristos în intimitatea rugăciunii. Dar cunoscând oameni ca Părintele Cleopa putem măcar să ne consolăm cu ideea că am gustat ceva asemănător. De unde știu? Nu știu, e un mister care va trebui, la rându-i, dezlegat.

Bucurie*

lui Ilie Cleopa

Ioan Alexandru

Cea dintâi minune-a lui Iisus
Fost-a săvârşită la o nuntă
De la veselia noastră-n sus
A adaos bucuria sfântă

Nu la jale s-a lipit de noi
Ci s-adauge la bucurie
Ne-ntorceam prea grabnic înapoi
Cu un spor mereu de sărăcie

Vinul era silnic pe pământ
Mai degrabă dat să pustiască
Trebuia din apă şi cuvânt
În potirul jertfei să se nască

De-nsetarea cea mai de nestins
Unde vinului nu-i sta-n putere
Logosul din milă s-a atins
S-a lăsat văzut ca înviere

*Extrasă din *Imnele Iubirii*, Editura Cartea Românească, 1983.

Sihăstrie*

lui Ilie Cleopa

Ioan Alexandru

După furtună focul a venit
Şi nu era în el statornicie
Şi flăcările cînd s-au potolit
Amurg a fost şi pace pe câmpie

Şi văzătorul între stânci dosit
În adierea vântului de seară
A înţeles că cerul s-a-mplinit
Şi umbra lui se varsă peste ţară

De-atunci e liniştirea pe pământ
Virtutea cea mai tainică şi sfântă
Un lac de munte-nfiorat de vânt
Şi-ntr-însul cerul care îl cuvântă

Şi a mai fost apoi un legământ
Când s-a desprins columba peste ape
Şi omul pribegit-a din cuvânt
Şi-i cel de fiecare mai aproape

---

*Extrasă din *Imnele Moldovei*, Editura Albatros, Bucureşti,1980.

La început a fost începutul...

Cristian-Petru Rădăşanu,

Asemeni unor magi, lipsiţi de daruri însă, fără numai puţină disponibilitate, trei seminarişti adastă în preajma unei chilii a Sihăstriei Secului. Veniţi de cu seară, ei au în minte, printre altele, gândul la o posibilă întâlnire cu el, cu Părintele. De va voi să-i spovedească, foarte bine. Dacă nu va putea din pricina adâncilor bătrâneţi, măcar de vreun cuvânt acolo să-i învrednicească. Ar fi frumos... or avea ce să le povestească colegilor; vor fi centrul atenţiei pentru măcar o vreme... şi toţi îi vor invidia şi vor voi să facă asemeni lor, dar, cine ştie? Se aude că Părintele este bolnav, din ce în ce mai bolnav şi lipsit de putere. Dintr-o dată cineva îndrăzneşte să formuleze negânditul: dacă moare?

Doamne fereşte! Aşa ceva nu se poate, formulează altcineva posibilul. Cu o strângere de inimă acum, cei trei aşteaptă... „Voi sunteţi seminarişti?" „Păi, da... blagosloviţi şi iertaţi..." şi când te gândeşti la cât s-au pregătit ei să nu fie luaţi prin surprindere... Căci Părintele este om aspru şi ei trebuie să fie la înălţime, să nu-l supere cu ceva. Toţi dau fuga pe sub mâna lui, culegând în grabă şi totuşi consistent, binecuvântarea harului. Mâna lui se lasă caldă şi fermă pe creştetul fiecăruia, apoi coboară moale pe lângă trup aruncând la o parte nesiguranţa unui început plin de nepregătirea neaşteptatului. Apoi, cu un gest larg, mânuind parcă o sabie nevăzută, dar cu două tăişuri şi ascuţită foarte, mâna lui începe să se concentreze altcumva asupra lor, într-un fel care le ţine ochii mari aţintiţi asupra lui, fără putinţă de desprindere: „Să spuneţi Adevărul, măi! Că voi sunteţi pricina pentru care Adevărul va sta sau va fi aruncat de la oameni". Idolii oricărei complezenţe gratuite, ai oricărei preţiozităţi făţarnice cad sfărâmaţi ca sub ciocanul lui Ilie, acolo, pe Muntele Carmelului. „Adevărul şi numai Adevărul, că vin vremuri

grele". Vor fi pline dumbrăvile inimilor omeneşti de Baali şi Astarte şi cine să le mai curețe? Dar Duhul Domnului, după ce vuieşte cu putere, susură blând şi întremător: „da' voi sunteți tineri, încă nu sunteți stricați din pricina lumii, să aveți grijă!" Şi iarăşi tunetele Sinaiului potopesc inimile lor, ale celor trei: „să învățați acolo, să nu pierdeți vremea". Turnurile babilonice ale bunei păreri de sine amestecate cu pretenția valorii inerente cad cu vuiet de capete plecate. Asemeni lui Moise, cei trei se lasă în genunchii inimii, acoperindu-şi fețele duhovniceşti ca să nu vadă şi să moară. Fața lui Dumnezeu... Un chip bătrân, dar de pe care străluce cu putere chipul Duhului care este chipul Fiului care este chipul Tatălui. În fața lui, a Părintelui, te întrebi: oare sunt eu fiu iubit întru care el ar binevoi? El, Părintele, este duhovnic, şi prin gura lui Duhul Sfânt trimite nouri luminoşi de confirmare a lucrării dumnezeieşti în oameni; pe creştetul lui Duhul Sfânt a aşezat o mică flăcăruie pe care noi o întrezărim, dar ne e frică să zicem ceva ca nu cumva să cădem în osânda Ananiei şi Safirei. Cincizecime întrupată, asta era Părintele. Cred că aşa s-au simțit Apostolii în foişorul de sus: orice teamă s-a rispit în prezența vuietului ca de vânt şi a focului ceresc, şi inimile lor au crescut atât de mari cât să cuprindă o lume întreagă întru ele. „Să nu vă temeți voi, da' să fiți oameni adevărați, măi. Asta trebuie să faceți!". Este ca şi cum ar spune: luați şi voi din Duhul Sfânt, luați din belşug, să nu vă fie teamă nici să vă înfricoşați de ceva. Trântită la pământ, ființa celor trei este refăcută cu mistria Duhului şi cu legătoria bunelor doriri. Purtați prin nimbul luminos al Părintelui, cei trei nu mai ştiu unde sunt. Vor fi voind şi ei să facă trei colibe, dar nu îndrăznesc. În preajma lui se stă cu o stare ce nu se mai termină vreodată, se stă, de asemenea, ca sub puhoaie ce vin şi te lasă gol, fără nimic în spatele căruia să te ascunzi, fără nimic după care să-ți primeneşti goliciunea. Unde-o fi Adamul cel vechi? Dar noi? Simțim că n-am putea să ascundem nimic de la fața lui, căci el este pe pământ ochiul şi urechea lui Dumnezeu. Nu poți ca în fața sau în spatele lui să cutezi a bâigui sau să te încurci în cuvinte. Nu mai ai nici gânduri care să zburde zănatec, doar gândul lui Hristos! Dureroasă şi în acelaşi timp atât de plină de bucurie, naşterea lui Hristos are loc sub binecuvântarea lui, sub mustrarea lui, sub aşezarea a toate la locul lor, după voia Duhului

vădită în voia lui. Tonul aspru face casă bună cu mângâierea privirii: dintr-o dată te simți și centru, și periferie, te simți pretutindeni pe unde ai fi trebuit să fii și de unde nu mai ești din pricina fugii de responsabilitate și pe nicăieri pe unde nu ar fi trebuit să fii. Trădare, urât cuvânt. Dar folosit de el are alt înțeles, înțeles care l-a făcut pe Petru să plângă cu amar și să zică apoi Domnului: „Tu știi că Te iubesc!" Abdicarea de la umanitatea noastră completă, cu asta nu era de acord Părintele, umblarea cu jumătăți de măsură, care să justifice netemeinic voirile noastre imperfecte. O lume a autojustificărilor și niciodată satisfăcătoare merita să fie scoasă afară din Casa Tatălui de păruta impolitețe a biciului mânuit însă cu asprime pedagogică și multă iubire de oameni. „Ierusalime, Ierusalime, de câte ori n-am voit Eu...", și celor trei le vine să caute mai degrabă aripile ocrotitoare ale porumbelului păcii și al fidelității care de atâtea ori va fi voit să îi acopere de toată ispita neascultării și a uciderii prorocilor. Piatră pe piatră din vechiul eu nu trebuie să mai rămână, dacă voim să ajungem vreodată în Ierusalimul cel de sus. De unde și transpunerea imediată și sigură în lumea în care a sta de-a dreapta sau de-a stânga, a te bucura sau nu de invidia colegilor sunt mai degrabă modalități de pierdere a timpului decât de prefacere a lui în veșnicie. Și, ca și fiii lui Zevedei, cei trei trebuie să bea paharul din care el s-a adăpat și să se boteze cu botezul cu care el s-a botezat, fără ca prin aceasta să stârnească mânia celorlalți. Și-apoi moartea lui..., e doar un putregai de om, cuvânt care te îngenunchează definitiv în adâncul de taină al raiului smereniei. Nu mai ieși om de la Părintele, ieși fiu.

... și începutul

În biserica mănăstirii zace, pe obișnuitul pat de scânduri, trupul Părintelui. Înghesuiți în jurul lui, oamenilor nu le vine să creadă. Unii cred totuși că dacă te apropii suficient de mult de pieptul lui s-ar putea să-i auzi inima bătând încet și respirația ușoară, ca de prunc, urcând și coborând, urcând și coborând. Cu durere în suflet parcă ai vrea să începi Starea întâia a *Prohodului* din Vinerea Mare și în același timp să începi a cânta *Hristos a înviat*. Cuvinte mari rătăcesc bezmetice prin preajma banalităților de tot felul și aerul de așteptare are ceva nefiresc în el. Așteptarea de dinainte se sfârșea de cele mai multe ori cu

o întâlnire. Acum întâlnirea era vădită, dar şi mai vădită aşteptarea... Unde-o fi el cu adevărat? Va ieşi pe neaşteptate de pe uşa chiliei sale? Va pleca cu pasu-i liniştit şi măsurat din biserica în care tocmai a predicat? Sau va rosti cuvânt de mângâiere fraţilor la masă? Nimic din toate acestea? Trupul alb, nespus de alb, şade acum pe o căruţă care din clipă în clipă se va ridica de pe pământ la cer. Va fi oare cineva care să strige: Caii şi căruţa lui Israel? Vreun Elisei silit să lase perechile sale de boi pentru cojocul mijlocirii acoperitoare a toată răutatea şi toiagul mustrărilor celor drepte? La câte întrebări nu mai avem răspunsuri de când el a plecat? Câte răni vădite nu vor mai fi acoperite de balsam? Câte oi nu vor mai fi aduse la staulul bunei înţelegeri şi a păcii cu Biserica? Nu avem de unde să ştim. Cădelniţele îşi suie fumul în ritm de *Veşnică pomenire*, iar trupul Părintelui cu pământ rece se acoperă. Şi asta pentru ca noi să nu-l mai simţim atât de rece când vom coborî la rându-ne în sânul lui. S-a dus Părintele să-l încălzească cu respiraţia lui molcomă de fiinţă prefăcută-n har. Cerul ne va fi poate mai deschis nouă, celor rămaşi să luptăm în această lume, de când a plecat el să mai tăifăsuiască cu Avraam despre cum pot fi mântuiţi cei ce nu merită. Şi acest cer şi acest pământ vor mărturisi că nu am fost lăsaţi orfani şi că el este mai alături de noi decât a fost vreodată.

Părintele Cleopa – un far în furtună

Paul Miron, Germania

Parisul devenise centrul politic al diasporei române, centrul spiritual însă se afla tainic la Mănăstirea Sihăstria.

După o călătorie obositoare am ajuns în Moldova. Prima noapte, era la 22 august 1968, am dormit la Mănăstirea Agapia. M-am trezit devreme şi am ieşit să văd dacă automobilul meu e încă în bună stare. Un şoc puternic m-a îngheţat. În parcare, cele peste o sută de maşini care se îngrămădiseră în ajun să capete un loc mai ferit, dispăruseră în timpul nopţii.

În piaţa pustie, rămăseseră două maşini, una a mea, cealaltă a unui pastor belgian. Trupele sovietice intraseră în Cehoslovacia. Rudele şi prietenii care veniseră să mă vadă m-au înconjurat cu ţipete disperate: „Vin ruşii! Ce stai? Fugi! Pleacă! Gândeşte-te la copiii tăi. De vă prind ruşii, vă nenorocesc". Întrebai: „Dar voi?! Nu v-aţi săturat de atâta suferinţă?".

N-am plecat. Fugisem de ruşi în 1944; încă le mai simţeam răsuflarea fierbinte în ceafă; acum mă dădeam de bună voie în mâinile lor. Singura persoană care a înţeles de ce rămân a fost stareţa Eustochia. M-a sfătuit să mă duc la Sihăstria să-l văd pe Părintele Cleopa de care auzisem. Era oarecum duhovnicul întregii ţări. Am urcat pe cărarea pietruită, nu m-am oprit la Secu şi, aproape de amiază, mi-am ajuns ţelul. Oameni nenumăraţi se învârteau prin curtea mănăstirii, vorbeau turmentaţi de frică, se rugau, plângeau. Eram într-un cazan în clocot. Părintele Cleopa tocmai ieşea din biserică. Vrui să urc spre el, dar rămăsei deodată înlemnit. Bătrânul călugăr, cu părul şi barba răvăşită, şchiopăta ţinut de braţe de doi monahi. Dar şarpele nesocotinţei, al bănuielilor deşarte, prinse a se zvârcoli în mintea mea. Cred că, deznădăjduit, am şoptit cam tare osânda mea: „Doamne, Dumnezeule, e beat!"

În grupul în care înaintam şi eu se produse o oarecare rumoare. Dar stareţul, care mă ajunsese din urmă, mă făcu de ruşine: „Ştii că n-a mai dormit de alaltăieri? Priveghează în biserică, se roagă să nu vină ruşii". Cleopa şi-a făcut loc printre pelerinii care constituiau un baraj de neclintit, s-a apropiat şi m-a salutat prietenos: „Ai venit? Bine ai venit! Te aşteptam de mult". M-a poftit în chilia sa. S-a spălat şi, înviorat, m-a invitat să-l însoţesc la plimbare. Două ceasuri bune l-am urmat pe cărările şerpuite ale munţilor. A vorbit el tot timpul. Nu mâncasem, îmi culegea boabe şi ierburi. A predicat, dar predica lui alterna cu un şir de istorioare poznaşe din viaţa lui, spuse de un Ion Creangă sfinţit.

La întoarcere a vorbit de pe cerdac poporului. Mă prezentă ca pe un frate de departe, recunoscut, şi îi rugă pe cei ce aşteptau de cu seară să mă primească între ei. Fiindcă îmi închipuiam că el postea, n-am mâncat nici eu. Cu greu m-am desprins din ochii lui pătrunzători şi totuşi blânzi.

Seara, la Agapia, am povestit Maicii Eustochia de sfaturile lui. Nu bănuiam atunci că drumul meu la Sihăstria, în zilele când haosul în ţară creştea, va deveni literatură.

Întors la Bucureşti, mi-a comunicat Patriarhul că sunt invitat la o scurtă şedinţă cu nişte „tovarăşi" la Comitetul Central: „Faci absolut ce vrei tu, nu uita că tu eşti liber!" „Şi ce să le spun?" „Te priveşte". M-am dus pe jos cu destulă emoţie în pântece. Ascensorul, la care mă condusese un gradat, zgâlţâi la pornire, periculos, după cum mi s-a părut. Însoţitorul meu m-a liniştit: „Ăsta rezistă, că e făcut înainte de vremea noastră". Am mai urcat o scară şi am intrat într-un salon; mă aşteptau trei persoane, un şef, comportându-se ca toţi şefii din România, un secretar cu un creion în mână şi un al treilea, pe care l-am taxat de auditor, după urechile lui uriaşe. Şeful a spus câteva cuvinte la început, dar a închis repede gura, fiindcă uitase să schimbe tonul de politruc obişnuit. A revenit cu un glas dulce, melodios ... „Domnule profesor, ştim ce aţi făcut minut cu minut din clipa când aţi aflat că o invazie a unui stat vecin cu noi ar fi posibilă". „M-aţi urmărit?!" Auditorul zâmbi parcă ar fi muşcat într-o lămâie. „Sigur că v-aţi dat seama, a fost numai pentru protecţia dvs. Aţi afirmat faţă de toţi cunoscuţii dvs. că ruşii nu vor veni, ba chiar aţi vorbit în public în gara de la Fălticeni şi în grădina

Copou la Iaşi, repetând insistent convingerea dvs. că nu se va întâmpla nimic. N-aţi luat contact cu ambasada dvs. cum au făcut toţi turiştii germani. N-aţi fost la ambasada americană şi la nici una de dincolo de ceea ce numiţi dvs. «cortina de fier». Ştiţi ceva? Ce e? Ce ştiţi?"

Ideea îmi veni în acel minut: „Bineînţeles că ştiu". Auditorul sumbru croncăi: „De unde?" Preşedintele sună; un chelner apăru: „Doriţi cafele?" „Cafele", porunci. Apoi se clăti cu miere de albine: „Aşa e, ştiţi ceva?" Încercai şi eu să vorbesc ca un preşedinte, dar eşuai. Cred asta, fiindcă anchetatorii nu au înţeles. „Ştiu de la Cleopa". Toţi trei rămaseră cu gura deschisă ca la dentist. Nu pricepuseră. Preşedintele făcu un semn secretarului, fii perspicace, scrie tot! Acesta îşi mări viteza rotocoalelor pe blocnotesul său. „O persoană? Cine mai e şi asta? O spioancă?" „Nu asta, ci ăsta". „Indiferent. Ce-a spus?" „A spus să ne fie frică, ruşii nu vor intra. A fost mare răscoală în cer. Dar s-a rugat Maica Domnului să nu se verse paharul. Să nu cadă pedeapsa, ca întotdeauna, pe români". Preşedintele se oţărî, auditorul se mânie de-a binelea. Un plesnet suav răsună peste tăcerea noastră. Nu era nimic grav. Creionul secretarului consternat se rupsese.

Tocmai în acest moment, nefericitul chelner apăru cu patru ceşcuţe de cafea fumegânde. Şeful îl ameninţă cu pumnul: „Ieşi afară!"

O figură istorică

Grigore Ilisei

Părintele Ilie Cleopa era monahul cărturărit. Autodidactul prin excelență. Cu harul zicerii simple, dar doldora de sensuri și pecete originală. Senzația încercată, când îl ascultai, era cea a nerostitului. O alcătuire umană ieșită din tipic și tipare. Cum oare a fost cu putință să ajungă un om la asemenea înălțimi de gând și de expresie fără să fi urmat școli înalte și ucenicii sub patrahirul unor învățați?

Duhovnicul din chinoviile Moldovei, dorit îndată după vâltorile anului 1989 în scaunul patriarhal, a absolvit doar șapte clase. A hălăduit ani și ani cu oile prin tihăriile munților, a grăit cu sălbăticiunile și paserile cerului. Obârșia lui se găsea în lumea modestă a satului, într-o familie țărănească numeroasă din părțile Botoșanilor, care a luat aproape toată drumul călugăriei. E limpede că nu existau premisele unei traiectorii cărturărești. Cum să-ți închipui că un ins ieșit din plămada vieții rurale, legat tot timpul puternic de matricea sa, avea să fie perceput peste câteva decenii drept unul dintre învățații Bisericii Ortodoxe Române?!

Traseul străbătut de duhovnicul de la Sihăstria rămâne unul atipic. Era de presupus că acest pui de țăran va ajunge un vrednic membru al obștii monahale, un temeinic ziditor și un prețuit ascultător și împlinitor al rânduielilor, un ostenitor de ispravă. Nu părea prea cutezător a întrezări în fratele Ilie și pe slujitorul de vocație. Avea verb, știa a citi iarba fiarelor, cobora ușor în sufletul omului și dezghioca din pildele vieții tâlcuri de alții neînțelese. Dar de aici până la cărturărie, la acel fel particular de a pătrunde tainele vechi ale scripturilor, a le lămuri pentru orice însetat de credință și chiar a adăugi o fărâmă de gândire proprie, calea se arăta lungă și poate de nestrăbătut.

Ceea ce se înfăţişa ca miracol a devenit realitate. Asupra acesteia merită să reflectăm, spre a-i găsi resorturile.

Cărţile cele sfinte vorbesc despre cel născut şi nu făcut. Pornind de la această sintagmă, ce pune în evidenţă filiaţia divină a Mântuitorului, constatăm că viaţa monahului Ilie Cleopa stă sub semnul celor două componente ale acesteia. El este născut parcă din subsuoara lui Dumnezeu. Domnul i-a picurat mai mult decât altora din seva sa şi l-a înzestrat cu o putere mistică neobişnuită. Când monahul deschidea gura şi rostea un cuvânt, acela era fulgerat. Căpăta o luminiscenţă ivită din transcendent. Cuvântul pornea dinlăuntru tămăduitor şi înălţător. Se născuse să fie luminător de popoare. Venise pe lume ca să se aşeze, oriunde ar fi fost, înaintea mulţimilor. Ilie Cleopa era făcut să urmeze neabătut porunca dumnezeiască şi să nu risipească talanţii, dimpotrivă sporindu-i.

Părintele Ilie întrupează sinteza dintre har şi lucrare. Aceasta a aureolat viaţa şi trecerea sa prin lume. Şi-a păstrat simplitatea, frusteţea ţărănească, de care era mândru. Se înflăcăra, deoarece trăia incandescent, mistuitor, crezurile izvorâtoare din propria-i fiinţă. Acestea dădeau de fiecare dată colţ de iarbă proaspătă şi sănătoasă. Sămânţa îngropată în pământul bun şi roditor se ivea cu vigoare. Suise treapta înaltă a rugăciunii. A inimii, cum obişnuia el să spună, explicând ca într-o omilie credincioşilor, care urcau până la umila lui chilie de pe coasta de deasupra bisericii vechi de la Sihăstrie, ce înseamnă rugăciunea şi ce rol imens are în viaţa omului. De altfel Ilie Cleopa socotea că nu-i decât un rugător. Încuviinţa cu fereală că din când în când Dumnezeu îi asculta ruga. O spunea cu o anumită codeală ruşinată, tălmăcitoare, nu neapărat a modestiei, cât a asumării misiunii duhovnicului de deschizător de drumuri către împărăţia cerească şi nu de vindecător şi făcător de minuni.

Ilie Cleopa s-a purtat o viaţă aşa cum i-a fost vorba şi veşmântul. S-a rugat închinător, dar cuviincios şi umil. A fost păstor de suflete, dar n-a azvârlit nimic din deprinderile sale de ţăran ieşit din acea aristocraţie a satului românesc. Nu l-a ameţit faima pământeană dobândită, pentru că privirile i s-au ridicat mereu spre cer. A declinat, amuzându-se de deşertăciunea ei, poftirea sa în scaunul patriarhal. A făcut-o dintr-un respect deplin al rosturilor şi o puternică conştiinţă de sine. Spiritul

critic i-a rămas tot timpul neadormit. Cu câteva luni înainte de a trece în lumea drepţilor, când am filmat pentru un documentar de televiziune, filmări ce au avut loc în Joia Mare, zi în care stareţul i-a spălat picioarele aidoma lui Iisus, m-am pătruns încă o dată de viziunea sa critică şi pigmentată de umor. Apăsat de suferinţe, cu mintea însă fosforescentă, el găsea puterea să facă haz de necaz: „Mânca-v-ar raiul! Lăsaţi-l în pace pe Moşul Putregai! Da, da, Moşul Putregai!"

De la interviul luat în vara lui 1990 pentru Postul de Radio Iaşi, pe care tocmai reuşisem să-l deschid spre credinţă, până la filmul ce i l-am consacrat, presărat cu secvenţe de la înmormântarea sa, petrecută sub lacrimile şi tristeţea unor mulţimi impresionante, m-am întâlnit în mai multe rânduri cu Părintele Ilie Cleopa şi am trăit veritabile lecţii de viaţă. Mi-ar fi plăcut, printr-o minune dumnezeiască, să mă fi transformat în ucenic şi să fi avut mai mult prilejul să mă împărtăşesc din izvorul său de înţelepciune. N-a fost să fie şi-mi pare rău, încât astfel n-am izbutit să cunosc toate faţetele diamantului. Atât cât s-a răsfrânt însă din lumina lui asupră-mi, mă îndreptăţeşte să-l consider o figură emblematică a monahismului românesc, a unei călugării pe cale de dispariţie, în care se mai întâlnea lumea veche cu cea nouă a veacului nostru. Era indiscutabil o figură istorică.

Părinte Cleopa, roagă-te şi acolo, în ceruri... pentru România noastră*

Dr. Gheorghe F. Anghelescu, Secretar de Stat

Vestea mutării la cele veşnice a Părintelui Cleopa s-a răspîndit în ţară cu iuţeala fulgerului. Mulţi pelerini la mănăstiri l-au cunoscut, i-au văzut chipul blând, de „înger în trup", i-au ascultat vorba domoală, cuvintele pline de înţelepciuni scripturistice şi de Pateric. Odată cu pogorârea sa în mormânt, piere o viaţă de om, dar rămâne în urma sa o făclie duhovnicească ce nu se va stinge niciodată în vieţile noastre monahale, o făclie ce va lumina de-a pururea în spiritualitatea ortodoxă.

Părintele Cleopa a intrat de multă vreme în Patericul românesc, înscriindu-şi cu smerenie şi evlavie numele în rândurile celor supranumiţi *avva*, a căror pildă de trăire duhovnicească va trăi în veac. Cei care nu au avut bucuria de a-l cunoaşte faţă către faţă îi vor găsi gândurile sale pline de roada duhului şi a iubirii de oameni în slova tipărită, dar şi în cele ce se vor povesti despre cuvioşia sa, căci cuvintele unui călugăr ca Părintele Cleopa se răspândesc tot atât de bine, ba poate şi mai mult, prin viu grai.

Îngăduiţi-ne, în acest ceas de vremelnică despărţire, când Părintele Cleopa se mută la Domnul, ca în numele Secretariatului de Stat pentru Culte şi al nostru, să ne plecăm în faţa sicriului şi în loc de tânguire să spunem: „Părinte Cleopa, roagă-te şi acolo, în ceruri, aşa cum ai făcut-o, o viaţă, aici pe pământ, pentru noi, nevrednicii, dar mai ales pentru România noastră care încă mai trece prin vremuri neaşezate şi triste!"

Dumnezeu să-l numere cu drepţii Săi şi să-i dea cunună pentru nevoinţele sale din această viaţă!

---

* Mesajul transmis a înmormântarea Părintelui Cleopa din partea Secretariatului de Stat pentru Culte l. Extras din revista „Candela Moldovei", anul VII, nr. 11-12, 1998, p. 8.

Spovedanie târzie

Lidia Popiţa-Stoicescu

În anul acela mi se întâmplase ceva de neînţeles, de neexplicat: îmi simţeam sufletul ca o corabie fără cârmaci, fără echipaj şi, mai ales, fără busolă, părăsită în derivă, undeva, în largul mării cuprinse de furtună. Pierdusem credinţa! Aşa ziceam, aşa gândeam în neştiinţa mea, aşa simţeam când, încercând să mă rog, mă risipeam în gânduri de nimic, asemănându-mă cu un fir de păpădie peste care cineva suflă şi sfera iluzorie dispare într-o clipă. Mijlocul alb în care au fost înfipte seminţele era inima mea, rămasă pustie, inutilă şi singură. Nu ştiu cum ajunsesem la acea stare de gol imens. Nici acum nu-mi aduc aminte să o fi determinat ceva anume, vreo întâmplare, vreo cotitură a vieţii, un gând scăpat din frâul judecăţii şi al simţirii. Nu voi uita însă niciodată acea senzaţie de pendulare deasupra unei prăpăstii, cu încredinţarea că din clipă în clipă voi porni către hăul fără sfârşit. În fapt, nu pierdusem credinţa. Cu aceasta te naşti şi mori, dar poţi slăbi, pentru o vreme, în trăirea ei. Aşadar, slăbisem în credinţă.

Deznădejde, panică, abandon de sine, încercare de apel, fie şi la o raţiune deşartă, pentru că ceea ce simţeam nu avea nici o raţiune! Aşa mi-am luat „inima-n dinţi" şi am pornit să-l chem în ajutor pe... părintele Cleopa!

*

La Sihăstria mai fusesem o dată, cu puţină vreme înaintea acestei întâmplări. Pe drumul, pe atunci plin de grohotiş, aspru şi duşmănos pentru cauciucurile maşinii, am întâlnit câţiva pelerini care se îndreptau spre sfânta mănăstire. Mai în urmă, luptând greu cu panta şi cu hârtoapele – o femeie tânără, cu un copilaş de vreo şase anişori în braţe. Ca şi pe ceilalţi închinători,

purtaţi de evlavie spre mănăstire, am depăşit-o pe acea femeie. Dar oglinda retrovizoare m-a făcut să-mi fie cumplit de ruşine! Pentru câteva momente, femeia cu copilul în braţe se pierduse într-un nor de praf. Am oprit. Când s-a risipit praful, i-am văzut faţa arsă de soare, cu basmaua căzută de pe cap, lăsându-i libere câteva şuviţe castanii din părul strâns la spate într-o împletitură. Obrajii îi erau încinşi de căldura acelei zile de iulie – deşi era pe la asfinţit – dar mai ales de efortul mersului cu copilul în braţe. Căpşorul lui se abandonase pe umărul mamei, iar mâinile, slabe şi molatec cuprinzându-i umerii, păreau oricând gata să-l lase să cadă. Am deschis portiera şi i-am chemat să urce în maşină. Cu mare sfială, femeia s-a aşezat pe bancheta din spate, cu copilul adormit pe genunchi. *„Suntem din Constanţa* – mi-a spus – *venim de trei zile. N-am aflat trenuri bune şi nici cursa de la Neamţ n-am apucat-o. Aşa că, de la Târgu' Neamţ venim pe jos. Da' nu-i nimic! Măcar să ajungem şi să ne primească..."* Cine?... am întrebat-o. Aveţi pe cineva cunoscut la mănăstire? *„Nu, da' îl avem pe un părinte cu har mare, Cleopa îi spune... Poate a da Dumnezeu şi, cu rugăciunile dumnealui, o să se vindece băiatul, că doftorii nu mai au ce-i face!"*.

*

Când am ajuns la mănăstire, am aflat că părintele arhimandrit Cleopa e cam bolnav şi că nu primeşte lume. Totuşi, în faţa chiliei sale din căsuţa cu cerdac moldovenesc credincioşii îl aşteptau. Păreau decişi să-l aştepte oricât, *„până s'a face bine!"*... Nimeni nu vorbea cu glas tare, nimeni nu îndrăznea să bată la uşa părintelui, să insiste, să forţeze, să se impună. Oameni necăjiţi, din toate colţurile ţării, copleşiţi de amărăciune, de boli, de necazuri de tot felul. Tăceau. Soarele apusese după dealurile domoale. O boare de seară mai stâmpăra arşiţa. Aşteptau într-o smerită evlavie, înghesuiţi unii într-alţii pe laviţele lungi de lemn, în faţa chiliei. O clipă, mi s-a părut că sunt la o Înviere şi că toţi aşteaptă să iasă preotul din Sfântul Altar cu lumânarea aprinsă şi să le spună: *„Veniţi de luaţi lumină...!"*.

Astăzi mi se pare că ar fi fost firesc să-mi aflu şi eu un colţ pe o laviţă şi să mă aşez lângă dânşii. Dar atunci... Atunci am ţinut calea unui frate, care urca cele trei trepte către cerdacul

căsuței părintelui Cleopa și, declinându-mi identitatea, cât și faptul că veneam dintr-o călătorie din altă țară, l-am rugat – nepermis de imperativ! – să mă „anunțe" la părintele duhovnic. Nimeni din cei de față n-a murmurat vreun protest. Toate acele suflete necăjite au rămas în aceeași pace sfântă, plină de evlavie și bună cuviință.

Tânărul novice a intrat în chilie și, peste un minut, m-a poftit înăuntru.

Când ușa s-a închis în urma mea, abia atunci m-a cuprins o emoție adâncă. Primul gând a fost: dacă părintele Cleopa crede că am venit să mă spovedesc? Ce-i voi spune? Și oricum, nu sunt pregătită să-i spun *totul*! Venisem doar să-i spun că am slăbit în credință, că am, pierdut, de fapt, un tezaur. Și să-l rog să mă învețe ce să fac să mă redefinesc în această relație cu Dumnezeu? Simplu, scurt, concret, nu?!

Părintele ședea pe pat, cu spatele la ușa pe care intrasem. „Sărut mâna, părinte...", am îngânat, fără vlagă. Așa mi s-a părut atunci, dar acum știu că am spus acele cuvinte cu destulă trufie... Părintele tăcea. Răsfoia niște file de manuscris pe mescioara de lângă pat. „Părinte, știu că ați fost bolnav. Uitați, v-am adus niște untdelemn de măsline; vin dintr-o țară a măslinelor, precum știți, și m-am gândit că vă va fi de folos pentru sănătate..." Abia atunci a ridicat privirile de pe manuscris și, ațintindu-și ochii spre colțul dinspre răsărit, cu icoane și candelă, a spus: „Pentru ei!... da, aista îi pentru ei...". Pentru cei din icoane, adică, pentru candelă. „Nu, părinte, am adus și pentru candelă, ulei obișnuit. Acesta e pentru sfinția voastră!". „Da, da, tocmai că lor trebuie să le dăm ce-i mai bun; noi... eu... îs un hârb legat cu sârmă... ce-mi mai trebuie!...". A tăcut iar, cufundat în gânduri. Simțeam cum cobor din gafă în gafă și eram îngrozită că nici n-are să mă mai asculte. Mi-am luat curaj și am rostit pe nerăsuflate: „Părinte, am slăbit tare în credință! Nu mă mai pot ruga! Ce să fac?!"

Timpul, anii așternuți între ziua aceea și acum scot la iveală faptul că, ceea ce mi se păruse atunci strigăt de deznădejde, astăzi îmi sună în urechi fals, fără convingere!

Părintele Cleopa continua să tacă. O tăcere care devenea din ce în ce mai greu de îndurat, de înțeles. Mi-am zis că poate boala i-a slăbit auzul ori i-a vlăguit într-atât trupul, încât nu se

mai poate concentra. Priveam chilia cu soba văruită alb, cu cerga miţoasă pe patul tare, cu pereţii plini de icoane şi iconiţe şi, într-un colţ, o sarică şi o bâtă noduroasă. Lângă fereastră, analogul, cu epitrahilul pe el şi o carte – un Ceaslov, parcă.

Clipele erau lungi, nesfârşite, iar glasul mi se oprise în pieptul în care inima bătea anapoda.

„Vreau să las un pomelnic, părinte". „Scrie pe cei vii şi pe răposaţi şi..." Apoi, când am pus pe mescioară hârtia scrisă atunci, în grabă şi cu mare neştiinţă, împăturind în ea nişte bani, părintele a zis: „Aista-i pe tăt anu', aşa să ştii...". Şi a tăcut iar.

Am înţeles că nu mai trebuie să rămân. Atunci mi s-a părut că mă simt smerită şi neînsemnată, că va trebui să plec fără să fi folosit nimic din acest privilegiat timp petrecut în prezenţa părintelui Cleopa, la care venisem cu toate speranţele... Acum traduc altfel acea stare: mă simţeam, de fapt, „ofensată", ignorată...

M-am întors spre uşă, am pus mâna pe clanţă şi am apăsat, nehotărâtă parcă, îngăimând stângaci un „sărut mâna, părinte...".

Când clanţa a făcut un mic zgomot şi uşa s-a deschis puţin, glasul părintelui Cleopa, dintr-o dată plin, puternic şi tăios ca o sabie, m-a oprit locului: „Citeşte Psaltirea la candela aprinsă!..." Atât! Nimic mai mult. Părintele se întorsese iar la manuscrise, cu spatele la mine, cum mă primise. Am plecat, fără să mă simt câtuşi de puţin mângâiată, îndrumată în calea pe care aveam să merg mai departe.

*

Au trecut doi-trei ani de la acea întâlnire cu părintele Cleopa. Nu i-am urmat atunci, imediat, sfatul, considerându-l, într-un fel, formal, „ca să scape de mine"...! Apoi, când „Domnul a întărit peste mine mâna Sa"... când necazul m-a copleşit, mi-am adus aminte de „canonul" dat de părintele Cleopa şi am început, încet-încet, să-l împlinesc. Treptat, am simţit că ceva blând şi cald mă învăluie uneori – numai uneori! – iar alteori gândurile la cele ale lumii acesteia, de la cele mai importante, la cele mai neînsemnate, îmi împrăştie mintea, iar ochii citesc singuri cuvintele Psalmilor, fără ca inima să le primească şi ea.

Dar ceea ce am înţeles **acum** din felul cum s-a arătat **atunci** faţă de mine părintele Cleopa mă scoate la limanul unei concluzii, pe cât de incomode şi stânjenitoare, pe atât de ziditoare: ceea ce-mi lipsea **atunci** nu era credinţa, nu era vorba nici măcar de slăbirea ei. Acum înţeleg şi cred că, de fapt, nu era prea lămurită în mine, în adevăratul ei înţeles, o virtute dintre cele mai de seamă, care pot conduce sufletul, cu adevărat, către mântuire: **smerenia**! Nu numai că n-aveam smerenie – şi nici nu prea ştiam multe despre aceasta, cum şi astăzi ştiu foarte puţin! – dar aveam cu prisosinţă **slavă deşartă**.

Asta trebuia să-i fi spus atunci părintelui Cleopa, să fi căzut în genunchi şi să-i fi mărturisit acest lucru – „şi mai mari decât acestea" – să fi profitat de şansa rară de a mă dezvălui sub Taina Sfintei Spovedanii, de a mă lăsa „ispitită" sub patrafir de harul său duhovnicesc, care m-ar fi făcut, desigur, să mă cunosc aşa cum eram, aşa cum sunt şi cum, din păcate, nu ştiu mulţi duhovnici să-ţi îndrume gândul pe calea mărturisirii totale şi, poate, a unei oricât de târzii metanoia...

*

...Nu l-am mai văzut... n-am mai urcat treptele cerdacului său, iar acum... sunt trei ani de când el le-a coborât pentru ultima oară...

Îmi sună în urechi vorbele preacuvioşiei sale dintr-un interviu la radio, în emisiunea „Cuvânt şi suflet". Spunea părintele Cleopa despre credincioşii care îi sorbeau seară de seară cuvântul de zidire sufletească, acolo, sub umbrarul din faţa chiliei: *„Ei vin, săracii, aduşi de îngerii lor păzitori... fiecare cu năcazu' lui... el vine cu credinţă şi, dacă se tămăduieşte, nu-i de la mine, îi de la Dumnezeu!... vin, săracii, ca albinele; când îi văd, m-apucă plânsu'... aleargă, săracii, ca să câştige iertarea păcatelor, pentru credinţa lor curată cu care aleargă la Domnul..."*.

Câtă blândeţe, câtă înţelegere, câtă iubire!...

Da, pentru că ei, aceia, stăteau cuminţi şi aşteptau să se ivească în cerdac Cuvântul Adevărului, rostit de glasul părintelui Cleopa! Cuminţi şi... mai ales **smeriţi**!... *„Iacătă la ei cum stau!... Dac-aş avea o traistă, să-i pun într-o traistă, să-i duc în Rai, să-i dau într-o grădină frumoasă, acolo..."* . Aşadar,

îi socotea dintru început, numai văzându-le evlavia, smerenia şi îndelunga-răbdare, vrednici de a vieţui în Rai! Ştia ce ştia marele duhovnic!... Nici acum nu cred că m-aş putea afla şi eu în traista aceea...

Şi mai ştia ceva, atunci, părintele Cleopa: că nu citisem, până la vremea aceea, nici o dată Psaltirea!... „Citeşte Psaltirea la candela aprinsă!"

*

Da, părinte Cleopa, citesc, mă străduiesc, dar nu îndestul şi nici cu credinţă tare. Ziceam că am slăbit în credinţă. Cred că nici n-o aveam pe atunci, aşa cum se cuvine să fie în sufletele hrănite cu dragostea de Hristos.

Acum aş şti ce să spun când aş intra în chilia sfinţiei tale, părinte arhimandrit... Oare, într-adevăr aş şti? Poate! Dar...

Părintele Cleopa a plecat... Se răresc stâlpii de susţinere ai sufletului acestui neam românesc. Vor fi gătiţi, oare, alţii să le preia povara? Poate că da... Domnul nu va lăsa pe poporul Său!

Pleacă mângâietorii celor necăjiţi, rămân chiliile goale de prezenţa lor trupească, dar încărcate de rugăciunea ne-ncetată. Numele lui Iisus, rostit în ceasuri de mare concentrare şi isihie deplină, pluteşte prin toate ungherele, picură din tavanul scund *„ca o ploaie pe lână"* , cum spune Psalmistul, rămâne ici-colo aninat de candela aprinsă, de ciucurii epitrahilului, sau îşi culcă fruntea pe cartea rămasă deschisă...

A plecat tot iarna părintele Cleopa... Ca părintele Paulin Lecca... şi ca părintele Dumitru Stăniloae... Oare de ce pleacă ei – aceşti „îngeri în trup" – iarna? M-am întrebat, văzând cum, în urma cortegiului miilor de credincioşi şi clerici care-l conduceau pe ultimul drum – pământesc – pe părintele arhimandrit Ilie Cleopa, în acel decembrie, brazii scuturau zăpada afânată, la adierea uşoară a cântărilor de-ngropăciune. De ce iarna?...

Şi răspunsul parcă mi l-a şoptit Duhul: pesemne pentru că „înger în trup" fiind, sufletul său avea să pornească spre cer şi poate nici nu erau fulgi de zăpadă cei pe care i-am văzut căzând peste rămăşiţele sale pământeşti, ci câte o pană din aripile albe se va fi desprins, în zbaterea peste lumea aceasta.

Şi mai cred că ei – părinţii aceştia, tot mai rari! – pleacă iarna, ***din smerenie***! Neaua albă şi proaspătă va acoperi îndată

până şi urmele celor care-i însoţesc la mormânt, ca să nu fie prilej de mândrie mulţimea acelor urme...

Şi iarăşi cred că ninsoarea va avea menirea să facă mereu neştiute întoarcerile şi plecările din chilie ale sufletului acestor părinţi duhovniceşti, spre a nu sminti şi nici tulbura devenirea urmaşilor întru această lucrare, dacă ei se vor fi aflând şi şti ca fiind vrednici să o ducă mai departe.

Poate când aceştia dorm, după miezonoptică, osteniţi – cum el însuşi nu părea să fi fost niciodată! – părintele Cleopa trece pe lângă somnul lor adânc, în care trezvia pâlpâie uneori mai slab, şoptind cu infinită blândeţe şi înţelegere părintească: *„Mânca-v-ar Raiu'!...”*

Dincolo de noi, dincolo de cuvinte, dincolo de timp...

Mircea Motrici, scriitor, Suceava

A scrie despre Părintele Cleopa înseamnă să ai puterea să culegi cuvintele din lacrimi, din dureri, din rugăciuni, din speranţă...

A scrie despre marele duhovnic al timpului nostru, înseamnă să strigi mângâierea vorbelor de folos cu care ai fost primit cândva în amurg de zi la streaşina casei Prea Cuvioşiei Sale din vatra Sihăstriei.

A aşterne câteva gânduri despre Părintele Cleopa înseamnă să îndrăzneşti să te înalţi o clipă spre cerul bunicilor noştri, unde vorbele dragi, cu izvor în suflet, te duc pe o aripă a copilăriei...

A scrie despre Părintele Cleopa e o dulce povară a orei prezente pentru că în rotundul vremii cu greu poţi măsura şi contura ce a însemnat pentru fiecare pelerin sosit la Mănăstirea Sihăstria întâlnirea duhovnicească cu marele povăţuitor, o întâlnire dincolo de hotarele închipuirii. O speranţă suficientă pentru a trece peste impasul de moment.

Am avut şansa sau, mai bine, zis rânduiala Bunului Dumnezeu a făcut să-i fiu în preajmă de câteva ori, cu sau fără microfonul de reporter, pentru un interviu la radio sau pentru a sta de vorbă pur şi simplu întru frumuseţea Ortodoxiei. Mă privea şi primea cu mare dragoste, mai ales după ce a aflat că am fost în Athos şi că păstrez un fir de rudenie cu Arhimandritul Dionisie Udişteanu, fost stareţ la Mănăstirea Secu. Nu întâmplător peste ani aveam să aflu din Testamentul părintelui Udişteanu că trecerea Prea Cuvioşiei Sale la cele veşnice, petrecută la Mănăstirea Slatina din judeţul Suceava, trebuia anunţată şi Părintelui Cleopa. Şi cum puterea stă în taină, la acel timp nu am putut afla mai multe despre legătura de prietenie ce a existat între cei doi cuvioşi. Darurile primite de la Părintele Cleopa

sunt interviurile pe care i le-am luat, nepublicate încă, punţi spre oameni, punţi spre credincioşi, spre cei departe de ţară.

Într-o zi ca aceasta, tot într-un august, l-am întrebat pe Părintele Cleopa cum se vede Athosul din Munţii Neamţului. A încercat să aducă aproape anul când, la îndemnul Patriarhului de atunci, a plecat în Grecia cu mai mulţi călugări pentru a re-învia viaţa monahală de la Schitul Românesc Prodromul. Şi pentru că urma să plec în Athos, l-am rugat să transmită un cuvânt de folos monahilor români de acolo. A făcut-o cu mare plăcere, iar acel mesaj înregistrat pe bandă magnetică a luminat într-o noapte viaţa câtorva tineri călugări ce purtau în suflet dorul de Mănăstirea Sihăstria, dorul de Părintele Cleopa...

Şi pentru că întotdeauna m-a îmbrăţişat cu mare dragoste, ţin să adaug şi aici, din respect aparte pentru Părintele Cleopa, o însemnare cu putere de simbol menită să-l aducă aproape pe minunatul duhovnic ce a vindecat atâtea suflete şi a presărat speranţă de cursă lungă, multă putere în inima multor creştini.

Coboram strada spre zona Karava a Pireului către Biserica „Sfinţii doctori fără de arginţi Cosma şi Damian" cu bucuria în suflet că mă voi reîntâlni cu preoţii Gheorghe Kritikos şi Vasile Tsimuris, statornici prieteni ai României şi, în special, ai celor ce slujesc în dreapta credinţă. Amintirile pe care le păstrau din ţara noastră, întâlnirile avute în preajma sfintelor altare româneşti i-au legat nu numai prin gând de meleaguri şi oameni, dar mai ales prin rugă.

Coboram împreună cu prietenul meu, dr. Liviu Alexandru Andercou, preşedintele Comunităţii Ortodoxe „Ştefan cel Mare şi Sfânt" a românilor din Atena, păstrând în inimă şi o mare satisfacţie pentru că, în urmă cu o zi, la Ambasada României, am stat aproape jumătate de oră în preajma Prea Fericitului Hristodoulos, Arhiepiscopul Atenei şi al întregii Elade, căruia i-am luat un amplu interviu pentru Radio România.

Coboram şi tot entuziasmul meu era umbrit de vestea pe care trebuia să le-o ducem smeriţilor părinţi...

Cu câteva ore în urmă, Radio Pireu, postul Mitropoliei, anunţa trecerea la cele veşnice a Părintelui Arhimandrit Cleopa Ilie, un mare prieten al poporului grec, un ales prieten şi al părintelui Gheorghe.

Păşeam spre biserică şi contrastul trăirilor îmi aducea în minte cuvintele rostite de părintele Gheorghe, pe 13 iunie 1997, într-o discuţie înregistrată pentru radio. Atunci l-am rugat să-şi amintească mai întâi popasurile în România, după care să se oprească la legăturile dintre slujitorii sfintelor altare din cele două Biserici surori.

Iată ce mi-a spus, cu multă căldură în glas:

Sunt foarte bucuros să-mi amintesc de acele clipe minunate, petrecute în mai multe rânduri, în minunata dumneavoastră patrie, şi în mod deosebit, la extraordinarele mănăstiri.

În ceea ce priveşte legăturile între Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Ortodoxă Greacă, ca modest preot, slujitor al Bisericii lui Iisus Hristos, cred şi consider că Biserica e una singură, e unică. Şi dorinţa Conducătorului Bisericii, Care este Domnul nostru Iisus Hristos, nu este alta decât ca Biserica să fie unită, şi pe calea acestei uniri, acestei înfrăţiri a Bisericii Ortodoxe de pretutindeni, să poată să reuşească să facă mărturisire creştină adevărată, în spiritul adevărat creştin al Ortodoxiei.

Cu cât vom lucra mai mult, mai intens, în sensul de a câştiga teren şi de a fi într-adevăr în această atmosferă în relaţiile interortodoxe, cu atât mai mult o să reuşim să facem un lucru plăcut lui Dumnezeu în ceea ce priveşte menirea Bisericii. De aceea vedem cu deosebită bucurie, de fiecare dată, faptul că relaţiile între cele două Biserici creştine contribuie într-o luptă comună pentru a ajunge la un scop comun. Atât monahii, cât şi preoţii, clericii ortodocşi ai Bisericii Ortodoxe de pretutindeni, cu cât ne vom inspira mai mult din acest spirit adevărat creştin de unificare, de înfrăţire, de conlucrare, cu atât mai mult vom reuşi să progresăm în menirea, în activitatea noastră de păstorire creştină.

Mai întâi de toate această înfrăţire întru Ortodoxie o realizăm în cadrul rugăciunilor pe care le facem fiecare, şi în cadrul Sfintelor Liturghii. Ca de exemplu vă pot spune că eu, cu smerenie, de fiecare dată, la fiecare Sfântă Liturghie, când fac Sfânta Proscomidie, primul pe care îl pomenesc cu smerenie şi iubire este Arhimandritul Cleopa Ilie. Bineînţeles, împreună cu stareţul Victorin de la Mănăstirea Sihăstria. De fapt, cred că şi ei fac acelaşi lucru la Sfânta Proscomidie. Desigur, în momentul

când ne rugăm pentru cei doi fraţi ne referim imediat sufleteşte şi duhovniceşte şi-i pomenim şi pe slujitorii Bisericii Ortodoxe Române, ne gândim şi la fraţii creştini ortodocşi din poporul român.

Şi de această dată părintele Gheorghe Kritikos m-a primit cu mare dragoste duhovnicească, acceptând să-mi acorde un interviu în memoria Părintelui Cleopa Ilie.

Era în 2 decembrie 1998 înspre orele 10.00...

Banda magnetică reţine acele clipe, acele vorbe rostite cu evlavie şi pentru cititorii acestei cărţi.

– Părinte Gheorghe, iată că acest interviu are loc la câteva ore după stingerea din viaţă a iubitului Părinte Cleopa Ilie, despre care, din păcate, suntem nevoiţi să vorbim la timpul trecut.

– Mai întâi vreau să-mi exprim bucuria, atât eu, cât şi părintele Vasile, că aţi poposit din nou în biserica noastră... Bucuria cu care v-am aşteptat să vă revedem pentru a afla veşti bune din România este umbrită, iată, de vestea aflată de la dumneavoastră privind trecerea la cele veşnice a Părintelui Cleopa Ilie. Acest lucru ne produce mâhnire nu pentru că Părintele Cleopa a trecut la cele veşnice, ci pentru că noi, cei rămaşi aici, suntem lipsiţi de prezenţa unui asemenea duhovnic şi părinte sufletesc.

Ultimele veşti pe care ni le-au trimis Părintele Cleopa şi părintele Victorin au fost că ne aşteaptă cu bucurie să mergem la Sihăstria, să-i revedem. Acum iată că, din păcate, Părintele Cleopa a plecat dintre noi.

Este adevărat că nu ne-am întâlnit acolo, dar sufletele se întâlnesc în faţa Sfintei Mese din Sfântul Altar şi, în felul acesta, ne vom afla în comuniune cu Părintele Cleopa, iar dacă Bunul Dumnezeu va îngădui, nădăjduim că ne vom întâlni şi noi cu dânsul, după ce vom trece la cele veşnice...

În semn de respect am oprit o clipă reportofonul, pentru că lacrimile părintelui Gheorghe au început să coboare pe obraji, în glas, pe barbă...

După o pauză în care nimeni n-a schiţat nici un gest, într-o tăcere plină de pioşenie, am aşteptat alte mărturii de mare sensibilitate.

Noi considerăm că atât pentru noi doi, preoţii de aici, cât şi pentru ceilalţi clerici ai Bisericii Ortodoxe din Grecia este valabilă invitaţia pe care ne-a lăsat-o Părintele Cleopa, chiar dacă, atunci când vom merge la Sihăstria, Părintele Cleopa ne va vedea de deasupra, din ceruri...

Cât despre Părintele Cleopa nu îndrăznesc să spun câte ceva prin cuvintele noastre, pentru că el se află mereu deasupra cuvintelor noastre.

Ca părinte duhovnicesc, cât şi din poziţia în care mă aflu în această Biserică, pot doar atât să exprim în mod profund recunoştinţa noastră deosebită pentru ceea ce a făcut Părintele Cleopa în viaţa dânsului, atât pentru viaţa religioasă din România, cât şi pentru Ortodoxia noastră, în general.

Părintele Cleopa a fost, este şi va fi un mare capitol pentru Ortodoxia noastră, cât şi un punct de referinţă în ceea ce priveşte omul. Aceasta pentru că Părintele Cleopa a iubit, după iubirea pentru Bunul Dumnezeu, a iubit omul în general, şi de aceea persoana dânsului reprezintă o figură marcantă, deosebită, pentru omenire, în general.

Am avut fericirea să-l cunosc pe Părintele Cleopa nu numai la mănăstirea dânsului din România, cât şi aici, la noi, în biserica noastră şi, de asemenea, am avut fericirea să-l găzduiesc şi la mine, în casa mea şi consider că, în continuare, în casa mea există binecuvântarea dată, câştigată de trecerea Părintelui Cleopa prin casa mea.

Am în biblioteca mea fotografia Părintelui Cleopa pe care am păstrat-o cu deosebită dragoste, după cum am, de asemenea, şi fotografia unui alt mare părinte duhovnicesc român, Elefterie Mihale. Pe amândouă aceste fotografii le voi păstra alături, ca două icoane, reprezentând două figuri ale sfinţeniei în Ortodoxia noastră.

Părintele Cleopa a fost şi va rămâne pentru Ortodoxia noastră un propovăduitor al învăţăturii patristice.

Desigur, momentul acesta este un moment de pierdere mare pentru Biserica Ortodoxă Română, cât şi pentru Ortodoxia noastră, în general, dar cred că de acolo, de unde este, Părintele Cleopa va continua să ne privească şi să ne sprijine. Noi vom

continua să studiem cărţile lui pentru a lua din ele lumină şi pentru a continua lucrarea noastră duhovnicească.

Din tot sufletul ne rugăm Conducătorului Bisericii, Domnul nostru Iisus Hristos, să dea şi mai departe asemenea făclii de lumină şi sfinţenie în Biserica Ortodoxă Românească, cât şi în general, în Ortodoxia noastră, pentru ca să putem să ne continuăm activitatea şi să putem îndeplini misiunea noastră în cadrul Bisericii.

De asemenea, ne rugăm lui Dumnezeu ca mănăstirea care l-a găzduit pe Părintele Cleopa până la ultimele clipe ale acestuia, să o ajute Bunul Dumnezeu, începând cu stareţul Mănăstirii Sihăstria, părintele Victorin, cât şi pe toţi ceilalţi fraţi care sunt acolo, să-i ajute Bunul Dumnezeu ca din rândul lor să apară, pe viitor, mulţi ca Părintele Cleopa.

Cu ajutorul lui Dumnezeu şi cu harul Domnului, mâine dimineaţă, eu şi părintele Vasile Tsimuris vom fi împreună la Sfânta Liturghie pe care o vom oficia în memoria Părintelui Cleopa.

În biserica goală la acea oră, am lăsat un buchet de lumânări arzând... Flacăra lor dreaptă ne strecura în suflet o stare dureroasă...

Picături de regret, în ochi, pe buze, pe chip...

În uşa bisericii, părintele Gheorghe şi părintele Vasile au rămas cu mâinile încrucişate...

Paşii noştri fără vlagă pe caldarâmul Pireului. Lumină din vorbele auzite aici, departe de ţară.

La ceas de despărţire, rugă de cursă lungă întru pomenirea Părintelui Cleopa.

Rugă şi în Elada unde puterea paşilor Părintelui Cleopa a reuşit să lase o prezenţă permanentă în şi pentru frumuseţea lumii ortodoxe, o frumuseţe purtată peste mări şi ţări şi de acest mare duhovnic al neamului românesc.

Lumânările ard şi la Atena... şi în Athos, la Prodromu şi la Lacu, dar şi în alte locuri cu mari adâncimi duhovniceşti din Grecia.

Lumânările ard... Puterea lor, puterea rugăciunii luminează drumul Părintelui Cleopa spre aştrii de unde ne va privi, în fiecare zi, în fiecare noapte, de unde ne va ocroti şi ne va îndemna mereu, cât vom fi pe acest pământ, să poposim cât mai des la lăcaşele sfinte ale Ortodoxiei. Şi sigur, în drumurile noastre, în

popasurile noastre, vom auzi înveşmântarea unui cunoscut şi drag ecou: *Mânca-v-ar raiul... Mânca-v-ar raiul... Mânca-v-ar raiul....*

Ecou pe care mi-aş fi dorit să-l aud din nou, ca altădată, la Mănăstirea Sihăstria.

Dar... am revenit în chilia Sfinţiei Sale şi locul era... Gol...

La un moment dat m-am aşezat pe un scaun, la îndemnul ucenicului său Iachint, şi am aşternut pe o filă dintr-un caiet următoarele rânduri:

Până nu demult Părintele Cleopa ne aştepta în faţa chiliei... Acum ne aşteaptă peste tot, iar de undeva din ceruri ne trimite binecuvântare, ne trimite veşmânt de lumină, ne trimite picături de pace duhovnicească, picături în stare să alunge neliniştea noastră.

Vestea trecerii la cele veşnice a Părintelui Cleopa m-a găsit la Atena. La Radio Pireu s-a anunţat chiar în acea dimineaţă plecarea spre Domnul a părintelui. La câteva ore am poposit la Biserica Sfinţii doctori fără de arginţi Cozma şi Damian din Pireu.

Acolo, cu lacrimi în ochi, părintele Gheorghe mi-a vorbit de marile clipe ale vieţii petrecute cu Părintele Cleopa, când i-a binecuvântat casa, la Atena.

Atunci aveam să aflu de la un prieten CEVA ieşit din comun pentru noi păcătoşii de rând. Prietenul meu trebuia să traducă, mai bine zis, să înlesnească dialogul dintre părintele Gheorghe şi Părintele Cleopa, pentru că parohul grec nu ştia româneşte, iar Părintele Cleopa nu ştia greceşte.

Uimit, de la primele fraze, prietenul meu s-a retras şi i-a lăsat singuri pentru că... deşi cei doi părinţi vorbeau în limbi diferite se înţelegeau aproape perfect!

Şi aşa au stat de vorbă mai bine de o oră. Unul vorbea în greceşte, iar celălalt în româneşte. Comunicarea avea alt limbaj, numai de Dumnezeu ştiut.

Dincolo de noi...
Dincolo de cuvinte ...
Dincolo de timp...

Vocea sfântului

Carmelia Leonte

Cine ar vrea să pledeze pentru libertatea omului, ar trebui să pledeze mai întâi pentru libertatea lui Iisus. Persoana Mântuitorului este strâns legată de simbolul crucii, dar asta nu înseamnă că noi avem libertatea să Îl crucificăm perpetuu, prin păcatele noastre.

Această idee, exprimată în diverse forme, străbate ca o lumină întreaga viață a Părintelui Cleopa. Îndemnul său este spre pocăință, ca altădată îndemnul Sfântului Ioan Botezătorul. Aceeași duritate frapează în discursul monahului de la Sihăstria, același îndemn la credință fermă, neabătută, aceeași intoleranță față de întunericul păcatului, pe care o avea, în urmă cu 2000 de ani, sfântul botezător.

Din capul locului, trebuie să spun că exemplul Arhimandritului Cleopa Ilie este la fel de viu și pentru cei care nu l-au cunoscut personal, ca mine. În ceea ce mă privește, Părintele Cleopa este o voce: vocea sfântului. Ascultându-l așa cum a fost înregistrat pe benzi magnetice, mă uluiește de fiecare dată prin timbrul inconfundabil, ușor ascuțit, cu volute înalte, acute, chiar stridente, menite să trezească vigilența în oameni, paza simțurilor, starea de trezvie. O asemenea voce, ca o notă muzicală necunoscută, repetată obsesiv, este ea însăși o pledoarie, un îndemn la viață. La viața cea adevărată.

Părintele părea să vorbească în urma unor acumulări, atunci când i se cerea, dar și atunci când nu mai putea rămâne în singurătatea inimii. Comunicarea învățăturii era singura cale de a realiza echilibrul și viața veșnică. Unii oameni, vorbind, scot la lumină adevăruri de care ei înșiși nu sunt conștienți. Dar conștiința vie pe care Părintele Cleopa o avea, în raport cu ade-

vărurile pe care se simţea dator să le transmită, îi determina atitudinea severă şi altitudinea de exemplar monah creştin.

Sincer vorbind, vocea lui mi se pare uneori insuportabilă, pentru că acutizează nişte trăiri pe care omul nu este obişnuit să le conştientizeze. Prin vocea lui vorbeşte firea omului, gata oricând să se salveze sau să se piardă. O asemenea voce atrage atenţia asupra pericolului iminent pe care omul trebuie să îl înfrunte în fiecare clipă şi pe care nu îl poate învinge decât cu ajutorul lui Dumnezeu. Discursul Părintelui Cleopa este un răspuns la întrebările noastre, este un ogor semănat cu dragoste şi înţelepciune, spre desăvârşirea ascultătorilor. Nu există întristare în despărţire, pentru că absenţa unui asemenea om este la fel de puternică precum prezenţa. Faptul acesta e mărturisit de posteritatea veşnic vie, de faptul că oameni care nu l-au cunoscut, îl urmează, de audiţiile pe care ni le furnizează Radio TRINITAS, de cărţile cu şi despre Părintele Cleopa.

A vorbi fără un dram de ipocrizie este un lucru rar în lumea zilelor noastre. Cu atât mai mult, Părintele Cleopa rămâne un reper de onestitate şi înţelepciune, rămâne omul care nu a sfătuit pe nimeni să facă un lucru înainte ca el însuşi să îl facă. Cei care stabilesc legile, de multe ori sunt primii care le încalcă; cei care îndeamnă la austeritate, de multe ori sunt primii care se ghiftuiesc pe ascuns. Şi apoi privesc cu dispreţ la lumea cea lacomă. Există o vinovăţie în toate. Numai în vocea sfântului nu există. Părintele Cleopa se numără printre cei care au ajuns la un asemenea grad de smerenie şi duhovnicie, încât au depăşit orice vină.

Casa în care locuim ne apără de rău: de frig, de ploaie, de vânt prea puternic. Vocea Părintelui Cleopa este casa noastră, în care ne permite să locuim. Aşa cum un cântec e valoros chiar dacă nu îi ascultăm cuvintele, vocea arhimandritului este imperativă, călăuzitoare, chiar şi atunci când nu sesizăm profunzimea adevărurilor pe care le transmite, pentru că s-a impregnat de acestea. Este ca un îndemn la lupta cu sine, pentru depăşirea patimilor, şi este, în primul rând, o eliberare de teamă. Când Părintele Cleopa spune: „Moartea, moartea, moartea, moartea...", aşa cum l-am auzit, înţelegem dintr-o dată că moartea nu este

un sfârşit, ci o iniţiere. Înţelegem că teama de moarte are în sine ceva pozitiv, coercitiv, şi nu trebuie să ne mai fie teamă de... teamă. Ci să ne asumăm viaţa şi moartea, în întregul lor, aşa cum părintele şi le-a asumat. De acolo, de dincolo, el ne încurajează şi ne învaţă. Avem întotdeauna un adevăr de înţeles, alături de Părintele Cleopa Ilie.

Viaţa, faptele, biruinţele şi îndemnurile Părintelui Ilie Cleopa*

Sergiu David

Pr. Cleopa – pictor de icoane

După ce a deprins desenul şi pictura cu acuarelele, Părintele Cleopa a început să folosească vopselele. Stareţul mănăstirii l-a întrebat într-o zi:

– Ce preţ are icoana aceasta?

– Nu are preţ!

– Pe aceea s-o ţii la preţ, căci este frumoasă.

Când a văzut el că trebuie să se tocmească cu oamenii şi să mânuie banii, s-a temut mult să nu fie biruit de mândrie şi de iubirea de argint. S-a întors la oile sale dragi, fiind scăpat de două păcate mari: preţuirea de sine şi atracţia banilor.

Suferinţele trupeşti ale Părintelui Cleopa

Organismul său a fost rezistent până după împlinirea vârstei de 70 de ani. Atunci a început să se simtă tot mai obosit şi suferind. Perioada petrecută în munţi i-a marcat trupul. În 1985 a fost operat de două ori de dublă hernie. Apoi a mai avut două operaţii la rinichi şi la faţă din cauza unei infecţii dentare. Durerile mari de pe parcursul anului 1998 prevesteau sfârşitul lui apropiat. Chiar Părintele zicea adesea: „Mă aşteaptă fraţii mei şi mă pregătesc să merg la ei!"

Pelerinaje la locurile sfinte

În 1974 Părintele Cleopa a mers la Ierusalim, unde s-a închinat la Mormântul Domnului. Apoi a mers pe Muntele Sion şi

*Extras din ziarul „Naţiunea", anul XII, nr. 94, 2001, p. 8.

la mormântul prorocului David. După atâtea necazuri, această călătorie a fost una din marile bucurii ale Părintelui Cleopa.

După trei ani, în septembrie 1977, urmează o călătorie în Grecia. Aici este vizitat Muntele Athos, unde se află 20 de mănăstiri mari, peste 15 schituri, aproape 200 de chilii mici şi mari şi unde trăiesc peste 1500 de călugări greci, sârbi, ruşi, români şi bulgari.

Iubirea – temelia teologică a misiunii*

– Părintele Cleopa văzut prin ochii unui părinte anglican –

Rev. Prof. Nicholas Stebbing Ph. D.,
de la „Colegiul Învierii", Mirfield – Marea Britanie

Părintele Profesor Nicholas Stebbing este monah al „Mănăstirii Învierii" din Mirfield, West Yorkshire, Marea Britanie. În acelaşi timp, este şi profesor la „Colegiul Învierii" din cadrul Universităţii Leeds şi teolog cunoscut în Biserica Angliei. Una dintre marile sale pasiuni este spiritualitatea monastică românească, Părintele Nicholas fiind un bun vorbitor de limbă română şi autorul cărţii *Spiritual Fatherhood in the Romanian Orthodox Church* (*Paternitatea spirituală în Biserica Ortodoxă Română*)[1], susţinută ca teză de doctorat la Universitatea din Leeds. În această lucrare, Părintele Nicholas Stebbing analizează teologic bogăţia de valori spirituale ale vieţii monastice româneşti şi ortodoxe. Lucrarea este focalizată pe personalitatea Părintelui Cleopa Ilie ca punct de convergenţă spirituală între vocaţia misionară a călugărului şi dorul lui de singurătate şi de Cer.

L-am invitat la un dialog despre valorile monastice ortodoxe şi, în special, despre paternitatea duhovnicească a Părintelui Cleopa.

– Părinte Profesor Nicholas, de ce Părintele Cleopa?

– Părintele Cleopa e pur şi simplu una dintre persoanele cele mai cunoscute din România. Toţi vorbeau despre el şi voiau să-l vadă. Cred că Părintele Cleopa reprezintă într-un mod cul-

* Interviu realizat şi tradus de Drd. Ioan Istrati, „Candela Moldovei", anul XI, decembrie 2002, nr. 12, pp. 10-11,

[1] Cartea *Spiritual Fatherhood in the Romanian Orthodox Church* a apărut în anul 2002 la Editura „Cistercian Publication" din Michigan, Statele Unite [şi în anul 2005 la Editura Deisis, Sibiu].

minant căutarea sfinţeniei; ceea ce m-a uimit în spiritualitatea lui monastică este ceea ce părea a fi spiritualitatea Bisericii Române ca întreg. În Occident, există o divizare a monasticului de non-monastic. Spiritualitatea Părintelui Cleopa am văzut-o ca pe o spiritualitate monastică cu care fiecare putea să se identifice.

– Cum se întâlnesc stricteţea Părintelui Cleopa cu liberalismul lumii occidentale, adânca sa ascultare faţă de Părinţi şi Tradiţie cu noile căutări ale unei lumi secularizate?

– Din fericire, în România, societatea nu a fost secularizată în măsura celei de aici; în România există o identitate de experienţă între majoritatea ortodocşilor şi lumea monastică. Pe de altă parte, în Occident, spiritualitatea a devenit profesionalizată, fiind un apanaj al clericilor şi călugărilor. Aceasta a făcut ca ea să devină o realitate foarte complicată pentru credincioşi şi aproape imposibil de atins. Ceea ce mă surprinde, în România, este că unul dintre cei mai sfinţi oameni – Părintele Cleopa – foloseşte aceleaşi căi de spiritualitate ca orice creştin obişnuit: posteşte mai mult, mai multe metanii, rugăciunea lui Iisus, reguli de o mare simplitate, dar şi profunzime şi accesibilitate.

– În Biserica Ortodoxă, sfinţii nu sunt declaraţi de Biserică, ci recunoscuţi ca sfinţi în conştiinţa Bisericii, ca aleşi şi declaraţi de Dumnezeu. Nu există, ca în Biserica Romano-Catolică, o sumă de reguli de atestare şi omologare a sfinţeniei şi un minimum de minuni săvârşite de sfânt. Există o cale firească de recunoaştere a sfinţeniei şi aceasta e conştiinţa Bisericii în Duhul Sfânt. Aceasta arată şi firescul dumnezeiesc al vieţii lor terestre şi veşnice: nu stigmatele sau apariţiile excepţionale, ci faptul că Biserica simte lăuntric valoarea şi puterea rugăciunii lor către Hristos. Poporul român, deci, simte în conştiinţa sa prezenţa şi rugăciunea Părintelui Cleopa. Cum se manifestă sfinţenia şi care este recunoaşterea ei în Biserica Angliei?

– Sfinţenia într-o persoană e o realitate care mă fascinează de ceva vreme. Noi avem oameni sfinţi în Biserica Angliei, dar aceştia sunt necunoscuţi de obicei. În Ortodoxia românească, sfinţenia e calea pe care oamenii o aleg şi o recunosc. Cu toate acestea, nu oamenii declară un om sfânt. Părintele Cleopa şi oamenii care îi simt rugăciunile sunt un fenomen împreună. În

Occident oamenii nu aşteaptă aşa ceva, nu caută sfinţenia şi de aceea potenţialul sfinţeniei în Biserica Angliei nu e realizat îndeajuns. Cred că, în vest, creştinii care atrag atenţia fac parte mai ales din curentele evanghelice şi mii de oameni merg la ei (cum este, spre exemplu, Billy Graham). Biserica Angliei şi Biserica Romano-Catolică au reţineri faţă de acest fel de „persona", şi pe bună dreptate. De fapt, prin aceştia pierdem posibilitatea de a câştiga sfinţenia.

– Da, într-adevăr, există mişcări foarte populare, aşa-zis creştine, cum sunt cele ale lui Reinhard Bonke sau Benny Hinn, care speculează nevoia oamenilor de confort spiritual şi superstiţie sau stimulează căutarea oamenilor de excepţional şi de minuni fără un urcuş spiritual pe măsură. Părintele Cleopa era foarte aproape de oameni şi foarte popular, dar, în acelaşi timp, era ancorat firesc în pământul roditor al Tradiţiei şi Bisericii. Părintele Cleopa este o sinteză a evenimentului sfinţeniei cu Tradiţia Bisericii sfinte.

– De fapt, marca sfinţeniei – în Răsărit, ca şi în Apus – nu e de a aduna mulţimi de oameni, ci e în smerenie (Părintele Nicholas foloseşte termenul românesc, n.n.). Spun „smerenie" pentru că termenul corelativ britanic „humility" (umilinţă) a primit unele tonalităţi greşite în înţelegere.

– Părintele Cleopa era plin de un entuziasm sfinţit, de o copilărie a spiritului care ne aminteşte de cuvântul Mântuitorului: „De nu vă veţi întoarce şi veţi fi ca pruncii, nu veţi intra în Împărăţia lui Dumnezeu" (Mt. 18, 3). Cum credeţi că ar reacţiona o societate ca cea britanică în faţa unei asemenea personalităţi?

– Cred că credinciosul occidental s-ar putea întoarce la înţelegerea sfinţeniei. Părintele Cleopa nu a predicat sau scris ceva absolut nou şi de la sine, ci aceleaşi lucruri ca alţi Sfinţi Părinţi, spre exemplu Sfântul Ioan Scărarul. Cu toate acestea, învăţătura unică a Tradiţiei a fost filtrată prin experienţa sa de viaţă. Părintele Cleopa a scris predici de mare valoare, îmbogăţite prin metafore care reflectă bogăţia sa spirituală, dar care nu trebuie înţelese ca noutate absolută, ci ca o adâncă trăire a Tradiţiei. Această experienţă ţine de calitatea sfinţeniei şi, când oamenii din Occident o întâlnesc, o recunosc şi o doresc şi sunt a-

traşi de ea. Trebuie să îi convingem să o caute şi să o primească atunci când o întâlnesc.

– Care este istoria relaţiilor dumneavoastră cu România?

– Am vizitat România de zece ori până acum. Prima dată am fost în 1990. Am vizitat mănăstiri, parohii, prieteni, am fost, în general, în mai toate colţurile României, mai puţin în sud-est. Am iubit mănăstirile şi ospitalitatea prietenilor mei români şi am fost uimit de deschiderea şi viaţa bisericilor de parohie. Sunt fascinat de faptul că în România aveţi o societate premodernă care începe să interacţioneze cu o lume postmodernă. Acest lucru ar putea să fie distructiv, dar în acelaşi timp ar putea însemna puterea unită a amândurora (lumea premodernă şi cea postmodernă, n.n.), din care ambele arii să se hrănească reciproc.

– Împărtăşiţi-ne un moment unic, decisiv, ceva special, care v-a marcat în viaţa sau scrierile Părintelui Cleopa.

– L-am întâlnit doar pentru câteva minute. Am simţit în el ceva ca o uriaşă fântână de iubire, dar care era profund atinsă de durerile lumii. Am simţit că el era o picătură de transparenţă în vălul eternităţii, punct prin care cineva poate experia pe Dumnezeu.

– Vă mulţumim mult pentru aceste cuvinte.

Cuvântătorul de Dumnezeu, Ilie Cleopa*

Valeriu Dăescu

Prin cuvântul ziditor, punând har peste har în vatra spirituală de la Sihăstria, prin lumina cărţilor izvodite în liniştea de la „Prisacă" şi prin lucrarea în lume a ucenicilor săi – monahi, preoţi, ierarhi şi mari cete de mireni – avva Cleopa Ilie a generat, în ultima jumătate a secolului XX, un curent de reînnoire a vieţii duhovniceşti în mănăstirile, parohiile şi casele credincioşilor.

Sub acoperământul din faţa chiliei iscusitului duhovnic poposeau, în grupuri mari, oameni simpli sau învăţaţi, vârstnici şi tineri, împovăraţi de necazurile lumii, de tulburările cugetului, însetaţi fiind de adevăr şi dreaptă judecată, căutând îmbărbătare şi bună călăuzire. Pe toţi îi întâmpina cu smerenie: „Ce aţi venit la un hârb legat cu sârmă, la un moşneag, la un cioban, la un putregai?" Pe toţi îi asculta, tuturor le deschidea inima spre limpede mărturisire. Problemele comune le discuta public, pe cele de taină le lăsa pentru scaunul de spovadă şi toţi coborau de la mănăstire cu îndestulă merinde duhovnicească, cu balsam pentru rănile sufletului, cu întărită credinţă şi, mai ales, cu dorul de viaţă nouă şi sfântă.

Învăţăturile de la Sihăstria sunt purtate în lume de cugetul celor ce s-au împărtăşit din cuvintele marelui duhovnic şi au rămas, pentru generaţiile viitoare, între copertele unor cărţi de mare preţ: *Călăuză în credinţa ortodoxă*, *Valoarea sufletului*, *Lumina şi faptele credinţei*, *Urcuş spre Înviere*, *Despre vise şi vedenii*, *Predici la Praznicele împărăteşti şi Predici la Duminicile de peste an*.

Din îndemnul I.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei, ucenic şi el al Părintelui Cleopa, am zăbovit o vreme, în pri-

* Extras din „Radio România: Revista programelor de Radio", nr. 354, 1-7 decembrie 2003, p. 16.

măvara anului 1993, în „livada duhovnicească" de la Sihăstria. Când am primit încuviinţarea să păşesc în camera părintelui, candela nopţii ardea încă, adâncind umbrele dintre zidurile ce arătau ca un adevărat iconostas. M-a cercetat câteva clipe, căci îl surprinsese faptul că adusesem în faţa sa „şarpele ispitei" – microfonul aparatului de înregistrat – şi, pornind de la acest amănunt, octogenarul stareţ avea să-mi vorbească despre încercările şi ispitele lumii, spunând că „sufletul este cea mai mare valoare a omului, căci ce va avea omul dacă îşi va pierde sufletul?". Mi-au rămas în cuget îndemnul şi încurajarea: „Împacă-te, omule, cu sufletul şi vei împăca cerul cu pământul! Omul se poate mântui şi în lume, şi în mănăstire, şi în oraş, şi la sat, şi în pădure. Dar trebuie să avem către Dumnezeu inimă de fiu, către aproapele inimă de mamă, către noi înşine inimă de judecător". Spunea despre sine: „Am îmbătrânit în rele! Ce sfaturi să mai dau? Întotdeauna mi-am rănit ştiinţa gândului, învăţând pe alţii cele ce eu n-am lucrat. Ce sfaturi să dau eu, un călugăr simplu, necărturar? Eu am fost la părinţii mei păstor de oi din copilărie. Şi după ce am venit la Sfânta Mănăstire Sihăstria, tot la oi am fost dat de ascultare, mai bine de zece ani. În vara anului 1942, fiind la tunsul oilor, au venit părinţii din obşte şi m-au luat să port grijă mănăstirii, căci arsese cu un an în urmă, iar stareţul era bătrân şi foarte bolnav".

A scos de sub pocladă toiagul şi opincile de cioban, arătând că acelea sunt „diplomele" pe care le-a înfăţişat şi învăţaţilor de la Ierusalim şi Muntele Athos, care se interesau de izvoarele ştiinţei sale.

Ilie Cleopa se născuse în aprilie 1912, în comuna Suliţa din judeţul Botoşani, într-o familie cu zece copii, cinci dintre aceştia luând de timpuriu calea mănăstirii. La 17 ani, Ilie Cleopa intra în obştea Mănăstirii Sihăstria; la 30 de ani devenea stareţ, după doi ani era hirotonit diacon, apoi preot. În anii de negură ai prigoanei împotriva Bisericii, Ilie Cleopa şi-a găsit, în trei rânduri, adăpost în pădurile din Munţii Rarăului, hrănindu-se cu hribi şi poame uscate, biruind gerurile iernii cu dogoarea rugăciunii.

După zece ani de pustnicie, în 1964, se întoarce la Sihăstria, pentru a-şi împlini vocaţia sa de duhovnic şi sfetnic. Din obştea de aici va pleca în marea călătorie spre cer la începutul lui

decembrie 1998. Spunea adesea cuvântătorul de Dumnezeu de la Sihăstria că cea mai mare pagubă este să uite omul de moarte. „Cum i se șterge omului din cuget frica morții, îndată moare prin păcat".

După mărturia Părintelui Arhimandrit Victorin, starețul de azi al Mănăstirii Sihăstria, în ziua de 1 decembrie, după-amiază, Părintele Cleopa a cerut ucenicului să-i citească Acatistul Mântuitorului, apoi i-a zis: „Citește-mi și rugăciunile dimineții!". Ucenicul i-a răspuns: „Părinte Cleopa, acum este ora de Vecernie, mâine dimineață le vom citi!" Bătrânul, ca înainte văzător ce era, i-a șoptit: „Acum să-mi citești rugăciunile dimineții, căci mă duc la frații mei!" Părintele Cleopa știa că va pleca la Domnul după miezul nopții și voia să-și împlinească rânduiala pentru dimineața pe care n-o va mai trăi însă, aici, pe pământ...

In memoriam: Părintele Cleopa şi Părintele Porfirie*

Ioana Moldovan

Fiii duhovniceşti sunt aceia care fac cunoscută, în cele mai multe cazuri, lucrarea părinţilor lor spirituali. Uneori, dacă e vorba de părinţi cu adevărat harismatici, pilda vieţii lor va transforma multe suflete, descoperindu-le taina mântuirii. De asemenea, persoanele marcate de astfel de întâlniri cu Bătrâni minunaţi, vor purta mereu în inimile lor flacăra râvnei către Hristos. Unii, rânduiţi anume prin iconomie divină, vor dezvălui întâmplări din vieţile acestor cuvioşi spre a fi întărire tuturor celor care se ostenesc în agonisirea merindelor veşnice.

Bunul Dumnezeu a rânduit, atât pentru pământul nostru românesc, cât şi pentru cel elinesc, două personalităţi duhovniceşti care să lumineze întunecimile zbucimate ale acestui ultim veac din al doilea mileniu de creştinism: **Părintele Cleopa Ilie** (10 aprilie 1912 – 2 decembrie 1998) şi **Părintele Porfirie Bairaktaris** (7 februarie 1906 – 2 decembrie 1991). Deloc întâmplător, amândoi au trecut întru bucuria sfinţilor în aceeaşi zi a anului, prin aceasta putând înţelege, deşi adâncimile cugetărilor divine sunt de nepătruns cu mintea noastră îngustă, că adevăraţii duhovnici, deoarece se află într-o strânsă comuniune cu Dumnezeu, intră într-o tainică legătură unii cu alţii.

Părintele Cleopa a reprezentat un far călăuzitor, nu numai pentru universul monahal, ci şi pentru cel mirenesc, căci Sihăstria lui a transformat-o în cetate duhovnicească, unde un convoi incomensurabil de pelerini a venit să se hrănească din dulceaţa cuvântului patristic. Om al rugăciunii, al propovăduirii, al misiunii departe de lume, dar pentru lume, Părintele Cleopa a format o adevărată *şcoală filocalică* – rodnică încununare a

* Extras din revista „Renaşterea", supliment „Filocalia", Cluj, vol. X, nr. 12, 1999.

lucrării de taină mai înainte începută de povăţuitorul său duhovnicesc, Ieroschimonahul Paisie Olaru († 1990).

La celălalt pol al Balcanilor, în inima Greciei, la Atena, Părintele Porfirie a ieşit la lucrare în maxima proximitate de convulsiile lumii contemporane. Domnul i-a dăruit încă din tinereţe multe daruri, prin care a adus multă alinare sufletelor şi trupurilor. A fost înzestrat mai cu seamă cu darul înainte-vederii, căci s-a făcut vas ales al Duhului Sfânt prin care Dumnezeu a făcut multe minuni. De asemenea, avea darul blândeţii, al privegherii, al tămăduirii, al „înţelegerii" limbilor străine (glosolalia)... Peste toate acestea străjuia discernământul, ca cel mai de preţ dar (după cum arată Sfântul Antonie cel Mare) împotriva înşelării. Părintele Porfirie învăţa că „din ascultare se naşte smerenia, iar din smerenie, discernământul". Părintele Porfirie nu a învăţat prin cuvinte, ci mai ales a reflectat prezenţa lui Hristos prin propriul exemplu. În istoria seculară a Bisericii noastre, puţini sunt sfinţii care au avut atât de multe şi însemnate daruri ca acelea ce împodobeau personalitatea Părintelui Porfirie.

„Între noi nu e nici o distanţă!" Acesta este cuvântul mângâietor pe care ni-l spun cetele sfinţilor contemporani nouă, „osteniţi şi împovăraţi", oamenilor singuri, oamenilor ce suferă şi plâng, care nu au a le dărui decât lacrimile. Sfinţii trăiesc! Ei sunt lângă noi, sunt prietenii noştri ce ne întind mâna. Vom şti oare să le răspundem?

O lumină care nu moare: Părintele Cleopa*

George Bogatu

La Dunărea de Jos s-a creat deja un cult pentru Părintele Cleopa. La chilia lui, la epitrahilul lui, ascultând cuvântul lui, în orice grup de pelerini găseai un brăilean sau un gălățean. După un an de când părintele a trecut dincolo, acolo unde stăpânește Iubirea, chipul și cuvintele sale sunt vii! În și prin noi, cei care îi ducem dorul. Dunărea de Jos a știut să se bucure ca la Pateric în lacrimă de „veșnică pomenire", la mormântul Părintelui Cleopa: sâmbătă, 5 decembrie a.c. (1999, n.n.), *P.S. Casian Crăciun, însoțit de P.Cuv. Protos. Daniil Oltean, exarh al mănăstirilor, s-a rugat alături de I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, cu cuvânt de parastas și cu lumină de făclie. Am fost toți, noi cei de la Dunărea de Jos! Și acolo, la Părintele Cleopa „acasă", simțim că am fost, cu dorul, până la „poarta raiului".*

Părinte Cleopa, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

(L.P.)

La mormântul Părintelui Cleopa am întâlnit un călugăr bătrân. Aproape orb, care se ruga în genunchi. L-am ajutat să se ridice și, pe drumul către mănăstire, a început să-mi povestească: „Părintele Cleopa a fost o lumină care nu moare; arhierei și patriarhi îngenuncheau în fața lui!... Smerenia ne înalță, iar mândria ne coboară – asta-i lecția de smerenie pe care am luat-o de la părintele. De fiecare dată când i se cerea sfatul, spunea despre dânsul că este un păcătos și un nevrednic... Părintele și-a dat obștescul sfârșit de câteva luni, dar sufletul lui este aici, în mănăstire. Se uită la noi și se roagă pentru iertarea păcatelor noastre și ale lumii.

Eu sunt călugăr în această sfântă mănăstire de vreo 50 de ani, dar să știi că anii nu se numără... Aici am fost călugărit,

*Extras din revista „Călăuză ortodoxă", vol. X, 1999, nr. 133-134, p. 26.

aici am jurat credință lui Dumnezeu. Călugăria am învățat-o de la Părintele Cleopa. El ne-a fost baci la toți. Acum nu mai sunt în putere, că nu mă lasă bătrânețile să mai muncesc pentru obște. Aproape că nu mai văd deloc, de mic am avut ca o perdea pe ochi și de asta nu am nici școală. Dar știu cărțile sfinte, mi-au citit părinții din mănăstire. Cele mai multe învățături le-am citit însă în viața Părintelui Cleopa, în vorba lui, în rugăciunea lui pentru toți. Acum numai mă rog la Dumnezeu pentru iertarea păcatelor. Te văd tânăr, ții post? Să știi că trebuie să ții post în fiecare luni, în fiecare miercuri, pentru că într-o miercuri a fost vândut Iisus; și în fiecare vineri, pentru că vinerea a fost răstignit, pentru a învia spre mântuirea noastră, a păcătoșilor. Să nu uiți asta și să postești! Să te ajute Dumnezeu!".

– Cum vă numiți, părinte?

– Sunt Dionisie păcătosul.

– Câți ani aveți?

– 89 de ani. L-am găsit pe Dumnezeu aici și n-am fost niciodată singur. Dumnezeu este lângă noi tot timpul, trebuie numai să-L strigăm din tot sufletul... El ne aude și ne vede, știe ce gândim și ce simțim. Trebuie doar să ne ridicăm privirea sus și să-I întindem mâna, pentru că El are întotdeauna mâna întinsă spre noi. Eu asta cred că a fost Părintele Cleopa: o mână dumnezeiască întinsă neamului românesc și Bisericii noastre".

M-au încântat duhovnicește cuvintele bătrânului părinte. Cel mai mult mi-a plăcut vorba lui, asemenea unui râu de munte: când domol, când adânc, când năvalnic, dar sigur și puternic. Am avut chiar senzația că eram în fața Părintelui Cleopa. Parcă îmi vorbea el, parcă mă sfătuia el. Și m-am luminat la suflet, acolo, în cimitir, și am dat dreptate bătrânului: Părintele Cleopa este o lumină care nu moare.

Pe patul Părintelui Cleopa*

Dan Siminiuc

Zăpada se aşternea de două luni pe mormântul Părintelui Cleopa, când, obosit de drum, dar plin de speranţă, am intrat pe poarta Mănăstirii Sihăstria. Veneam să-mi mărturisesc păcatele la Părintele Serapion şi să găsesc odihnă sufletească în sfintele slujbe de aici.

De mai bine de 12 ani aveam inexplicabile stări febrile. Ceva mă ardea în spate, în zona plămânilor; când arsurile acestea se deplasau, nu-mi mai găseam locul. Puteam să petrec astfel 2-3 ceasuri sau 2-3 zile. Luat de viaţa de zi cu zi, nu-mi găsisem timp să merg la medic, deşi îmi doream foarte mult să scap de aceste stări.

Am rămas ca oaspete la Sihăstria cam patru zile. Într-una din zile, mai precis pe 2 februarie 1999, eram cu ucenicul Părintelui Cleopa, Iachint Ioniţă, în chilia marelui duhovnic mutat dintre noi. De părintele Ioniţă mă lega o prietenie frumoasă, încă de pe vremea când, elev de liceu fiind, petrecusem o vacanţă întreagă în mănăstire. Muncisem împreună la trapeză sau la fân, ne uniserăm glasurile dând răspunsurile la strană, la slujbele de noapte. Acum îmi arăta cu drag chilia celui care-i fusese părinte duhovnicesc, povestindu-mi crâmpeie din viaţa de pustie a acestuia şi arătându-mi obiectele care îl însoţiseră în pribegia poruncită de securişti.

La un moment dat, părintele Ioniţă a trebuit să părăsească chilia, chemat de ascultarea lui de călugăr. Eu am rămas destulă vreme singur în chilia Părintelui Cleopa. Am avut privilegiul şi bucuria de a citi Paraclisul Maicii Domnului de pe chiar cartea de rugăciuni folosită de părinte în anii de pribegie prin păduri. Apoi, pentru că ştiam din Patericul Românesc şi din alte

*Extras din ziarul „Formula AS", anul XII, nr. 504, februarie 2004.

paterice sau vieți de sfinți că mulți oameni s-au vindecat de neputințe și boli, așezându-se pe lespedea sau culcușul sfinților sihaștri sau părinți, cu rugăciune la Dumnezeu și cu credință, m-am așezat și eu pe patul vegheat de candele și icoane al Părintelui Cleopa. Acolo era cojocul purtat ani de-a rândul de cel care singur se numea, din smerenie, „moș putregai".

M-am rugat lui Dumnezeu, Maicii Domnului și Părintelui Cleopa să scap de chinul arsurilor din spate. De atunci, din chiar acel moment și până astăzi, senzația aceea de foc interior care îmi măcina plămânii nu a mai revenit. Sunt convins că s-a petrecut o minune. Nu pentru vrednicia mea – departe de mine gândul – ci pentru dragostea de oameni a celui care așa de frumos ne spunea: „Mânca-v-ar Raiul să vă mănânce" și care a găsit ascultare la Domnul.

Până acum n-am povestit nimănui întâmplarea, tocmai pentru a nu se crede că vreau să pledez pentru sfințenia Părintelui Cleopa. Dar în urmă cu câteva săptămâni, în cercul meu de prieteni și cunoștințe, am întâlnit o femeie care fusese oarbă și care începuse să vadă după ce se rugase cu lacrimi în cimitirul din Sihăstria, la crucea Părintelui Cleopa.

Și-atunci mi-am spus că poate e nevoie de astfel de mărturii. Cu cât mai multe, cu atât mai bine. Așa am ajuns să vă povestesc minunea vindecării mele, petrecută în chilia Părintelui Cleopa, pe vremea când peste mormântul lui ningea abia de două luni. Și parcă peste întreaga Sihăstrie plutea urarea lui, iradiind dragoste: „Mânca-v-ar Raiul să vă mănânce!" Fie ca ea să se împlinească pentru noi toți.

Ultima pildă a Părintelui Cleopa*

Mircea Platon

Miercuri, 2 decembrie 1998, la ceasurile două după miezul nopții, Părintele Cleopa a murit. În toiul întunericului, pentru el, lucit-a cu putere aurora vieții veșnice.

Sâmbătă, 5 decembrie 1998, în plină zi, Cuviosul Cleopa a săvârșit prima minune. Chiar la înmormântarea sa, cu mulți arhierei, preoți și credincioși.

Dacă moartea-i s-a petrecut doar la lumina stelelor și-a candelei, în taină, e pentru că ea reprezintă cea din urmă, suprema smerenie a îmbunătățitului avvă. S-a micșorat pe sine până la extincție pentru a se împreuna cu Hristos, pentru a se îmbăia în undele înmiresmate ale Harului.

Dar s-a micșorat pe sine până la extincție și fiindcă ne-a iubit. Moartea sa nu este altceva decât exaltarea supremă a omului ca Sfânt, e o covârșitoare dovadă de generozitate. Atât de mulți îi căutau sprijinul, încât Părintele Cleopa trebuia să moară pe pământ, să scape de trup, pentru ca, odată înviat în Ceruri, să poată avea grijă de noi toți. Să fie al tuturor.

Ceea ce Părintelui Cleopa îi era imposibil în viață fiind, datorită restricțiilor biologice inerente naturii umane căzute, îi stă în putință acum Cuviosului Cleopa. Nu va mai trebui însă, pentru a ajunge la el, să străbatem șosele asfaltate sau sălbatice cărări forestiere, ci potecile line ale rugăciunii.

Poate că acesta e tâlcul morții avvei Cleopa: să ne învețe adevăratul drum către Cer, drum care nu e din piatră, ci din duh. Murind, priceputul duhovnic ne-a dat un ultim canon: ne-a obligat să-l dibuim prin Rai cu ochii rugăciunii și să-l strângem la piept doar cu brațele sufletului. Stingerea sa nu e decât o ultimă pedagogie, o „stratagemă” de „Bătrân versat în ale Patericului”.

---

* Extras din revista „Candela Moldovei”, anul VII, nr. 11-12, 1998, p. 11.

Şi nevinovata viclenie i-a reuşit, căci din trupul acoperit de ţărână al lui Cleopa a răsărit miracolul. La doar câteva zile după ce-au „sărbătorit" în dezbinare şi plictis Ziua Naţională, românii s-au unit în rugăciune şi curăţie sufletească la moartea unui bătrân pustnic. Au înălţat, din nou, românii frunte curată către cer.

Dar la temelia acestui elan a stat virtutea unui monah care, din stirpea sfătoşilor schimnici moldavi fiind, te făcea să nu o admiri, ci să o iubeşti transfigurată în sfinţenie.

Acestea sunt, cred, ultima pildă a bunului Avvă şi prima minune a unui nou Sfânt.

Grădina cu sfinți*

Monica Dumitrescu

Nici un cimitir nu este atât de frumos ca cel al Sihăstriei. Aici te cuprinde liniştea şi pacea. Acest loc nu are nimic sinistru. Crucile părinţilor care au vieţuit în mănăstire sunt rânduite una după alta, formând, parcă, o armată. Armata lui Hristos. Deşi iarnă, credincioşii vin şi petrec ore în şir în cimitirul Sihăstriei. Aprind lumânări şi candelele de la mormintele monahilor, se roagă, vorbesc cu cei care ar putea mijloci la Domnul. În jurul mormântului Părintelui Cleopa oamenii se strâng ciorchine. S-a format deja un ritual. Lumea se închină şi sărută crucea de la căpătâiul celui care le-a fost duhovnic şi îndrumător. Alţii se aşază pe bordura de marmură care înconjoară mormântul şi vorbesc cu Părintele Cleopa. Printre lacrimi, oamenii continuă să îl roage pe părinte să mijlocească pentru ei la Domnul. Unii vin şi cer vindecare de boli trupeşti, alţii doresc să scape de patimi, sărăcie, şomaj sau, deznădejde. Fiecare vine la părintele pentru a găsi alinare. „Plec tare liniştită de la mormânt. Ştiu că Părintele Cleopa mă aude. Că se roagă pentru mine. Deşi nu îl mai aud, ca atunci când era în viaţă, sunt sigură că părintele îmi vorbeşte", mărturiseşte, cu lacrimi în ochi, o credincioasă.

Oamenii sunt convinşi că majoritatea celor care se odihnesc în cimitirul Mănăstirii Sihăstria sunt la Domnul şi, ca atare, sfinţi. Pentru că locul are un aer de grădină – vara fiind împodobit cu flori şi străjuit de brazi – credincioşii au denumit cimitirul Sihăstriei – „grădina cu sfinţi".

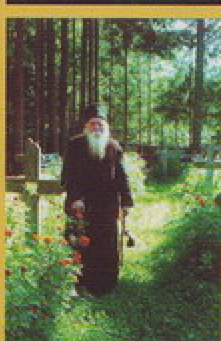
*Extras din „Lumea creştină", supliment al cotidianului „Lumea ieşeanului", joi, 2 decembrie 2004.

Schiță biografică

- 10 aprilie 1912: se naște în casa familiei Ilie Alexandru și Ana copilul Costachi (Cleopa), în comuna Sulița, județul Botoșani;
- 1918-1924: studii – Clasele I-VII;
- 12 decembrie 1929: data intrării în mănăstire;
- 1935-1936: satisfacerea serviciului militar;
- 2 august 1937: tunderea în monahism;
- iunie 1942: locțiitor de egumen (la Sihăstria);
- 27 decembrie 1944: hirotonia întru ieromonah;
- ianuarie 1945: egumen al Schitului Sihăstria;
- 1947: hirotesit Arhimandrit;
- 30 august 1949: stareț la Mănăstirea Slatina;
- 1952-1954: retras în pustie;
- 1956-1959: revenit la Mănăstirea Sihăstria;
- 1959-1964: retras în pustie;
- Toamna anului 1964: revine, ca duhovnic, în Mănăstirea Sihăstria până la 2 decembrie 1998;
- 2 decembrie 1998: trece la Domnul.

PĂRINTELE CLEOPA
(1912-1998)
– biografie în imagini –

Casa în care Părintele Cleopa
a văzut lumina zilei,
în data de 10 aprilie 1912
(com. Sulița, jud. Botoșani)

Preotul Gheorghe
Chiriac, cel care l-a
botezat pe Părintele
Cleopa

Biserica cu hramul „Sf. Ier. Nicolae",
din com. Sulița, unde Părintele Cleopa
a primit la botez numele de Constantin

Schitul Cozancea
în vremea copilăriei
Părintelui Cleopa

Icoana Maicii Domnului
din biserica schitului,
în fața căreia, bolnav fiind,
pruncul Constantin a fost
dăruit Maicii Domnului

Biserica Schitului Cozancea, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (în prezent)

Părintele Paisie, duhovnicul și prietenul de o viață al Părintelui Cleopa (la Schitul Cozancea în anii '30)

Fratele Constantin, rasofor (începutul anilor '40)

Schitul Sihăstria în vremea închinovierii Părintelui Cleopa (vedere generală)

Protosinghelul Ioanichie Moroi (1859-1944),
stareţul Mănăstirii Sihăstria

Părintele Cleopa amintindu-şi de anii tinereţii
în care a păstorit oile Mănăstirii Sihăstria

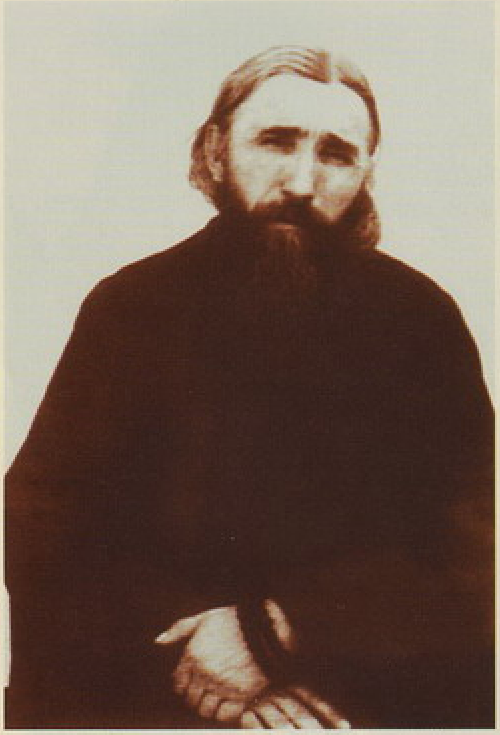
Părintele Cleopa Ilie în 1947, anul hirotesirii sale întru arhimandrit

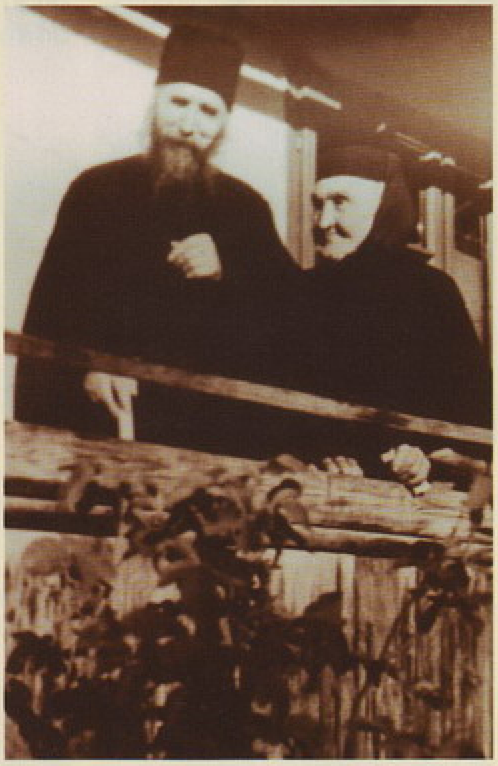
Arhimandritul Cleopa Ilie în anul 1950

Părintele Cleopa, stareţul Mănăstirii Slatina, şi obştea mănăstirii în anul 1950

Părintele Cleopa întors în mănăstire după cea de-a treia retragere în munți (1964)

Părintele Cleopa cu mama sa, monahia Agafia, care a fost închinoviată în 1964, la Mănăstirea Agapia Veche

Monahia Agafia în ultimii ani ai vieții

Mormântul maicii Agafia, mutată la Domnul în anul 1968 – cimitirul Mănăstirea Agapia Veche

Arhim. Dosoftei Morariu, Cleopa Ilie, Victorin Oanele și ieroschim. Paisie Olaru (1984)

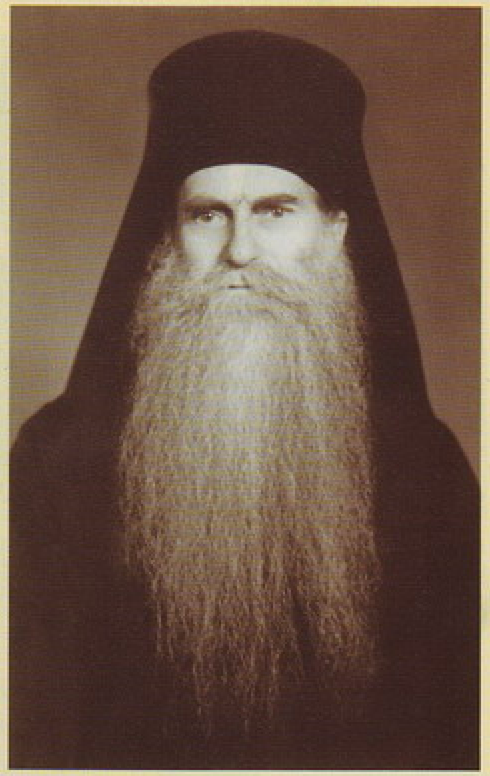
Trei mari duhovnici ai Sihăstriei: Paisie, Cleopa și Ioil (în 1972)

Părintele Cleopa în mijlocul unui grup de părinți din mănăstire: stărețul Caliopie Apetrei, Paisie Olaru, Ioil Gheorghiu, Victorin Oanele, Ioanichie Bălan, Bartolomeu Florea, Varsanufie Lipan, Chiril Roșu și alții (1970)

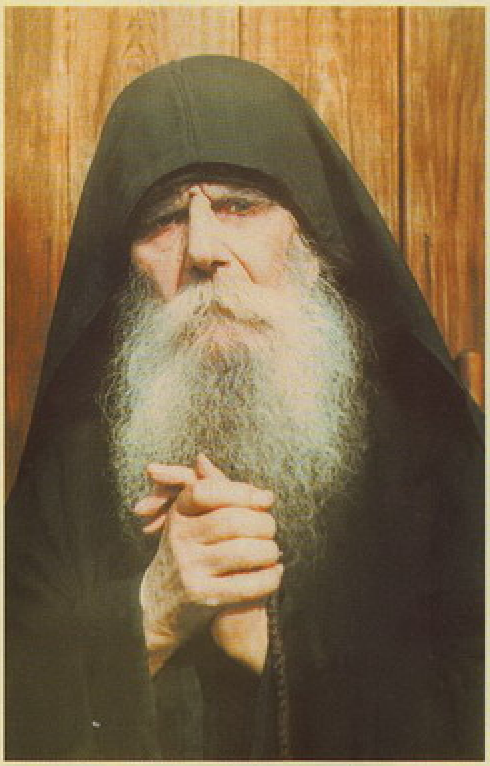

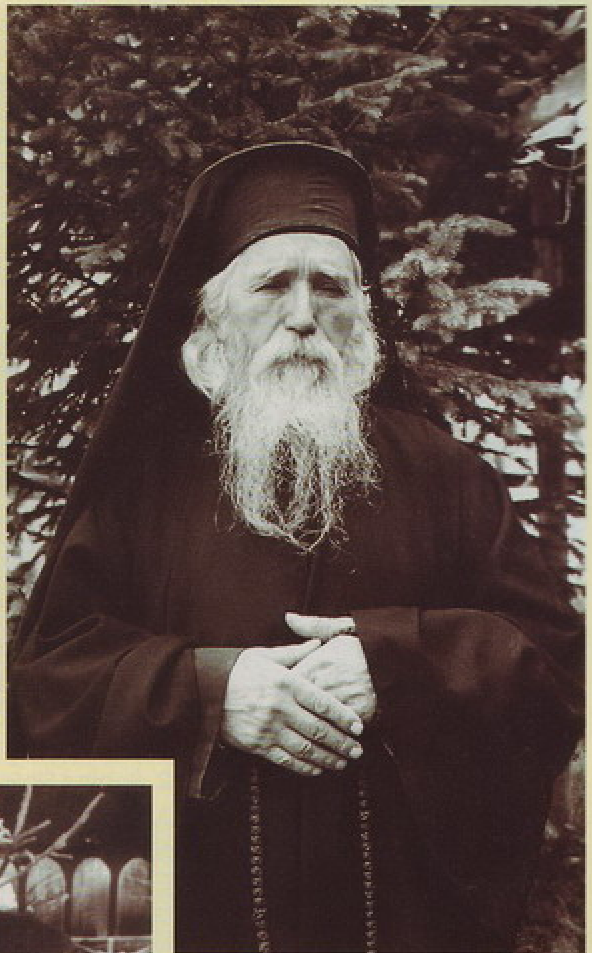

Arhimandriții Cleopa Ilie și Arsenie Papacioc, care s-au nevoit împreună în timpul retragerii lor în munții Moldovei datorită prigoanei comuniste

Părinții Cleopa și Arsenie îmbrățișându-se duhovnicește în 1996 la Mănăstirea Sihăstria

Prieteni pe care moartea nu i-a putut despărţi, pentru că mereu s-au gândit la ea: Ieroschim. Paisie Olaru şi Arhim. Cleopa Ilie

Părintele Paisie şi Părintele Cleopa în cimitirul mănăstirii

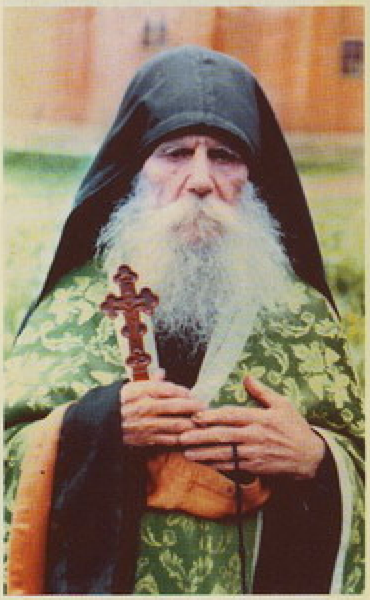

Părintele Paisie Olaru
(1897-1990)

1	2
3	4
5	6

1. Părintele Paisie în fața chiliei de la Sihla;
2. Schitul Sihla – 1945;
3. Duhovnic al Mănăstirii Sihăstria;
4. Părintele Paisie în ultimii ani ai vieții;
5. Mâinile la lucru și inima la rugăciune (1960);
6. Chilia părintelui

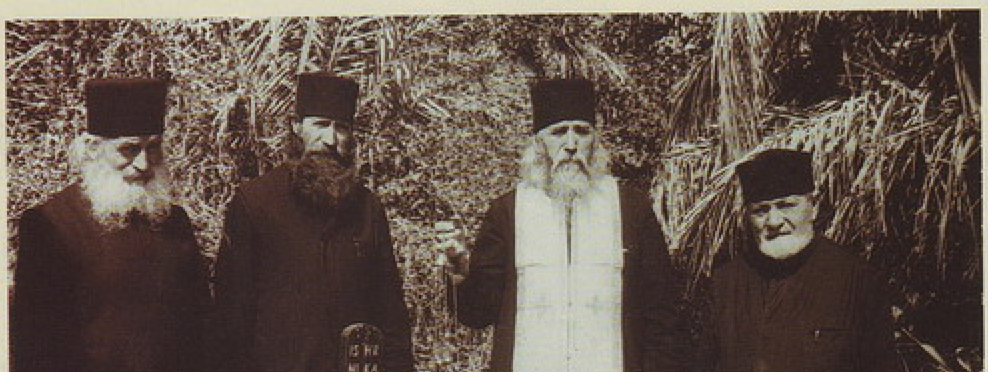
Obștea Mănăstirii Sihăstria în 1970

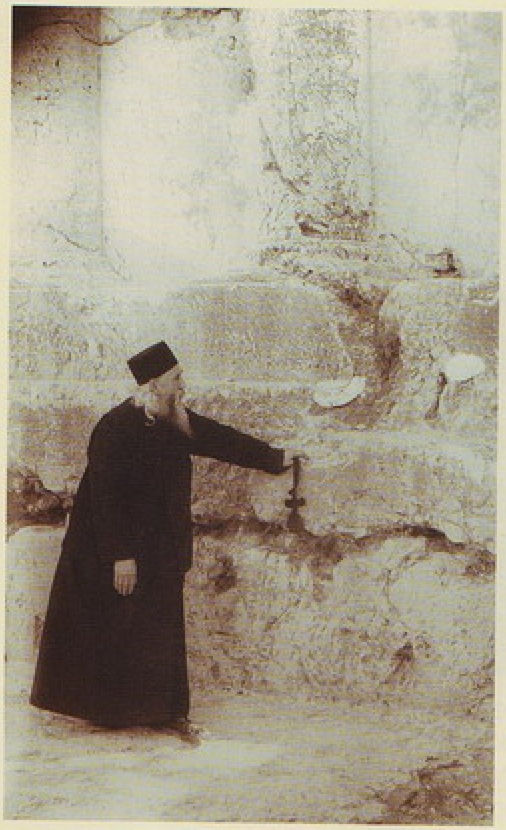
Credincioși din toate colțurile țării
veneau să asculte cuvintele pline de har ale Părintelui Cleopa.

Pe muntele Eleonului, deasupra Ierusalimului

Pe Valea Iordanului, în Țara Sfântă. De la stânga la dreapta: Ioil Gheorghiu, Ambrozie Dogaru, Părintele Cleopa, Ierom. Iosif

La Zidul Plângerii

La Mănăstirea „Sf. Gherasim" de la Iordan

Cu un grup de credincioși în Țara Sfântă

ISBN 973-7834-31-3